

VILNIAUS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO ADMINISTRAVIMO FAKULTETAS

APSKAITA IR FINANSŲ VALDYMAS

Milda Straigė
MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

IŠORINIŲ VEIKSNIŲ ĮTAKA LIETUVOJE VEIKIANČIOMS VERSLO PASLAUGŲ SEKTORIAUS ĮMONĖMS	THE IMPACT OF EXTERNAL ENVIRONMENTAL FACTORS ON LITHUANIAN BUSINESS SERVICES SECTOR
--	--

Darbo vadovė Prof. Dr. Rasa Subačienė

Vilnius, 2025

TURINYS

IVADAS	8
1. LIETUVOS VERSLO PASLAUGŲ SEKTORIUS IŠORINIŲ VEIKSNIŲ PASIKEITIMŲ AKIVAIZDOJE	11
1.1. Verslo paslaugas teikiančių įmonių apibrėžtis	11
1.2. Verslo paslaugų centrų steigimo praktikos dinamika pasaulyje ir Lietuvoje	14
1.2.1. Verslo paslaugų centrų steigimo užsienyje tendencijos	14
1.2.2. Verslo paslaugų centrų steigimo dinamika Lietuvoje	18
1.2.3. Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus apžvalga	20
1.3. Verslo paslaugų centrų steigimo populiarumą Lietuvoje skatinančių veiksnių analizė	22
2. ANKSTESNIŲ MOKSLINIŲ TYRIMŲ ANALIZĖ VERSLO PASLAUGŲ CENTRŲ BEI ĮMONIŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO ANALIZĖS TEMA	30
2.1. Ankstesnių mokslinių tyrimų verslo paslaugų centrų tema analizė	30
2.2. Ankstesnių mokslinių tyrimų įmonių veiklos efektyvumo analizės tema apžvalga	36
3. IŠORINIŲ VEIKSNIŲ ĮTAKOS LIETUVOJE VEIKIANČIOMS VERSLO PASLAUGŲ SEKTORIAUS ĮMONĖMS TYRIMO METODIKA	40
4. IŠORINIŲ VEIKSNIŲ ĮTAKOS LIETUVOJE VEIKIANČIOMS VERSLO PASLAUGŲ SEKTORIAUS ĮMONĖMS TYRIMO REZULTATAI	50
4.1. Ekspertinio vertinimo tyrimo rezultatai	50
4.2. Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms tyrimo rezultatai	54
4.2.1 Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms užsienio kapitalo verslo paslaugų centrų įmonėms tyrimo rezultatai	57
4.2.2 Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms lietuviško kapitalo verslo paslaugų centrų įmonėms tyrimo rezultatai	61
4.2.3 Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms tyrimo rezultatai	65
4.2.4 Išorinių veiksnių įtakos užsienio kapitalo bei lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumui palyginamoji analizė	70

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	74
LITERATŪROS SĄRAŠAS	79
SUMMARY	89
PRIEDAI	91
1 priedas. 2024-ųjų m. „3A: Accounting, Audit, Analysis“ konferencijos programos ir pateikto abstrakto nuorodos	91
2 priedas. Deloitte atliktų tyrimų vizualinė santrauka	92
3 priedas. Invest Lithuania atliktų tyrimų vizualinė santrauka	93
4 priedas. Atliktų mokslinių tyrimų verslo paslaugų centrų tema santrauka	94
5 priedas. Ekspertinio vertinimo klausimynas	110
6 priedas. Eliminuočių įmonių atrankos metu sąrašas	114
7 priedas. Baigtinis analizuojamų įmonių sąrašas	116
8 priedas. Užsienio kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių duomenys	117
9 priedas. Lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių duomenys	124
10 priedas. Makroekonominių rodiklių duomenys	131
11 priedas. Galutiniai veiklos efektyvumo ir makroekonominių rodiklių duomenys	132
12 priedas. Užsienio kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių Pearson koreliacinės analizės rezultatai	134
13 priedas. Lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių Pearson koreliacinės analizės rezultatai	135
14 priedas. Verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių Pearson koreliacinės analizės rezultatai	136
15 priedas. Nepriklausomų kintamųjų Pearson koreliacinės analizės rezultatai	137
16 priedas. Principinės komponentų analizės rezultatai	138
17 priedas. Užsienio kapitalo įmonių einamojo mokumo koeficiento regresinės analizės rezultatai	139
18 priedas. Užsienio kapitalo įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai	140
19 priedas. Užsienio kapitalo įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai	141

20 priedas. Lietuviško kapitalo įmonių trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklio regresinės analizės rezultatai	142
21 priedas. Lietuviško kapitalo įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai	143
22 priedas. Lietuviško kapitalo įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai	144
23 priedas. Verslo paslaugų sektoriaus įmonių trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklio regresinės analizės rezultatai	145
24 priedas. Verslo paslaugų sektoriaus įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai	146
25 priedas. Verslo paslaugų sektoriaus įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai	147

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė	Verslo paslaugų centro sąvokos aiškinimai	12
2 lentelė	Makroekonominiai veiksniai ir galimas jų poveikis verslo paslaugų sektoriaus įmonėms	23
3 lentelė	Lietuvos gyventojų išsilavinimo dinamika pagal studijų rūšį 2014-2023 m. (vnt.)	27
4 lentelė	Atliktų mokslinių tyrimų santrauka pagal analizuojamus verslo paslaugų centrų aspektus	30
5 lentelė	Rekomenduojami finansiniai santykiniai rodikliai įmonės veiklos efektyvumui vertinti	37
6 lentelė	Ekspertinio vertinimo anketos struktūra	43
7 lentelė	Makroekonominių ir veiklos efektyvumo rodiklių ekspertinio vertinimo rezultatai	51
8 lentelė	Apibendrinti ekspertinio vertinimo rezultatai	52

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 paveikslas Darbuotojų pasiskirstymo dinamika tarp verslo paslaugų centrų (VPC) ir pagrindinių įmonių (PI) 2019 m. ir 2021 m. (proc.).....	17
2 paveikslas Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus analizė 2019-2023 m. (vnt.)	18
3 paveikslas Lietuvos verslo paslaugų centrų pasiskirstymas pagal veiklos šaką 2023 m. (proc.)	19
4 paveikslas Verslo paslaugų sektoriaus įmonių skaičiaus dinamika 2014-2023 m. (vnt.).....	21
5 paveikslas Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus įmonių apyvartos ir grynojo veiklos pelno dinamika 2014-2023 m. (tūkst. Eur.)	21
6 paveikslas Lietuvos realiojo BVP bei nedarbo lygio pokyčio dinamika 2014-2023 m. (proc.)	24
7 paveikslas Tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, dinamika 2014-2023 m. (Eur.).....	25
8 paveikslas Lietuvos infliacijos lygio dinamika 2014-2023 m. (proc.).....	26
9 paveikslas Administracinių patalpų vidutinė nuomos kaina Lietuvoje ir užsienyje, 2023 m. (Eur.)	28
10 paveikslas Lietuvos ir ES vidutinio metinio darbo užmokesčio per darbuotoją dinamika 2014-2023 m. (Eur.)	29
11 paveikslas Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms tyrimo etapų schema.....	42
12 paveikslas Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms II-osios tyrimo dalies etapai	54
13 paveikslas Įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių koreliacinės analizės santrauka	55
14 paveikslas Naujų sąlyginių rodiklių komponentų matrica	56
15 paveikslas Užsienio kapitalo įmonių einamojo mokumo rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė.....	58
16 paveikslas Užsienio kapitalo įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė.....	59
17 paveikslas Užsienio kapitalo įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė.....	60
18 paveikslas Lietuviško kapitalo įmonių trumpalaikių išipareigojimų padengimo rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė	62

19 paveikslas Lietuviško kapitalo įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė	63
20 paveikslas Lietuviško kapitalo įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė	64
21 paveikslas Verslo paslaugų sektoriaus įmonių trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė	66
22 paveikslas Verslo paslaugų sektoriaus įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė	67
23 paveikslas Verslo paslaugų sektoriaus įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė	68
24 paveikslas Išorės veiksnių įtakos užsienio bei lietuviško kapitalo įmonių efektyvumui, pasitelkiant regresijos modelių rezultatus, analizė (Eur.)	70
25 paveikslas Verslo paslaugų sektoriaus efektyvumo analizė (Eur.)	71

IVADAS

Globalizacijos akivaizdoje, verslo paslaugų centrai tapo svarbiu tarptautinių įmonių strategijos komponentu. Šie centrai prisideda prie pagrindinių įmonių veiklos efektyvumo gerinimo, sąnaudų optimizavimo ir pelningumo rodiklių augimo (Liu, 2020; Yang ir kt., 2022; Wei ir kt., 2023; Sun ir Yi, 2024). Verslo paslaugų centrai užtikrina finansų valdymo ir apskaitos funkcijas, žmogiškųjų išteklių valdymą, IT paslaugų užtikrinimą bei kitas paslaugas (Deloitte, 2023). Europos Sąjungos šalių lygmeniu, šie centrai ypač populiarūs Lenkijoje, Ispanijoje bei Portugalijoje – šios šalys geba pasiūlyti konkurencingas kainas ir tuo pačiu aukštos kvalifikacijos darbo jėgą (Deloitte, 2023). Minėtos šalys tapo vienomis iš pagrindinių pasaulio rinkų dalyvių, pritraukiančios įspūdingą kiekį užsienio investuotojų įkurti verslo paslaugų centrus ir taip prisidėti prie šių šalių ekonomikos gerinimo (Grachova, 2022a; Deloitte, 2023; Aschauer ir Quick, 2024).

Darbo temos aktualumas. Nors užsienyje verslo paslaugų centrų koncepcija nėra naujiena, Lietuva tuo tarpu dar tik pradeda išsiskirti užsienio rinkose kaip patraukli vieta kurtis verslo paslaugų centrams (Deloitte, 2021). 2023 m. statistiniais duomenimis, Lietuva pritraukė 96 užsienio investuotojus, kurie įkūrė verslo paslaugų centrus šalyje (Invest Lithuania, 2023). 13 iš jų priklauso „Fortune 500 sąrašui“, o tai rodo, kad Lietuva tampa vis labiau atpažįstama tarp kitų šalių (Invest Lithuania, 2023). Verslo paslaugų centrų plėtrai Baltijos šalių regione, įskaitant Lietuvą, įtakos turi keli esminiai makroekonominiai faktoriai: ekonomikos augimas, gyventojų išsilavinimo lygis, geografinė padėtis, narystė tarptautinėse organizacijose, darbo užmokesčio lygis, IT kūrimuisi ir plėtojimui palanki aplinka (Surdea-Blaga, 2018; Trapane, 2019; Grachova, 2022). Šie faktoriai suteikia užsienio investuotojams patikimumo investuoti į ilgalaikius projektus Lietuvoje. Tačiau, išorinė aplinka nuolat kinta: ekonominiai pokyčiai, geopolitiniai nesutarimai, demografinių rodiklių kaita bei technologinė pažanga gali reikšmingai veikti analizuojamų įmonių finansinius rezultatus. Dėl šių priežasčių išorinės aplinkos pokyčių analizė tampa svarbi, siekiant identifikuoti, kaip šių pokyčių padariniai nulemia sektoriaus konkurencingumą Lietuvos ekonomikoje.

Analizuojamos temos ištyrimo lygis. Mokslinėje literatūroje yra analizuojami verslo paslaugų centrai įvairiais aspektais – siekiama išsiaiškinti šių centrų steigimo motyvus (Reurink ir Bernardo, 2021; Ziley ir Licite-Kurbe, 2021; Grachova, 2022a; Grachova, 2022b; Isip, 2022; Aschauer ir Quick, 2024; Ferencikova ir Grachova, 2024), steigimo procesus ir sėkmės elementus (Richer ir Bruhl, 2020; Richer ir Bruhl, 2021; Shi, 2023; Wang, 2023; Wei ir kt., 2023; Sun ir Yi, 2024), analizuojama skaitmenizavimo įtaka centrų veiklai (Zhang, 2020; Figueiredo ir Pinto,

2021; Naidu ir kt., 2021; Perez-Moron ir Marrugo-Salas, 2021; Xiong, 2021; Isip, 2022; Junyong ir kt., 2022; Klimkeit ir Reihlen, 2022; Mallet, 2022; Szmajser ir kt., 2022; Yang ir kt., 2022; Colombo ir Beuren, 2023; Ferreira ir Janssen, 2023; Liptakova, 2023; Wang, 2023), tiriama centrų teikiama pridėtinė vertė (Liu, 2020; Brojakowska-Trzaska ir Sobieraj, 2022; Isip, 2022; Yang ir kt., 2022; Shi, 2023; Wang, 2023; Wei ir kt., 2023; Aschauer ir Quick, 2024; Sun ir Yi, 2024) ir pan. Tačiau, tyrimuose yra pasigendama išorinės aplinkos pokyčių įtakos veiklos efektyvumui analizės. Taip pat, trūksta tarptautinių verslo paslaugų centrų ir nacionalinių verslo paslaugų sektoriaus įmonių lyginamųjų analizių veikimo konkrečioje šalyje atžvilgiu. Augant verslo paslaugų centrų populiarumui, kyla poreikis atlikti platesnius tyrimus šia tema, apimančius ir išorės veiksnių, ir lyginamosios veiklos efektyvumo analizės aspektus.

Darbo naujumas. Atlikus tyrimą, bus įvertinti reikšmingiausi išoriniai veiksniai, išreikšti makroekonominiais rodikliais, darantys įtaką tarptautiniams verslo paslaugų centrams bei nacionalinėms šio sektoriaus įmonėms, veikiančioms Lietuvoje. Taip pat, tyrimas apims palyginamąją veiklos efektyvumo analizę, kuri leis įvertinti tarptautinėms bei nacionalinėms įmonėms kylančias rizikas Lietuvos ekonomikoje.

Darbo problema. Ar tiriamų išorinių veiksnių pokyčiai daro lemiamą įtaką Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumui?

Darbo tikslas. Išanalizuoti verslo paslaugų centrų steigimo priežastis ir dinamiką bei ištirti išorinės aplinkos pokyčių daromą įtaką verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumui.

Darbo uždaviniai.

1. Išanalizuoti verslo paslaugų centrų kūrimosi tendencijas užsienyje bei atlikti Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus analizę, siekiant pagrįsti sektoriaus aktualumą.
2. Nustatyti išorinius veiksnius darančius įtaką tarptautiniams verslo paslaugų centrams bei nacionalinėms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms teoriniu lygmeniu.
3. Atlikus ankstesnių mokslinių tyrimų analizę, pateikti verslo paslaugų centrų ištyrimo lygį ir sritis bei susisteminti mokslinę literatūrą, siekiant apsibrėžti šio sektoriaus įmonėms rekomenduojamus finansinius rodiklius, skirtus veiklos efektyvumo vertinimui.
4. Atlikti ekspertinį vertinimą, siekiant pagrįsti teoriniu lygmeniu išskirtų išorinių veiksnių bei veiklos efektyvumo rodiklių aktualumą analizuojamos srities įmonėms.
5. Įvertinti išorinių veiksnių įtaką Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumui.

Darbo metodai. Siekiant įverti išorinės aplinkos pokyčių įtaką Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus įmonėms, atliekama mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, mokslinių publikacijų lyginamoji analizė, klasifikavimas, grupavimas bei dedukcija. Tyrime taip pat atliekamas ekspertinis vertinimas klausimyno įrankiu, sisteminami bei analizuojami gauti

rezultatai. Siekiant ištirti išorinių veiksnių įtaką analizuojamų įmonių efektyvumui, yra pasitelkiami koreliacijos bei daugianarės regresijos tyrimo metodai. Gauti rezultatai sisteminami, vertinami bei lyginami ir teikiamos tyrimu pagrindžiamos išvados bei siūlymai.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį rašto darbą sudaro trys dalys. Siekiant atsakyti į darbo problemą bei pasiekti išsikeltą tikslą, pirmojoje darbo dalyje pristatoma mokslinės literatūros analizė. Šia analize siekiama nustatyti verslo paslaugų centrų kūrimosi dinamiką užsienyje bei tendencijas Lietuvoje. Taip pat, šioje dalyje analizuojami reikšmingi makroekonominiai rodikliai ir jų reikšmės 2014-2023 metų laikotarpiu. Paskutinis šios dalies skyrius skirtas nustatyti verslo paslaugų centrų ištyrimo lygį bei aspektus ir nustatyti rekomenduojamus veiklos efektyvumo rodiklius teoriniu lygmeniu. Antrojoje rašto dalyje yra sukurama bei aprašoma tyrimo metodologija, kuri atitinka šio magistro baigiamojo rašto darbo rūšį bei keliamą tikslą ir uždavinius. Remiantis sukurta tyrimo metodologija, trečiojoje dalyje yra aprašomas ekspertinis vertinimas bei rezultatai. Taip pat šioje dalyje yra pateikiamas išorinių veiksnių įtakos Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumui tyrimas, vertinami gauti rezultatai ir teikiamos tyrimu pagrįstos išvados.

Mokslinės veiklos rezultatai:

- Preliminarūs šio mokslinio tyrimo rezultatai buvo pristatyti tarptautinėje konferencijoje „3A: Accounting, Audit, Analysis“, kurią organizavo Vilniaus universitetas 2024 m. lapkričio 29 dieną. Pranešimo „Impact of Global Economic Changes on Lithuanian Business Services Sector“ santrauka yra spausdinama Vilniaus universiteto konferencijos žurnale „The Modern Economic, Technological, and Societal Trends: New Challenges or Opportunities“ ir pateikiama šioje nuorodoje: <https://www.journals.vu.lt/proceedings/article>. Detalios konferencijos programos bei pateikto abstrakto nuorodos yra pateikiamos 1-ajame priede.
- 2024 m. parengtas bei Vilniaus universiteto mokslinių straipsnių žurnale išspausdintas mokslinis tyrimas tema „Socialines paslaugas teikiančių įstaigų biudžetų sudarymas ir analizė: globos namų atvejis“. Mokslinis straipsnis yra pateikiamas šioje nuorodoje: https://is.vu.lt/vustud.public_prd_download.

1. LIETUVOS VERSLO PASLAUGŲ SEKTORIUS IŠORINIŲ VEIKSNIŲ PASIKEITIMŲ AKIVAIZDOJE

Lietuvos verslo paslaugų sektorius pastaraisiais metais išgyveno tikrą atgimimą pritraukdamas ženklų skaičių įvairių, tarptautinės sėkmės sulaukusių įmonių, kurios yra puikiai žinomos visame pasaulyje (Invest Lithuania, 2024). Šio sektoriaus įmonės teikia įvairias paslaugas, tokias kaip finansines, informacinių technologijų, teisines, buhalterinės apskaitos, pardavimų, žmogiškųjų išteklių valdymo bei kitas paslaugas, kurios yra vienos svarbiausių paslaugų organizuojant verslo įmonių veiklą. Šiame darbo skyriuje yra analizuojamos verslo paslaugų sektoriaus tarptautinės bei nacionalinės įmonės, nagrinėjami veiksniai, darantys įtaką jų steigimuisi Lietuvoje bei vertinama, kaip išoriniai veiksniai įtakoja šių įmonių veiklos procesus.

1.1. Verslo paslaugas teikiančių įmonių apibrėžtis

Įmonės, vykdančios veiklą, stengiasi užtikrinti priimtina konkurencingumo lygį, kad pasiektų savo pagrindinį tikslą – pelno augimą. Didėjant pelnui, įmonės vadovybė atitinkamai gali paskirstyti išteklius siekti veiklos plėtos, inovacijų diegimo bei darbuotojų gerovės stiprinimo. Tačiau, įmonė negali išlikti konkurencinga, jeigu jos veiklos sąnaudos nėra optimizuojamos. Įmonių vadovai, ieškodami išeikių, kaip sumažinti išlaidas ir efektyvinti veiklą, ilgainiui rinkdavosi užsakomųjų paslaugų (angl. outsourcing) politiką, taip perkeldami tam tikras įmonės funkcijas siekiant sutaupyti. Tačiau, paskutiniaisiais metais bendrųjų paslaugų centrų koncepcija reikšmingai išpopuliarėjo. Tai sąlygojo šių centrų potencialas suteikti didesnę ekonominę naudą, kuri pranoksta net ir užsakomųjų paslaugų strategijos kaštų optimizavimo galimybes (Richter, 2017).

Verslo paslaugų centrai (angl. Shared Service Centers/Global Business Services Centers) literatūroje apibrėžiami kaip atskiri įmonių organizaciniai vienetai, kuriuose yra orientuojamasi į specializacijas, susijusias su išteklių sutelkimu vienoje vietoje ir rezultatų teikimu atitinkamiems įmonės organizacinės struktūros vienetais. Šie įmonių vienetai yra vadinami bendrųjų paslaugų centrais, o jų teikiamos paslaugos – bendrosiomis paslaugomis (Modrzyński, 2020).

Verslo paslaugų centrų veikla iš pažiūros panaši į užsakomųjų paslaugų modelį, todėl yra svarbu apsibrėžti pagrindinius skirtumus. Pasak Surdea-Blaga (2018), užsakomųjų paslaugų modelis yra grindžiamas sutartimi, kurioje numatomos trečiosios šalies pareigos ir atsakomybės, taip vidines funkcijas pakeičiant išorės tiekiamomis paslaugomis. Verslo paslaugų centrai yra tos

pačios įmonės grupės dalis, kurios veikla grindžiama tarpusavio sutartimi, dalijamasi bendra kultūra ir organizacijos, kaip vienos, siekiamybėmis bei pagrindiniais tikslais (Surdea-Blaga, 2018).

Schulz, Uebernickel, Hochstein ir Brenner (2009) atliko literatūros analizę, siekdami suformuluoti ir paaiškinti bendrųjų paslaugų centrų sąvoką. Analizės metu, minėti autoriai tyrė mokslinę literatūrą, tokių autorių kaip D. Ulbrich, J. Schmidt, L. I. Forst, D. S. Schulman, Z. Aksin ir kt. (1 lentelė).

1 lentelė

Verslo paslaugų centro sąvokos aiškinimai

Sąvoka	Sąvokos aiškinimas
Verslo paslaugų centras	Tai funkcijų konsolidavimo ir (arba) koncentracijos proceso įmonėje rezultatas.
	Teikia pagalbines paslaugas, vidaus paslaugas, užtikrina personalo funkcijų vykdymą.
	Yra atskirai valdoma įmonių grupės dalis
	Kaip atskiras padalinys, siekia konkurencingumo užtikrinimo.
	Siekia sumažintų, tačiau kartu ir konkurencingų sąnaudų.
	Yra valdomi kaip įprasti verslo vienetai.
	Veiklos tikslas – teikti paslaugas vidiniams klientams.
	Siekia užtikrinti konkurencingą paslaugų kokybę.
	Orientuojasi į geriausias praktikas.
	Naudoja įmonių grupės išteklius.
	Vadovaujasi tiekėjo – kliento santykių tipu.
	Teikia paslaugas, kurios yra pritaikytos įmonių grupės poreikiams.
	Teikia paslaugas kelioms įmonėms esančioms įmonių grupėje.
	Apmokestina teikiamas paslaugas.
	Siekia nuolat tobulėti ir efektyvinti darbo procesus.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Schulz, Uebernickel, Hochstein ir Brenner 2009.

Pasak autorių, verslo paslaugų centro modelis apima kur kas daugiau nei procesų standartizavimas ir sąnaudų optimizavimas. Steigiant tokio tipo atskirą padalinį siekiama centralizuoti procesus ir užtikrinti, kad numatytų įmonių departamentai turėtų paskirtus juos aptarnaujančius ir suteikiančius paramą darbuotojus. Darbuotojai, dirbantys tokia centre, yra plačiai įtraukti į aptarnaujamų įmonių veiklos procesus ir dažniausiai yra atsakingi už tokias užduotis, kaip darbo užmokesčio skaičiavimas, mokesčių deklaracijų teikimas, taip pat šie darbuotojai dirba su bendrąja apskaita ir neretai yra atsakingi už tam tikrų finansinių ataskaitų sudarymą. Taip pat, bendrųjų paslaugų centre yra teikiamos informacinių technologijų, pardavimų paslaugos ir pan. Šiuose centruose diegiami ir žmogiškųjų išteklių skyriai, tačiau jie dažniau yra skirti dirbti su to verslo paslaugų centro darbuotojais. Nors šie centrai teikia paslaugas dukterinėms ir patronuojančioms įmonėms, jų veikla yra vykdoma taip, kad išliktų konkurencinga rinkoje: siekiama optimizuotų sąnaudų, kompetentingų darbuotojų ir atitinkamų paslaugų kainų. Bendrųjų

paslaugų centras, kaip įmonės vienetas, yra atskiras objektas, turintis savo pareigas ir vadovavimo sistemą, tačiau kartu yra priklausomas ir atskaitingas patronuojančiai įmonei, kuri tuo pačiu ir yra viena pagrindinių šio centro klientų. Mokslinėje literatūroje taip pat yra pabrėžiama, kad bendrųjų paslaugų centrų integravimas padeda įmonėms efektyviai optimizuoti turimus išteklius sudarant galimybes tam tikras funkcijas perkelti į ekonomiškai palankesnes pasaulio šalis (Schulz, Uebernicket, Hochstein ir Brenner 2009).

Ulbrich (2006) komentavo šį terminą, teigdamas, jog bendrųjų verslo paslaugų centrų modelis yra panašus į išorės paslaugų teikimą (užsakomąsias paslaugas) ir net kartais yra vadinamas vidiniu išorės paslaugų tiekėju. Tačiau, pagrindinis skirtumas tarp bendrųjų verslo paslaugų centro modelio ir išorinio paslaugų tiekėjo – tai, jog šis modelis remiasi jau esama organizacijos žinių baze bei ištekliais ir taip pat perima jos kultūrą, o šios dvi vertybės yra reikšmingos, siekiant procesų sinergijos (Ulbrich, 2006). Ulbrich (2006) susiejo bendrųjų verslo paslaugų centrų metodą ir verslo procesų inžinerijos vadybos metodą per procesų reorganizavimą, siekiant našumo ir ekonomiškumo, prizmę, kuri kartu orientuota į kliento lūkesčių patenkinimą.

Mustafa Kamal (2012) išskiria bendrųjų paslaugų centrus kaip verslo strategiją, kuri yra nukreipta į procesų našumo skatinimą, vertės kūrimą, sąnaudų taupymą bei geresnių paslaugų užtikrinimą patronuojančioms ir dukterinėms įmonėms. Tokių bendrųjų paslaugų centrų steigimas yra dažnas reiškinys įmonėse, kurios veikia tarptautiniu mastu ir turi padalinius daugelyje šalių ar regionų. Tokio metodo įgyvendinimas leidžia taikyti vienodą procesų standartą kiekviename padalinyje, taip užtikrinant nuoseklumą, efektyvumą ir kokybės kontrolę. Šie standartai yra užtikrinami, kai tam tikros atskirų padalinių funkcijos yra sutelkiamos į vieną naują pusiau autonominį verslo padalinį (Modrzyński, 2020). Janssen ir Joha (2008) papildė verslo paslaugų centrų apibrėžimą, teigdami, kad šį centrą galima apibrėžti kaip pusiau autonominį subjektą, kuris teikia aiškiai apibrėžtas paslaugas kitiems organizaciniams vienetais, o šio subjekto veikla yra griežtai paremta ir iš anksto numatyta paslaugų sutartyje.

Be jau paminėtų aspektų, Keuper ir Lueg (2013) taip pat išskiria šiuos bendrųjų paslaugų įmonių diegimo rezultatus: svarbiausių ir daugiausiai atsakomybių turinčių darbuotojų darbotvarkės atlaisvinimas bei skaidrumas. Autoriai pabrėžia, kad įkuriant šias organizacijas, įmonės tikisi, jog atlaisvinus esamų darbuotojų, kurie dirba vietinėse įmonėse, dienotvarkes, šie darbuotojai galės susikaupti ties svarbesnėmis užduotimis ir funkcijomis. Tokiu būdu jų darbo valandos nebus skirtos paprastoms, dažniausiai monotoniškoms užduotims. Taip pat, įkūrus tokį bendrųjų paslaugų centrą ir perdavus tam tikras funkcijas, įmonei yra lengviau užtikrinti jog vykdant tam tikrus procesus bus laikomasi įmonės taisyklių (Keuper ir Lueg, 2013).

Slusarczyk (2017) pažymi verslo paslaugų centrų svarbą tarptautinių įmonių ekonominės plėtros strategijoje. Šie autonominiai vienetai apima ne tik vienos rūšies funkcijų paslaugų

teikimą, bet taip pat suteikia galimybę integruoti bei centralizuoti ir kitas įmonėms svarbias funkcijas, kurios anksčiau buvo paskirstytos per skirtingus įmonės vienetus globaliu mastu. Ši strategija taip pat leidžia optimizuoti ne tik išlaidas, bet ir veiklą, didinti atliekamų funkcijų efektyvumą ir orientuotis į verslo plėtrą (Slusarczyk, 2017). Šis autonominis padalinys tampa sąnaudų optimizavimo ir veiklos efektyvinimo įrankiu, dar kitaip vadinamu vidaus paslaugų tiekėju (Grachova, 2022).

Apibendrinant galima teigti, kad verslo paslaugų centrai yra novatoriškas įmonių organizacijos modelis, kurio pagrindinis tikslas – efektyviai valdomi įmonės ištekliai. Literatūroje sąnaudų optimizavimas yra įvardinamas kaip viena pagrindinių šių centrų steigimo priežasčių, tačiau platesnė literatūros analizė atskleidžia, kad toks veiklos modelis suteikia kur kas daugiau privalumų. Įsteigus šį autonominį vienetą, įmonės sutelkia procesus ir informaciją viename centre, kuriame, teikiant paslaugas, yra užtikrinamas taisyklių ir nuostatų laikymasis, vienoda įmonės vizija ir siekiai. Komunikacijos bei kontrolės procesai tampa lengvesni ir aiškesni, o pagrindinių darbuotojų dienotvarkės atlaisvinamos nuo kasdieninių darbų ir jų gebėjimai sutelkiami ties organizacijos valdymo ir strategijos puoselėjimo klausimais. Mokslinėje literatūroje yra sutinkami įvairūs šio organizacinio vieneto pavadinimai, tokie kaip bendrųjų, verslo, jungtinių ar globalių funkcijų paslaugų centras, tačiau šiame darbe šis įmonių tipas bus įvardijamas kaip verslo paslaugų centras.

1.2. Verslo paslaugų centrų steigimo praktikos dinamika pasaulyje ir Lietuvoje

1.2.1. Verslo paslaugų centrų steigimo užsienyje tendencijos

Verslo paslaugų centrų kūrimasis nėra naujas reiškinys – ši koncepcija pradėta vystyti dar dvidešimto amžiaus devintajame dešimtmetyje, kai didelės korporacijos ėmė steigti panašius verslo paslaugų padalinius apjungdamos tam tikras funkcijas (Mustafa Kamal, 2012). Tokios įmonės kaip General Electric, Digital Equipment Corporation, Johnson & Johnson ir American Express buvo vienos pirmųjų, kurios pertvarkė esamas apskaitos funkcijas ir įdiegė verslo paslaugų centrus (Miller, 1999). Funkcijos, kurios būdavo perduodamos verslo paslaugų centrams, dažniausiai orientuotos į apskaitos ir finansų sritis, tačiau neretai apimdavo ir kitas pagrindines verslo sritis, tokias kaip žmoniškųjų išteklių valdymas, informacinių technologijų paslaugų užtikrinimas, teisinių konsultacijų teikimas ir kt. Iki 2000-ųjų metų, Jungtinėse Amerikos Valstijose net 80 proc. geriausių 20 – imties įmonių iš „Fortune 500“ sąrašo buvo įdiegusios tam tikrą verslo paslaugų centro formą savo veikloje (Ulbrich, 2006).

Davis (2005) analizavo Digital Equipment Corporation ir General Electric įmonių rezultatus prieš įdiegiant verslo paslaugų centrų padalinius ir po. Aštunto dešimtmečio pradžioje Digital Equipment Corporation kaskart plečiant savo prekybą į Amerikos valstijas ar kitas užsienio rinkas, įkurdavo naujus padalinius, kad užtikrintų procesų vykdymą. Tokios politikos taikymas lėmė perteklinį šių padalinių ir juose dirbančių darbuotojų skaičių. Autorius pažymi, kad įmonė išrašydavo sąskaitas 60-tyje skirtingų šalių, o klientų aptarnavimo skambučių centrus diegė kiekvienoje šalyje, kur vykdė veiklą. Tačiau, šie faktoriai nebuvo vieninteliai, kurie lėmė įmonės sprendimą steigti verslo paslaugų centro padalinį. Digital Equipment Corporation dukterinės įmonės veikusios skirtingose šalyse taip pat ir vykdė veiklą savarankiškai, naudojant atskiras sistemas bei procesus (Davis, 2005). Devintajame dešimtmetyje Digital Equipment Corporation įsteigė verslo paslaugų centrą Jungtinėse Valstijose. Tuomet įmonės didžiausias iššūkis buvo paslaugų dubliavimas bei atskirų finansų padalinių perteklius. Įmonė centralizavo finansinių transakcijų apdorojimą, sukūrė bendrą ir visoms dukterinėms įmonėms taikomą sąskaitų planą bei bendras finansines sistemas. Įmonė taip pat perėmė informacijos sisteminimo vienoje, visiems įmonės padaliniams pasiekiamoje, vietoje laikymo modelį. Įdiegus šiuos pokyčius, įmonė sumažino finansų padalinių darbuotojų skaičių net 450-čia darbuotojų, atsisakė daugiau nei 150 perteklinių operacinių sistemų. Tokie pokyčiai lėmė drastišką kaštų mažinimą ir per metus šiai įmonei pavyko sutaupyti 40 – 50 mln. JAV dolerių (Davis, 2005).

Davis (2005) mini, kad General Electric įmonė daugelį metų siekė procesų decentralizacijos. Toks siekis dar iki devintojo dešimtmečio vidurio paskatino kritinį darbuotojų prieaugį, įvairių apskaitos programų perteklių bei procesų ir tikslų išsiskyrimą. Šios įmonės finansinių funkcijų užtikrinimo kaštai išaugo reikšmingai ir blogino įmonės pelno rodiklius. Taip pat, tokia politika trukdė finansų vadovams atlikti savo pareigas, nes jie turėjo prižiūrėti kasdieninius apskaitos darbus (Davis, 2005). Devintajame dešimtmetyje General Electric įkūrė verslo paslaugų centro autonominį padalinį, kurio tikslas buvo konsoliduoti apskaitos procesai Jungtinėse Valstijose, siekiant masto ekonomijos. Toks žingsnis pagerino procesų kokybę ir paskatino produktyvumą bei atnešė įmonei labai gerus rezultatus – 80 proc. buvo sumažinta apskaitos sistemų skaičiaus ir 30 proc. finansų skyriaus darbuotojų (Davis, 2005).

Dešimtojo dešimtmečio vidurys žymi verslo paslaugų centrų koncepcijos pradžią Europos Sąjungoje, kai įmonės vykdančios veiklą šioje geografinėje dalyje, paveiktos ekonominių spaudimų, užsibrėžė tikslą rasti kaštų taupymo išeikių, kurios neįtakoją kokybės lygio mažėjimo. AT&T International, Electrolux, Polaroid, Shell bei Whirlpool yra laikomos pagrindinėmis šių centrų diegimo pradininkėmis Europoje (Miller, 1999). Davis (2005) trumpai apžvelgė kelias įmones, kurios įgyvendino šią koncepciją Europoje. Elizabeth Arden International, siekdama optimizuoti netiesiogines išlaidas, kurios sudarė 30 proc. pajamų, įkūrė verslo paslaugų centrą

Ženevoje. Šio centro funkcijos apėmė didžiąją dalį rinkodaros, finansų ir apskaitos procesų, pardavimo strategijos vykdymą, klientų aptarnavimo skyriaus valdymą ir pan. Ši pasirinkta verslo strategija padėjo Elizabeth Arden International drastiškai sumažinti patiriamas išlaidas – 30 proc. administracines išlaidas, 60 proc. darbuotojų skaičių bei pasiekti optimalų apyvartinį kapitalą (Davis, 2005). Daugelis kitų tarptautinių įmonių taip pat įsteigė šiuos padalinius. Pavyzdžiui, American Express visą Europoje vykdomos veiklos procesų administravimą centralizavo viename padalinyje Anglijoje. Įmonė Whirpool įsteigė autonominį padalinį Dubline, kuriame sutelkė apskaitos procesus, kuriuos anksčiau vykdė 14-oje šalių (Davis, 2005).

Deloitte 2015-2023 metais vykdė tyrimą, siekiant išsiaiškinti verslo paslaugų centrų populiarėjimo dinamiką. Kasmet respondentų skaičius augo, 2015 m. siekdamas 311, o 2023 m. apytiksliai 500. Tyrime dalyvavo didelės įmonės – 2015 m. apklausoje dalyvavo 25 proc. įmonių, kurių metinės pajamos sudarė daugiau nei 25 milijardų JAV dolerių, o 2023 m. apklausos dalyvius sudarė net 14 proc. įmonių, kurių metinės pajamos viršijo 50 milijardų JAV dolerių. Didžiausias įmonių skaičius iš respondentų turi įsteigę nuolatinę buveinę bei verslo paslaugų centrus Amerikos arba Europos kontinente (Deloitte, 2015; Deloitte, 2023).

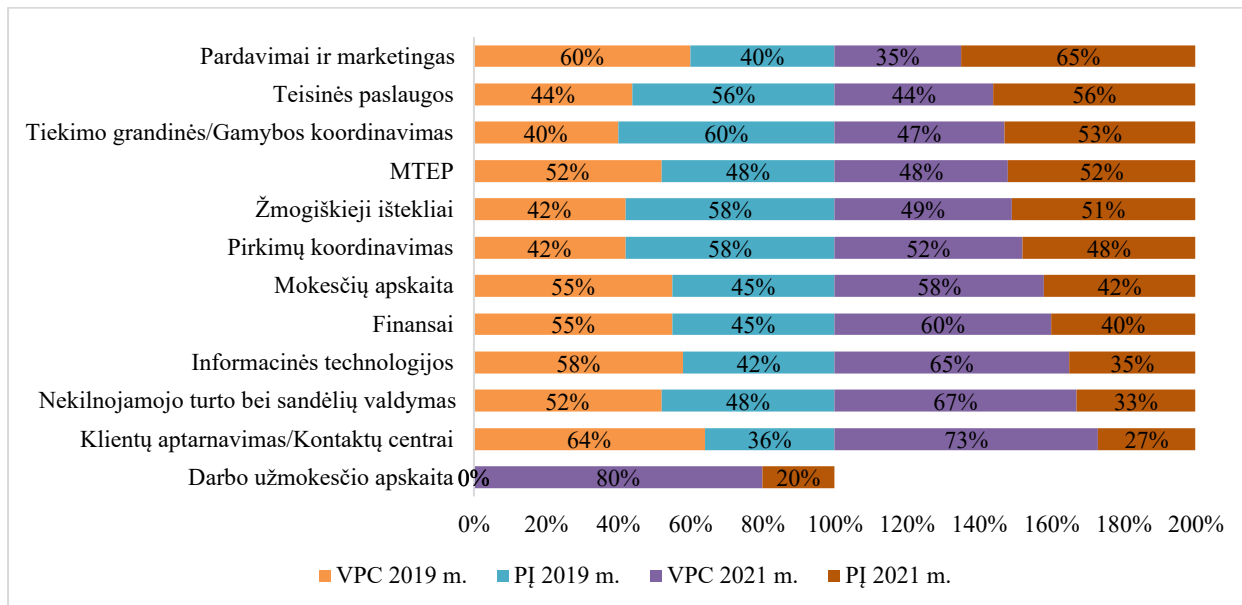
Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kokios funkcijų perdavimo tendencijos vyrauja užsienyje. 2015 – 2023 m. tyrimų duomenimis, dažniausiai perduodamos funkcijos apima finansų (iki 91 proc. įmonių), žmogiškųjų išteklių (vidutiniškai 62 proc.), bei informacinių technologijų (57 proc.) sritis. Įmonės yra mažiau linkusios perleisti pirkimų koordinavimo (44 proc.), klientų aptarnavimo (35 proc.) bei mokesčių apskaitos (37 proc.) funkcijas. Šią dinamiką atspindi 1 paveikslas, pateiktas 2-ajame priede (Deloitte, 2015; Deloitte, 2023).

Tyrimo metu taip pat buvo analizuojama, kokią dalį funkcijų verslo paslaugų centrai vykdo viduje ir kiek funkcijų atliekama naudojantis užsakomosiomis paslaugomis. Remiantis 2021 m. tyrimo duomenimis, daroma išvada, kad beveik visose funkcijose pranašumas tenka verslo paslaugų centrams, išskyrus informacinių technologijų sritį, kurioje buvo užfiksuotas beveik vienodas vidinių ir išorinių paslaugų pasiskirstymas (Deloitte, 2021). Vizualūs tyrimo rezultatai yra pateikiami antrojo priedo 2-ajame paveiksle. Šios apklausos rezultatai dar labiau patvirtina, kad verslo paslaugų centrų steigimas tarptautinėse įmonėse yra patrauklesnė strategija, nei užsakomosios paslaugos.

Taip pat, pabrėžiant verslo paslaugų centrų steigimo populiarumą, Deloitte 2019 m. ir 2021 m. tyrimų rezultatuose galima matyti, kokiomis apimtimis įmonės paskirsto darbuotojus tarp pagrindinių įmonių ir bendrųjų paslaugų centrų, analizuojant pagal kiekvieną perduodamą funkciją (1 paveikslas).

1 paveikslas

Darbuotojų pasiskirstymo dinamika tarp verslo paslaugų centrų (VPC) ir pagrindinių įmonių (PI) 2019 m. ir 2021 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Deloitte, 2019; Deloitte, 2021.

Tyrimo rezultatai leidžia spręsti, kad verslo paslaugų centruose dirba reikšmingai daugiau darbuotojų, nei pagrindinėse įmonėse (Deloitte, 2021). Deloitte taip pat nurodo, kad šiose kategorijose darbuotojų skaičius verslo paslaugų centruose 2020-2021 metais ženkliai augo. Pažymima, kad 2019 m. duomenys apie darbo užmokesčio apskaitą ir su ja dirbančius darbuotojus yra prilyginti nuliui, kadangi nėra prieinamų duomenų šiam rodikliui atvaizduoti (Deloitte, 2021). Visi šių tyrimų duomenys atskleidžia nuoseklų verslo paslaugų centrų plėtojimo potencialą ir nurodo, kad tarptautinės įmonės, siekdamos padidinti veiklos efektyvumą, vis dažniau renkasi įsteigti autonominius padalinius, užtikrinančius aukštą funkcijų vykdymo kokybę ir centralizuotą veiklos valdymą.

Apibendrinant galima teigti, jog verslo paslaugų centrų steigimo istorija užsienyje siekia dvidešimto amžiaus devinto dešimtmečio vidurį. Amerikos regione šio modelio pradininkėmis laikomos tokios įmonės kaip General Electric, Digital Equipment Corporation, Johnson & Johnson bei American Express. Literatūroje yra išskiriami General Electric ir Digital Equipment Corporation pavyzdžiai, kaip įmonėms sekėsi po verslo paslaugų centrų įsteigimo – General Electric pavyko sumažinti 80 proc. perteklinių apskaitos sistemų ir 30 proc. finansų skyriaus darbuotojų, o Digital Equipment Corporation sumažino perteklinių finansų padalinių darbuotojų skaičių, atsisakė daugiau nei 150 operacinių sistemų, dėl ko per metus ši įmonė sutaupė 40–50 mln. JAV dolerių. Deloitte atlikti tyrimai tik paantrina šių verslo paslaugų centrų kūrimo

skatinimui – apklausoje dalyvaujančios didelės užsienio korporacijos rodo didelį interesą ir tolimesniam šių centrų kūrimuisi. Tyrimų respondentai atskleidžia, kad daugumoje veiklos sričių įmonės yra labiau linkusios perduoti funkcijas vykdyti verslo paslaugų centrams, nei užsakyti paslaugų vykdymą trečiosioms šalims. Taip pat, darbuotojų paskirstymo dinamika parodo, kad vis labiau yra investuojama į talentų pritraukimą dirbti šiuose centruose – čia dirbančių asmenų skaičius turi tendenciją augti.

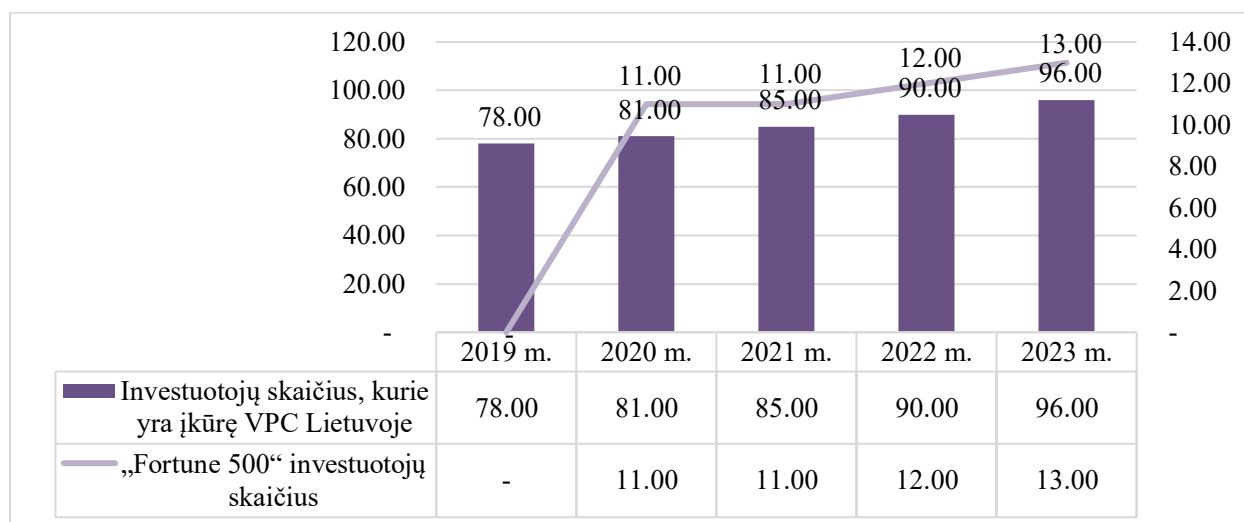
1.2.2. Verslo paslaugų centrų steigimo dinamika Lietuvoje

Lietuvoje verslo paslaugų sektorius ir jame veikiantys verslo paslaugų centrai paskutiniaisiais metais sparčiai augo. Invest Lithuania organizacija kasmet atlieka šių įmonių analizę bei teikia statistinius duomenis. Siekiant analizuoti šalies verslo paslaugų centrų dinamiką, yra pasitelkiami šios organizacijos atlikti statistiniai tyrimai 2019-2023 metų laikotarpiu. Per paskutiniuosius penkerius metus yra pastebimas šio sektoriaus spartus augimas (2 paveikslas).

Analizuojamu laikotarpiu Lietuvos verslo paslaugų sektorius pritraukė net 18 investuotojų, kurie Lietuvoje įkūrė verslo paslaugų centrus, o dveji investuotojai iš šių įmonių priklauso „Fortune 500“ sąrašui. Iš 96 verslo paslaugų centrų, 67 įkurti Vilniuje, 18 Kaune, 3 Klaipėdoje ir 1 Panevėžio mieste (Invest Lithuania, 2023). 2019-2023 m. darbuotojų skaičius verslo paslaugų centruose augo net 36 proc. – 2019 metais darbuotojų skaičius siekė 17 000, o 2023 m. išaugo iki 26 631 (Invest Lithuania, 2019; Invest Lithuania, 2023).

2 paveikslas

Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus analizė 2019-2023 m. (vnt.)

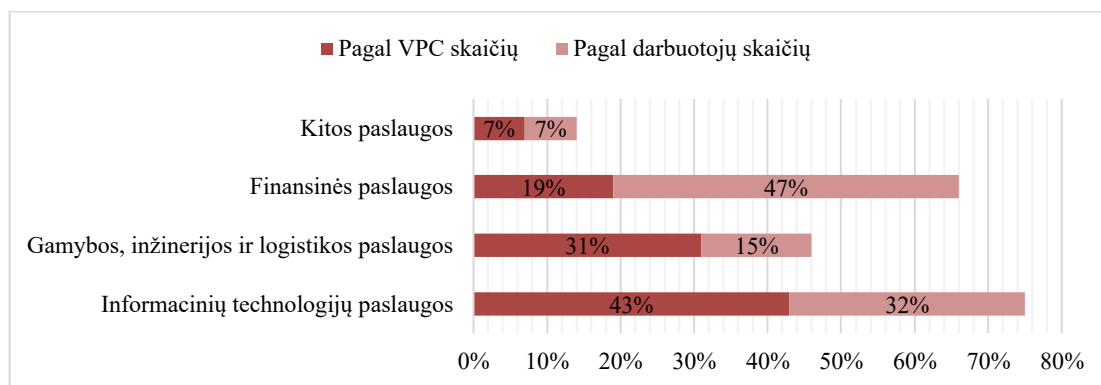

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Invest Lithuania, 2019; Invest Lithuania, 2020; Invest Lithuania, 2021; Invest Lithuania, 2022; Invest Lithuania, 2023.

Šių įmonių nuolatinės būstinės yra pasiskirsčiusios įvairiose šalyse: Danijoje, Jungtinėje Karalystėje, Švedijoje, Norvegijoje, Liuksemburge, Vokietijoje, Nyderlanduose, Suomijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose ir kt. Didžiausia dalis investuotojų yra įkūrę nuolatinės buveinės Jungtinėse Amerikos Valstijose – 39 proc. visų investuotojų 2023 m. duomenimis (Invest Lithuania, 2023). Lietuvoje veikiantys verslo paslaugų centrai teikia paslaugas dukterinėms įmonėms įvairiose srityse (3 paveikslas).

3 paveikslas

Lietuvos verslo paslaugų centrų pasiskirstymas pagal veiklos šaką 2023 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Invest Lithuania, 2023.

3 paveiksle pavaizduotas verslo paslaugų centrų pasiskirstymas pagal veiklos šaką, lyginant centrų ir darbuotojų skaičių. Didžiausią verslo paslaugų sektoriaus dalį užima informacinių technologijų paslaugas teikiančios įmonės, lyginant pagal verslo paslaugų centrų kiekį. Lyginant duomenis pagal darbuotojų skaičių, matyti, kad organizacijos, teikiančios finansines paslaugas dukterinėms įmonėms, užima kur kas didesnę sektoriaus dalį (Invest Lithuania, 2023). Lietuvoje yra mažiausiai tokių verslo paslaugų centrų, kurių veikla apima viešbučių ir turizmo paslaugas, įmonės vadybos/valdymo konsultacijų teikimo paslaugas ir pan. (Invest Lithuania, 2023).

Remiantis 2023 m. Invest Lithuania atlikta Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus analize, pastebima, kad Lietuvos verslo paslaugų centrai užima reikšmingą vietą globaliose rinkose, aptarnaudami įvairius pasaulio regionus ir užtikrindami aukštą paslaugų kokybę. 3-ojo priedo 1-ajame paveiksle pateikiama šių centrų paslaugų pasiskirstymo pagal regionus apžvalga. Didžioji dalis – net 99 proc. verslo centrų veikla yra orientuota į Europos rinką, o tai parodo stiprią Lietuvos poziciją šiame regione. Pagrindiniai klientai yra Jungtinė Karalystė, Vokietija, Švedija, Danija ir Norvegija (Invest Lithuania, 2023).

Į Lietuvą investuojančių užsienio įmonių ir jų aptarnaujamų rinkų įvairovė veikia ir užsienio kalbų mokymosi poreikį. Lietuvos verslo paslaugų centrai teikia paslaugas įvairiomis kalbomis, o tai atspindi jų gebėjimą prisitaikyti prie skirtingų rinkų poreikių. Šie centrai teikia paslaugas anglų kalba (100 proc. centrų), tačiau nemaža dalis jų teikia paslaugas ir vokiečių (38 proc.), švedų (28 proc.) bei prancūzų (22 proc.) kalbomis (Invest Lithuania, 2023). 3-ojo priedo 1-ojoje lentelėje pateikiama verslo paslaugų centrų kalbų, kuriomis teikiamos paslaugos, informacija. Tai rodo stiprią Lietuvos paslaugų centrų orientaciją į Vakarų Europos regioną, kuriame šios kalbos yra plačiai naudojamos. Be paminėtų pagrindinių kalbų, 28 proc. verslo paslaugų centrų siūlo paslaugas ir mažiau paplitusiomis kalbomis – graikų, mandarinų, rumunų ar turkų (Invest Lithuania, 2023). Šis kalbų prieinamumas didina Lietuvos konkurencingumą tarptautinėje rinkoje ir skatina užsienio investicijas, nes įmonės yra linkusios vykdyti veiklą ten, kur pasižymima gera komunikacija ir verslo aplinka, o kalbos išmanymas yra didelis to pamatas (Feng, Lin, ir Sim, 2019).

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje šis pakankamai jaunas sektorius turi tendenciją augti. Invest Lithuania vykdomi metiniai tyrimai rodo, kad kasmet Lietuva pritraukia naujus investuotojus, taip padedant augti ir darbo vietų skaičiui. Analizuojamu laikotarpiu, Lietuvos verslo paslaugų sektorius pritraukė 18 investuotojų, o dvi iš šių įmonių priklauso „Fortune 500“ sąrašui. Darbuotojų skaičius per šiuos metus didėjo 9 631 ir 2023 m. siekė 26 631. Didžiausia dalis šių įmonių teikia informacinių technologijų paslaugas, tačiau lyginant šiuos centrus pagal darbuotojų skaičių – daugiausiai darbuotojų dirbančių šiose įmonėse rūpinasi finansinių paslaugų užtikrinimu. Lietuva turi mažiausiai šio sektoriaus investuotojų, kurie teikia viešbučių ir turizmo paslaugas, įmonės vadybos/valdymo konsultacijų teikimo paslaugas bei kitas panašias paslaugas. Šis sektorius taip pat turi pranašumų ir užimamoje rinkoje bei užsienio kalbomis kalbančių darbuotojų skaičiumi – sektorius eksportuoja paslaugas į Amerikos, Europos, Afrikos, Azijos bei Australijos regionus ir teikia paslaugas įvairiomis kalbomis, pradedant anglų, baigiant turkų ar net mandarinų kalba. Toks spartus ir įvairiapusis sektoriaus augimas rodo, kad Lietuva yra pasirengusi kurtis dar didesniam užsienio investuotojų kiekiui ir yra daugiau negu pasiruošusi užtikrinti tinkamas sąlygas plėtoti savo verslą Lietuvoje.

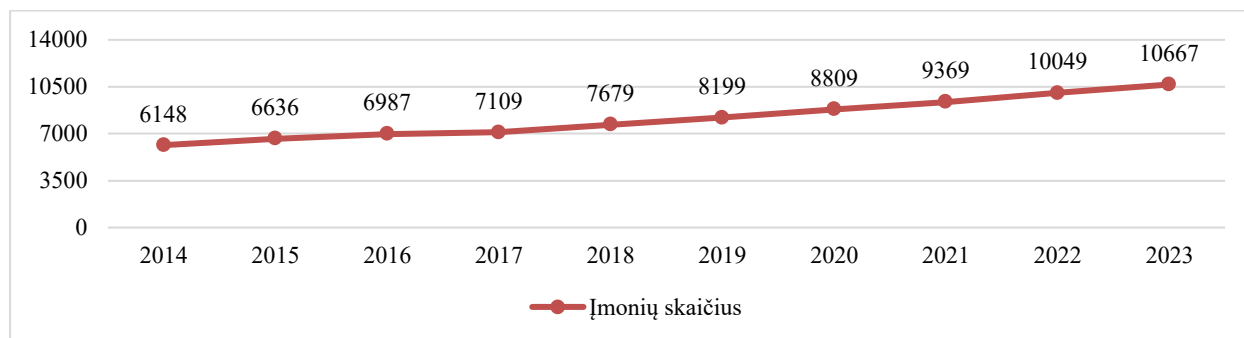
1.2.3. Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus apžvalga

Lietuvos verslo paslaugų sektorius yra klasifikuojamas M raide ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriuje (Valstybės duomenų agentūra, 2024d). Valstybės duomenų agentūros (2024o) surinkti duomenis parodo, jog verslo paslaugų sektorius nuolat auga ir Lietuvoje steigiasi vis daugiau įmonių užsiimančių šia veikla. 2014 m. registruotų įmonių skaičius siekė 6 148.

Analizuojamu laikotarpiu įmonių skaičius vidutiniškai augo 502-omis įmonėmis kasmet. Lyginant 2014 m. su 2023 m., įmonių skaičius išaugo 4 519 įmonėmis arba 73,50 proc. (4 paveikslas).

4 paveikslas

Verslo paslaugų sektoriaus įmonių skaičiaus dinamika 2014-2023 m. (vnt.)

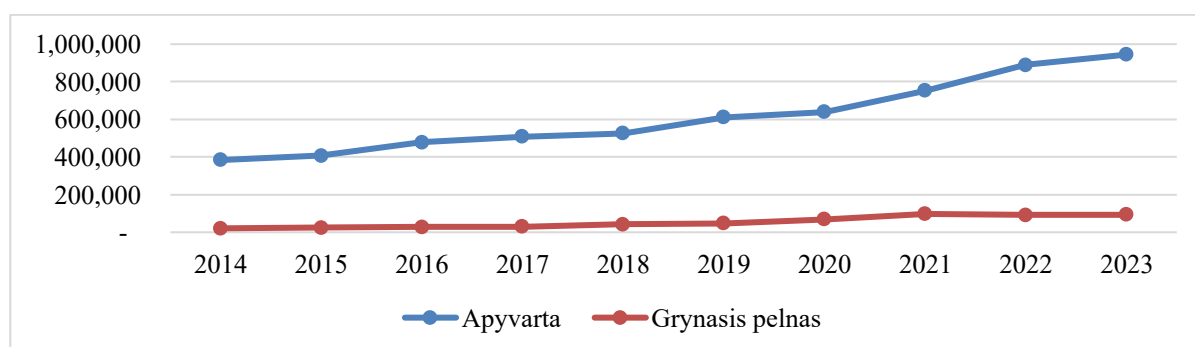

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Valstybės duomenų agentūra, 2024o.

Analizuojant verslo paslaugų sektoriaus įmonių pajamas bei grynąjį veiklos pelną yra pastebima teigiama dinamika (5 paveikslas). Remiantis Valstybės duomenų agentūros (2024a) duomenimis, analizuojamų įmonių pajamos 2014-2023 m. didėjo 560 527 tūkst. Eur. arba 146 proc. Vidutiniškai kasmet pajamos išaugdavo 62 281 tūkst. Eur., 2014 m. siekdamos 383 928 tūkst. Eur., o 2023 m. – 944 455 tūkst. Eur. (Valstybės duomenų agentūra, 2024a).

5 paveikslas

Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus įmonių apyvartos ir grynojo veiklos pelno dinamika 2014-2023 m. (tūkst. Eur.)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Valstybės duomenų agentūra, 2024a; Valstybės duomenų agentūra, 2024e.

Grynasis pelnas analizuojamu laikotarpiu taip pat rodo teigiamą tendenciją – vidutiniškai kasmet augo 8 169 tūkst. Eur. 2014 m. rodiklis siekė 20 945 tūkst. Eur., o 2023 m. – 94 465 tūkst. Eur. 2014-2023 m. šis grynojo pelno rodiklis bendrai išaugo 73 520 tūkst. Eur. arba 351 proc. (Valstybės duomenų agentūra, 2024e). Didžiausią apyvartos (pajamų) ir grynojo veiklos pelno rodiklių statistinių duomenų dalį užima mažų įmonių duomenys, kuriose dirba iki devynių darbuotojų. Šios kategorijos įmonių pajamos vidutiniškai augo 39 146 tūkst. Eur., o pelnas – 5 515 tūkst. Eur. kasmet.

Remiantis Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2014 m. bendrosios pridėtinės vertės struktūroje, šis sektorius siekė 6,1 proc., o 2023 m. – 8,3 proc. (Valstybės duomenų agentūra, 2024b). Vertinant sektoriaus augimą rodiklio BVP pajamų metodo pagrindu, yra matoma, kad pagal atlygį darbuotojams sektorius kasmet vidutiniškai augo 220,38 mln. Eur., 2014 m. atlygis siekė 1 056,80 mln. Eur., o 2023 m. – 3 437,60 mln. Eur. Bendrasis pokytis sudarė 2 380,80 mln. Eur. arba 225,28 proc. (Valstybės duomenų agentūra, 2024c).

Apibendrinant galima teigti, jog Lietuvos verslo paslaugų sektorius turi tendenciją kasmet augti. Per analizuojamą laikotarpį, nuo 2014 m. iki 2023 m., įmonių skaičius išaugo 73,50 proc. Taip pat stebimas teigiamas pajamų ir grynojo pelno augimas šio sektoriaus įmonėse. Per laikotarpį nuo 2014 m. iki 2023 m., pajamos išaugo 146 proc., o grynojo pelno rodiklis padidėjo 351 proc. Didžiausias pajamų bei grynojo pelno augimas yra pastebimas atitinkamai mažose įmonėse, kuriose dirba nuo vieno iki devynių darbuotojų. Taip pat, remiantis naujausiais Valstybės duomenų agentūros duomenimis, verslo paslaugų sektoriaus rodikliai ir toliau auga. Bendrosios pridėtinės vertės struktūroje šis sektorius sudaro vis didesnę dalį (2014 m. siekė 6,1 proc., o 2023 m. – 8,3 proc.), o analizuojant BVP pajamų metodu, rodiklis parodo vis didesnes darbuotojų pajamas šiame sektoriuje (2014 m. atlygis siekė 1 056,80 mln. Eur., o 2023 m. – 3 437,60 mln. Eur.). Tai parodo, kad Lietuvos verslo paslaugų sektorius yra sparčiai augantis bei atliekantis svarbų vaidmenį prisidedat prie Lietuvos ekonomikos vystymosi.

1.3. Verslo paslaugų centrų steigimo populiarumą Lietuvoje skatinančių veiksnių analizė

Išoriniai veiksniai, išreikšti makroekonominiais rodikliais, yra svarbūs indikatoriai, įtakoiantys įmonių veiklą bei strategiją. Makroekonominė aplinka lemia verslo aplinką ir jos saugumą bei tęstinumą. Šią aplinką sudaro tokie rodikliai, kaip bendra ekonominė šalies padėtis, valstybės investicijos, politika, technologijų pažangumo lygis, darbuotojų išsilavinimo procentas ir pan. Globalizacija ir jos veiksniai suteikia įmonėms galimybes, tačiau tuo pačiu metu atneša ir iššūkių. Šis procesas atveria įmonėms naujas rinkas prekybai, bet tuo pat metu padidina konkurenciją nuo vietinio iki tarptautinio lygio. Makroekonominių ir kitų veiksnių įvertinimas bei

valdymas yra dalis įmonių strategijos, siekiant suprasti ir tinkamai išnaudoti galimybes bei sumažinti grėsmes.

Baltijos šalių regionas yra laikomas viena patraukliausių vietų, kuriose tarptautinės įmonės svarsto įsteigti verslo paslaugų centrus (Trapane, 2019). Regiono populiarumą skatina patraukli geografinė lokacija, palanki mokesčių tvarka, mažesni atlyginimai, kalbų išmanymas, tinkama laiko juosta, taip pat valstybių narystės tokiose organizacijose, kaip Europos Sąjunga bei NATO (Trapane, 2019).

Trapane (2019) analizavo makroekonominis rodiklius skatinančius tarptautines įmones kurti verslo paslaugų centrus Baltijos šalių regione. Autorė išskyrė kelis pagrindinius rodiklius: šalies bendrojo vidaus produkto augimas, infliacijos lygis, vidutinės darbuotojų algos, užsienio kalbų išmanymas bei gyventojų aukštojo išsilavinimo lygis. Būtent išsilavinę žmonės ir yra šių įmonių pagrindinis turtas, kuris generuoja pajamas, todėl svarbu, kad šalis turėtų didelį skaičių aukštą išsilavinimą įgijusių gyventojų (Song ir Whang, 2019). Surdea-Blaga (2018) papildė svarbius makroekonominis rodiklius šiais: nedarbo lygis, užsienio investicijos ir nekilnojamojo turto rinkos būklė. Grachova (2022) mini, kad puikiai išplėtotą šalies aplinką, skatinanti vystyti informacines technologijas, taip pat skatina užsienio investicijų pritraukimą (2 lentelė).

2 lentelė

Makroekonominiai veiksniai ir galimas jų poveikis verslo paslaugų sektoriaus įmonėms

Makroekonominis rodiklis	Poveikis
BVP pokytis	Didėjantis BVP gali įtakoti didesnę paklausą verslo paslaugoms: padidėjusios įmonių pajamos skatina investicijas įmonių plėtrai.
Nedarbo lygis	Didesnis nedarbo lygis gali lemti lengvesnį įdarbinimą bei sąnaudų sumažinimą, tuo tarpu esant mažam nedarbo lygiui tampa sudėtingiau pritraukti darbuotojus ir išauga konkurencija bei darbuotojų samdymo sąnaudos.
Užsienio investicijos	Didesnės užsienio investicijos sąlygoja didesnę konkurenciją tiek klientų, tiek darbuotojų pritraukimo scenarijuje, tuo pačiu didina ir klientų bazę.
Infliacija	Kylant infliacijai, kyla ir veiklos sąnaudos, o tai įtakoja įmonių pelną ir tęstinumą.
Gyventojų išsilavinimo lygis	Didesnis skaičius išsilavinusių gyventojų padeda įmonėms įdarbinti aukštesnės kvalifikacijos specialistus, o aukštos kvalifikacijos darbuotojai prisideda prie įmonės veiklos efektyvumo.
Gyventojų užsienio kalbų išmanymas	Kalbų žinojimas didina šalies patrauklumą ir gerina įmonių suteikiamų paslaugų kokybę užsienio klientams.
Nekilnojamojo turto rinkos būklė	Stabili nekilnojamojo turto rinka prisideda prie verslo plėtros, investicijų, palankių sąlygų kūrimo darbuotojams.
Vidutinis darbo užmokestis	Žemesnis darbo užmokestis regione mažina įmonių sąnaudas.
IT palanki aplinka	Palankios infrastruktūros įtakoja įmonių veiklą: geras interneto ryšys, modernios IT paslaugų teikimo platformos skatina užsienio investicijas šalyje.

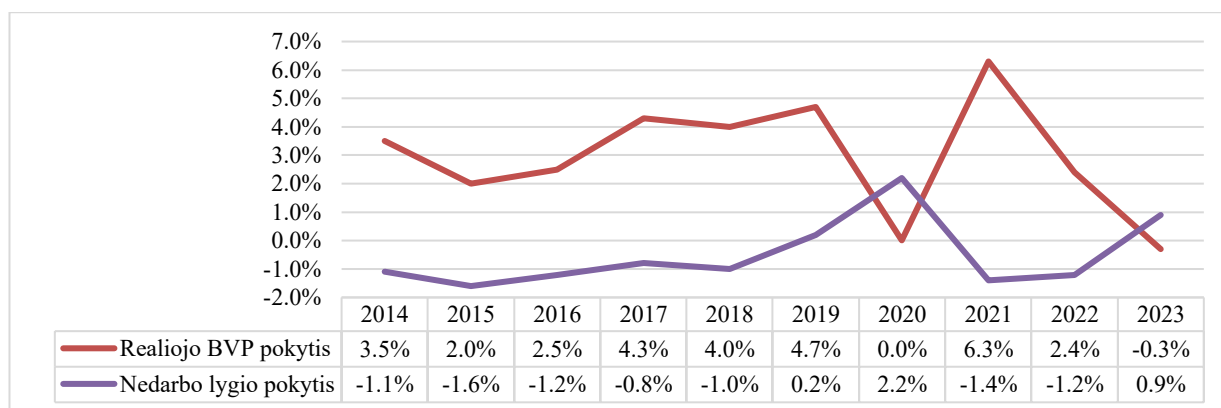
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Surdea-Blaga, 2018; Trapane, 2019; Grachova, 2022.

Šie šalies makroekonominiai faktoriai gali turėti lemiamą poveikį įmonės plėtrai bei tęstinumui. Šių rodiklių įtaka verslo subjektui yra individuali, priklausanti nuo konkretaus verslo vieneto, jo aplinkos ir kitų sąlygų.

Vieni svarbiausių literatūroje išskirtų rodiklių – realiojo BVP bei nedarbo lygio pokytis. BVP yra ekonominės veiklos matas, kuris taip pat naudojamas kaip šalies materialaus gyvenimo lygio raidos rodiklis (Eurostat, 2024d). BVP rodiklio augimas yra neatsiejamas šalies finansinio vystymosi požymis (Kapaya, 2023). BVP pokyčio bei nedarbo lygio dinamika dažnai yra tarpusavyje susijusi, kadangi šie du rodikliai atspindi šalies ekonomikos būklę bei jos tendencijas. Ekonomikos augimas yra lydimas nedarbo lygio mažėjimu. Lietuvoje pastebima palanki šių rodiklių dinamika (6 paveikslas).

6 paveikslas

Lietuvos realiojo BVP bei nedarbo lygio pokyčio dinamika 2014-2023 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Valstybės duomenų agentūra, 2024h; Valstybės duomenų agentūra, 2024k.

Lietuvos realiojo BVP rodiklis vidutiniškai kito 2,90 proc. Pasak Lietuvos Banko (2017), 2017 m. BVP augimą skatino suaktyvėjusi Lietuvos ūkio plėtra, pagerėjusi tarptautinė ekonominė aplinka. Investicinių prekių paklausa sužadino tarptautinę prekybą, tuo pačiu importą ir eksportą Lietuvos rinkai patraukliausiose šalyse – Europos Sąjungos zonoje (Lietuvos Bankas, 2017). 2018 m. yra pastebimas šiek tiek žemesnis BVP augimas, tai labiausiai įtakojo mažesnis lietuviškos kilmės prekių eksportas. Augimo lėtėjimo priežastimis tapo mažesnė paklausa ES šalyse bei Rusijoje (Lietuvos Bankas, 2018). 2019 m. prekių ir paslaugų eksportas bei investicijos į plėtrą dėl gausesnės ES lėšų panaudojimo augo, tačiau vartotojai buvo linkę taupyti ir kaupti lėšas, dėl to buvo pastebimas žemesnis BVP augimas nei pernai (Lietuvos Bankas, 2019). Po Covid-19 sąlygoto karantino, 2021 m. didėjo eksportas (11,40 proc.), investicijos (11,10 proc.), vartojimas

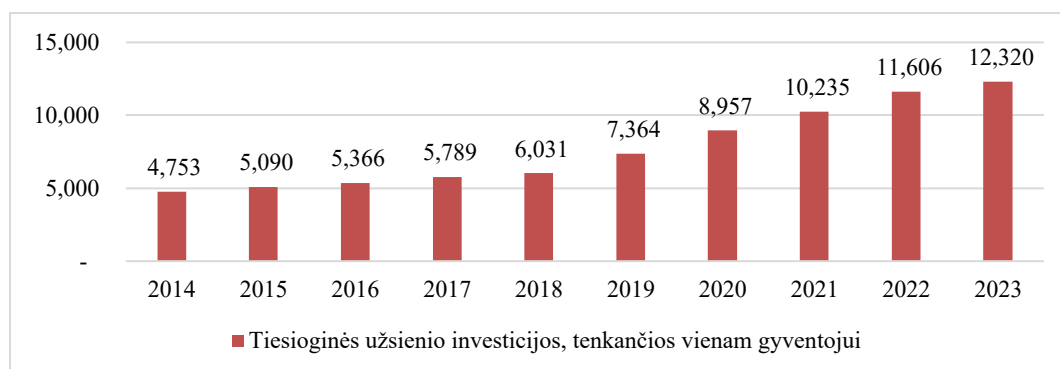
(5,60 proc.), darbo užmokestis (9,40 proc.) ir mažėjo nedarbo lygis (7,20 proc.) – tai sąlygojo Lietuvos ekonomikos plėtrą ir kartu BVP rodiklio augimą (Lietuvos Bankas, 2021).

Nedarbo lygis Lietuvoje kito įvairiai, tačiau, atsižvelgiant į bendrą pokytį analizuojamu laikotarpiu, traukėsi. Nedarbo lygio Lietuvoje dinamika artima BVP dinamikai – kylant BVP, mažėja nedarbas ir atvirkščiai. Nedarbas analizuojamu laikotarpiu vidutiniškai mažėjo 3,59 proc. 2020 m. yra pastebimas reikšmingas nedarbo kilimas šalyje – jis išaugo beveik 35 proc. Pasak Lietuvos Banko (2020) Lietuvos ekonomikos apžvalgos, tokia situaciją darbo rinkoje pagrįdė lėmė pandemija. Sezono metu paprastai dirbančiųjų padaugėja 1,5 proc., tačiau pandemijos metu užimtų gyventojų netgi sumažėjo 3 proc. (Lietuvos Bankas, 2020). Didžiausią dalį bedarbių priaugio sudarė žmonės, kurie dirbo prekybos, apgyvendinimo ir maitinimo, transporto bei statybos veiklas vykdančiose įmonėse (Lietuvos Bankas, 2020). 2023 m. yra stebimas nedarbo lygio priaugis. Šį priaugį daugiausiai lėmė „išaugęs darbingo amžiaus gyventojų skaičius ir pakilęs darbo jėgos aktyvumo lygis“ (Lietuvos Bankas, 2024).

Tiesioginės užsienio investicijos analizuojamu laikotarpiu taip pat išaugo (7 paveikslas).

7 paveikslas

Tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, dinamika 2014-2023 m. (Eur.)

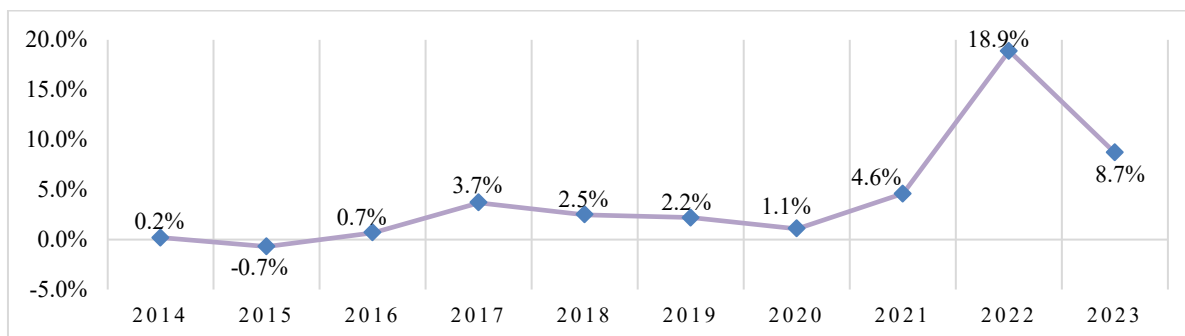
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Valstybės duomenų agentūra, 2024l.

Analizuojamu laikotarpiu investicijos, tenkančios vienam gyventojui, vidutiniškai augo 841 Eur. arba 11,35 proc. Didžiausias augimas yra pastebimas 2019 m. (1 333 Eur. arba 22,10 proc.) ir 2020 m. (1 593 Eur. arba 21,63 proc.). 2014 m. daugiausiai užsienio investicijų buvo pritraukta iš įmonių veikiančių Švedijoje (3 046,36 mln. Eur.), Nyderlanduose (1 524,12 mln. Eur.) bei Vokietijoje (1 119,28 mln. Eur.) (Valstybės duomenų agentūra, 2024m). 2023 m. investicijoms išaugus net 159,20 proc., didžiausios pritrauktos investicijos buvo skirtos iš tų įmonių, kurios vykdo veiklą tokiose šalyse kaip Vokietija (5 802,66 mln. Eur.), Nyderlandai (4 262,89 mln. Eur.), Estija (3 586,19 mln. Eur.), Švedija (3 339,12 mln. Eur.), Latvija (2 125,17 mln. Eur.) bei Jungtinė Karalystė (2 116,63 mln. Eur.) (Valstybės duomenų agentūra, 2024m).

Lietuvos infliacijos lygis analizuojamu laikotarpiu vidutiniškai buvo lygus 4,20 proc., didėjo 0,94 proc. (8 paveikslas).

8 paveikslas

Lietuvos infliacijos lygio dinamika 2014-2023 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Eurostat, 2024b.

2021 m. staigus Lietuvos ekonomikos augimas paskatino ir infliacijos didėjimą – šiais metais infliacijos pokytis siekė 3,50 proc. Didžiausią įtaką šiam pokyčiui lėmė naftos kainos kilimas, žaliavų, pramonės prekių ir energijos produktų brangimas (Lietuvos Bankas, 2021). 2022 m. Lietuva patyrė didžiausią infliacijos lygį analizuojamu laikotarpiu – jis išaugo 14,30 proc., lyginant su 2021 m. Tokį lygį sąlygojo politinių nesutarimų pasekmės, Europos Sąjungos sankcijos skirtos Rusijai, kuri ankščiau aprūpindavo Europą palyginus pigiais energetiniais ištekliais bei būdavo viena iš didžiausių Lietuvos eksporto „klienčių“, nutrauktas dujų tiekimas į Europos Sąjungą. To pasekoje, išaugus energetinėms sąskaitoms, pakilo ir prekių bei paslaugų kainos (Lietuvos Bankas, 2022).

Šalies gyventojų išsilavinimas yra vienas pagrindinių ir jautriausių makroekonominių rodiklių, tiesiogiai veikiančių verslo paslaugų sektoriaus įmones, kadangi žmogiškasis kapitalas yra didžiausias šių įmonių turtas, generuojantis pajamas. Lietuvoje 2023-2024 m. mokslo metų pradžios duomenimis yra įsteigta 17 universitetų bei 19 kolegijų (Valstybės duomenų agentūra, 2024f; Valstybės duomenų agentūra, n). Vilniaus Universitetas užima 1-ąją vietą Lietuvoje (Vilniaus Universitetas, 2023) bei 177 vietą iš 688-ių Europos universitetų reitinge (Top Universities, 2023). Vilniaus Universitetą lyginant pasauliniu mastu, jis užima 473 vietą iš 1 498-ių reitinguotų universitetų (Top Universities, 2023).

Lietuvos gyventojų išsilavinimo lygis analizuojamu laikotarpiu mažėjo, tačiau išlieka konkurencingas (3 lentelė).

3 lentelė

Lietuvos gyventojų išsilavinimo dinamika pagal studijų rūšį 2014-2023 m. (vnt.)

Metai	Aukštasis koleginis	Bakalauro studijos	Magistrantūros studijos	Doktorantūros studijos	Gyventojų skaičius (20- 24 m.)
2014 m.	10 012	13 908	8 237	372	208 635
2015 m.	9 570	13 486	8 126	382	201 682
2016 m.	8 887	12 318	7 461	286	189 973
2017 m.	8 312	11 203	7 227	296	175 662
2018 m.	8 016	10 744	6 534	313	162 585
2019 m.	7 438	10 101	6 482	287	154 589
2020 m.	7 473	9 331	6 548	306	150 423
2021 m.	7 425	8 456	6 569	335	143 062
2022 m.	7 033	7 715	6 650	356	139 165
2023 m.	7 010	7 802	6 728	355	137 031

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Valstybės duomenų agentūra, 2024g; Valstybės duomenų agentūra, 2024i; Valstybės duomenų agentūra, 2024j.

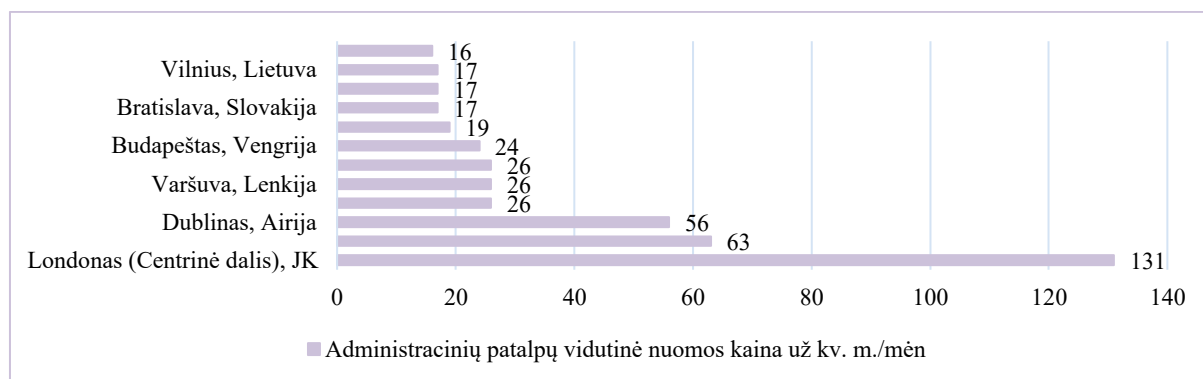
Remiantis statistiniais duomenimis, 2023 m. Lietuvos kolegijose buvo paruošta beveik 30 proc. mažiau specialistų, bakalauro diplomą įgijo beveik 44 proc. mažiau gyventojų, magistrantūros diplomą – 18,30 proc., o doktorantūros diplomą 2023 m. atsiėmė 4,57 proc. mažiau studentų nei 2014 m. Atliekant analizę, yra pastebima, jog jaunų 20-24 metų amžiaus žmonių skaičius šalyje taip pat kasmet mažėjo. 2023 m. šio amžiaus gyventojų Lietuvoje buvo 71 604 mažiau, negu 2014 m. Šis demografinis pokytis lėmė ir išsilavinimo skaičiaus rodiklio pokytį.

Nors studijas baigusiųjų skaičiai analizuojamu laikotarpiu mažėjo, Lietuva Europos Sąjungoje atitinka Europos Sąjungos komisijos numatytas strategijas. 2023 m. duomenimis, palyginus 25-34 m. nuolatinių gyventojų skaičių ir tų pačių metų gyventojus, turinčius aukštąjį išsilavinimą, išsilavinusiųjų procentas siekia 57,40 proc. (Eurostat, 2024c). Europos Komisija savo strategijoje yra išsikėlus tikslą, jog iki 2030 m. šis rodiklis turėtų siekti bent jau 45 proc., taigi Lietuva jau yra peržengus šią ribą (European Commission, b. m.). Analizuojant užsienio kalbų dinamiką, Lietuvoje daugiausiai gyventojų šneka anglų kalba kaip negimtąja. 41 proc. visų gyventojų yra įvaldę vieną užsienio kalbą, 16 proc. dvi, 12 proc. trejas, 6 proc. keturias, 12 proc. penkias ir 14 proc. šneka daugiau nei šešiomis užsienio kalbomis (Invest Lithuania, 2023).

Invest Lithuania (2023) taip pat tyrė Lietuvos nekilnojamojo turto rinką ir palygino ją su keliomis užsienio valstybėmis. 2023 m. duomenimis, Vilniuje A klasės patalpų nuoma vidutiniškai kainuoja 17 Eur. už kvadratinį metrą mėnesiui, o B klasės patalpos siekia 13 Eur. (Invest Lithuania, 2023). Lyginant Lietuvos sostinės kainas su užsienio valstybių miestais, yra pastebimas didelis kainų atotrūkis (9 paveikslas).

9 paveikslas

Administracinių patalpų vidutinė nuomos kaina Lietuvoje ir užsienyje, 2023 m. (Eur.)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Invest Lithuania, 2023.

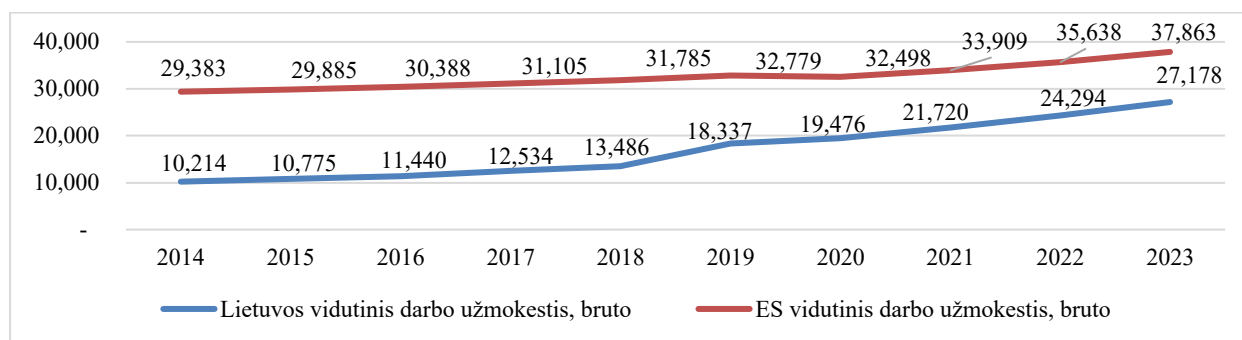
Pasak Invest Lithuania (2023) tyrimo, Lietuva gali pasiūlyti vieną mažiausių ofiso nuomos kainų verslui. Analizės kainų aukštumose rikiuojasi Airija, kurios vidutinės nuomos kainos už kvadratinį metrą mėnesiui siekia 56 Eur., Švedija – kurioje vidutiniškai tektų sumokėti 63 Eur. ir pati brangiausia šalis – Jungtinė Karalystė, čia centrinėje Londono dalyje nuomotis patalpas kainuotų vidutiniškai 131 Eur. už kvadratinį metrą per mėnesį.

Lietuva yra įrodžiusi turinti išteklių bei *know-how* žinių, reikalingų pasiekti ambicingą tikslą – tapti technologijų centru Šiaurės Europoje. IT infrastruktūros srityje šalis yra tvirta, atspari bei saugi. Lietuva užima 5-ąją vietą pasaulyje pagal šviesolaidinio interneto infrastruktūros plėtrą ir pirmąją vietą Centrinėje ir Rytų Europoje pagal skaitmeninės gyvenimo kokybės lygį (Invest Lithuania, 2023). Lietuva yra saugi IT požiūriu – užima šeštą vietą pasaulyje pagal ITU Pasaulinio kibernetinio saugumo indeksą, vertinant kibernetinės saugos pastangas ir pasirengimą (Invest Lithuania, 2023). Lietuvos institucijos bei privačios įmonės aktyviai investuoja į dirbtinio intelekto sprendimus, 5G interneto tinklų inžineriją (Invest Lithuania, 2023). Vertinant specialistų skaičių, 617 tūkst. dirba informacinių ir komunikacijų technologijų srityse, vidutiniškai 13 proc. per metus išauga šių specialistų skaičius, o daugiau nei 5 tūkst. gyventojų kasmet baigia privačius IT srities mokslų kursus ir įsilieja į darbo rinką (Invest Lithuania, 2023). Taip pat yra pastebima, kad vis daugiau įmonių siekia bendradarbiauti ir pradėti procesų automatizavimo kelionę pasitelkiant robotiką (angl. RPA – robotic process automation). 2022 m. vien verslo paslaugų centrų bei įmonių, teikiančių IT paslaugas, kuriuose yra kuriami RPA sprendimai, skaičius išaugo nuo 40 proc. iki 51 proc. (Invest Lithuania, 2023). Lietuvos valstybinės institucijos taip pat pastebi RPA potencialą ir skiria iki 200 tūkst. Eur. finansavimą, skirtą RPA procesų kūrimui (Invest Lithuania, 2023).

Paskutinis makroekonominis rodiklis, išgrynintas ankstesnėje literatūros analizėje, – vidutinis darbo užmokestis, kuris turi stiprią įtaką verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklai (10 paveikslas).

10 paveikslas

Lietuvos ir ES vidutinio metinio darbo užmokesčio per darbuotoją dinamika 2014-2023 m. (Eur.)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Eurostat, 2024a.

Remiantis Eurostat (2024a) duomenimis, Lietuvos vidutinis metinis darbo užmokestis reikšmingai atsilieka nuo Europos Sąjungos valstybių vidurkio. 2014 m. šių atlyginių skirtumas siekė 19 169 Eur., o tai sudarė 65 proc. skirtumą. 2014-2018 m. vyravo panašus skirtumas, tik 2019 m. situacija pradėjo gerėti ir skirtumai kiek sumažėjo. 2019 m. šių atlyginimų skirtumas sudarė 44 proc., o 2023 m. sumažėjo iki 28 proc. (Eurostat, 2024a). Nors situacija gerėja, Lietuvoje vis dar išlieka didelis atlyginimų atotrūkis.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos makroekonominiai rodikliai analizuojamu laikotarpiu rodo stabilų šalies ekonomikos vystymąsi. Augantis bendrojo vidaus produkto lygis, mažėjantis nedarbo procentas, vis daugiau pritraukiamos užsienio investicijos ir nuolatinės pastangos palaikyti aukštą gyventojų išsilavinimo lygį teikia optimistines prognozes Lietuvos ekonomikai. Darbe aptariamų rodiklių rezultatai atspindi ne tik šalies ekonominę brandą, bet ir jos turimą potencialą pritraukti užsienio kapitalą bei kurti palankias sąlygas vystyti nacionalinio kapitalo įmonėms. Palanki ir aukštos kokybės informacinių technologijų infrastruktūra, konkurencingos administracinių patalpų nuomos kainos, gyventojų išsilavinimo lygis bei žemesni atlyginimai Europos Sąjungos atžvilgiu dar labiau pabrėžia Lietuvos pranašumą tarptautinėje rinkoje. Lietuva simbolizuoja palankias sąlygas verslui šiandien, bei statistiškai rodo polinkį verslo aplinkos gerovės puoselėjimui ateityje.

2. ANKSTESNIŲ MOKSLINIŲ TYRIMŲ ANALIZĖ VERSLO PASLAUGŲ CENTRŲ BEI ĮMONIŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO ANALIZĖS TEMA

2.1. Ankstesnių mokslinių tyrimų verslo paslaugų centrų tema analizė

Siekiant išanalizuoti verslo paslaugų centrų ištirtumo lygį, atliekama mokslinių tyrimų apžvalga. Analizė vykdyta 2024 m. gegužės 20-27 dienomis. Moksliniai tyrimai atrenkami tokiose duomenų bazėse kaip „Web of Science“, „ResearchGate“ bei „EBSCO“. Pirminei šaltinių atrankai pasitelkiami tokie raktažodžiai, kaip „shared service center“ ir „globalization factors impact“, „shared service center“ ir „macroeconomic factors“ ir kt. Siekiant išanalizuoti aktualiausius mokslinius tyrimus šia tema, pasirenkamas 2019-2024 m. atliktos tyrimų publikacijos ir, siekiant aprėpti analizuojamą kryptį, pasirenkamos ekonomikos ir/ar verslo valdymo sritys. Tačiau, neradus tinkamų tyrimų pagal šiuos kriterijus, supaprastinami paieškos raktažodžiai ir filtruojama tik pagal raktažodį „shared service center“. Iš viso atrenkamas 41 mokslinių tyrimų straipsnis: 18 – iš „EBSCO“ mokslinių duomenų bazės, 12 – iš „ResearchGate“, o likusieji – iš „Web of Science“ bazės. Mokslinių tyrimų sąrašą, kuriame yra išskirti straipsnių autoriai, pavadinimai, tikslai, objektai, tyrimo metodai bei pagrindiniai rezultatai galima rasti 4-ajame šio darbo priede.

Atrinktuose tyrimuose verslo paslaugų centrai analizuojami iš įvairių perspektyvų (4 lentelė).

4 lentelė

Atliktų mokslinių tyrimų santrauka pagal analizuojamus verslo paslaugų centrų aspektus

Autorius	Analizuojami verslo paslaugų centrų aspektai
Reurink, A. ir Bernardo, J. (2021). Zilev, E. ir Licite-Kurbe, L. (2021). Grachova, D. (2022a). Grachova, D. (2022b). Isip, A. (2022). Aschauer, E. ir Quick, R. (2024). Ferencikova, S. ir Grachova, D. (2024).	Verslo paslaugų centrų steigimo motyvai Europoje.
Isip, A. (2023).	Verslo paslaugų centrų ir vidinių paslaugų atlikimo privalumai bei trūkumai.
Liu, Y. (2020). Brojakowska-Trzaska, M. ir Sobieraj, M. (2022). Isip, A. (2022). Yang, Y. ir kt. (2022). Shi, Y. (2023). Wang, Z. (2023). Wei, M. ir kt. (2023). Aschauer, E. ir Quick, R. (2024). Sun, J. ir Yi, F. (2024).	Verslo paslaugų centrų teikiama pridėtinė vertė.

Autorius	Analizuojami verslo paslaugų centrų aspektai
Zhang, Y. (2020). Figueiredo, A. S., & Pinto, L. H. (2021). Naidu, P. ir kt. (2021). Perez-Moron, J. ir Marrugo-Salas, L. (2021). Xiong, L. (2021). Isip, A. (2022). Junyong, L. ir kt. (2022). Klimkeit, D. ir Reihlen, M. (2022). Mallett, R. (2022). Szmajser, R. ir kt. (2022). Yang, Y. ir kt. (2022). Colombo, V. L. B. ir Beuren, I. M. (2023). Ferreira, C., & Janssen, M. (2023). Liptakova, J. (2023). Wang, Z. (2023).	Verslo paslaugų centrai skaitmenizavimo amžiuje.
Naidu, P. ir kt. (2021). Grachova, D. (2022b). Mallett, R. (2022). Liptakova, J. (2023).	Verslo paslaugų centrai pasaulinių krizių akivaizdoje.
Liptakova, J. (2023).	Iššūkiai, su kuriais susiduria verslo paslaugų centrai šiandieninėje ekonomikoje.
Elston, T. ir Dixon, R. (2020). Wang, Z. (2023).	Verslo paslaugų centrų pritaikomumas viešajam sektoriui.
Liu, Y. (2020). Jin, P. (2022).	Verslo paslaugų centrų pritaikomumas atitinkamos veiklos rūšies įmonėms.
Dinca, V. (2020). Oliveira, N. ir kt. (2021). Niewierko, M. (2022). Zaporowska, Z., & Szczepanski, M. (2024).	Verslo paslaugų centrų kaip organizacijos raida.
Richter, P. ir Bruhl, R. (2020). Richter, P. ir Bruhl, R. (2021). Shi, Y. (2023). Wang, J. (2023). Wei, M. ir kt. (2023). Sun, J. ir Yi, F. (2024).	Verslo paslaugų centro steigimas; veiksniai lemiantys sėkmingą verslo paslaugų centro įkūrimą.
Sindelar, M. ir Janasova, B. (2020). Sliz, P. ir Brennenstuhl, M. (2020).	Verslo paslaugų centrų funkcijos/procesai.
Kalam, K. (2020). Mogoa, L. ir Koori, J. (2021). Chen, X. (2022).	Verslo paslaugų centrų įtaka pagrindinių įmonių rodikliams.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis lentelėje pateiktais šaltiniais.

Autoriai atliko mokslinius tyrimus, siekiant išsiaiškinti įmonių motyvus steigti verslo paslaugų centrus Europos šalyse. Reurin ir Bernardo (2021) savo tyrime atskleidžia, kurios Europos šalys yra populiariausios verslo paslaugų centrų pritraukime. Pasak autorių, tokios šalys kaip Nyderlandai, Airija, Jungtinė Karalystė, Liuksemburgas, Suomija, Austrija, Belgija, Švedija, Lenkija, Bulgarija, Rumunija, Vengrija, Čekija, Portugalija ir Estija pritraukia daugiausiai investuotojų, kurie įsteigia šiuos centrus. Tokį šalių populiarumą paskatina aukštas gyventojų išsilavinimo lygis ir IT infrastruktūra (Reurink ir Bernardo, 2021). Tuo tarpu Zilev ir Licite-Kurbe tyrime yra gilinamasi plačiau į konkrečias priežastis šių centrų steigimui Latvijos regione. Autoriai išskiria tokius skatinančius veiksnius, kaip politiniai, ekonominiai, socialiniai, technologiniai ir

aplinkos veiksniai (Zilev ir Licite-Kurbe, 2021). Politiniuose veiksmuose yra nurodomos valdžios skatinamosios priemonės, įvairios investicijos ir lengvatos, ekonominiuose – mažesnės administracinės sąnaudos, kvalifikuota, bet pigesnė darbo jėga, socialiniuose – įvairios visuomenės technologinio pažangumo paskatos, užsienio kalbų mokėjimas, technologiniuose – puiki infrastruktūra ir IT puoselėjimas, o aplinkos veiksmuose yra išskiriama Latvijos palanki geografinė padėtis, miestų infrastruktūra (Zilev ir Licite-Kurbe, 2021). Grachova (2022a) analizuodama Centrinės Europos rinka taip pat akcentuoja, kad šiame regione yra paruošiami aukštos kvalifikacijos specialistai bei kuriama palanki verslo aplinka, todėl tai pritraukia vis daugiau verslo paslaugų centrų. Grachova (2022b) analizavo ir Slovakijos bei Kinijos rinkas siekiant ištirti verslo paslaugų centrų pritraukimą. Autorė teigia, jog Slovakijos rinka pasižymi kvalifikuota darbo jėga, gera infrastruktūra, politiniu stabilumu, o Kinija – pigia ir kvalifikuota darbo jėga, įvairiomis valstybės paskatomis (Grachova, 2022b). Rumunijos atveju, verslo paslaugų steigimą motyvuoja išlaidų mažinimas, platesnė aukštos kvalifikacijos specialistų rinka, didesnis kontrolės užtikrinimas ir tuo pačiu mažesnė rizika (Isip, 2022). „Big 4“ audito įmonės taip pat įsteigė ne vieną verslo paslaugų centrą. Kaip teigia autoriai, šią plėtrą motyvavo ekonominė nauda, išorinis teisėtumas, t. y. paslaugų tiekėjo užtikrinimas laikytis numatytų taisyklių ir taikyti atitinkamą kontrolę, darbuotojų trūkumo sprendimo galimybė (Aschauer ir Quick, 2024). Ferencikova ir Grachova (2024) tik patvirtino, kad papildomos darbo jėgos prieinamumas, kuri yra išsilavinusi ir pigesnė skatina verslo centrų steigimą šalyje. Tačiau, Isip (2023) lygindamas verslo paslaugų centrus, išskyrė verslo paslaugų centrų kūrimo trūkumus. Autorius teigia, kad ne visada verslo paslaugų centras yra lygus mažesnėms išlaidoms, taip pat nors verslo paslaugų centras užtikrina taisyklių laikymąsi, bet pati galima kontrolė yra mažesnė (Isip, 2023). Autoriai, analizuodami formalius verslo paslaugų centrų privalumus išskyrė šiuos aspektus: verslo paslaugų centrai didina paslaugų našumą (Liu, 2020; Brojakowska-Trzaska ir Sobieraj, 2022; Isip, 2022; Shi, 2023; Wang, 2023; Wei ir kt., 2023; Aschauer ir Quick, 2024; Sun ir Yi, 2024), optimizuoja sąnaudas (Liu, 2020; Brojakowska-Trzaska ir Sobieraj, 2022; Wang, 2023; Wei ir kt., 2023; Aschauer ir Quick, 2024), užtikrina atliktų funkcijų kokybę (Liu, 2020; Sun ir Yi, 2024), užtikrina efektyvų kontrolės vykdymą (Brojakowska-Trzaska ir Sobieraj, 2022; Isip, 2022; Wang, 2023; Wei ir kt., 2023; Aschauer ir Quick, 2024;), suteikia prieinamumą prie platesnės aukštos kvalifikacijos darbuotojų pasiūlos (Isip, 2022; Aschauer ir Quick, 2024), skatina skaitmenizavimo technologijų diegimą (Yang ir kt., 2022; Shi, 2023; Aschauer ir Quick, 2024), atlaisvina pagrindinės įmonės darbuotojų dienotvarkę (Aschauer ir Quick, 2024).

Daugelis mokslinių tyrimų apima skaitmenizavimo sritį, kuriuose aiškinamasi kaip šios technologijos veikia verslo paslaugų centrų veiklą. Pasak autorių, robotų procesų automatizavimas (RPA), biometrinės technologijos, didelių duomenų (angl. Big Data) integracija, dirbtinio

intelekto įrankių bei debesų kompiuterijos plėtojimas lemia procesų standartizavimą, optimizavimą ir didesnę efektyvumą (Zhang, 2020; Figueiredo ir Pinto, 2021; Naidu ir kt., 2021; Perez-Moron ir Marrugo-Salas, 2021; Xiong, 2021; Isip, 2022; Junyong ir kt., 2022; Klimkeit ir Reihlen, 2022; Mallett, 2022; Szmajser ir kt., 2022; Yang ir kt., 2022; Ferreira ir Janssen, 2023; Wang, 2023), sumažina klaidų skaičių (Figueiredo ir Pinto, 2021; Perez-Moron ir Marrugo-Salas, 2021; Xiong, 2021; Szmajser ir kt., 2022), padidina duomenų patikimumą (Figueiredo ir Pinto, 2021; Ferreira ir Janssen, 2023), mažina įmonės sąnaudas (Zhang, 2020; Figueiredo ir Pinto, 2021; Naidu ir kt., 2021; Perez-Moron ir Marrugo-Salas, 2021; Xiong, 2021; Isip, 2022; Junyong ir kt., 2022; Mallett, 2022; Szmajser ir kt., 2022), kuria naujas darbo vietas (Figueiredo ir Pinto, 2021), atlaisvina darbuotojų dienotvarkes ir suteikia galimybę jiems perimti užduotis, reikalaujančias aukštesnės kvalifikacijos, taip skatinant mokytis (Figueiredo ir Pinto, 2021; Perez-Moron ir Marrugo-Salas, 2021; Szmajser ir kt., 2022; Colombo ir Beuren, 2023; Ferreira ir Janssen, 2023; Liptakova, 2023) bei mažina verslo rizikas, sukuriant didesnę saugumą (Zhang, 2020; Ferreira ir Janssen, 2023).

2020 m. pasaulį sukrėtė viena didžiausių krizių, apimanti kiekvienos šalies ekonomiką. Autoriai tyrė, kaip COVID-19 pandemija paveikė verslo paslaugų centrų veiklą. Visi šiame darbe tirti moksliniai tyrimai pateikė išvadas, jog ši pandemija privertė įmonės perorganizuoti visus darbo procesus greitai ir iš anksto tam nepasiruošus (Naidu ir kt., 2021; Liptakova, 2023), tačiau verslo paslaugų centrai ši iššūkį įveikė efektyviai ir netgi suklestėjo (Naidu ir kt., 2021; Grachova, 2022b; Liptakova, 2023); teko apmokyti darbuotojus dirbti su naujomis sistemomis (Naidu ir kt., 2021), vadovus – vadovauti „nuotoliu“ ir išlaikyti darbuotojų įsitraukimą (Naidu ir kt., 2021); pandemija taip pat paskatinimo skaitmenizavimo procesus, o tai privedė prie efektyvesnės veiklos (Naidu ir kt., 2021; Grachova, 2022b; Mallett, 2022). Liptakova (2023) taip pat išanalizavo iššūkius, su kuriais susiduria verslo paslaugų centrai šiandien. Šios įmonės susiduria su kvalifikuotos darbo jėgos trūkumu bei darbuotojų nenoru grįžti dirbti hibridiniu ar gyvu darbo modeliu (Liptakova, 2023). Analizuojant energetikos krizės įtaką, pastebima, kad verslo paslaugų įmonės laikosi stabiliai, šoktelėjusios kainos nepadarė reikšmingos žalos įmonių augimui bei tolimesnėms investicijoms (Liptakova, 2023).

Vis dažniau pastebint šių centrų įgyvendinimo sėkmės rezultatus, autoriai Elston ir Dixon (2020) bei Wang (2023) atliko tyrimus, siekiant išsiaiškinti kaip toks modelis gali būti pritaikytas viešajam sektoriui. Elston ir Dixon (2020) teigia, jog verslo paslaugų centro modelio įgyvendinimas Anglijos viešajame sektoriuje padėjo pasiekti darbuotojų krūvio sumažinimą, tačiau nepasiekė žymaus sąnaudų optimizavimo rezultatų. Tuo tarpu Wang (2023) atlikti tyrimai parodė, jog ypatingas verslo paslaugų centro pridėtinės vertės kūrimas pastebimas privačiame sektoriuje, tačiau viešajame sektoriuje šis modelis nepasiteisina, kaip būtų tikimasi. Autoriai

vieningai sutaria, kad šis modelis yra orientuotas į privataus sektoriaus įmonių veiklos efektyvumo padidinimą ir sąnaudų optimizavimą (Elston ir Dixon, 2020; Wang, 2023). Liu (2020) ir Jin (2022) atliko priešingus tyrimus – siekė išsiaiškinti ar verslo paslaugų centro modelis yra pritaikomas uostų bei medicinos sektoriaus įmonėms. Autoriai vieningai sutinka, kad šis modelis pasitvirtina ir šio sektoriaus įmonėms (Liu, 2020; Jin, 2022). Tyrimų išvadose teigiama, jog pritaikius ir įdiegus modelį uostų įmonei, jis gerina paslaugų našumą, sumažina sąnaudas, padidina darbo efektyvumą bei kokybę (Liu, 2020). Tuo tarpu vertinant medicinos sektorių, yra pastebima, jog verslo paslaugų centro įsteigimas pagerina finansų valdymo funkcijas, optimizuoja įmonės išlaidas, gerina veiklos efektyvumą bei diegiant pažangias IT sistemas medicinos sektoriaus įmonės gali pasiekti geresnių finansinių rezultatų ir konkurencinį pranašumą (Jin, 2022).

Mokslinėse publikacijose taip pat yra sutinkama verslo paslaugų centrų, kaip organizacijų, raidos tyrimų. Dinca (2020) analizavo kas lemia šių įmonių gerąją profesinių žinių valdymo patirtį bei efektyvią komunikacijos sklaidą. Autorius teigia, jog prie to prisideda aiškos įmonės vidaus taisyklės ir savalaikis darbuotojų informavimas, tinkami informacijos valdymo įrankiai bei aiški perduodama komunikacija juose, žinių dalijimosi įpročiai komandos lygmeniu, darbuotojų mokymai (Dinca, 2020). Oliveira ir kt. (2021) tyrė, kaip verslo paslaugų centrą vertina vidiniai klientai bei patys darbuotojai, taip siekiant įvertinti įmonės veiklos pajėgumus. Autoriai daro išvadą, jog verslo paslaugų centro vidiniai klientai bei darbuotojai suvokia centro strateginę svarbą skirtingai – darbuotojai mano, kad jų atliekamos funkcijos yra nereikšmingos bendros įmonių strategijos atžvilgiu (Oliveira ir kt., 2021). Tai rodo, jog verslo paslaugų centruose stinga vertybių ir strategijos informacijos komunikavimo, tinkamo darbuotojų įvedimo tiek kaip naujokų, tiek pristatant užduotis ir jų reikšmę įmonių grupės mastu (Oliveira ir kt., 2021). Tačiau, abi pusės sutaria, jog šio centro įsteigimas prisidėjo prie veiklos efektyvumo gerinimo ir kitų naudų (Oliveira ir kt., 2021). Niewierko (2022) tyrė veiksnius, lemiančius verslo paslaugų centrų kultūros kūrimąsi. Autorius teigia, jog svarbiausi faktoriai – verslo paslaugų centro ir patronuojančios įmonės veiklos pobūdis bei žmogiškojo kapitalo veiksniai, tokie kaip darbuotojų amžius, kompetencijos, kvalifikacijos bei lytis (Niewierko, 2022). Zaporowska ir Szczepanski (2024) atliko verslo paslaugų centrų tyrimus ir rizikos valdymo pusės. Autoriai teigia, kad atliktų tyrimų rezultatai rodo, jog daugelis šių įmonių yra įdiegusios Lean valdymo metodikas, o jos dažnai yra nesuderinamos su rizikos valdymo praktika (Zaporowska ir Szczepanski, 2024). Kita dalis tyrimų atskleidžia, jog įmonių rizikos valdymas yra integruotas į Lean valdymo metodiką, tačiau pastebimas sąveikos trūkumas tarp šių dviejų metodikų (Zaporowska ir Szczepanski, 2024). Autoriai teigia, kad atvejo analizė parodė, jog verslo paslaugų centruose yra pastebimi tinkamų rizikos valdymo metodikos trūkumai, o tai yra vienas kertinių verslo vykdymo aspektų (Zaporowska ir Szczepanski, 2024).

Verslo paslaugų centrų steigimas bei veiksniai, lemiantys sėkmingą įsteigimą taip pat yra analizuojami mokslinėje literatūroje. Autoriai pažymi, kad įmonės pajėgumų pertvarkymas (Richter ir Bruhl, 2020; Richter ir Bruhl, 2021; Shi, 2023; Wei ir kt., 2023; Sun ir Yi, 2024), IT sistemų pertvarka (Richter ir Bruhl, 2020; Richter ir Bruhl, 2021; Shi, 2023; Wang, 2023; Wei ir kt., 2023; Sun ir Yi, 2024), įmonės organizacinės struktūros pokyčiai (Richter ir Bruhl, 2020; Sun ir Yi, 2024), atitinkamų kontrolių įvedimas (Sun ir Yi, 2024) prisideda prie verslo paslaugų centrų įgyvendinimo sėkmės.

Sliz ir Brennenstuhl (2020) analizavo verslo paslaugų centrų procesų struktūrą. Autoriai teigia, kad šių įmonių procesai yra reikšmingai standartizuoti, o tai padeda užtikrinti procesų nuoseklumą ir vykdymo efektyvumą (Sliz ir Brennenstuhl, 2020). Įmonės, pasitelkdamos IT įrankius, automatizuoja šiuos procesus, todėl jie tampa efektyvūs, lengvai pertvarkomi ar papildomi (Sliz ir Brennenstuhl, 2020). Autoriai sugrupavo verslo paslaugų centrų atliekamus procesus į šias grupes: i) pagrindiniai procesai, kurie apima pagrindinių įmonės duomenų valdymą (angl. Master Data), mokėtinų sąskaitų apskaitą, klientų sąskaitų apskaitą, bendrąją apskaitą, mokesčių apskaitą; ii) pagalbiniai procesai, kurie apima žmoniškųjų išteklių valdymą, administravimą, kontrolės valdymą, IT operacijų valdymą (Sliz ir Brennenstuhl, 2020). Sindelar ir Jonasova (2020) analizavo kokias, tikėtina, apskaitos funkcijas įmonės perkeltų vykdyti verslo paslaugų centrams. Tyrimai parodė, jog gerai kodifikuotos (kodifikavimas apima struktūrizavimą į direktyvas, instrukcijas ir dokumentaciją) užduotys labiausiai tikėtina būtų perkeltos vykdyti į šį centrą (Sindelar ir Jonasova, 2020). Tokios užduotys apima gautinų sumų valdymas ir apskaita, įsipareigojimų valdymas bei ilgalaikio turto apskaita (Sindelar ir Jonasova, 2020). Tačiau, tokios funkcijos kaip finansinių ataskaitų rengimas bei kontrolė, yra laikomos mažai kodifikuotomis ir sudėtingomis, kurios reikalauja daugiau vidinio įmonės pažinimo ir patirties, todėl tokios užduotys tikėtina, kad retai yra perduodamos centrams (Sindelar ir Jonasova, 2020).

Taip pat atrinktuose moksliniuose tyrimuose yra analizuojama verslo paslaugų centrų įdiegimo įtaką tam tikriems pagrindinių įmonių finansiniams rodikliams. Kalam (2020) atlikta analizė rodo, kad įdiegus šį centrą, bendrųjų pajamų augimas nebuvo toks spartus, kaip sparčiai išaugo įmonių sąnaudos. Taip pat, turto pelningumo rodikliai sumažėjo, nes įsigytas turtas truko laiko, kol pradėjo generuoti teigiamą pelningumo grąžą (Kalam, 2020). Mogoa ir Koori (2021) teigia, kad ilguoju laikotarpiu, verslo paslaugų centro suteiktos naudos padidino įmonių efektyvumą, o tai prisidėjo prie geresnių įmonės finansinių rodiklių. Chen (2022) pažymi, kad verslo paslaugų centrai suteikia apčiuopiamą naudą ir tai matyti įmonių finansiniuose rodikliuose – verslo paslaugų centrus turinčios įmonės demonstruoja reikšmingai aukštesnę ROA, ROE ir kt. finansinių rodiklių vertę, lyginant su tomis įmonėmis, kurios neturi šių centrų. Taip pat įmonės pasižymi aukštesniu turto apyvartumu, gautinų sumų apyvartumu ir personalo darbo efektyvumu,

mažesnėmis veiklos sąnaudomis, mažesniu atsargų apyvartumo rodikliu bei pinigų ciklais (Chen, 2022).

Apibendrinant galima teigti, kad mokslinėje literatūroje verslo paslaugų centrai yra analizuojami iš įvairių aspektų – siekiama išsiaiškinti šių centrų steigimo motyvus Europos šalyse, šių centrų privalumus bei trūkumus, tiriama, kaip skaitmenizavimo procesai įtakoja įmonių veiklą bei efektyvumą, analizuojama verslo paslaugų centrų teikiama pridėtinė vertė, vertinama pasaulinių krizių rezultatų įtaka bei iššūkiai, su kuriais susiduria šios įmonės šiandien ir kt. Galima teigti, kad mokslinių publikacijų autoriai daugiausiai fokusuojasi į šių centrų analizę iš vadybinės pusės. Tačiau, vis dar trūksta finansinės analizės tyrimų, siekiant pagrįsti ir išmatuoti įmonių veiklą skaičių pagrindu. Taigi, išanalizavus mokslinius tyrimus, galima teigti, kad publikacijose trūksta tyrimų, kurie analizuotų, kokią įtaką globalių ir makroekonominių rodiklių pasikeitimai daro verslo paslaugų centrams. Taip pat analizuojamu laikotarpiu, nėra atliktų lyginamųjų analizių, kaip šie rodikliai veikia verslo paslaugų centrus ir nacionalines verslo paslaugų sektoriaus įmones. Šie tyrimai turi potencialą atskleisti daugiau duomenų apie įmonių veiklos efektyvumą. Siekiant išanalizuoti Lietuvos verslo centrų ir nacionalinių verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumą globalių bei makroekonominių rodiklių pasikeitimų akivaizdoje, tolimesniame šio darbo poskyryje yra analizuojama mokslinė literatūra siekiant susisteminti finansinius rodiklius, skirtus veiklos efektyvumo vertinimui.

2.2. Ankstesnių mokslinių tyrimų įmonių veiklos efektyvumo analizės tema apžvalga

Finansinė analizė yra instrumentas, skirtas įvertinti įmonės veiklos efektyvumą, įmonės vadovams padėti siekti organizacijos tikslo, kuriam ji ir buvo sukurta; jeigu įmonė yra pelno siekiantis subjektas ir siekia maksimizuoti grąžą – finansinė analizė padės atsakyti į klausimus, kaip efektyviau valdyti turimą turtą ir generuoti didesnę pelną (Drumea, 2019). Juozaitienė (2007) teigia, kad finansinės analizės tikslas, tai „finansinės įmonės padėties įvertinimas ir būdų ieškojimas, kai naudojant finansinę politiką, galima padidinti jos ūkinės veiklos efektyvumą“. Pasak autorės, finansinė analizė yra orientuota į visapusišką ir objektyvų įmonės veiklos rezultatų įvertinimą, įmonės plėtros galimybių gairių apibrėžimą, taip pat įmonės finansinio pamato ir jo stabilumo lygio nustatymą; vidinių bei išorinių faktorių veikiančių įmonės rezultatus apibrėžimą, veiklos efektyvumo įvertinimą ir kt. (Juozaitienė, 2007). Effendie, Manafe ir Man (2022) patvirtina Juozaitienės iškeltus finansinės analizės tikslus bei papildo juos teigdami, jog finansinė analizės vieni iš pagrindinių tikslų – tai suteikti informacijos apie įmonės likvidumą, mokumą ir pelningumą, tam, jog suinteresuoti asmenys galėtų priimti informuotus sprendimus. Taigi,

atliekant įmonės finansinę analizę, informacijos vartotojas gali susidaryti nuomonę apie įmonės veiklos efektyvumą, pelningumą, kreditingumą, rizikingumą ir kt.

Siekiant atlikti išsamią finansinę analizę, yra pasitelkiami santykinių rodiklių skaičiavimai bei analizė. Santykiniai rodikliai ne tik suteikia galimybę lyginti konkrečių įmonių finansinius rezultatus tarpusavyje, tačiau padeda išanalizuoti įmonę įvairiapusiškiau nei tik vertinant absoliučius rodiklius (Mackevičius, Poškaite, Villis, 2011). Skaičiuojant santykinius rodiklius, analizėje dalyvauja absoliutūs rodikliai, kai jų skirtumas ar suma yra daloma iš kito rodiklio ar rodiklių sumos ar skirtumo (Kazakevičius ir Jakštas, 2018). Santykinių rodiklių skaičiavimo bei analizės tikslas – nustatyti įmonės likvidumo, mokumo, veiklos efektyvumo bei pelningumo lygį (Effendie ir kt. 2022).

Veiklos efektyvumo rodikliai vertina įmonės vykdomą veiklą, t. y. kaip efektyviai valdo turimus išteklius tam, kad padidintų pardavimus bei uždirbtų daugiau pelno (Pangestuti, Marlina ir Hidayati, 2022). Įmonė, kuri efektyviai valdo savo turimą turtą, gali pasiekti maksimalius pardavimus, tuo pačiu pasiekti didesnę pelną ir kaip rezultatą – plėtoti verslą (Pangestuti ir kt. 2022). Įmonės veiklos efektyvumas dažniausiai vertinamas skaičiuojant tokius finansinius rodiklius kaip apyvartinio kapitalo apyvartumas, gautinų ir mokėtinų sumų apyvartumas bei viso turto apyvartumas (Pangestuti ir kt. 2022). Šių rodiklių palankūs rezultatai sąlygoja ne tik įmonės pardavimų apimtį, bet ir tai, kad įmonė yra patikimesnė mokumo srityse, t. y. ji geba efektyviau atsiskaityti su kreditoriais (Pangestuti ir kt. 2022).

Atlikus mokslinės literatūros analizę, susisteminti finansiniai santykiniai rodikliai, kuriais autoriai rekomenduoja vertinti įmonės veiklos efektyvumą (5 lentelė).

5 lentelė

Rekomenduojami finansiniai santykiniai rodikliai įmonės veiklos efektyvumui vertinti

Autorius	Santykinis rodiklis	Formulė
Effendie ir kt. (2022); Al-Zuhairi, A. (2024); Tanjung, P. R. S. (2024);	Turto pelningumo rodiklis (ROA)	$ROA = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Turtas}} \times 100\%$
Alarussi, A. S. S. (2021); Effendie ir kt. (2022); Al-Zuhairi, A. (2024); Damayanti ir kt., (2024).	Nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis (ROE)	$ROE = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Nuosavas kapitalas}} \times 100\%$
Alarussi, A. S. S. (2021); Al-Zuhairi, A. (2024).	Pelno marža (PM)	$PM = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}} \times 100\%$
Nofita ir Darmansyah (2024).	Pelnas tenkantis vienai akcijai (EPS)	$EPS = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Akcijų skaičius}}$
Farrisha Binti Sukri, N. F. ir kt. (2024); Nofita ir Darmansyah (2024); Lukman, S. D. S. (2024);	Gautinų sumų apyvartumas (RTO)	$RTO = \frac{\text{Gautinos sumos}}{\text{Pardavimų pajamos}} \times 365$
Farrisha Binti Sukri, N. F. ir kt. (2024); Nofita ir	Mokėtinų sumų apyvartumas (PTO)	$PTO = \frac{\text{Mokėtinų sumos}}{\text{Pardavimų savikaina}} \times 365$

Autorius	Santykinis rodiklis	Formulė
Darmansyah (2024); Lukman, S. D. S. (2024);		
Alarussi, A. S. S. (2021); Effendie ir kt. (2022); Farrisha Binti Sukri, N. F. ir kt. (2024); Nofita ir Darmansyah (2024); Tanjung, P. R. S. (2024);	Turto apyvartumas (TATO)	$TATO = \frac{\text{Pardavimų pajamos}}{\text{Turtas}}$
Alarussi, A. S. S. (2021); Effendie ir kt. (2022); Tanjung, P. R. S. (2024);	Skolos ir nuosavo kapitalo santykis (DER)	$DER = \frac{\text{Įsipareigojimai}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$
Alarussi, A. S. S. (2021); Farrisha Binti Sukri, N. F. ir kt. (2024); Lukman, S. D. S. (2024);	Apyvartinio kapitalo apyvartumas (WCTO)	$WCTO = \frac{\text{Pardavimų pajamos}}{\text{Apyvartinis kapitalas}}$
Farrisha Binti Sukri, N. F. ir kt. (2024)	Pinigų apyvartumas (CTO)	$CTO = \frac{\text{Pardavimų pajamos}}{\text{Pinigai ir pinigų ekvivalentai}}$
Alarussi, A. S. S. (2021);	Einamojo mokumo koef. (CR)	$CR = \frac{\text{Trumpalaikis turtas}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$
Sierpinska-Sawicz, A. ir kt. (2020); Fees, W. ir kt. (2022).	EBITDA pelningumas	$EBITDA \text{ ratio} = \frac{EBITDA}{\text{Pardavimo pajamos}}$
Alarussi, A. S. S. (2021); Effendie ir kt. (2022); Damayanti ir kt., (2024).	Bendrasis pelningumas	$BP = \frac{\text{Bendrasis pelnas}}{\text{Pardavimo pajamos}}$

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis lentelėje pateiktais šaltiniais.

Įmonės pelningumo augimas yra pagrindinis tikslas, kurio įvairiomis priemonėmis siekia organizacijos. Vienas pirmųjų pelningumo rodiklių – turto pelningumo rodiklis, kuris rodo įmonės gebėjimą generuoti pelno, panaudojant savo turimą turtą; kuo aukštesnė santykio reikšmė, tuo turto naudojimo efektyvumas didesnis (Alarussi, 2021; Effendie ir kt., 2022; Al-Zuhairi, 2024; Tanjung, 2024). Nuosavo kapitalo pelningumas matuoja įmonės gebėjimą generuoti pelną, įdarbinant akcininkų lėšas (Alarussi, 2021; Effendie ir kt., 2022; Al-Zuhairi, 2024; Damayanti ir kt., 2024). Pelno maržos rodiklis atspindi įmonės pelno ir pardavimų santykį, kuris parodo pardavimų efektyvumą; šį rodiklį įtakoja įvairūs veiksniai, pavyzdžiui, sumažėjusios rinkos kainos, išaugusios sąnaudos (Alarussi, 2021; Al-Zuhairi, 2024). Nofita ir Darmansyah (2024) teigia, kad pelno tenkančio vienai akcijai rodiklis taip pat yra svarbus, vertinant įmonės veiklą ir jos efektyvumą. Apyvartumo rodikliai atskleidžia, kiek ir kaip efektyviai įmonė naudoja turimus išteklius savo veiklai remti, kad pasiektų kuo geresnių rezultatų (Effendie ir kt., 2022; Nofita ir Darmansyah, 2024). Apyvartumo rodikliai skaičiuoja tam tikro išteklius dinamika, pavyzdžiui gautinų sumų apyvartumas atskleidžia, kaip greitai įmonė atgauna pinigus iš pirkėjų, ir kartu parodo kiek laiko iš kokio išteklius yra finansuojama įmonės veikla (Effendie ir kt., 2022; Farrisha Binti Sukri, N. F. ir kt., 2024; Nofita ir Darmansyah, 2024). Mokėtinų sumų apyvartumas tuo tarpu parodo kiek įmonei užtrunka laiko atsiskaityti su savo tiekėjais, o laikotarpio analizė gali

indikuoti apie atsirandančias mokumo problemas ir atvirkščiai (Effendie ir kt., 2022; Farrisha Binti Sukri, N. F. ir kt., 2024; Nofita ir Darmansyah, 2024). Turto apyvartumas leidžia suprasti, kiek kiekvienas įmonės turto euras generuoja pajamų, šis rodiklis parodo kaip efektyviai yra valdomas įmonės turtas (Effendie ir kt., 2022; Farrisha Binti Sukri, N. F. ir kt., 2024; Nofita ir Darmansyah, 2024; Tanjung, 2024). Skolos ir nuosavo kapitalo rodiklis padeda išanalizuoti kiek įmonė savo veiklos finansuoja nuosavu kapitalu, ir kiek įsipareigojimais (Alarussi, 2021; Effendie ir kt., 2022; Tanjung, 2024). Apyvartinio kapitalo apyvartumas parodo, kaip įmonė efektyviai disponuoja savo apyvartiniu kapitalu, siekdama užtikrinti kasdieninės veiklos nenutrūkstamumą (Alarussi, 2021; Farrisha Binti Sukri, N. F. ir kt., 2024; Lukman, 2024). Pinigų apyvartumo rodiklis parodo įmonės grynųjų pinigų efektyvumą generuojant pajamas (Farrisha Binti Sukri, N. F. ir kt., 2024). Einamojo likvidumo koeficientas atskleidžia, ar įmonė galėtų padengti savo trumpalaikius įsiskolinimus turimu trumpalaikiu turtu (Alarussi, 2021). EBITDA pelningumas leidžia analizuoti kaip įmonė efektyviai valdo pagrindinę savo veiklą, eliminuojant tokias apskaitines operacijas kaip mokesčiai, nusidėvėjimo, amortizacijos bei palūkanų sąnaudos (Sierpinska-Sawicz, A. ir kt., 2020; Fees, W. ir kt., 2022). Bendrojo pelningumo rodiklis yra vienas pagrindinių rodiklių, kurio analizė leidžia spręsti apie įmonės veiklą – kaip efektyviai įmonė valdo sąnaudas ir didina pajamas, kad generuotų didesnę pelną (Alarussi, A. S. S., 2021; Effendie ir kt., 2022; Damayanti ir kt., 2024).

Apibendrinant galima teigti, kad finansinė analizė yra reikšmingas instrumentas įmonės veiklos planavime ir kertinis komponentas, siekiant užtikrinti tęstinumą. Šios analizės atlikimui yra pasitelkiami atitinkami santykiniai rodikliai, kurių analizė padeda pamatyti įmonės stipriąsias bei silpnąsias puses. Analizuojant mokslinę literatūrą, buvo siekiama susisteminti rekomenduojamus santykinius rodiklius, kurie padėtų įvertinti įmonės veiklos efektyvumą. Analizuojami autoriai vertino tokius rodiklius kaip turto bei nuosavo kapitalo pelningumas, pelno marža, pelnas tenkantis vienai akcijai, apyvartinio kapitalo ir turto apyvartumas, gautinų ir mokėtinų sumų apyvartumas, skolos ir nuosavo kapitalo santykis, pinigų apyvartumas, einamojo likvidumo koeficientas, EBITDA pelningumas bei bendrojo pelningumo rodiklis. Autorių tyrimai apėmė ir kitus rodiklius, tačiau šiame darbe buvo atrinkti tie rodikliai, kurie teoriniu lygmeniu gali padėti išanalizuoti verslo paslaugų sektoriaus įmonių efektyvumą. Tyrimo dalyje bus siekiama atlikti ekspertinį vertinimą, kuriame bus siekiama apklausti ekspertus ir sureitinguoti šiuos teoriniame lygmenyje išskirtus finansinius rodiklius bei surinkti dar nepaminėtų rodiklių, kurie bus analizuojami vėlesniuose skyriuose. Veiklos efektyvumas bus vertinamas naudojant finansinius rodiklius, bet tolimesniame darbe bus naudojamas terminas – veiklos efektyvumas.

3. IŠORINIŲ VEIKSNIŲ ĮTAKOS LIETUVOJE VEIKIANČIOMS VERSLO PASLAUGŲ SEKTORIAUS ĮMONĖMS TYRIMO METODIKA

Teorinės analizės dalyje išskirti makroekonominiai rodikliai, atspindintys išorinės aplinkos įtaką (BVP pokytis, nedarbo lygis, užsienio investicijos, infliacijos lygis, gyventojų išsilavinimo bei užsienio kalbų išmanymo lygis, nekilnojamojo turto rinkos būklė, vidutinis darbo užmokestis ir IT palanki aplinka), kurie ankstesnių mokslinių tyrimu metu vertinami kaip reikšmingi verslo paslaugų centrų aplinkos tyrimui (Surdea-Blaga, 2018; Trapane, 2019; Grachova, 2022). Remiantis Invest Lithuania tyrimų duomenimis (Invest Lithuania, 2024) bei Valstybės duomenų agentūros duomenimis (Valstybės duomenų agentūra, 2023a; Valstybės duomenų agentūra, 2023b; Valstybės duomenų agentūra, 2023d), Lietuvos verslo paslaugų sektorius yra vienas iš sparčiausiai augančių ir svarbių sektorių Lietuvos ekonomikoje. Tačiau, mokslinėje literatūroje trūksta atliktų išsamių tyrimų, kurie nagrinėtų, kaip išorinės aplinkos pokyčiai, vertinant per makroekonominių rodiklių prizmę, veikia šių įmonių efektyvumo rodiklius. Kadangi verslo paslaugų centrų veiklos efektyvumo analizė yra gana naujas fenomenas mokslinių tyrimų tarpe, literatūros analizėje buvo išskirti dažniausiai rekomenduojami veiklos efektyvumo rodikliai, skirti įmonių efektyvumui vertinti (turto apyvartumo, nuosavo kapitalo apyvartumo, pelno maržos, pelno tenkančiai vienai akcijai, gautinų, mokėtinų sumų apyvartumo, turto bei pinigų apyvartumo, apyvartinio kapitalo apyvartumo, skolos ir nuosavybės santykio ir einamojo mokumo koeficiento rodikliai). Šių rodiklių bei išorinių veiksnių pokyčių, išreikštų makroekonominiais rodikliais, tinkamumą verslo paslaugų centrų efektyvumo vertinimui yra siekiama pagrįsti ekspertinio vertinimo metu. Atsižvelgiant į minėtą nepakankamą temos ištyrimo lygį bei mokslinės literatūros analizės metu susistemintą informaciją, šiame tyrime yra siekiama iširti išorinės aplinkos pokyčių sąsajas su verslo paslaugų centrų veiklos efektyvumu.

Tyrimo tikslas – nustatyti ir įvertinti išorinių veiksnių įtaką verslo paslaugų sektoriaus įmonių, veikiančių Lietuvoje, veiklos efektyvumui.

Tikslui pasiekti, tyrimas yra išskiriamas į du etapus:

1. Ekspertinio vertinimo klausimyno sudarymas, vykdymas ir rezultatų apibendrinimas, siekiant nustatyti reikšmingus išorinius veiksnius bei veiklos efektyvumo rodiklius, taikytinus verslo paslaugas teikiančioms įmonėms vertinti.

2. Makroekonominių rodiklių įtakos veiklos efektyvumo rodikliams, kurie bus grindžiami ekspertiniu vertinimu, tyrimas, rezultatų interpretavimas ir siūlymų teikimas, siekiant ištirti išorinių veiksnių įtaką verslo paslaugas teikiančioms įmonėms.

Tyrimo užsibrėžtam tikslui pasiekti, yra keliama šie uždaviniai:

1. Atlikti ekspertinį vertinimą, siekiant nustatyti aktualius išorinius veiksnius atspindinčius makroekonominius rodiklius bei verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumą atspindinčius finansinius rodiklius. Remiantis mokslinės literatūros analizės ir ekspertinio vertinimo rezultatais, suformuoti tyrimo hipotezes.

2. Atlikti užsienio kapitalo bei lietuviško kapitalo įmonių atranką bei susisteminti atrinktų įmonių finansinius duomenis.

3. Atlikti koreliacinę analizę, vertinant atrinktų makroekonominių rodiklių bei įmonių finansinių rodiklių ryšius.

4. Atlikti regresinę analizę, siekiant įvertinti priklausomybę tarp nepriklausomų kintamųjų (atrinktų makroekonominių rodiklių) ir priklausomų (atrinktų finansinių rodiklių).

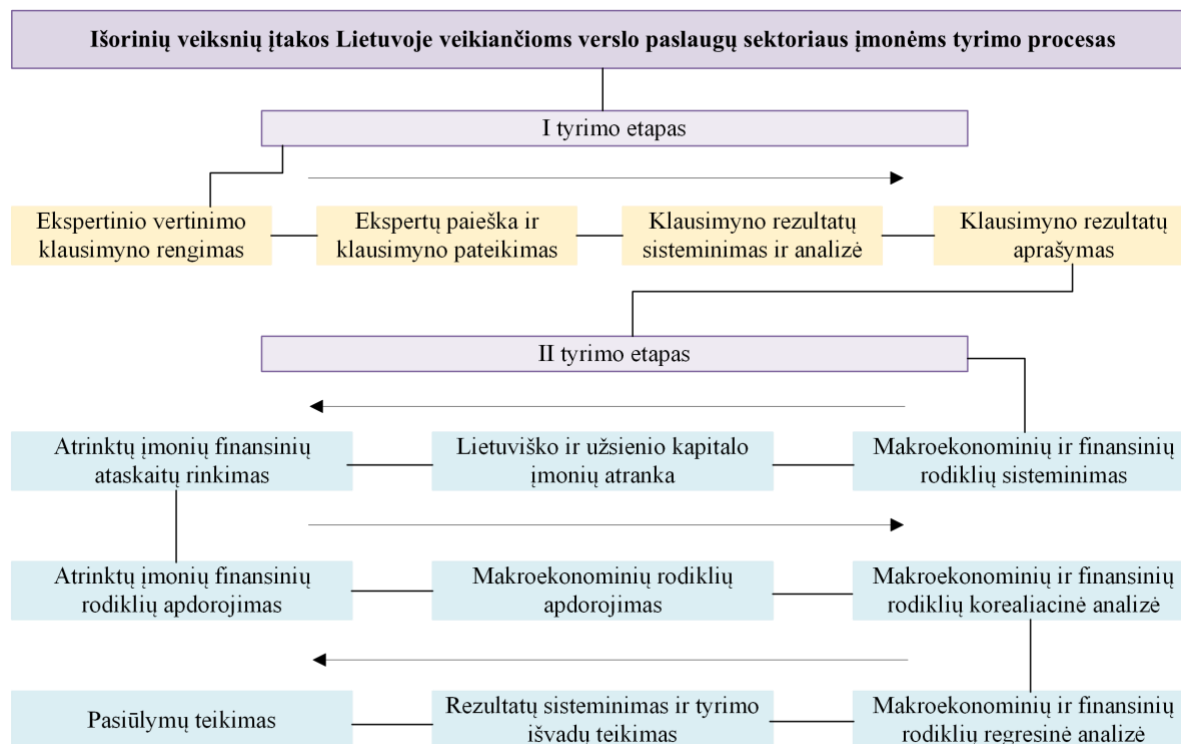
5. Įvertinti užsienio kapitalo bei lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumo analizės rezultatus išorinių veiksnių įtakos kontekste.

6. Susisteminti gautus rezultatus ir pateikti išvadas.

Tyrimo eigos atvaizdavimas ir pateikimas schemeje yra svarbus metodologijos elementas, nes vizualiai atspindi tyrimo struktūrą bei seką. Išorinės aplinkos pokyčių įtaka Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms tyrimo eiga yra pateikiama 11 paveiksle.

11 paveikslas

Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms tyrimo etapų schema

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis tyrimo metodologija.

Ekspertinio vertinimo vykdymas.

Ekspertinis vertinimas apibrėžiamas kaip kvalifikuotų tam tikros srities specialistų pateikta nuomonė, kuri remiasi turimomis atitinkamos srities žiniomis, praktine patirtimi bei įgytais profesiniais įgūdžiais (Baležentis ir Žalimaitė, 2011). Autoriai pabrėžia, kad ankstesni atlikti moksliniai tyrimai įrodo „jog agreguotų ekspertinių vertinimų moduluose su vienodais svoriais nedidelės ekspertų grupės sprendimų ir vertinimų tikslumas nenusileidžia didelės ekspertų grupės sprendimų ir vertinimų tikslumui“ (Baležentis ir Žalimaitė, 2011). Taip pat Skulmoski ir kt. (2007) analizuotuose moksliniuose tyrimuose vertintų ekspertų skaičius neretai varijuoja tarp 11 ir 30 ekspertų, taip siekiant užtikrinti rezultatų patikimumą ir išvengti perteklinio duomenų rinkimo. Masiulevičiaus (2022) atliktoje mokslinių tyrimų analizėje pateikiamos išvados, kad efektyviai ekspertinei analizei atlikti rekomenduojama apklausti 5-12 ekspertų. Riazanova ir Žilinskienė (2019), Vaičiūnas ir Bernatavičius (2018) bei Čižiūnienė ir kt. (2016) atliktuose moksliniuose tyrimuose taip pat analizuojami ekspertinio tyrimo rezultatai, kuriuose buvo apklausti 5-8 ekspertai. Remiantis šiomis metodologinėmis prielaidomis, pasirenkamas 10 ekspertų skaičius, siekiant atlikti efektyvų ir neperteklinį ekspertinį vertinimą.

Ekspertinis vertinimas buvo vykdomas laikotarpiu nuo 2024 m. rugpjūčio mėn. 20 d. iki 2024 m. lapkričio mėn. 10 d. Vertinimas vėliau pratęsiamas ir vykdomas 2025 m. sausio mėn. 29 d. – 2025 m. vasario mėn. 21 d., siekiant didesnės ekspertų imties. Ekspertinis vertinimas atliekamas apklausos būdu. Sudarytas klausimynas yra paremtas literatūros analizės metu išskirtais finansiniais rodikliais bei išorinės aplinkos pokyčius galinčiais atspindėti makroekonominiais rodikliais. Ekspertinio vertinimo anketa yra pateikta 5 priede.

Pirmasis anketos kūrimo etapas apėmė apklausos struktūros išpildymą bei pateikimą (6 lentelė). Buvo pasirinktas tinkamiausias apklausos variantas – Word formato anketa. Toks sprendimas buvo priimtas siekiant efektyvios, lengvai suprantamos ir valdomos informacijos pateikimo. Siekiant ekspertų nuomonės palyginamumo, apklausoje yra prašoma įvertinti finansinius rodiklius bei makroekonominius rodiklius Likerto skalėje, kur reikšmė 1 lygi nuomonei, jog rodiklis visai netinkamas ar nerekomenduojamas vertinti, o reikšmė 5 – rodiklis yra labai tinkamas ar rekomenduojamas vertinti. Anketoje taip pat buvo pateikiami atviri klausimai, į kuriuos atsakydami ekspertai galėjo plačiau pakomentuoti savo vertinimą ir/ar pateikti kitų, apklausoje neišskirtų, rodiklių vertinimui.

6 lentelė

Ekspertinio vertinimo anketos struktūra

Anketos struktūra		Anketos dalies paskirtis	Klausimų tipai
I	Respondento informacija.	Nustatyti atstovavimo tipą, darbo patirtį.	Uždari klausimai.
II	Veiklos efektyvumo vertinimas.	Nustatyti veiklos efektyvumo rodiklį, tokių, kaip pelningumo, apyvartumo, mokumo bei kitų rodiklių aktualumą nagrinėjamam sektoriui.	Likerto skalė, atviri klausimai.
III	Išorinių veiksnų vertinimas.	Nustatyti išorinių veiksnų bei jų išraiškos makroekonominiais rodikliais, tokiais kaip ekonomikos, švietimo, darbo rinkos, aktualumą nagrinėjamam sektoriui.	Likerto skalė, atviri klausimai.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Antruoju apklausos vykdymo etapu buvo siekiama atlikti ekspertų atranką bei surinkti užpildytus klausimynus. Pirmiausia buvo suformuluotas minimalus profesinės patirties kriterijus – ekspertai turėjo turėti ne mažiau kaip 10 metų darbo patirtį finansų valdymo srityje. Šis reikalavimas buvo nustatytas siekiant užtikrinti, kad respondentai turėtų pakankamai žinių bei įvairiapusės praktinės patirties, leidžiančios jiems objektyviai vertinti šio ekspertinio vertinimo temą bei atsakyti į užduotus klausimus. Vykdam atranką buvo nustatytas ir darbo patirties pagal sritį kriterijus – respondentai turėtų užimti su finansų valdymo sritimi susijusias pozicijas, tokias kaip finansų vadovas, finansų kontrolierius arba CFO (angl. chief financial officer). Šios

pareigybės pasirinktos dėl tiesioginių sąsajų su įmonės finansų valdymu ir kontrolės procesais, kuriose darbuotojai atlieka finansinę organizacijos analizę, analizuoja aplinkos veiksnius ir priima sprendimus.

Ekspertai buvo identifikuoti pasitelkiant LinkedIn socialinį tinklą. Šios platformos, kaip atrankos įrankio, pasirinkimą motyvavo jos suteikiama galimybė atlikti kandidatų paiešką pagal profesinius kriterijus bei patirtį. Šioje platformoje buvo atliekama paieška pagal konkretų sektorių ir įmones. Tokiu būdu į ekspertų atrankos procesą buvo įtraukta atrankos dimensija pagal įmones, kurios buvo pripažintos aktualiomis tyrimo kontekste bei yra išsamiai nagrinėjamos vėlesniame šio magistro darbo tyrimo etape. Šiuo būdu siekta užtikrinti, kad apklausoje dalyvautų ekspertai įgiję finansų valdymo patirties organizacijose, turinčiose tam tikras charakteristikas ir veiklos ypatybes.

Taip pat į ekspertinę apklausą buvo įtraukti Vilniaus universiteto mokslininkai, kurie atitinka tyrimo ekspertams keliamus kvalifikacinius reikalavimus ir gali prisidėti prie tyrimo kaip mokslininkai, turintys teorinės ir praktinės patirties finansų srityje. Vilniaus Universiteto mokslininkų įtraukimas į ekspertų grupę buvo motyvuotas jų akademinė kompetencija bei specializuotomis žiniomis, kurios papildė praktinę verslo sektoriaus ekspertų patirtį.

Ekspertiniame vertinime dalyvavo dešimt ekspertų – keturi užsienio kapitalo įmonių atstovai, keturi lietuviško kapitalo įmonių atstovai bei du mokslininkai. Didžioji dalis apklaustųjų užpildė ekspertinio vertinimo klausimyną nuotoliniu būdu. Tačiau, viena ekspertė panoro atsakyti į klausimyno klausimus skambučio metu. Dėl šios priežasties ši ekspertė buvo apklausama 2024-ųjų m. lapkričio mėn. 4 d. 48 min. trukusio skambučio metu.

Trečiasis etapas apima ekspertinės apklausos rezultatų sisteminimą ir interpretavimą. Šis procesas yra vykdomas Excel programoje. Siekiant atskirti tinkamesnius rodiklius nuo mažiau tinkamų, yra atliekami du vertinimo rezultatų interpretavimo etapai.

1. Vidurkių vertinimas. Rodikliai, pagal ekspertų reikšmingumo vertinimą, sisteminiami naudojant vidurkių sistemą – kiekvienam rodikliui yra išvedamas atitinkamas vidurkis. Rodiklių tinkamumo tolimesnei analizei nustatymui yra pasitelkiamas Likerto skalės vertinimo aiškinimas. Likerto skalėje rodiklio vertinimas 3 yra lygus neutraliam vertinimui, todėl, siekiant įtraukti tik reikšmingus rodiklius, jų vertinimo vidurkis turi būti aukštesnis nei 3.

2. Duomenų pasiskirstymo analizė. Siekiant įvairiapusės ekspertų vertinimo analizės, rodiklių vertinimo analizei yra pasitelkiamas standartinių nuokrypių skaičiavimo tyrimas. Šis metodas padeda plačiau išaiškinti kaip ekspertai vertino kiekvieną rodiklį ir ar jų nuomonė buvo vieninga. Standartinių nuokrypių interpretavimą sudaro trys reikšmės: ekspertų vertinimas turi mažą nuokrypį, jei jo reikšmė lygi nuo 0 iki 1; vidutinį nuokrypį jeigu jo reikšmė lygi nuo 1 iki 1.5; ir ekspertų vertinimas turi didelį nuokrypį, jei jo reikšmė aukštesnė nei 1.5.

Ekspertų vertinimo standartinis nuokrypis yra skaičiuojamas pasitelkiant šią formulę (Valkauskas, 2011 ir Martišius, 2014):

$$SD = \sqrt{\frac{\sum (x_i - \bar{x})^2}{n-1}} \quad (1)$$

Čia x_i – kiekvieno eksperto įvertinimas, $\bar{x}$ – visų ekspertų vertinimo vidurkis, n – ekspertų skaičius.

Apibendrinant ekspertinio vertinimo rezultatų sisteminimo ir interpretavimo modelį, pateikiamos šios rodiklių reikšmingumo ribos:

- Jeigu vertinamo rodiklio vidurkis yra žemesnis negu 3, daroma išvada, kad rodiklis nėra pakankamai reikšmingas, todėl šis rodiklis nėra įtraukiamas į tolimesnį vertinimą. Šiuo atveju standartinis nuokrypis nėra vertinamas, nes rodiklis nėra reikšmingas.
- Jeigu vertinamo rodiklio vidurkis yra aukštesnis negu 3, o standartinis nuokrypis neviršija 1.5 reikšmės, tai vertinama, kad rodiklis yra reikšmingas, o ekspertų nuomonė yra statistiškai pakankamai vieninga, todėl šis rodiklis yra įtraukiamas į tolimesnį tyrimo etapą.
- Jeigu vertinamo rodiklio vidurkis yra aukštesnis negu 3, o standartinis nuokrypis viršija 1.5 reikšmę, tai vertinama, kad ekspertų nuomonės yra pakankamai išsiskyrusios ir nesuderintos, todėl šis rodiklis nėra įtraukiamas į tolimesnį vertinimą.

Taip pat dalis ekspertų pasiūlė kitų, jų manymu, labai reikšmingų finansinių rodiklių, kurie yra įtraukiami į tolimesnius tyrimo etapus, siekiant įvertinti įmonių veiklos efektyvumą.

Įmonių atranka.

Šio mokslinio tyrimo objektas – užsienio kapitalo verslo paslaugas bei lietuviško kapitalo verslo paslaugas teikiančios įmonės. Siekiant, kad įmonių imtis atitiktų patikimumo bei reikšmingumo principus, tyrime buvo pritaikytas kelių etapų atrankos procesas. Šis procesas užtikrino, jog atrinktos įmonės atspindėtų aktualų bei palyginamą vaizdą, t. y. atrinktos įmonės turėtų verstis analizuojama veikla bei vykdyti veiklą ne mažiau kaip 5 metus. Penkerių metų veiklos vykdymo tarpsnis yra grindžiamas sektoriaus užsienio kapitalo įmonių jaunu amžiumi. Susisteminus aktualių įmonių veiklos amžių, yra gaunamas 4.84 m. veiklos vidurkis. Remiantis šiuo vidurkiu yra pasirenkamas 5-ųjų metų laikotarpis (2019-2023 m.) finansinėms ataskaitoms analizuoti.

Pirmasis etapas apėmė verslo paslaugų centrų, veikiančių Lietuvoje, išskyrimą. Pradinė analizė apėmė Invest Lithuania teikiamų duomenų apie šiuos centrus analizę. Šios organizacijos 2024 metų pradžios ataskaita bus laikoma kaip galutiniu duomenų šaltiniu, kadangi vėliau įsikūrę verslo paslaugų centrai nebus aktualūs ir pakankami šiam moksliniam tyrimui įgyvendinti. Atlikus

pirminę duomenų analizę buvo nustatyti 96 užsienio kapitalo investuotojai, kurie yra įsteigę verslo paslaugų centrus Lietuvoje (Invest Lithuania, 2024).

Antruoju etapu buvo siekta eliminuoti verslo paslaugų centrų įmones, kurios gali iškreipti tikrąjį vaizdą ir neatspindėti statistiškai teisingų duomenų. Tokiomis įmonėmis buvo laikomos tos, kurios juridškai nebuvo atskirtos nuo savo gamybinių įmonių, kurios yra likviduojamos ar kitaip pertvarkomos, kurios Lietuvoje veikė mažiau nei 5 metus arba tos, kurios neteikė finansinių ataskaitų. Taip pat, šiame etape eliminuojamos įmonės, kurios demonstruoja išskirtinai didelius finansinės informacijos standartinius nuokrypius. 6 priede yra pavaizduotos įmonės, kurios buvo eliminuotos šiame tyrimo etape. Atlikus šį eliminavimo etapą, aktualių verslo paslaugų centrų skaičių sudarė 32 įmonės.

Atliekant įmonių atranką, yra taikoma loginė bei tikslinė metodologija, todėl šio tyrimo įmonių atrankai nėra taikoma Paniotto formulė. Paniotto formulė dažniausiai naudojama, kai siekiama užtikrinti reprezentatyvumą generalinės aibės atžvilgiu ir kai tyrimas yra grindžiamas apklausų ar imčių metodais (Malinauskas ir Malinauskienė, 2020). Tačiau, šio tyrimo atveju įmonės buvo atrinktos pagal specifinius kriterijus, kurie atitinka tyrimo tikslą bei uždavinius. Minėti kriterijai apima finansinių ataskaitų prieinamumą, įmonės veiklos tęstinumą, įmonės veiklos pakankamą trukmę pagal analizuojamą laikotarpį (2019 – 2023 m.). Atsižvelgiant į šiuos kriterijus, Paniotto formulės taikymas yra netikslingas, nes šis tyrimas neorientuotas į atsitiktinę imtį. Naudojant Paniotto formulę, į analizę patektų įmonės, neatitinkančios iš anksto nustatytų kriterijų dėl veiklos tęstinumo ir kt., o tai iškreiptų tyrimo rezultatus. Todėl, siekiant užtikrinti rezultatų patikimumą, buvo pasirinktas tikslingas atrankos metodas, leidžiantis gauti aktualiausią informaciją pagal numatytus atrankos kriterijus.

Taikant turinio analizės metodą, sekančiame tyrimo etape yra siekiama atrinkti lietuviško kapitalo įmones, kurios teikia verslo paslaugas išorės klientams. Šio etapo metodai yra glaudžiai siejami su ankstesnių etapų surinkta informacija, kadangi siekiama atrinkti kaip įmanoma panašesnes įmones. Pirmiausia, remiantis viešais Registrų centro duomenimis, yra susisteminama verslo paslaugų centrų informacija, siekiant įsivardinti šių įmonių veiklos kodų tendencijas. Atlikus sisteminimo procedūras, išskiriami šie veiklos kodai: 69.2 Apskaitos, buhalterijos ir audito veikla; konsultacijos mokesčių klausimais bei 62.00 Kompiuterių programavimo, konsultacinė ir susijusi veikla, 63.11 Duomenų apdorojimo, interneto serverių paslaugų (prieglobos) ir susijusi veikla ir 82.00 Administracinė veikla, įstaigų ir kitų verslo įmonių aptarnavimo veikla. Nustačius aktualius veiklos kodus, atvirų duomenų svetainėje Okredo sistemoje yra išfiltruojamos įmonės pagal šiuos parametrus. Į filtrus taip pat yra įtraukiama pajamų kategorija – įmonės pajamos turi siekti bent 1 mln. Eur. Šiuo filtru yra siekiama, išeliminuojant labai mažas įmones, atrinkti didesnes įmones, tokiu būdu pasiekiant didesnę palyginamumą su užsienio kapitalo įmonėmis.

Okredo svetainės rezultatai tada analizuojami rankiniu būdu – kiekviena įmonė buvo peržiūrima ir tikrinamas jos veiklos aprašymas Registrų centro svetainėje, pačios įmonės svetainėje bei kitose, teikiančiose viešai prieinamą informaciją, svetainėse. Tokiu būdu buvo atlikta kontrolė, kuri užtikrino, jog į mokslinį tyrimą būtų įtrauktos tik tos įmonės, kurių kapitalas yra lietuviškas. Tiriami įmonių imtis yra prilyginta verslo paslaugų centrų imčiai, siekiant palyginamumo. Šiuo atveju buvo atrinktos 32 lietuviško kapitalo įmonės. Baigtinis užsienio kapitalo verslo paslaugų centrų ir lietuviško kapitalo įmonių sąrašas yra pateiktas 7 priede.

Finansinių ataskaitų ir makroekonominių duomenų rinkimas, šių duomenų apdorojimas bei analizė.

Surinkus analizuojamų įmonių finansines ataskaitas, sisteminami įmonių finansiniai rezultatai. Šie veiksmai apima įmonių finansinių rodiklių, kurie išskirti ankstesniuose tyrimo etapuose, apskaičiavimą bei šių rodiklių vidurkių išvedimą. Vidurkių apskaičiavimo pasirinkimą nulemia tai, kad šie rodikliai lyginami bei analizuojami kartu su šalies makroekonominiais rodikliais, o tai reikalauja į tyrimą įtraukti tik palyginamas reikšmes. Taip pat, tyrime siekiama įvertinti sektoriaus tendencijas, bet ne konkrečių įmonių rezultatus. Surinkus aktualius duomenis, jie sisteminami Excel ir SPSS programose tolimesnei analizei.

Sekantis etapas apima makroekonominių rodiklių duomenų rinkimą bei sisteminimą. Ankstesniame etape išskirtų rodiklių reikšmės renkamos iš statistikos duomenų portalų (Valstybės duomenų agentūra – osp.stat.gov.lt; Eurostat – ec.europa.eu). Surinkus aktualius duomenis, jie sisteminami Excel ir SPSS programose tolimesnei analizei.

Makroekonominių ir veiklos efektyvumo rodiklių koreliacinė analizė.

Siekiant įgyvendinti daugiavarės regresinės analizės modelio kūrimą, pirmuoju etapu atliekamas Pearsono koreliacinės analizės testas. Koreliacinės analizės tikslas – nustatyti ryšį tarp dviejų ar daugiau kintamųjų, matuojant kiekvieno jo priklausomybės stiprumą bei jos kryptį (Tamaševičius, 2015). Verma ir Bansal (2021) atliko mokslinį tyrimą, kuriame siekė nustatyti kurie makroekonominiai rodikliai daro įtaką akcijų rinkai. Autoriai, siekdami išsiaiškinti ryšius tarp makroekonominių rodiklių ir akcijų rinkų, ištyrė kitus mokslinius tyrimus, kuriuose atliekami panašūs tyrimai ir padarė išvadą, kad koreliacinė analizė šių rodiklių tyrimams yra tinkamiausia ir dažniausiai taikoma mokslinėje literatūroje (Verma ir Bansal, 2021).

Šiame tyrime taip pat yra atliekama koreliacinė analizė siekiant nustatyti ryšius tarp ekspertinio vertinimo metu išskirtų aktualių makroekonominių rodiklių ir įmonių veiklos efektyvumo rodiklių. Tam, kad rodikliai galėtų būti palyginami, duomenis reikia suvienodinti. Dėl šios priežasties, apskaičiavus atrinktų įmonių finansinius rodiklius, yra išvedamas jų vidurkis, siekiant palyginamumo. Surinkti aktualūs duomenys sisteminami Excel ir SPSS programose ir toliau analizuojami pagal koreliacinės analizės principus. Koreliacijos analizės rezultatai yra

interpretuojami taip: koreliacijos koeficientas artimas -1, reiškia, kad koreliacija tarp kintamųjų yra stipri neigiama koreliacija, koreliacijos koeficientas artimas +1 – stipri teigiama koreliacija. Jeigu koeficiento reikšmė gaunama 0, tai parodo, kad ryšio tarp kintamųjų nėra (Tamaševičius, 2015). Valkauskas (2011) bei Martišius (2014) patikslina, kad rekomenduojami vertini koreliacinės analizės rezultatai yra skirstomi į stiprios koreliacijos (rezultatas lygus nuo 0,7 iki 0,9 arba nuo -0,7 iki -0,9) ir labai stiprios koreliacijos (rezultatas lygus nuo 0,9 iki 1 arba nuo -0,9 iki -1) koeficientus. Tolesniuose tyrimo etapuose į regresinės lygties skaičiavimą įtraukiami rodikliai, kurių koreliacijos rodikliai yra stipriausiai koreliuojantys su priklausomais kintamaisiais, t. y. jų koreliacijos koeficientas yra lygus stiprios arba labai stiprios koreliacijos reikšmėms. Siekiant išvengti nepriklausomų kintamųjų multikolinearumo, į tyrimo eigą yra įtraukiamas nepriklausomų kintamųjų patikrinimas taikant Pearsono koreliacijos testą. Nepriklausomų kintamųjų multikolinearumas iškreipia daugianarės regresijos koeficientus, todėl svarbu užtikrinti, kad tarp į modelį įtrauktų nepriklausomų kintamųjų būtų išvengta stiprios ar labai stiprios koreliacijos.

Makroekonominių ir veiklos efektyvumo rodiklių regresinė analizė.

Daugianarės regresinės analizės tikslas – atskleisti priklausomybes tarp kelių nepriklausomų kintamųjų (makroekonominiai rodikliai) ir priklausomojo kintamojo (įmonių veiklos efektyvumo rodikliai) (Tamaševičius, 2015). Atliekant regresinę analizę, įgyjamas pranašumas nustatyti analizuojamus kintamuosius siejančią funkciją, t. y. sudaromas modelis, kuris paaiškinama priklausomojo Y reikšmės kitimą nuo nepriklausomų X kitimų (Valkauskas, 2011).

Daugianarės regresinės analizės lygtį sudaro priklausomasis kintamasis Y – vienas iš atrinktųjų veiklos efektyvumo rodiklių, ir nepriklausomi kintamieji X – atrinktieji makroekonominiai rodikliai. Daugianarės lygties formuluotė paaiškinama vėlesniuose šio tyrimo etapuose, tačiau jos pradmenys atrodo taip (Martišius, 2014 ir Tamaševičius, 2015):

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_n X_n + E \quad (2)$$

Čia Y – veiklos efektyvumo rodiklio reikšmė, β – daugianarės regresijos analizės metu nustatytas ryšio koeficientas, X – makroekonominio rodiklio reikšmė, E – paklaida.

Kiekvienam ekspertinio vertinimo metu išskirtam veiklos efektyvumo rodikliui skaičiuojama atskira daugianarė lygtis. Toks tyrimo metodas padeda atskleisti detalesnę išorės veiksnių įtaką įmonės veiklos efektyvumo rezultatams.

Tačiau, esant multikolinearumui tarp nepriklausomų rodiklių, tyrime būtų pasirenkama atlikti Ridge regresijos (angl. Ridge regression) skaičiavimus, siekiant pateikti statistiškai

reikšmingus rezultatus. Šis regresijos skaičiavimo metodas yra grindžiamas reguliarizacijos parametru, kurio dėka regresijos modelis yra optimizuojamas. Į regresijos lygtį yra įtraukiamas papildomas laisvasis narys (λ), kuris riboja regresijos koeficientų dydį. Šis ribojimas padeda sumažinti koeficientų dispersiją, užtikrinti gauto modelio stabilumą bei išvengti per didelio modelio pritaikymo tiriamam reiškiniui (angl. overfitting). Ridge regresijos formulė pavaizduota trečioje lygtyje (Golub ir kt., 1979; Al-Sheeb ir kt., 2019; Kumar ir Ghosh, 2023).

$$\min_{\beta} \{ \sum_{i=1}^n (y_i - \beta_0 - \sum_{k=1}^p x_{ik} \beta_k)^2 + \lambda \sum_{k=1}^p \beta_k^2 \}, \quad (3)$$

Čia λ – reguliavimo parametras, n – imties dydis, p – priklausomųjų skaičius, β_0 – laisvasis narys, β – krypties koeficientas, x – priklausomasis kintamasis.

Reguliarizacijos parametras yra parenkamas kiekvienam modeliui atskirai, jį optimizuojant naudojant 1000 kartų pakartotą atsitiktinių imčių atrinkimą (angl. bootstrapping) metodą. Šis metodas leidžia įvertinti modelio stabilumą bei tikslumą, testuojant jį su skirtingomis atsitiktinėmis imtimis. Modelio tikslumo bei reikšmingumo paaiškinimui taip pat naudojami šie statistiniai rodikliai (Golub ir kt., 1979; Al-Sheeb ir kt., 2019; Kumar ir Ghosh, 2023):

- Determinacijos koeficientas (R^2), kuris parodo, kiek nepriklausomi kintamieji paaiškina priklausomojo kintamojo pokyčius;
- Bootstrapo determinacijos koeficientas (Bootstrapping R^2), kuris, kaip ir įprastas determinacijos koeficientas, paaiškina priklausomojo kintamojo pokyčius, tačiau taikomas atsitiktinai 1000 kartų atrinktoms imtims;
- Vidutinės kvadratinės paklaidos rodiklis (MSE), kuris vertina modelio vidutinę paklaidą;
- Bootstrapo vidutinės kvadratinės paklaidos rodiklis (Bootstrapping MSE), taip pat kaip ir MSE rodiklis, tačiau taikomas atsitiktinai 1000 kartų atrinktoms imtims;
- P reikšmė (Permutation Test), parodo modelio statistinį reikšmingumą.

Atlikus detalią analizę, išskiriama, kuriems veiklos efektyvumo rodikliams tiriami išoriniai veiksniai daro didžiausią įtaką. Taip pat atliekama palyginamoji analizė tarp užsienio kapitalo verslo paslaugų centrų ir lietuviško kapitalo verslo paslaugas tiekiančių įmonių rezultatų. Daugianarė regresinė analizė atliekama SPSS programose. Ridge regresinė analizė atliekama SPSS programoje su programavimo kalbos Python, skirtos duomenų analizei, įskiepiu. Gauti rezultatai sisteminami ir interpretuojami, pateikiamos išvados bei siūlymai.

4. IŠORINIŲ VEIKSNIŲ ĮTAKOS LIETUVOJE VEIKIANČIOMS VERSLO PASLAUGŲ SEKTORIAUS ĮMONĖMS TYRIMO REZULTATAI

4.1. Ekspertinio vertinimo tyrimo rezultatai

Literatūros analizės metu nustatyta, kad Song ir Whan (2019), Surdea-Blaga (2018), Trapane (2019) bei Grachova (2022) analizavo verslo paslaugų centrų steigimo Baltijos regione tendencijas ir priežastis. Autoriai teigia, kad tokie šių šalių makroekonominiai rodikliai, kaip BVP pokytis, nedarbo lygis, užsienio investicijos, infliacija, gyventojų išsilavinimo lygis bei užsienio kalbų mokėjimo lygis, nekilnojamojo turto rinkos būklė, vidutinis darbo užmokestis ir palanki IT aplinka yra svarbiausi vertinant Baltijos regiono šalių pranašumą pritraukiant užsienio investuotojus steigti centrus šiose šalyse. Būtent šie rodikliai ir yra atrinkti analizuoti verslo paslaugų centrų bei lietuviškų įmonių, teikiančių šias paslaugas, aplinką tolimesniuose tyrimo etapuose.

Tyrimo taip pat atlikta ankstesnių nei 5 metai mokslinių šaltinių analizė verslo paslaugų centrų tematika, kuria buvo siekiama išsiskirti finansinius rodiklius veiklos efektyvumo vertinimui. Teoriniu lygmeniu buvo atrinkti šie rodikliai: bendrasis pelningumas, EBITDA pelningumo koeficientas, turto pelningumas, nuosavo kapitalo pelningumas, pelno marža, pelnas tenkantis vienai akcijai, gautinų sumų apyvartumas, mokėtinų sumų apyvartumas, turto apyvartumas, skolos ir nuosavo kapitalo santykis, apyvartinio kapitalo apyvartumas, pinigų apyvartumas bei einamojo mokumo koeficientas.

Tačiau, dėl ne pakankamo verslo paslaugų centrų ir panašias paslaugas teikiančių įmonių ištirimo lygio, identifikuoto literatūros analizės metu, yra tikslinga atlikti ekspertinį vertinimą, siekiant pagrįsti šiuos rodiklius. Ekspertinio vertinimo metu, respondentai vertino kiekvieno rodiklio aktualumą verslo paslaugų centrų ir lietuviškų įmonių, teikiančių verslo paslaugas, aplinkai. Ekspertinis vertinimas vyko dvejais etapais: pirmajame ekspertai vertina pateiktus rodiklius, o antrajame pateikia rodiklių pasiūlymus, kurie yra svarbūs vertinant verslo paslaugų sektoriaus įmonių aplinką.

7-oje lentelėje yra pateikiami ekspertų pirmajame etape įvertintų makroekonominių bei veiklos efektyvumo rodiklių rezultatai. Lentelėje 1-10 numeriais yra sužymėti ekspertai. Paskutiniuosiuose stulpeliuose yra pateikiamas kiekvieno rodiklio vidurkis bei apskaičiuotas standartinis ekspertų vertinimo nuokrypis (SD).

7 lentelė

Makroekonominių ir veiklos efektyvumo rodiklių ekspertinio vertinimo rezultatai

Vertinamas rodiklis	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Vidurkis	SD
BVP pokytis	2	3	3	4	3	4	3	4	2	3	3.10	0.74
Nedarbo lygis	3	4	3	4	4	5	4	4	5	4	4.00	0.67
Užsienio investicijos	3	2	3	1	3	4	4	3	4	4	3.10	0.99
Inflacijos lygis	4	5	3	4	4	5	5	5	5	5	4.50	0.71
Gyventojų išsilavinimo lygis	4	4	4	3	1	4	3	4	3	3	3.30	0.95
Užsienio kalbų mokėjimo lygis	4	3	4	5	1	3	2	4	3	2	3.10	1.20
Nekilnojamojo turto rinkos būklė	2	1	3	2	1	2	2	1	2	2	1.80	0.63
Vidutinis darbo užmokestis	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4.90	0.32
IT aplinka	4	2	4	4	1	3	1	3	2	2	2.60	1.17
Bendrasis pelningumo rodiklis	4	4	3	1	3	3	4	2	3	2	2.90	0.99
EBITDA pelningumas	3	3	4	1	3	2	3	2	3	1	2.50	0.97
Turto pelningumas	2	1	2	4	2	3	3	2	2	2	2.30	0.82
Nuosavo kapitalo pelningumas	2	4	5	4	3	3	2	3	3	1	3.00	1.15
Pelno marža	3	1	2	1	1	1	2	1	3	2	1.70	0.82
Pelnas tenkantis vienai akcijai	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1.00	0.00
Gautinų sumų apyvartumas	1	1	3	1	1	5	5	4	5	5	3.10	1.91
Mokėtinų sumų apyvartumas	1	1	3	1	1	4	5	2	4	5	2.70	1.70
Turto apyvartumas	2	1	2	4	1	3	3	2	3	1	2.20	1.03
Pinigų apyvartumas	2	1	3	1	1	2	4	3	2	4	2.30	1.16
Apyvartinio kapitalo apyvartumas	2	1	3	1	1	3	1	3	2	3	2.00	0.94
Einamojo mokumo koeficientas	2	4	2	3	3	4	5	4	4	5	3.60	1.07
Skolos ir nuosavo kapitalo santykis	2	3	3	1	3	4	5	3	3	4	3.10	1.10

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Lentelėje yra matoma, kaip dešimt apklaustų ekspertų įvertino kiekvieno pateikto makroekonominio bei veiklos efektyvumo rodiklio aktualumą verslo paslaugų sektoriaus įmonių aplinkos bei vidaus vertinimui. Sudaryta tyrimo metodologija nurodo, kad rodiklių vertinimo rezultatai yra lyginami dvejais etapais: 1) vidurkio riba; 2) standartinio nuokrypio reikšmė. Rodiklių vidurkio reikšmė, kuri yra didesnė nei 3, nulemia aktualumo ribą, kuria remiantis yra atrenkami rodikliai tolimesniam tyrimo etapui. Siekiant platesnės ekspertų vertinimo analizės,

pasitelkiamas standartinio nuokrypio skaičiavimas, taip užtikrinant vieningą ekspertų nuomonę rodiklių atžvilgiu.

Taigi, remiantis tyrimo metodologija, susistemintais ekspertinio vertinimo rezultatais bei apskaičiuotomis vidurkių ir standartinių nuokrypių reikšmėmis, tolimesniam tyrimo etapui yra atrenkami šie makroekonominiai rodikliai: BVP pokytis (vidurkis = 3.10, standartinis nuokrypis = 0.74), nedarbo lygis (vidurkis = 4, standartinis nuokrypis = 0.67), užsienio investicijos (vidurkis = 3.10, standartinis nuokrypis = 0.99), infliacijos lygis (vidurkis = 4.50, standartinis nuokrypis = 0.71), gyventojų išsilavinimo lygis (vidurkis = 3.30, standartinis nuokrypis = 0.95), užsienio kalbų mokėjimo lygis (vidurkis = 3.10, standartinis nuokrypis = 1.20) bei vidutinis darbo užmokestis (vidurkis = 4.90, standartinis nuokrypis = 0.32). Taip pat yra atrenkami šie veiklos efektyvumo rodikliai: einamojo mokumo koeficientas (vidurkis = 3.60, standartinis nuokrypis = 1.07) bei nuosavo kapitalo ir skolos santykio rodiklis (vidurkis = 3.10, standartinis nuokrypis = 1.10). Lentelėje yra matoma, kad gautinų sumų apyvartumo rodiklis yra įvertintas kaip reikšmingas vidurkių atžvilgiu (vidurkis = 3.10), tačiau atliekant antrąjį vertinimo etapą, pastebima, kad ekspertų nuomonė yra statistiškai nesuderinta (standartinis nuokrypis = 1.91), todėl šis rodiklis nėra įtraukiamas į tolimesnį tyrimo etapą.

Ekspertų vertinimo antrojo etapo metu yra susistemunami makroekonominių bei veiklos efektyvumo rodiklių pasiūlymai, kurie, ekspertų nuomone, yra aktualūs verslo paslaugų sektoriaus įmonių vertinimui. Didžiąją daugumą pasiūlytų rodiklių sudarė šie rodikliai: darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose, skaičius tenkantis 1000 gyventojų, studentų skaičius, sąnaudų ir pajamų santykio rodiklis, sąnaudų tenkančių vienam darbuotojui rodiklis, pajamų tenkančių vienam darbuotojui rodiklis bei trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis. Šie rodikliai yra taip pat įtraukiami į tolimesnį tyrimo etapą. 8 lentelėje yra pateikiama susisteminti ekspertinio vertinimo etapų rezultatai.

8 lentelė

Apibendrinti ekspertinio vertinimo rezultatai

Makroekonominiai rodikliai	Veiklos efektyvumo rodikliai
• BVP pokytis • Nedarbo lygis • Užsienio investicijos • Infliacijos lygis • Gyventojų išsilavinimo lygis • Užsienio kalbų mokėjimas • Vidutinis darbo užmokestis • Studentų skaičius • Darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose, skaičius tenkantis 1000 gyventojų	• Einamojo mokumo koeficientas (trumpalaikis turtas/trumpalaikiai įsipareigojimai) • Nuosavo kapitalo ir skolos santykis • Sąnaudų ir pajamų santykis • Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui • Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui • Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis (pinigai/trumpalaikiai įsipareigojimai)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Ekspertų vertinime yra pastebima tendencija, kad pelningumo rodikliai, nors ir priskiriami veiklos efektyvumo vertinimui ir yra dažnai pasirenkami šiam tikslui, verslo paslaugų sektoriaus kontekste yra eliminuojami. Verslo paslaugas teikiančios įmonės, kurioms priskiriami ir verslo paslaugų centrai, iš esmės skiriasi nuo įprastų paslaugų įmonių. Pagrindinis skiriamasi bruožas – tai, kad analizuojamos įmonės nėra orientuotos į maksimalų pelną. Šių įmonių pagrindinis tikslas – veiklos efektyvumas bei patiriamų kaštų optimizavimas. Įmonės vadovaujasi strategija, kuria siekiama kontroliuoti patiriamų operacinių kaštų lygį bei užtikrinti, kad teikiamos paslaugos būtų efektyvios ir kokybiškos. Darbo jėga yra vienas pagrindinių šių įmonių turtų bei didžioji dalis patiriamų sąnaudų, todėl svarbūs tampa tokie rodikliai, kaip sąnaudos tenkančios vienam darbuotojui, sąnaudų ir pajamų santykis, trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodikliai ir kt. Minėtų rodiklių analizė padeda įvertinti kaip šios įmonės subalansuoja veiklos išlaidas ir efektyviai paskirsto turimus išteklius.

Analizuojamos įmonės, teikdamos paslaugas tos pačios įmonių grupės įmonėms ar išorei, neretai veikia ištiestos rankos principu ir taiko kaštai + 5 proc. kainodarą. Tokia politika atitolina įmones nuo pelno maksimizavimo strategijų. Šių įmonių finansiniai rezultatai dažnai nebus ypatingai pelningi, tačiau bus sutelkti į efektyvų kaštų struktūros planavimą bei valdymą. Pelningumo rodikliai šiame kontekste neatskleidžia analizuojamų įmonių veiklos efektyvumo, nes pelningumas neretai nepasieks aukštų rezultatų, tačiau tai dar nereiškia, kad įmonės veiklos efektyvumas yra nepatenkinamas. Dėl šių priežasčių, tradiciniai pelningumo rodikliai šiame tyrime tik iškreiptų įmonių rezultatus ir neprisidėtų prie tinkamo tyrimo įgyvendinimo. Todėl, ekspertai vienareikšmiškai rekomenduoja analizuoti kaštų struktūros valdymo bei mokumo, kaip veiklos efektyvumo, rodiklius.

Atlikta ir ankstesniuose šio mokslinio darbo skyriuose aprašyta mokslinės literatūros analizė (Song ir Whan, 2019; Grachova, 2022; Al-Zuhairi, 2024; Nofita ir Darmansyah, 2024; Tanjung, 2024 ir kt.) bei įgyvendintas ekspertinis vertinimas, leidžia suformuluoti šiam tyrimui skirtas hipotezes:

H1: augantis darbo jėgos švietimo lygis šalyje reikšmingai neigiamai įtakoja verslo paslaugų sektoriaus įmonių mokumo rodiklius.

H2: neišnaudotos darbo jėgos potencialo rodiklis yra antras pagal reikšmingumą veiksnys, lemiantis verslo paslaugų sektoriaus įmonių efektyvumą, vertinant pagal sąnaudų dydžio rodiklį, tenkantį vienam darbuotojui.

H3: analizuojant besikeičiančių makroekonominių rodiklių įtaką, užsienio kapitalo įmonių efektyvumas yra didesnis negu lietuviško kapitalo įmonių, vertinant pagal pajamų dydžio rodiklį, tenkantį vienam darbuotojui.

H4: analizuojama makroekonominė aplinka skatina verslo paslaugų sektoriaus įmonių pajamingumo augimą, kuris viršija patiriamų sąnaudų didėjimo tendencijas.

Taigi, atliktas ekspertinis vertinimas leido išgryninti makroekonominius ir veiklos efektyvumo rodiklius, kurie tinkamai atspindėtų verslo paslaugų centrų ir lietuviškų įmonių, teikiančių verslo paslaugas, aplinką. Šio vertinimo metu buvo ne tik pagrįsti teoriniu lygmeniu išskirti rodikliai, tačiau ir iš ekspertinės patirties pasiūlyti taikytini makroekonominiai bei veiklos efektyvumo rodikliai tolimesniam tyrimo etapui. Šie rodikliai tolimesniame etape bus analizuojami koreliacijos ir regresinės analizės būdu, siekiant išanalizuoti ryšius tarp jų, taip apibrėžiant statistiškai aktualius rodiklius.

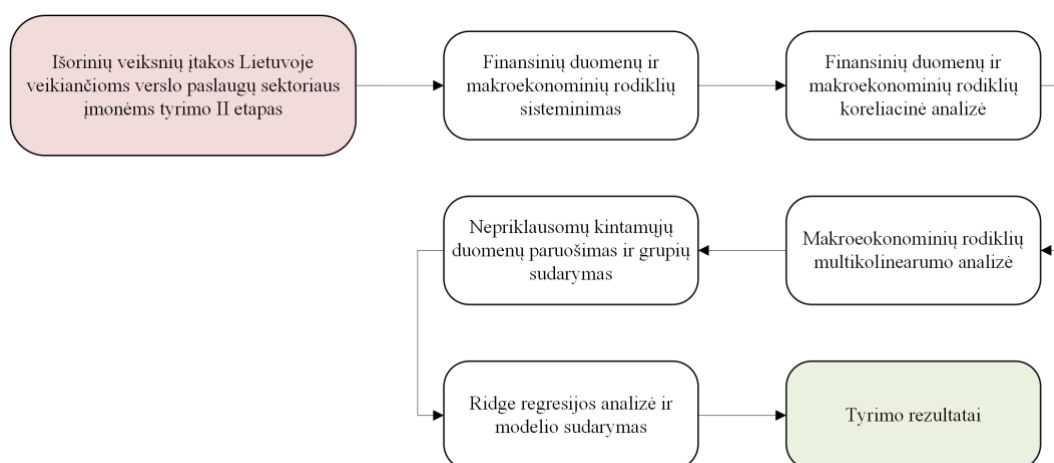
4.2. Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms tyrimo rezultatai

Šiame poskyryje yra aprašomi empirinio tyrimo, kuriuo siekiama ištirti išorinių veiksnių įtaką Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms, rezultatai. Remiantis surinktais duomenimis bei taikytiniais ekonometriniais tyrimo metodais, pateikiami statistiškai tikslūs bei reikšmingi išorinių veiksnių įtakos modeliai, išskirti pagal įmonių kapitalo kilmę bei finansinius rodiklius.

Antroji tyrimo dalis yra skiriama į kelis etapus, kurie pateikiami 12 paveiksle.

12 paveikslas

Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms II-osios tyrimo dalies etapai

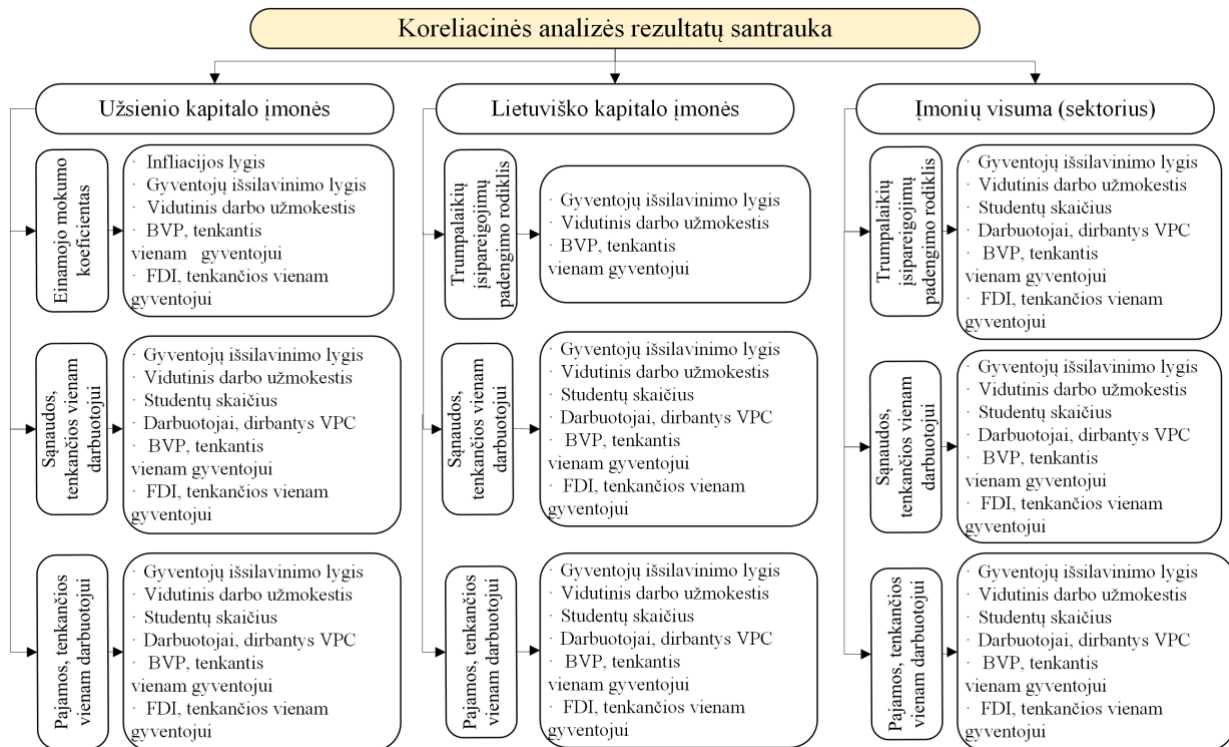
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis tyrimo metodologija.

Finansinių duomenų ir makroekonominių rodiklių koreliacinė analizė.

Susisteminius įmonių finansinius rezultatus bei makroekonominių rodiklių reikšmes, pateiktas 8-11 prieduose, antrajame šios tyrimo dalies etape yra tiriamas statistinis ryšys tarp priklausomų kintamųjų ir nepriklausomų kintamųjų, išskiriant įmones pagal kapitalo rūšį atskirai bei tikrinant visumos rezultatus. Užsienio kapitalo įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių rodiklių koreliacinė analizė yra pateikiama 12 priede, lietuviško kapitalo įmonių – 13 priede ir įmonių visumos – 14 priede. Aktualių koreliacinės analizės rezultatų santrauka yra pateikiama 13 paveiksle.

13 paveikslas

Įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių koreliacinės analizės santrauka

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Paveiksle matyti, kad iš atrinktų ekspertinio vertinimo metu veiklos efektyvumo rodiklių, stiprų ar labai stiprų koreliacinį ryšį demonstruoja šie rodikliai: einamojo mokumo koeficientas, analizuojant užsienio kapitalo įmones; trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis, analizuojant lietuviškų bei visumos, kaip sektoriaus, įmones; bei sąnaudų ir pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodikliai, analizuojant visus tris įmonių segmentus. Didžiausias jautrumas makroekonominės aplinkos pokyčiams pastebimas analizuojant sąnaudų ir pajamų, tenkančių

vienam darbuotojui rodiklius. Šis etapas patvirtina ekspertų teiktas išvadas – siekiant reikšmingos analizės, šias įmonės verta analizuoti pagal sąnaudų rodiklius.

Makroekonominių rodiklių multikolinearumo analizė.

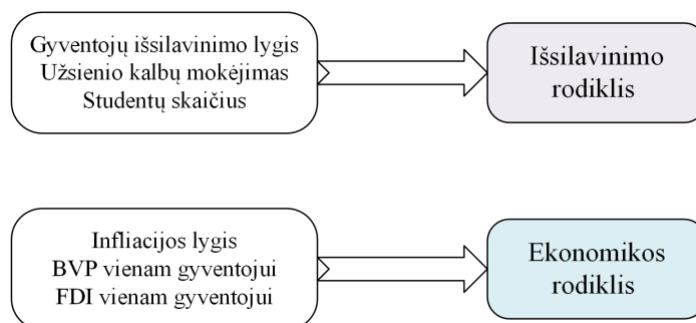
Sekančiame tyrimo etape yra tikrinami nepriklausomi kintamieji dėl multikolinearumo rizikos. Šis žingsnis yra svarbus, nes esant multikolinearumui, regresijos lygtis negali būti statistiškai teisingai apskaičiuota, o skirtingų nepriklausomų kintamųjų įtaka patikimai įvertinta. Nepriklausomų kintamųjų tarpusavio koreliacinės analizės rezultatai yra pateikiami 15 priede. Tyrimo rezultatai išryškina makroekonominių rodiklių įtraukimo į mokslinį tyrimą problemą – rodikliai tarpusavyje stipriai koreliuoja. Dėl šios priežasties įprasta tiesinė daugianarė regresinė analizė bei statistiškai reikšmingo modelio kūrimas iš kelių nepriklausomų kintamųjų yra neįmanomas.

Nepriklausomų kintamųjų duomenų paruošimas ir grupių sudarymas.

Tyrimo metodologijoje yra numatyti alternatyvūs metodai iškilus multikolinearumo rizikai. Šiuo atveju moksliniame tyrime yra pasirenkama atlikti Ridge regresiją. Ridge regresija išsprendžia multikolinearumo problemą modelyje, taikant koeficientų reguliarizacijos parametą, kuris kiekvienam modeliui yra parenkamas individualiai. Ši regresijos analizė reikalauja duomenų standartizavimo prieš atliekant skaičiavimus. Duomenų standartizavimas yra atliekamas SPSS programoje naudojant „Descriptive Statistics“ įrankį. Atliekant modeliavimą šios regresijos būdu, taip pat yra pravartu apjungti panašius kintamuosius rodiklius, kurie bendrai gali paaiškinti tam tikrą reiškinį. Šiame tyrime yra pasirinkta sudaryti dvi rodiklių grupes, kurios apjungia ir atspindi švietimo bei ekonominės aplinkos pokyčius. Šie rodikliai parengti remiantis principine komponentų analize (angl. principal component analysis) ir jų matrica yra pateikiama 14 paveiksle.

14 paveikslas

Naujų sąlyginių rodiklių komponentų matrica

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Paveiksle matomi makroekonominiai rodikliai, kurie sudaro dvi naujas rodiklių grupes – išsilavinimo ir ekonomikos rodiklius. Kiekvieno iš rodiklių svoris bei statistinis ryšys yra atskleidžiamas 16 priede.

4.2.1 Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms užsienio kapitalo verslo paslaugų centrų įmonėms tyrimo rezultatai

Ridge regresijos analizė ir modelio sudarymas.

Standartizavus duomenis bei sukūrus dvi naujas makroekonominės aplinkos rodiklių grupes, yra atliekama regresijos analizė naudojant Ridge regresijos modelį SPSS programoje. Ridge regresija yra skaičiuojama stiprų ir labai stiprų koreliacinę ryšį su makroekonominiais rodikliais turintiems rodikliams, analizuojant pagal kapitalo kilmės aspektą. Kiekvienam rodikliui yra atliekama atskira regresijos analizė, taip siekiant detalesnių tyrimo rezultatų.

Užsienio kapitalo įmonių finansiniai rodikliai, kurie atitiko įtraukimo į regresinę analizę kriterijus, yra šie: einamojo mokumo koeficientas, pajamos, tenkančios vienam darbuotojui ir sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui. Atliktos regresinės analizės metu sudarytas einamojo mokumo koeficiento modelis yra pateikiamas ketvirtoje lygtyje. Sudaryto modelio rezultatai yra pateikiami 17 priede.

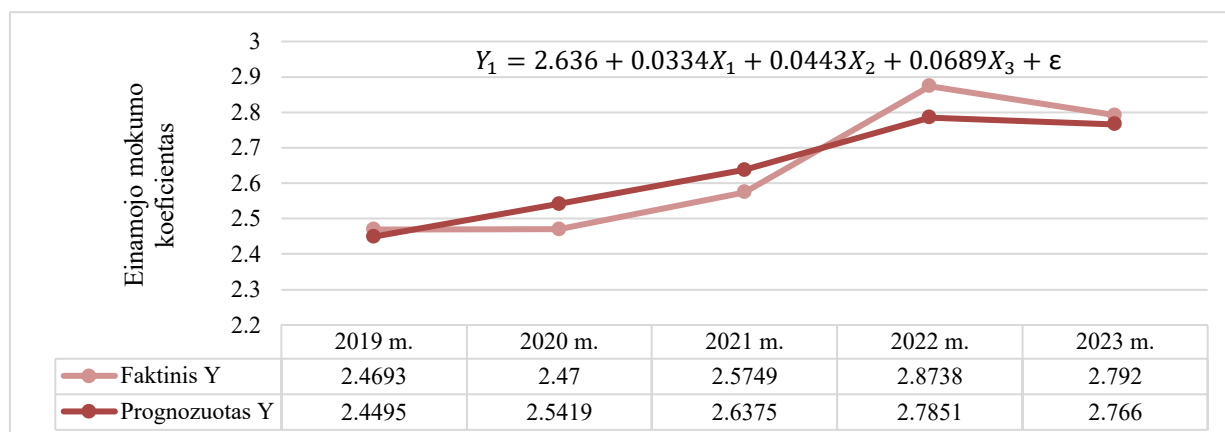
$$Y_1 = 2.636 + 0.0334X_1 + 0.0443X_2 + 0.0689X_3 + \varepsilon \quad (4)$$

Čia Y_1 – prognozuojamas užsienio verslo paslaugų centrų einamojo mokumo koeficientas, X_1 – darbuotojų dirbančių verslo paslaugų centruose rodiklis, X_2 – išsilavinimo koeficientas, X_3 – ekonomikos koeficientas, ε – paklaida.

15 paveiksle yra pateikiama grafinė analizė, kurioje lyginama einamojo mokumo analizuojamu laikotarpiu faktinės bei prognozuojamos reikšmės pritaikant minėtąjį modelį. Paveiksle pavaizduota diagrama atvaizduoja fakto ir prognozės neatitikimo rezultatus. Modelio paklaida svyruoja nuo -0.07 iki 0.09, o didžiausia paklaida pastebima 2022 m. Ši paklaida vertinama kaip nereikšminga. Nors iš pažiūros gauti regresinės analizės koeficientai yra nedideli, tai iš tikrųjų lemia ir pačio priklausomo kintamojo vertės, o jų kontekste gauti koeficientai nėra nereikšmingi. Užsienio kapitalo verslo paslaugų centrų įmonių einamojo mokumo koeficiento vidurkiausiai analizuojamu laikotarpiu svyravo nuo 2.4693 iki 2.8738

15 paveikslas

Užsienio kapitalo įmonių einamojo mokumo rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Sudarytas modelis einamojo mokumo koeficientą aiškina taip:

- Jei darbuotojų dirbančių verslo paslaugų centruose skaičius išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai einamojo mokumo koeficientas padidėja 0.0334.
- Jei švietimo koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai einamojo mokumo koeficientas padidėja 0.0443.
- Jei ekonomikos koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai einamojo mokumo koeficientas padidėja 0.0689.

Regresinės analizės rezultatas leidžia daryti išvada, kad augant darbuotojų skaičiui, didėjant potencialių darbuotojų išsilavinimui bei augant Lietuvos ekonomikai, įmonių veiklos efektyvumas taip pat auga, analizuojant einamojo mokumo koeficiento atžvilgiu. Labiausiai šiam rodikliui daro įtaką ekonomikos koeficientas, kuris susideda iš infliacijos lygio, BVP tenkančio vienam gyventojui bei užsienio investicijų tenkančių vienam gyventojui.

Atliktos regresinės analizės metu sudarytas sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio modelis yra pateikiamas penktoje lygtyje. Sudaryto modelio rezultatai yra pateikiami 18 priede.

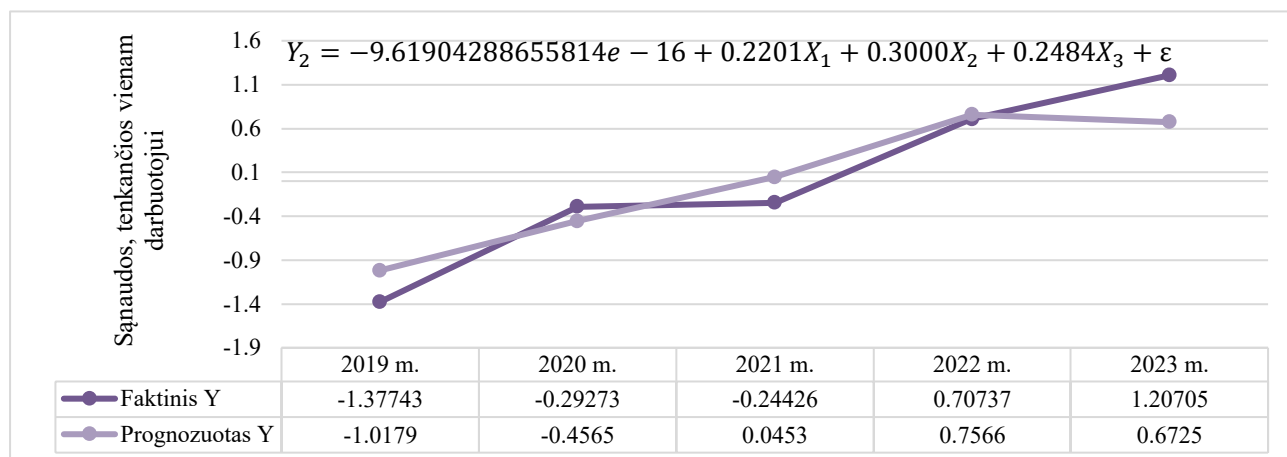
$$Y_2 = -9.61904288655814e - 16 + 0.2201X_1 + 0.3000X_2 + 0.2484X_3 + \epsilon \quad (5)$$

Čia Y_2 – prognozuojamas užsienio verslo paslaugų centrų sąnaudų tenkančių vienam darbuotojui rodiklis, X_1 – darbuotojų dirbančių verslo paslaugų centruose rodiklis, X_2 – išsilavinimo koeficientas, X_3 – ekonomikos koeficientas, ϵ – paklaida.

16 paveiksle yra pateikiama grafinė analizė, kurioje lyginamos šio rodiklio analizuojamu laikotarpiu faktinės bei prognozuojamos reikšmės pritaikant sukurtą modelį.

16 paveikslas

Užsienio kapitalo įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Paveiksle matoma, kad modelyje prognozuotina finansinio rodiklio reikšmė reikšmingai nesiskiria nuo faktinės finansinio rodiklio reikšmės. Modelyje pateikiamos reikšmės yra standartizuotos, tam, kad išliktų palyginamumo aspektas. Tačiau, siekiant aiškesnių rezultatų šio modelio lygmeniu, gautus modelio standartizuotus rezultatus reikia transformuoti į originalias reikšmes, išreikštas eurai. Sudarytas modelis finansinį rodiklį aiškina taip:

- Jei darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose skaičius išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 953.33 Eur.
- Jei švietimo koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 1 939.08 Eur.
- Jei ekonomikos koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 1 282.21 Eur.

Modelio rezultatai rodo, kad sąnaudų rodiklis yra labai jautrus tiriamų išorinių veiksnių pasikeitimų, išreikštų per makroekonominio rodiklius, pokyčiams. Vykdyto ekspertinio vertinimo rezultatai taip pat pabrėžia, kad analizuojant šių įmonių efektyvumą pravartu atsižvelgti į šiuos rodiklius vietoje standartinių pelningumo ir kt. efektyvumo rodiklių. Jeigu einamojo mokymo koeficiento svyravimus labiausiai lemia ekonominės aplinkos pokyčiai, tai analizuojant sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklį, jį labiausiai lemia švietimo pokyčiai – kuo potenciali darbo jėga yra labiau išsilavinusi, tuo įmonės patiria didesnes išlaidas pritraukiant tokius darbuotojus.

Atliktos regresinės analizės metu sudarytas pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio modelis yra pateikiamas šeštoje lygtyje. Sudaryto modelio rezultatai yra pateikiami 19 priede.

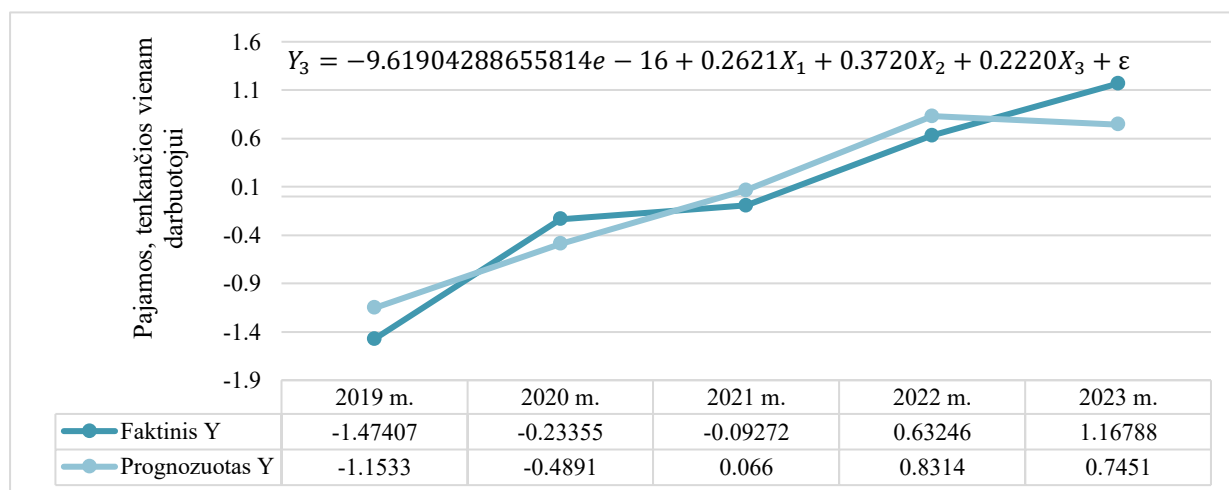
$$Y_3 = -9.61904288655814e - 16 + 0.2621X_1 + 0.3720X_2 + 0.2220X_3 + \varepsilon \quad (6)$$

Čia Y_3 – prognozuojamas užsienio verslo paslaugų centrų pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis, X_1 – darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose rodiklis, X_2 – išsilavinimo koeficientas, X_3 – ekonomikos koeficientas, ε – paklaida.

17 paveiksle yra pateikiama grafinė analizė, kurioje lyginamos šio rodiklio analizuojamu laikotarpiu faktinės bei prognozuojamos reikšmės pritaikant sukurtą modelį.

17 paveikslas

Užsienio kapitalo įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Sudaryto modelio prognozuota reikšmė demonstruoja nereikšmingą paklaidos dydį, lyginant su faktinėmis reikšmėmis. Modelis taip pat sudarytas iš standartizuotų rodiklio reikšmių. Transformavus šias reikšmes į eurus, modelis rodiklio pokyčius aiškina taip:

- Jei darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose skaičius išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 1 554.98 Eur.
- Jei švietimo koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 2 484.72 Eur.

- Jei ekonomikos koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 1 226.16 Eur.

Modelis parodo, kad ir pajamų augimą reikšmingiausiai skatinantys makroekonominiai pokyčiai yra švietimo srityje. Taip pat modelis parodo, kad nors tiriamų išorinių veiksnių pasikeitimų įtaka reikšmingai didina sąnaudas, pritraukiamos papildomos pajamos ne tik atsveria šią naštą, bet ir eksponentiškai didina pajamingumą.

4.2.2 Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms lietuviško kapitalo verslo paslaugų centrų įmonėms tyrimo rezultatai

Šiame moksliniame darbe taip pat siekiama ištirti išorinių veiksnių įtaką lietuviško kapitalo verslo paslaugas teikiančių įmonių veiklos efektyvumui. Šiame tyrimo etape analizuojama įtaka tiems finansiniams rodikliams, kurie demonstruoja stiprų arba labai stiprų koreliacinį ryšį su tiriamais makroekonominiais rodikliais – trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis bei sąnaudų ir pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodikliai.

Atliktos regresinės analizės metu sudarytas trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklio modelis yra pateikiamas septintoje lygtyje. Sudaryto modelio rezultatai yra pateikiami 20 priede.

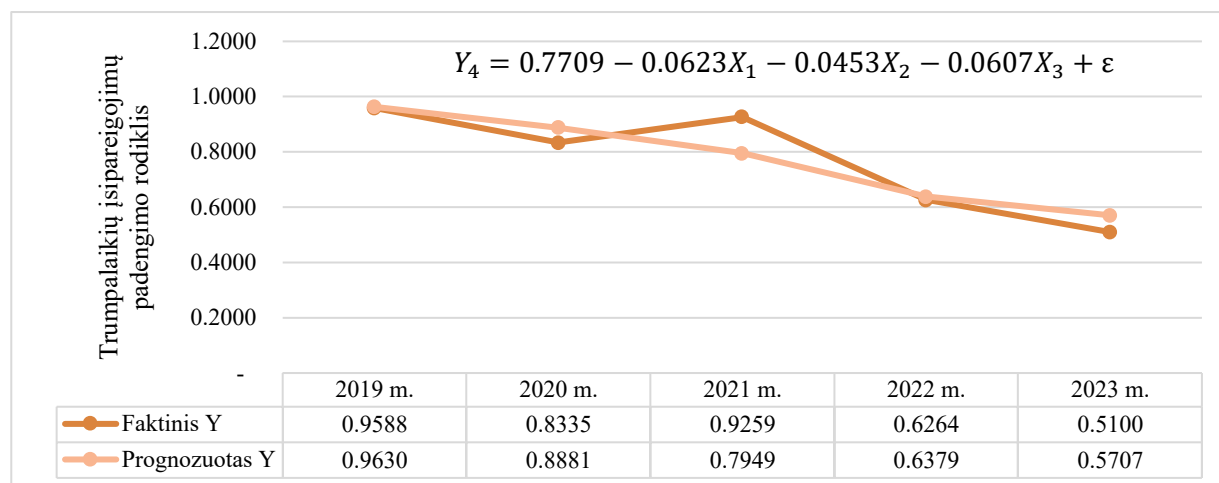
$$Y_4 = 0.7709 - 0.0623X_1 - 0.0453X_2 - 0.0607X_3 + \varepsilon \quad (7)$$

Čia Y_4 – prognozuojamas lietuviško kapitalo verslo paslaugų centrų trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis, X_1 – vidutinio darbo užmokesčio rodiklis, X_2 – išsilavinimo koeficientas, X_3 – BVP, tenkančio vienam gyventojui rodiklis, ε – paklaida.

18 paveiksle yra pateikiama grafinė analizė, kurioje lyginamos šio rodiklio analizuojamu laikotarpiu faktinės bei prognozuojamos reikšmės pritaikant sukurtą modelį.

18 paveikslas

Lietuviško kapitalo įmonių trumpalaikių išsipareigojimų padengimo rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Paveiksle pavaizduota diagrama atvaizduoja fakto ir prognozės rezultatus. Modelio paklaida analizuojamu laikotarpiu nėra žymi ir vertinama kaip nereikšminga. Sudarytas modelis einamojo mokumo koeficientą aiškina taip:

- Jei vidutinis darbo užmokestis išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai trumpalaikių išsipareigojimų padengimo rodiklis mažėja 0.0623 reikšme.
- Jei švietimo koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai trumpalaikių išsipareigojimų padengimo rodiklis sumažėja 0.0453 reikšme.
- Jei BVP, tenkančio vienam gyventojui rodiklis išauga vienu standartiniu nuokrypiu, trumpalaikių išsipareigojimų padengimo rodiklis sumažėja 0.0607 reikšme.

Modelis parodo, kad tiriamų išorinių veiksnių pasikeitimai labai reikšmingai šio finansinio rodiklio neveikia. Labiausiai trumpalaikių išsipareigojimų padengimo rodiklį lemiantys veiksniai – vidutinio darbo užmokesčio šalyje pokyčiai. Tai patvirtina literatūros analizėje bei ekspertinio vertinimo metu pateiktų išvadų, kad rodikliai, susiję su žmogišku kapitalu reikšmingai lemia šių įmonių rezultatus.

Atliktos regresinės analizės metu sudarytas sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio modelis yra pateikiamas aštuntoje lygtyje. Sudaryto modelio rezultatai yra pateikiami 21 priede.

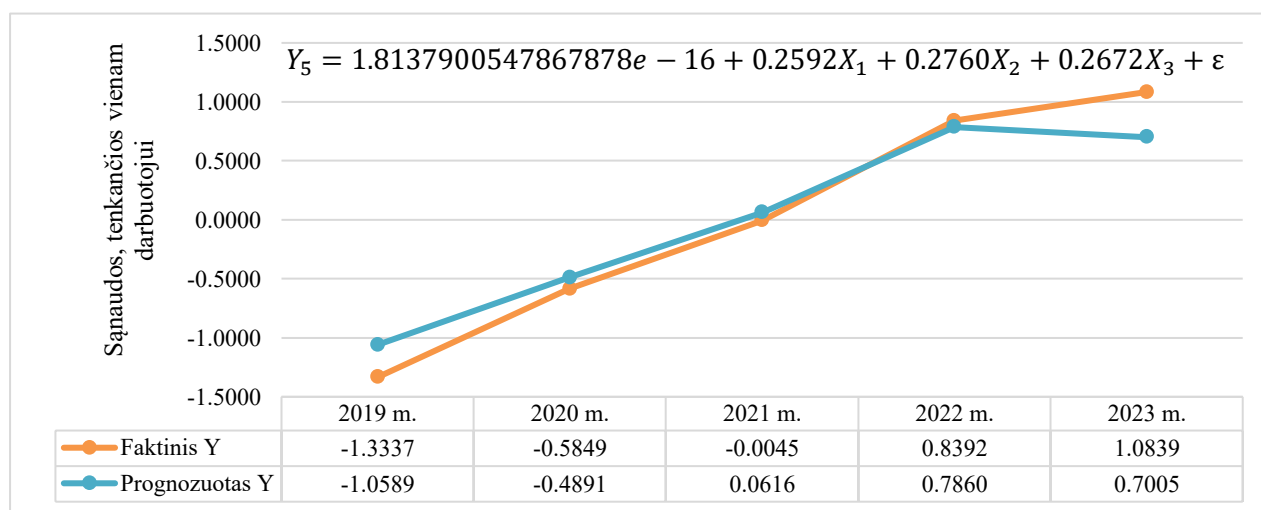
$$Y_5 = 1.8137900547867878e - 16 + 0.2592X_1 + 0.2760X_2 + 0.2672X_3 + \varepsilon \quad (8)$$

Čia Y_5 – prognozuojamas lietuviško kapitalo verslo paslaugų centrų įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis, X_1 – darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose rodiklis, X_2 – išsilavinimo koeficientas, X_3 – ekonomikos koeficientas, ε – paklaida.

19 paveiksle yra pateikiama grafinė analizė, kurioje lyginamos šio rodiklio analizuojamu laikotarpiu faktinės bei prognozuojamos reikšmės pritaikant sukurtą modelį.

19 paveikslas

Lietuviško kapitalo įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio modelis taip pat buvo standartizuotas siekiant palyginamumo. Rodiklio paklaida nežymi – svyruoja nuo -0.27 iki 0.38 ir yra laikoma nereikšminga. Transformavus šias reikšmes į eurus, modelis rodiklio pokyčius aiškina taip:

- Jei darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose skaičius išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 3 536.25 Eur.
- Jei švietimo koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 3 764.33 Eur.
- Jei ekonomikos koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 3 644.48 Eur.

Modelis leidžia daryti išvadą, kad gyventojų išsilavinimo pokyčiai taip pat ir lietuviško kapitalo įmonių efektyvumui daro didžiausią įtaką – reikšmingai išaugina patiriamas sąnaudas, tenkančias vienam darbuotojui. Ši tendencija pastebima ir užsienio kapitalo įmonių analizėje, taigi

ekspertų pateiktas išvadas galima pritaikyti ne tik užsienio kapitalo įmonių analizei, bet ir lietuviško kapitalo įmonėms.

Atliktos regresinės analizės metu taip pat sudarytas pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio modelis, kuris yra pateikiamas devintoje lygtyje. Sudaryto modelio rezultatai yra pateikiami 22 priede.

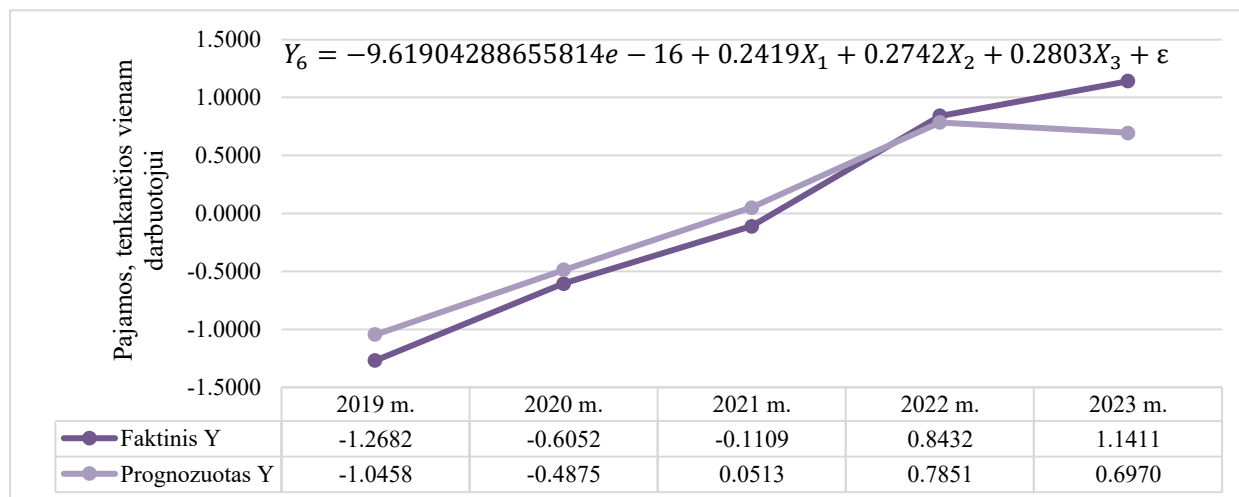
$$Y_6 = -9.61904288655814e - 16 + 0.2419X_1 + 0.2742X_2 + 0.2803X_3 + \varepsilon \quad (9)$$

Čia Y_6 – prognozuojamas lietuviško kapitalo verslo paslaugų centrų pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis, X_1 – darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose rodiklis, X_2 – išsilavinimo koeficientas, X_3 – ekonomikos koeficientas, ε – paklaida.

20 paveiksle yra pateikiama grafinė analizė, kurioje lyginamos šio rodiklio analizuojamu laikotarpiu faktinės bei prognozuojamos reikšmės pritaikant sukurtą modelį.

20 paveikslas

Lietuviško kapitalo įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Sudaryto modelio prognozuota reikšmė demonstruoja nereikšmingą paklaidos dydį, lyginant su faktinėmis reikšmėmis. Didesnė paklaida pastebima tik 2023 m. – ji siekia 0.44, tačiau vis tiek laikoma nereikšminga. Modelis taip pat sudarytas iš standartizuotų rodiklio reikšmių. Transformavus šias reikšmes į eurus, modelis rodiklio pokyčius aiškina taip:

- Jei darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose skaičius išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 4 247.59 Eur.
- Jei švietimo koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 5 009.62 Eur.
- Jei ekonomikos koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 5 171.04 Eur.

Analizuojant modelį, pastebima, kad tiriamų makroekonominių rodiklių pokyčių įtaka pajamų augimui atperka sąnaudų augimą. Tačiau, priešingai nei sąnaudų augime, čia didesnę įtaką lemia ekonominės padėties pokyčiai, nors potencialios darbo jėgos išsilavinimo augimas stipriai neatsilieka pajamų augimo skatinimo kontekste.

4.2.3 Išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms tyrimo rezultatai

Šiame moksliniame darbe siekiama pažvelgti ne tik į atskirų kapitalo kategorijų išorinės aplinkos pasikeitimų įtakos įmonėms rezultatus, tačiau ir į įmonių visumos, kaip sektoriaus, rezultatus. Atlikta koreliacinė analizė atskleidžia, kad aktualiausi veiklos efektyvumo rodikliai yra šie: trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis bei sąnaudų ir pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodikliai.

Atlikus regresinę analizę, panaudojant visumos tiriamų įmonių duomenis, yra gaunamas modelis, kurio lygtis pateikiama dešimtoje lygtyje. Modelio skaičiavimo rezultatai taip pat yra pateikiami 23 priede.

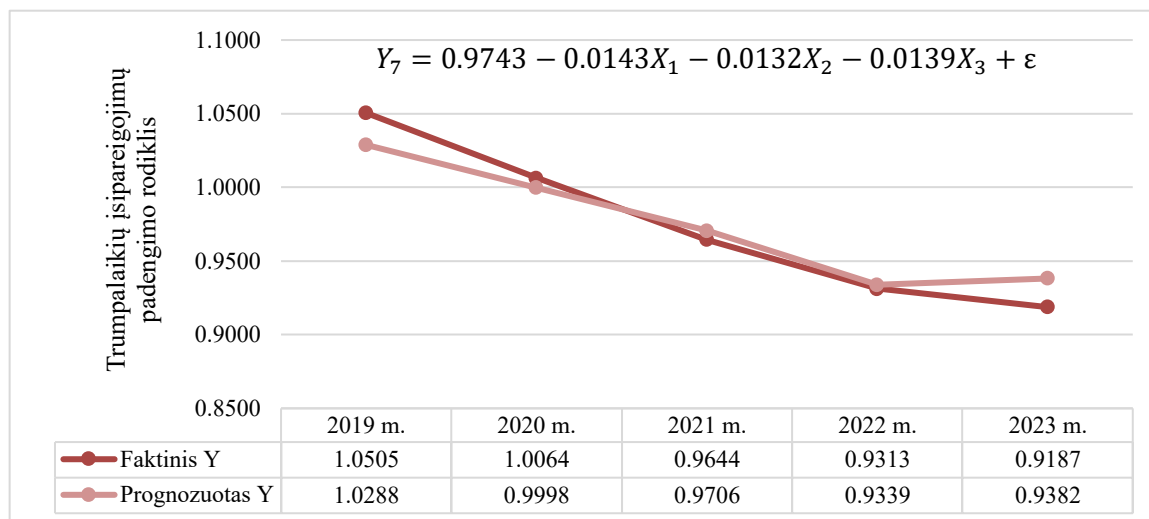
$$Y_7 = 0.9743 - 0.0143X_1 + 0.0132X_2 + 0.0139X_3 + \varepsilon \quad (10)$$

Čia Y_7 – prognozuojamas verslo paslaugų sektoriaus įmonių trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis, X_1 – darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose rodiklis, X_2 – išsilavinimo koeficientas, X_3 – ekonomikos koeficientas, ε – paklaida.

21 paveiksle yra pateikiama grafinė analizė, atskleidžianti atlikto modelio pritaikymą prognozuojant šio rodiklio rezultatus.

21 paveikslas

Verslo paslaugų sektoriaus įmonių trumpalaikių išsipareigojimų padengimo rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Pateiktas paveikslas atvaizduoja, kad sukurtas regresijos modelis puikiai prognozuoja trumpalaikių išsipareigojimų padengimo rodiklį, keičiantis darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose, švietimo bei ekonomikos rodikliams. Modelio paklaida ryškiausia 2019 m., siekianti 0.02 koef. skirtumą ir yra laikoma nereikšminga. Modelis taip pat atvaizduoja, kad analizuojami veiksniai įtakoja minėtojo finansinio rodiklio pokyčius, tačiau nežymiai. Matoma, kad visiems veiksniams keičiantis vienu standartiniu nuokrypiu, trumpalaikių išsipareigojimų padengimo rodiklio reikšmė pasikeistų per 0.01 reikšmę nuo kiekvieno makroekonominio rodiklio pokyčio.

Analizuojant kaštų rodiklį – sąnaudų bei pajamų, tenkančių vienam darbuotojui, modelius, yra pastebima priešinga situacija. Vienuoliktoje lygtyje yra pateikiamas sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui modelis. Platesnė modelio informacija pateikiama 24 priede.

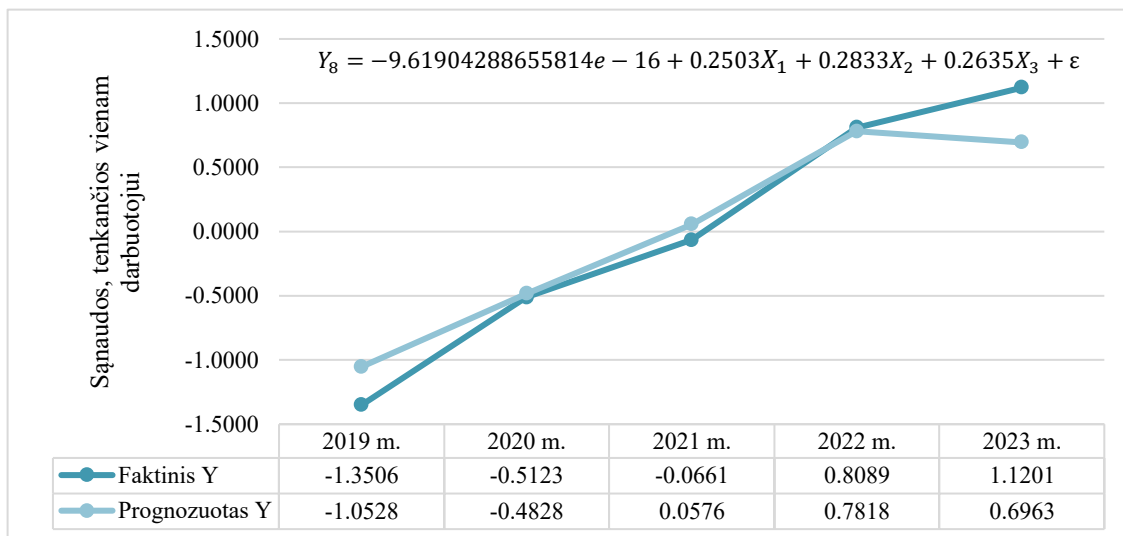
$$Y_8 = -9.61904288655814e - 16 + 0.2503X_1 + 0.2833X_2 + 0.2635X_3 + \varepsilon \quad (11)$$

Čia Y_8 – prognozuojamas verslo paslaugų sektoriaus įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis, X_1 – darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose rodiklis, X_2 – išsilavinimo koeficientas, X_3 – ekonomikos koeficientas, ε – paklaida.

22 paveiksle yra pateikiama grafinė analizė, kurioje lyginamos šio rodiklio analizuojamu laikotarpiu faktinės bei prognozuojamos reikšmės pritaikant sukurtą modelį.

22 paveikslas

Verslo paslaugų sektoriaus įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Paveiksle yra matoma, kad sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui modelis prognozuoja finansinio rodiklio reikšmes pakankamai tiksliai, su nežymiais nukrypimais 2023 m. Transformavus gautus modelio koeficientus į euro reikšmes, modelis rodiklio pokyčius aiškina taip:

- Jei darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose skaičius išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 2 283.99 Eur.
- Jei švietimo koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 2 585.37 Eur.
- Jei ekonomikos koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 2 404.62 Eur.

Tyrimė taip pat atliekama pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinė analizė. Dvyliktoje lygtyje yra pateikiamas pajamų, tenkančių vienam darbuotojui modelis. Detalesni modelio rezultatai yra pateikiami 25 priede.

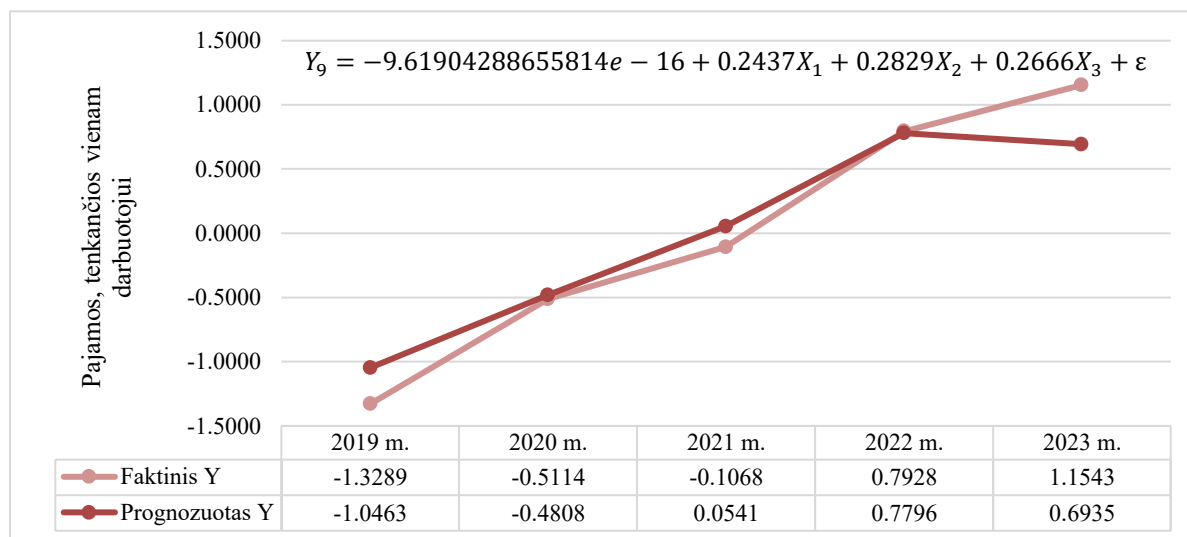
$$Y_9 = -9.61904288655814e - 16 + 0.2437X_1 + 0.2829X_2 + 0.2666X_3 + \varepsilon \quad (12)$$

Čia Y_9 – prognozuojamas verslo paslaugų sektoriaus įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis, X_1 – darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose rodiklis, X_2 – išsilavinimo koeficientas, X_3 – ekonomikos koeficientas, ε – paklaida.

23 paveiksle yra pateikiama grafinė analizė, kurioje atvaizduojama modelio prognozuojamas tikslumas, lyginant jį su faktinėmis rodiklio reikšmėmis.

23 paveikslas

Verslo paslaugų sektoriaus įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio faktinių reikšmių bei prognozės palyginamoji analizė

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Paveiksle matoma, kad ir šis modelis prognozuoja pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklį pakankamai tiksliai. Didesnė paklaida pastebima 2023 m. tačiau ji laikoma nereikšminga. Modelio reikšmės yra standartizuotos, todėl siekiant gilesnės analizės, gautus koeficientus reikia perskaičiuoti į euro reikšmes. Tai atlikus, modelis rodiklio pokyčius aiškina taip:

- Jei darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose skaičius išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 2 762.30 Eur.
- Jei švietimo koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 3 206.41 Eur.
- Jei ekonomikos koeficientas išauga vienu standartiniu nuokrypiu, tai pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklis padidėja 3 021.23 Eur.

Atlikus regresinę analizę pastebima, kad švietimo ir ekonomikos makroekonominių rodiklių pokyčiai labiausiai paveikia sektoriaus įmonių efektyvumą, analizuojant pagal pajamų pritraukimą.

Taigi, atlikus koreliacinę analizę, daroma pirminė išvada, kad išoriniai veiksniai, vertinant pagal makroekonominius rodiklius, verslo paslaugų centrų, tiek užsienio kapitalo, tiek lietuviško kapitalo ir sektoriaus visumos, efektyvumą nulemia iš dalies. Ši pirminė analizė atskleidžia, kad

jautriausi finansiniai rodikliai makroekonominių rodiklių pokyčiams, pasirinkti efektyvumo vertinimui – trumpalaikio mokumo bei sąnaudų ir pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodikliai. Einamojo mokumo ir trumpalaikių įsiskolinimų padengimo rodikliams pokyčius daugiausiai lemia infliacijos lygio, gyventojų išsilavinimo, vidutinio darbo užmokesčio, BVP bei FDI, tenkančių vienam gyventojui rodiklių pokyčiai. Tuo tarpu sąnaudų bei pajamų rodikliai yra kur kas jautresni – juos veikia visi išskirti makroekonominiai rodikliai, analizuojant pagal įvairaus kapitalo kilmės įmonių finansinius rezultatus.

Detalesnė analizė, kuri apėmė Ridge regresijos skaičiavimą kiekvienam, koreliacijos analizės metu išskirtam, aktualiam rodikliui iš dalies paneigė pirminės analizės rezultatus. Koreliacijos bei regresijos analizių rezultatai nors ir demonstruoja, kad ryšys bei įtaka trumpalaikio mokumo rodikliams egzistuoja, tačiau gauti regresijos koeficientai atskleidžia, kad ši įtaka yra nereikšminga. Ši tendencija pastebima analizuojant visų kapitalo kilmės lygmeniu – tiek užsienio, tiek lietuviško kapitalo įmonių bei visumos, kaip sektoriaus atžvilgiu. Tačiau, tai ypatingai pastebima analizuojant visumos įmonių rezultatus. Atlikta regresijos analizė leido paneigti pirmąją hipotezę – augantis darbo jėgos švietimo lygis šalyje reikšmingai neigiamai įtakoja verslo paslaugų sektoriaus įmonių mokumo efektyvumo rodiklius. Regresinė analizė atskleidžia, kad augant švietimo koeficiento rodikliui, įmonių trumpalaikio mokumo rodikliai kinta nežymiai. Užsienio kapitalo įmonių rodiklis kinta per 0.0443 reikšmę, lietuviško kapitalo įmonių – 0.0453, o analizuojant įmonių visumos aspektu – 0.0132.

Tačiau, analizuojant sąnaudų rodiklį – sąnaudas, tenkančią vienam darbuotojui, regresijos analizė atskleidžia reikšmingą makroekonominių rodiklių pokyčių įtaką šių įmonių efektyvumui. Sudaryti regresijos modeliai leidžia prognozuoti kiek sąnaudos augs pasikeitus darbo jėgos potencialo, švietimo lygio bei ekonomikos rodikliams šalyje. Atlikta koreliacinė analizė leido prognozuoti, kad dauguma makroekonominių rodiklių turi labai panašią bei stiprią įtaką sąnaudų rodiklių pokyčiams. Regresinė analizė padėjo išmatuoti kiekvieno rodiklio segmento įtakos dydį atskirai.

Didžiausia įtaka sąnaudų augimui, analizuojant pagal skirtingų kapitalo kilmės segmentus, sudaro švietimo lygio pokyčiai šalyje. Švietimo koeficiento reikšmei išaugus vienu standartiniu nuokrypiu, užsienio kapitalo įmonių sąnaudos padidėja 1 939.08 Eur., lietuviško kapitalo įmonių – 3 764.33 Eur., o sektoriaus – 2 585.37 Eur. Antrojoje vietoje pagal lemiamą įtaką išsidėstę ekonominių rodiklių pokyčiai. Auganti ekonomika šalyje užsienio kapitalo įmonėms didina sąnaudas 1 282.21 Eur., lietuviško kapitalo įmonėms – 3 644.48 Eur., o analizuojant sektorių – 2 404.62 Eur. Paskutinėje vietoje, vertinant pagal įtakos dydį, reitinguojamas neišnaudotos darbo jėgos potencialo rodiklis. Šis rodiklis išaugina sąnaudų lygį įmonėse 953.33 Eur., 3 536.25 Eur. ir 2 283.99 Eur. atitinkamai. Taigi, regresinės analizės modeliai leidžia įvertinti ir antrosios

hipotezės validumą šio tyrimo kontekste. Regresinės analizės rezultatai leidžia paneigti antrąją hipotezę – neišnaudotos darbo jėgos potencialo rodiklis yra antras pagal reikšmingumą veiksnys, lemiantis verslo paslaugų sektoriaus įmonių efektyvumą, vertinant pagal sąnaudų dydžio rodiklį, tenkantį vienam darbuotojui.

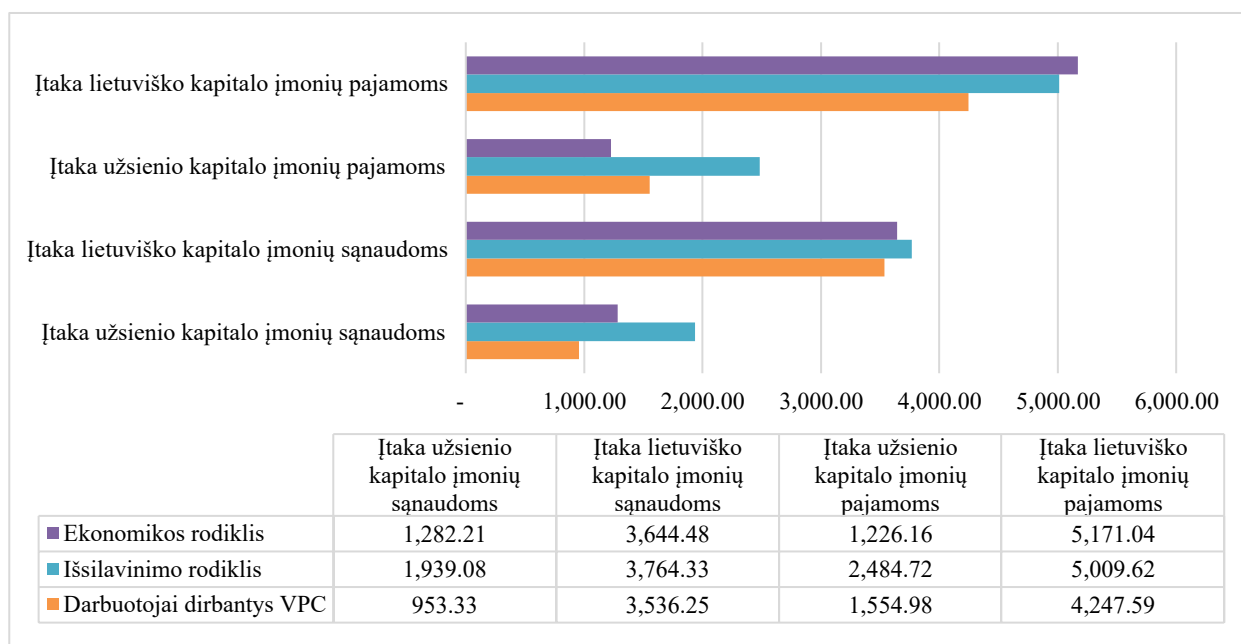
4.2.4 Išorinių veiksnių įtakos užsienio kapitalo bei lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumui palyginamoji analizė

Moksliniame darbe taip pat yra numatyta palyginti skirtingų kapitalų – užsienio bei lietuviško, įmonių rezultatus. Išorinių veiksnių įtakos įmonių efektyvumui palyginamajai analizei atlikti numatyta išanalizuoti du aspektus. Pirmasis – palyginti įtakos efektyvumui rezultatus, gautus sudarant regresinės analizės modelius. Antrasis – palyginti, ar įmonės geba efektyviai vykdyti veiklą besikeičiant reikšmingiausiems makroekonominiams rodikliams, t. y. ar geba optimizuoti kaštus, kartu didindamos uždirbamas pajamas. Minėtiems aspektams tirti pasitelkiami kaštų rodikliai – sąnaudų bei pajamų rodikliai, tenkantys vienam darbuotojui.

24 paveiksle yra pateikiama išorės veiksnių įtakos skirtingų kapitalo įmonių efektyvumui analizė, vertinant pagal sąnaudų ir pajamų rodiklius.

24 paveikslas

Išorės veiksnių įtakos užsienio bei lietuviško kapitalo įmonių efektyvumui, pasitelkiant regresijos modelių rezultatus, analizė (Eur.)

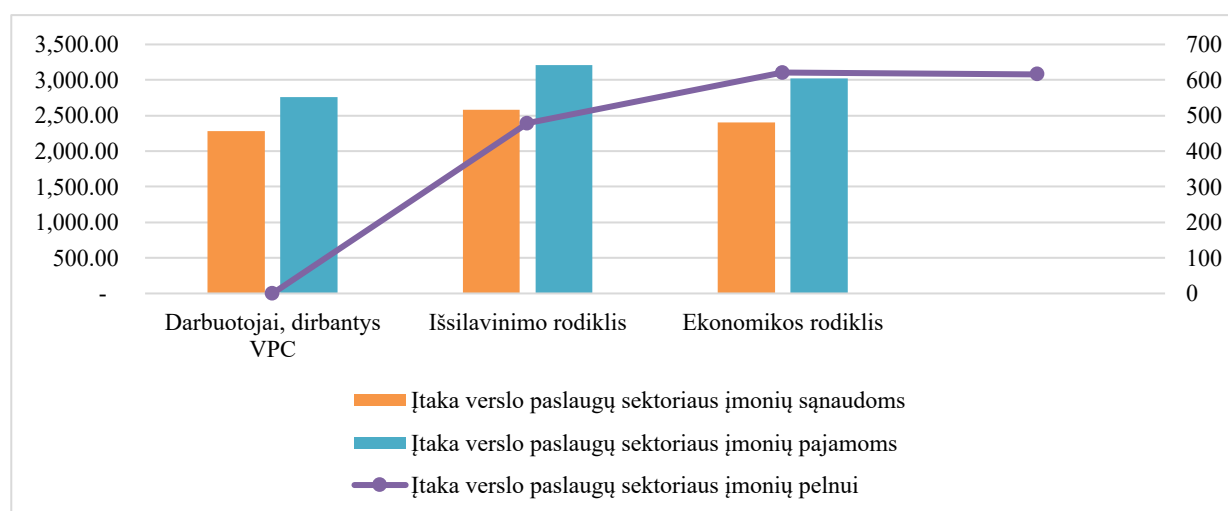
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Išorinių veiksnių įtakos pajamų ir sąnaudų rodikliams analizėje yra matomas ryškus kontrastas tarp užsienio kapitalo įmonių bei lietuviško kapitalo įmonių rezultatų. Besikeičiant makroekonominėi aplinkai, užsienio kapitalo įmonių efektyvumas, vertinant pagal sąnaudų rodiklį, reikšmingiausiai mažėja dėl išsilavinimo bei ekonomikos rodiklių pokyčių. Vertinant tų pačių išorinių veiksnių įtaką lietuviško kapitalo įmonių sąnaudoms, pastebima, kad šios įmonės yra kur kas jautresnės analizuojamų veiksnių pokyčiams. Įtakos skirtumas tarp šių įmonių yra lygus vidutiniškai 183 proc. Galima teigti, kad analizuojamų veiksnių akivaizdoje, lietuviško kapitalo įmonių efektyvumas, vertinant pagal sąnaudų rodiklį, yra reikšmingai mažesnis, nei užsienio kapitalo įmonių. Vertinant įmonių efektyvumą pagal pajamų rodiklį, pastebima analogiška tendencija. Tačiau, lietuviško kapitalo įmonių pajamos auga vidutiniškai 199 proc. daugiau, nei užsienio kapitalo įmonių pajamos, lyginant toje pačioje makroekonominėje aplinkoje. Ši analizė leidžia paneigti ir trečiąją tyrime suformuluotą hipotezę – analizuojant besikeičiančių makroekonominių rodiklių įtaką, užsienio kapitalo įmonių efektyvumas yra didesnis negu lietuviško kapitalo įmonių, vertinant pagal pajamų dydžio rodiklį, tenkantį vienam darbuotojui.

25 paveiksle yra pateikiama išorės veiksnių įtakos verslo paslaugų sektoriaus įmonių efektyvumui analizė. Šiame paveiksle pateikiamas skirtumas tarp sąnaudų ir pajamų augimo, analizuojant per išorinį veiksnių. Šia analize siekiama ištirti, ar sektoriaus įmonės efektyviau optimizuoja sąnaudas ir pritraukia didesnes pajamas besikeičiant aktualiai makroekonominėi aplinkai šalyje.

25 paveikslas

Verslo paslaugų sektoriaus efektyvumo analizė (Eur.)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

25 paveiksle yra pateikiami du informacijos blokai – aktualių išorinių veiksnių įtakos verslo paslaugų sektoriaus efektyvumui dydžiai, vertinant pagal pajamas ir sąnaudas bei šių veiksnių įtaka įmonių pelnui, kurią paveiksle žymi kreivė. Atliktos regresinės analizės rezultatai leidžia teigti, kad analizuojamų makroekonominių rodiklių pokyčiai daro reikšmingą įtaką šio sektoriaus įmonių efektyvumui. Reikšmingiausią įtaką pajamų augimui daro visuomenės švietimo lygio šalyje augimas – 2 585.37 Eur., o mažiausią – darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose didėjimas – 2 283.99 Eur. Pajamų augimą skatinantys išorinių veiksnių pokyčiai koreliuoja su sąnaudų augimą skatinančiais veiksniais. Ryškiausias pajamas skatinantis veiksnys – potencialių darbuotojų švietimo užtikrinimas. Augant šiam rodikliui, pajamos padidėja per 3 206.41 Eur. Mažiausią įtaką daro darbuotojų užimtumas verslo paslaugų centruose – pasikeitus šiam rodikliui, pajamos padidėja 2 762.30 Eur. Analizė atskleidžia, kad tik didesnis darbuotojų sutelkimas įmonei nulemia aukštesnio efektyvumo lygio. Aukštesnį išsilavinimą įgiję darbuotojai atneš kur kas geresnius rezultatus įmonių efektyvumui. Šie rezultatai leidžia patvirtinti ketvirtąją šio tyrimo hipotezę – analizuojamų makroekonominių rodiklių įtaka verslo paslaugų sektoriaus įmonių augančiam pajamingumui atsveria augančių sąnaudų dydį.

Atlikto dviejų metodologinių krypčių – kokybinio bei kiekybinio stiliaus tyrimo rezultatai, leidžia daryti statistiškai pagrįstą išvadą, kad analizuojami išoriniai veiksniai daro reikšmingą įtaką Lietuvos verslo paslaugų sektoriaus įmonių efektyvumui. Vertinant analizuojamo sektoriaus aplinką, ekspertai pabrėžia, kad tradiciniai pelningumo rodikliai šių įmonių vertinimui yra netinkami, o tyrime gali iškreipti esamą veiklos efektyvumo padėtį. Tai lemia sektoriaus veiklos modelio ypatumai ir kainodaros pritaikymas, kuris atitolina įmonių strategiją nuo pelningumo rodiklių maksimizavimo siekiamybės. Šio verslo modelio pagrindinis tikslas – veiklos efektyvumo tobulinimas, kaštų struktūros optimizavimas, kartu neprarandant teikiamų paslaugų kokybės standarto. Apklausti ekspertai pagrįstai rekomenduoja atsisakyti pelningumo rodiklių analizės, kaip vienos iš pagrindinių efektyvumo vertinimo įrankių, ir kreipti dėmesį į kitus, kiek rečiau sutinkamus finansinius rodiklius, skirtus veiklos efektyvumo vertinimui. Koreliacinė analizė atskleidė, kad sąnaudų ir pajamų, tenkančių vienam darbuotojui bei trumpalaikio mokumo rodikliai, kaip kaštų kontrolės ir optimizavimo matavimo įrankiai, yra aktualiausi finansiniai rodikliai pasirinktoje makroekonominėje aplinkoje tirti. Ši praktikų pasiūlyta prielaida yra empiriškai patikrinama bei patvirtinama regresinėje analizėje. Tyrime atlikta Ridge regresija leido įvertinti trijų aktualiausių išorinių veiksnių įtaką verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumui. Pirmoji suformuluota hipotezė, kurioje teigiama, kad švietimo lygis šalyje reikšmingai neigiamai įtakoja verslo paslaugų sektoriaus įmonių mokumo efektyvumo rodiklius, yra paneigiama. Koreliacinės analizės rezultatai parodė, kad ryšys tarp analizuojamų išorės veiksnių ir trumpalaikio mokumo rodiklių egzistuoja. Tačiau, regresinės analizės rezultatai leidžia

teigti, kad švietimo lygio pokyčių įtaka trumpalaikio mokumo rodikliams yra nežymi. Antroji hipotezė, kurioje yra siejamas neišnaudotas darbo jėgos potencialas bei antra pagal dydį reikšminga įtaka analizuojamų įmonių veiklos efektyvumui, taip pat yra atmetama. Atlikto tyrimo rezultatai parodo, kad šis išorės veiksnys reikšmingai lemia įmonių veiklos efektyvumą, tačiau jis reitinguojamas po švietimo bei ekonomikos aplinkos pokyčių rezultatų. Trečioji hipotezė, numatanti, kad užsienio kapitalo įmonių efektyvumas yra didesnis negu lietuviško kapitalo įmonių, vertinant pagal pritraukiamų pajamų dydžio rodiklį, yra taip pat paneigiama. Atskleisti tyrimo duomenys prieštarauja formuluojamai hipotezei. Nors lietuviško kapitalo įmonės yra reikšmingai jautresnės analizuojamų išorinių veiksnių pokyčiams, šios įmonės pritraukia ženkliai didesnes pajamas analogiškoms aplinkos sąlygomis. Išorinių veiksnių pokyčių įtakos dydis lietuviško kapitalo įmonių pajamų augimui reikšmingai skyrėsi nuo užsienio kapitalo įmonių ir siekia net 199 proc. Įtaka sąnaudų augimui skiriasi vidutiniškai 183 proc., lietuviškoms įmonėms patiriant didesnes sąnaudas analogiškoje makroekonominėje aplinkoje. Suformuluota ketvirtoji hipotezė, kurioje teigiama, kad analizuojamų makroekonominių rodiklių įtaka verslo paslaugų sektoriaus įmonių augančiam pajamingumui atsveria augantį sąnaudų lygį, yra patvirtinama. Reikšmingiausią įtaką pajamų augimui demonstruoja gerėjanti švietimo lygio aplinka, kuri atliktoje analizėje yra stipriausia vertinant tiek pajamų, tiek sąnaudų aspektu. Tyrimo rezultatai patvirtina svarbų visuomenės švietimo lygio gerinimo poreikį ilgalaikėje verslo paslaugų sektoriaus plėtros perspektyvoje. Tyrimo rezultatai atskleidžia esminį dėsnį: verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumą labiau lemia kvalifikuotų darbuotojų ir jų gebėjimų pritraukimas bei pritaikymas, negu darbo jėgos kiekybinė pasiūla. Taip pat regresijos modelių rezultatai patvirtina, kad augančių sąnaudų aspektą reikia vertinti ne kaip efektyvumo mažėjimą, tačiau verčiau kaip investicijų į kvalifikuotą žmogiškąjį kapitalą pasekmę. Šios investicijos ilgainiui generuoja aukštesnę grąžą ir užtikrina aukštą efektyvumo lygį.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Remiantis mokslinės literatūros analize, galima apibendrinti, jog verslo paslaugų centras – atskiras įmonių grupės organizacinis vienetas, kurio steigimo tikslas apima sąnaudų optimizavimo, specializacijų centralizavimo ir veiklos efektyvinimo strategijų įgyvendinimą. Moksliniuose šaltiniuose yra pabrėžiamas šių centrų unikalumas bei aiški siekiamybė diferencijuoti šio centro ir užsakomųjų paslaugų modelį. Pagrindiniai argumentai šiai siekiamybei įrodyti – verslo paslaugų centro organizacinė struktūra, sutarties rūšis, bendros organizacinės kultūros ir tikslų egzistavimas bei puoselėjimas. Verslo paslaugų centrų steigimas užsienyje nėra naujas reiškinys – jo pradmenys siekia dar dvidešimto amžiaus devintąjį dešimtmetį, kai Amerikoje tokios organizacijos kaip General Electric, Digital Equipment Corporation, Johnson & Johnson bei American Express ėmė vykdyti šią verslo modelio strategiją. Mokslinėje literatūroje yra išskiriamos sėkmės istorijos, kuriose vertinami kelių iš šių įmonių rezultatai prieš įsteigiant verslo paslaugų centrą ir po, įvardijant pasiektus įspūdingus veiklos efektyvumo rezultatus. Verslo paslaugų centrų steigimas visame pasaulyje, o ypač Lietuvoje, tampa strategiškai reikšmingu ekonomikos plėtros veiksniu, leidžiančiu įmonėms optimizuoti funkcijų užtikrinimą, mažinti sąnaudas taip didinant veiklos efektyvumą. Deloitte tyrimų duomenys rodo, kad verslo paslaugų centrų steigimas yra populiariesnė įmonių strategija lyginant su užsakomosiomis paslaugomis, nes šie centrai užtikrina centralizacija bei efektyvesnę tokių funkcijų užtikrinimą, kaip finansų valdymas, informacinių technologijų priežiūra, klientų aptarnavimas, pirkimų procesų valdymas ir kt. Lietuvos kontekste „Invest Lithuania“ ataskaitos pabrėžia sparčią sektoriaus plėtrą – augantį investuotojų, įmonių ir darbuotojų skaičių, taip pat vis didėjančią verslo paslaugų masto globalizaciją. 2023 m. šio sektoriaus reikšmė šalies ekonomikai dar labiau išaugo, siekdamas 8.3 proc. bendrosios pridėtinės vertės struktūroje. Sektorius ir toliau demonstruoja stiprią plėtros dinamiką, pabrėždamas Lietuvos, kaip konkurencingo regiono užsienio investicijoms, svarbą.

2. Makroekonominiai šalies rodikliai yra svarbūs įmonės išorės veiksniai, kurie gali paveikti įmonių finansinius rezultatus tam tikra linkme. Įmonės vadovybei svarbu turėti aiškų planą kaip suvaldyti šių rodiklių pasikeitimo keliamas rizikas ir laiku jį vykdyti. Mokslinės literatūros analizėje yra išskiriami pagrindiniai makroekonominiai rodikliai, kurie reikšmingai veikia verslo paslaugų sektoriaus įmonių aplinką. Šie rodikliai apima BVP pokyčius, nedarbo lygį, užsienio investicijas, šalies infliacijos lygį, gyventojų išsilavinimo bei užsienio kalbų mokėjimo rodiklius, nekilnojamo turto rinkos kainas, vidutinio darbo užmokesčio pokyčius bei informacinių ir komunikacijos technologijų plėtrai palankią aplinką. Atlikus minėtų rodiklių analizę, yra

matoma, Lietuvos makroekonominiai rodikliai analizuojamu laikotarpiu rodo stabilų šalies ekonomikos vystymąsi. Nepaisant įvairių krizių ir geopolitinių neramumų, Lietuvos bendrojo vidaus produkto rodiklis nesustabdomai auga, kartu mažinant ir nedarbo lygį. Taip pat augančios užsienio investicijos pabrėžia Lietuvos patrauklumą užsienio rinkose. Šalies investicijos į gyventojų išsilavinimą sudaro palankesnes verslo sąlygas tiek vietos, tiek užsienio kapitalo įmonėms. Lietuva taip pat gali pasiūlyti patrauklias sąlygas plėtoti informacines ir komunikacijos technologijas dėka sukurtos infrastruktūros. Taip pat didelę išsilavinusių gyventojų rinką, kurioje vidutinis darbo užmokestis yra žemesnis Europos Sąjungos atžvilgiu, o tai tik dar labiau pabrėžia Lietuvos konkurencingumą pritraukiant užsienio investuotojus iš viso pasaulio.

3. Siekiant išsiaiškinti verslo paslaugų centrų ištyrimo lygį bei kryptis, buvo atlikta mokslinių tyrimų analizė. Šios analizės rezultatai rodo, kad verslo paslaugų centrų tema yra tirama pagrįdė iš vadybos mokslų pusės, fokusuojantis į šių centrų steigimo motyvus konkrečiose geografinėse lokacijose, steigimo etapus, centrų teikiamą pridėtinę vertę pagrindinėms įmonėms bei verslo paslaugų centrų poziciją skaitmenizavimo eroje. Analizėje daroma išvada, jog mokslinėse publikacijose trūksta tyrimų, kurie analizuotų makroekonominės aplinkos pasikeitimo įtaką verslo paslaugų centrams. Taip pat trūksta tyrimų šių įmonių ir nacionalinių verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumo tema bei palyginamųjų analizių. Siekiant šiame rašto darbe išanalizuoti verslo paslaugų centrus ir kitas verslo paslaugų sektoriaus įmones minėtais aspektais, buvo atlikta veiklos efektyvumo vertinimo mokslinės literatūros analizė ir susisteminti finansiniai rodikliai, padedantys pasiekti šios analizės tikslų. Analizėje yra išskiriami šie mokslinių publikacijų autorių siūlomi veiklos efektyvumo rodikliai: turto pelningumo rodiklis, nuosavo kapitalo rodiklis, pelno marža, pelnas tenkantis vienai akcijai, gautinų sumų apyvartumas, mokėtinų sumų apyvartumas, turto apyvartumas, skolos ir nuosavo kapitalo santykis, apyvartinio kapitalo apyvartumas, pinigų apyvartumas, einamojo likvidumo koeficientas, EBITDA pelningumas bei bendrojo pelningumo rodiklis.

4. Tyrimo uždavinių įgyvendinimui bei tikslo pasiekimui yra suformuojama tyrimo metodologija. Ši metodologija skiriama į du etapus – ekspertinio vertinimo tyrimo etapą ir makroekonominių rodiklių pokyčių įtakos verslo paslaugų sektoriaus įmonėms analizės etapą. Kadangi mokslinėje literatūroje verslo paslaugų centrai bei tokias paslaugas teikiančios įmonės yra analizuojamos nepakankamai, ekspertinio vertinimo tyrimo metu siekiama pagrįsti bendrinius literatūros analizės metu išskirtus veiklos efektyvumo rodiklius. Taip pat, šiame tyrimo etape siekiama pagrįsti makroekonominių rodiklių aktualumą, gauti papildomus rodiklių pasiūlymus iš ekspertų. Antrajame tyrimo etape yra numatyta atrinktų makroekonominių ir veiklos efektyvumo rodiklių koreliacinė analizė. Ši analizė padeda atskleisti aktualiausius rodiklius – jos metu išskiriami stipriausiai koreliuojantys rodikliai, turintys stipriausius tarpusavio ryšius. Šie rodikliai

įtraukiami į daugiavarės regresijos lygčių skaičiavimus, siekiant išsiaiškinti veiklos efektyvumo rodiklių priklausomybę nuo mikroekonominių rodiklių pokyčių. Tyrime taip pat yra numatyta palyginamoji analizė tarp užsienio kapitalo verslo paslaugų centrų ir lietuviško kapitalo verslo paslaugas teikiančių įmonių rezultatų.

5. Atliktas ekspertinis vertinimas atskleidžia sektoriaus ypatumus bei finansinės analizės principų pritaikymą jam. Ekspertai pabrėžė, kad veiklos efektyvumo analizėje dažniausiai sutinkami pelningumo rodikliai nėra tinkami analizuoti verslo paslaugų sektoriaus įmonių rezultatus. Šio sektoriaus įmonės yra orientuotos į kaštų kontrolės ir optimizavimo tikslus, kartu neprarandant ir paslaugų kokybės. Veiklos efektyvumo analizėje svarbūs tampa tokie rodikliai, kaip sąnaudos ir pajamos, tenkančios vienam darbuotojui, trumpalaikio mokumo rodikliai ir kt. Ekspertų nuomone, verslo paslaugų centrai yra jautrūs makroekonominės aplinkos pokyčiams. Svarbiausi išreitinguoti išoriniai veiksniai apima darbo rinkos (nedarbo lygis, nepanaudotos darbo jėgos potencialo rodiklis, vidutinis darbo užmokestis), švietimo lygio (gyventojų išsilavinimo lygis, užsienio kalbų mokėjimo lygis, studentų skaičius) bei šalies ekonomikos rodiklius (BVP pokytis, užsienio investicijos, infliacijos lygis).

6. Atliktas empirinis išorinių veiksnių įtakos Lietuvoje veikiančioms verslo paslaugų sektoriaus įmonėms tyrimas atskleidė kelis svarbiausius aspektus. Koreliacinė analizė iš dalies paneigė ekspertų vertinimo rezultatus – išorinės aplinkos pokyčiai veikia analizuojamų įmonių efektyvumą iš dalies. Pirminės analizės metu nustatyta, kad makroekonominės aplinkos pokyčiai yra reikšmingai susiję tik su šių veiklos efektyvumo rodiklių pokyčiais: trumpalaikio mokumo bei sąnaudų ir pajamų, tenkančių darbuotojui rodikliais. Tačiau, detalesnė regresinė analizė bei sudaryti modeliai atskleidžia, kad tiriamą makroekonominę aplinką reikšmingai stipriai trumpalaikio mokumo rodiklių neveikia. Šių rodiklių reikšmės, besikeičiant tiriamais išoriniais veiksniais, kinta nežymiai. Gauti rezultatai leidžia paneigti pirmąją hipotezę, kurioje teigiama, kad augančio švietimo lygio pokyčiai šalyje reikšmingai neigiamai veikia analizuojamų įmonių trumpalaikį mokumą. Tačiau, sąnaudų ir pajamų rodikliai yra tiesiogiai veikiami visų tyrime analizuojamų išorinių veiksnių pokyčių. Analizuojamos įmonės yra jautriausios švietimo lygio pokyčiams tiek sąnaudų, tiek pajamų rodiklių atžvilgiu. Kiek mažiau, tačiau vis dar reikšmingai įmonių veiklą lemia išoriniai ekonominiai veiksniai, kuriuos sudaro infliacijos lygis, BVP bei TUI, tenkančios vienam gyventojui. Tyrimo rezultatai leidžia paneigti ir antrąją suformuluotą hipotezę, kurioje teigiama, kad vidutinę įtaką įmonių efektyvumui daro verslo paslaugų sektoriaus darbo jėgos potencialo rodiklio pokyčiai.

7. Tyrime taip pat siekiama palyginti užsienio kapitalo ir lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rezultatus besikeičiančios makroekonominės aplinkos akivaizdoje. Įmonės vertinamos dvejais aspektais – siekiama palyginti išorinių veiksnių įtakos veiklos efektyvumui

rezultatus bei palyginti, ar įmonės geba efektyviai vykdyti veiklą besikeičiant reikšmingiausiems makroekonominiais rodikliams, vertinant pagal pajamų ir sąnaudų rodiklius gautus sudarant regresijos modelius. Tyrimo rezultatai atskleidžia, kad šalyje veikiančios užsienio kapitalo įmonės yra mažiau efektyvios tiriamoje makroekonominėje aplinkoje. Išorinių veiksnių įtakos skirtumas tarp užsienio kapitalo ir lietuviško kapitalo įmonių sudaro vidutiniškai 183 proc. vertinant pagal įtaką sąnaudų rodikliams ir vidutiniškai 199 proc. vertinant pagal įtaką pajamų rodikliams. Šie rezultatai leidžia paneigti trečiąją hipotezę, kuria buvo siekiama ištirti ar užsienio kapitalo įmonių efektyvumas analizuojamojoje makroekonominėje aplinkoje yra didesnis negu lietuviško kapitalo įmonių, vertinant pagal pajamų rodiklį. Suformuluojant ketvirtąją hipotezę, siekiama ištirti ar verslo paslaugų sektorius efektyviai vykdo veiklą ir geba prisitaikyti prie besikeičiančios makroekonominės aplinkos. Tyrime vertinama ar sektoriaus įmonės geba pritraukti daugiau pajamų, nei patiria sąnaudų ir taip plėtoti vykdomą veiklą. Ketvirtoji hipotezė yra patvirtinama, lyginant atliktos regresinės analizės rezultatus. Tyrime išryškėja verslo paslaugų sektoriaus tendencija: visuomenės švietimo lygio puoselėjimas tampa svarbiausiu veiklos efektyvumo varikliu. Didesnės investicijos į gabius ir išsilavinusius darbuotojus, negu į darbuotojų kiekybę, reikšmingai padidina įmonių patiriamas sąnaudas. Tačiau atliktas tyrimas įrodo, kad išsilavinusių darbuotojų pritraukimas reikšmingai skatina pajamų augimą ir atsveria patiriamas sąnaudas ilguoju laikotarpiu.

8. Atliekant tyrimą iškilo keli apribojimai, susiję su duomenų atranka, tyrimui pasirinktu laikotarpiu bei taikytais tyrimo modeliais. Dėl įmonių atrankoje suformuoto įmonių veiklos trukmės kriterijaus, iš analizuojamų įmonių sąrašo buvo eliminuotas didelis įmonių skaičius. Taip pat, penkerių metų analizės laikotarpis gali būti per trumpas, siekiant detalios išorinės aplinkos pokyčių įtakos analizės – makroekonominių ir veiklos efektyvumo rodiklių koreliacinės bei regresinės analizės rezultatų. Tyrimo rezultatai rodo, kad pusė iš numatytų veiklos efektyvumo rodiklių koreliuoja su makroekonominiais rodikliais iš dalies, tačiau nereikšmingai, o tai gali būti susiję su pasirinktu tyrimui laikotarpiu. Taip pat nustatyta, kad makroekonominiai rodikliai pasižymi multikolinearumu, dėl šių priežasčių įprastos regresijos analizė yra negalima. Nors tyrime yra pasitelkiama Ridge regresijos analizė, kuri padėjo išspręsti šią problemą, tačiau ji savo ruožtu taip pat sąlygoja tyrimo ribotumą. Pažymėtina, kad Ridge regresijos analizės taikymas gali parodyti dar tikslesnius tyrimo rezultatus analizuojant didesnę duomenų imtį, t. y. pasirenkant tyrimui ilgesnį analizuojamą laikotarpį.

9. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad švietimo lygio rodikliai yra reikšmingiausias išorinės aplinkos rodiklis, veikiantis verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumą. Dėl šių priežasčių pravartu detaliau ištirti investicijų į žmogiškąjį kapitalą įtaką – išplėsti tyrimą darbuotojų kvalifikacijos, švietimo lygio pokyčių bei efektyvumo ryšių dimensijose. Tolimesnius

tyrimus reikšmingai papildytų skirtingų sričių specialistų dinamikos įtaką įmonių veiklos efektyvumui.

10. Įvertinus tyrimo rezultatus, eigą ir ribotumus, rekomenduojama atlikti verslo paslaugų centrų veiklos efektyvumo tyrimą, įvertinant išorinės aplinkos pokyčių įtaką ilguoju laikotarpiu. Analizuojamos įmonės yra pakankamai jaunos Lietuvos ekonomikoje, todėl jų įsitvirtinimas bei adaptacija tiriamojoje aplinkoje gali reikšmingai kisti. Taip pat, dėl šios priežasties atsiranda ribotumas analizuojant finansinių rezultatų ir išorinių veiksnių sąveikas. Pakartotini tyrimai (5-10 metų laikotarpyje) leistų patikrinti ar šio tyrimo rezultatai išlieka aktualūs ilguoju laikotarpiu. Vėlesni išorinės aplinkos pokyčių tyrimai taip pat leistų išplėsti ir analizuojamų nepriklausomų kintamųjų apimtį. Ilgesnio laikotarpio (10-15 m.) analizė leistų pamatyti daugiau veiklos efektyvumo bei makroekonominių rodiklių sąsajų, o tai leistų pažvelgti į verslo paslaugų centrų aplinką bei efektyvumą dar detaliau.

11. Tyrime atliktas ekspertinis vertinimas reikšmingai prisidėjo prie verslo paslaugų centrų veiklos efektyvumo tyrimo krypties. Atliekant tolimesnius tyrimus, verta įtraukti ir verslo paslaugų centrų vadovus, juos apklausiant apie reikšmingus išorinės aplinkos pokyčius ilguoju laikotarpiu bei aktualius veiklos efektyvumo rodiklius. Taip pat, nesant tokiems tyrimo ribotumams, kaip finansinės bei vadybinės informacijos trūkumui, verta atlikti ir atvejo analizę, įtraukiant įvairius veiklos rodiklius (angl. KPI – key performance indicators). Tokia analizė leistų teikti dar išsamesnes išvadas, kurios reikšmingai prisidėtų prie tolimesnių verslo paslaugų centrų strategijų sudarymo įrankių.

12. Kadangi Baltijos šalių regionas yra populiarius verslo paslaugų centrų steigimui, tolimesni tyrimai galėtų papildyti ir šį aspektą. Mokslinius tyrimus reikšmingai papildytų Baltijos šalių verslo paslaugų centrų efektyvumo palyginimo analizė bei išorinės aplinkos pokyčių įtakos palyginamoji analizė. Tokie tyrimai padėtų įvertinti Lietuvos konkurencingumą Baltijos šalių regiono atžvilgiu.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Al-Sheeb, B. A., Hamouda, A. M., & Abdella, G. M. (2019). Modeling of student academic achievement in engineering education using cognitive and non-cognitive factors. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 11(2), 178–198. <https://doi.org/10.1108/JARHE-10-2017-0120>
- Al-Zuhairi, A. (2024). Analysis of Underwriting Activity and its Impact on the Profitability Ratios of the Insurance Companies Listed in the Iraq Stock Exchange. *Studia Universitatis Vasile Goldis Arad Seria Stiinte Economice*, 34(2), 1-31. <https://doi.org/10.2478/sues-2024-0006>
- Alarussi, A. S. A. (2021). Financial ratios and efficiency in Malaysian listed companies. *Asian Journal of Economics and Banking*, 5(2), 116-135. <https://doi.org/10.1108/AJEB-06-2020-0014>
- Aschauer, E., & Quick, R. (2024). Implementing shared service centres in Big 4 audit firms: an exploratory study guided by institutional theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 37(9), 1-28. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-07-2021-5376>
- Baležaitis, A., ir Žalimaitė, M. (2011). Ekspertinių vertinimų taikymas inovacijų plėtros veiksmų analizėje: Lietuvos inovatyvių įmonių vertinimas. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 3(27), 23-31. Prieiga internetu: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367176753634/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
- Borjas, G. J. (2015). Immigration and Globalization: A review Essay. *Journal of Economic Literature*, 53(4), 961-974. <http://dx.doi.org/10.1257/jel.53.4.961>
- Brojakowska-Trzaska, M., & Sobieraj, M. (2022). Modern Shared Service Centers as an Alternative to Traditional Settlements of International Transactions: A Case Study. *European Research Studies*, 25(1), 243–253. <https://doi.org/10.35808/ersj/2840>
- Chen, X. (2022). Financial Shared Services Empower the Real Economy: The Evidence from China. *Mathematical Problems in Engineering*, 21, 1-12. <http://dx.doi.org/10.1155/2022/2087054>
- Colombo, V. L. B., & Beuren, I. M. (2023). Accountants robots in shared service centers: effects of the culture for innovation, work engagement and performance measurement system. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 38(12), 2760-2771. <https://doi.org/10.1108/JBIM-09-2022-0436>
- Čižiūnienė, K., Kaminskas, K., ir Petraška, A. (2016). Socialinės-kultūrinės aplinkos vaidmuo globalioje logistikoje : ekspertinis vertinimas. *Aukštųjų mokyklų vaidmuo visuomenėje: iššūkiai, tendencijos, ir perspektyvos*, 1(5), 53-58. Prieiga internete: <https://www.lituanistika.lt/content/72759>
- Damayanti, E. S., Sawitri, N. N., Hidayat, W. W., & Suroso, S. (2024). Financial condition analysis based on profitability ratios at XYZ Rural bank in 2020-2022. *Dinasti International journal of management science (DIJMS)*, 5(3), 533-539. <https://doi.org/10.31933/dijms.v5i3>
- Danciulescu, A. I., Cristian, E. R., & Stefanescu, A. (2023). The Energy Crisis and Its Impact on Romania's SMEs. *Romanian Economic and Business Review*, 18(2), 7–17. Prieiga internetu:

<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eoh&AN=2100536&site=ehost-live&scope=site>

- Davis, T. T. V. (2005). Integrating shared services with the strategy and operations of MNEs. *Journal of General Management*, 31(2), 1-17. <https://doi.org/10.1177/030630700503100201>
- Deloitte. (2015). *2015 Global Shared Services survey*. Žiūrēta 2024-04-14. Prieiga internetu: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/dk/Documents/finance/Deloitte-SSSurvey-Interactive.pdf>
- Deloitte. (2017). *Global Shared Services 2017 Survey Report*. Žiūrēta 2024-04-14. Prieiga internetu: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/process-and-operations/us-global-shared-services-report.pdf>
- Deloitte. (2019). *2019 Global Shared Services Survey Report*. Žiūrēta 2024-04-14. Prieiga internetu: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/process-and-operations/2019-global-shared-services-survey-results.pdf>
- Deloitte. (2021). *Global Shared Services and Outsourcing Survey Report*. Žiūrēta 2024-02-28. Prieiga internetu: <https://www.deloitte.com/content/dam/assets-zone2/ie/en/docs/services/financial-advisory/2023/global-shared-services-2021-150621.pdf?logActivity=true>
- Deloitte. (2023). *2023 Global Shared Services and Outsourcing Survey*. Žiūrēta 2024-04-14. Prieiga internetu: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/process-and-operations/us-2023-global-shared-services-and-outsourcing-survey-executive-summary.pdf>
- Dinca, V. M. (2020). Factors with impact on the knowledge management practices within shared service centers. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, 14(1), 568-576. <http://dx.doi.org/10.2478/picbe-2020-0053>
- Drumea, C. (2019). Ethics in financial analysis: battlefield of principles. *Ovidius University Annals, Series Economic Sciences*, 19(1), 580-586. Prieiga internetu: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=138041102&site=ehost-live&scope=site>
- Effendie, J. M., Manafe, H. A., & Man, S. (2022). Analysis of the effect of liquidity ratios, solvency and activity on the financial performance of the company (literature review of corporate financial management). *Dinasti International journal of economics, finance and accounting (DIJEFA)*, 3(5), 541-550. <https://doi.org/10.38035/dijefa.v3i5.1507>
- Elston, T., & Dixon, R. (2020). The Effect of Shared Service Centers on Administrative Intensity in English Local Government: A Longitudinal Evaluation. *Journal of Public Administration Research & Theory*, 30(1), 113-129. <https://doi.org/10.1093/jopart/muz002>
- European Commission. (n. d.). *Strategic Framework*. Žiūrēta 2024-05-05. Prieiga internetu: <https://education.ec.europa.eu/about-eea/strategic-framework>
- Eurostat. (2024a). *Average full time adjusted salary per employee*. Žiūrēta 2025-04-27. Prieiga internetu: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/a37ae34d-09ad-4c4e-8141-551ae92891ed?lang=en>
- Eurostat. (2024b). *HICP – inflation rate*. Žiūrēta 2024-05-04. Prieiga internetu: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/75fc4196-7e7e-49b3-8b46-c5a645ef5fad?lang=en>

- Eurostat. (2024c). *Population by educational attainment level, sex and age*. Žiūrėta 2024-05-05. Prieiga internetu: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/6dba4471-04a1-4a9a-b761-85e908e417ab?lang=en>
- Eurostat. (2024d). *Real GDP per capita*. Žiūrėta 2024-05-04. https://doi.org/10.2908/SDG_08_10
- Farrisha Binti Sukri, N. F., Bin Mohamad Shahrizad, H. I., Shahrol Nizam, N. B., Farhah Binti Nik Mohd Khairi, N. A., & Binti Izuddin, N. B. (2024). The Impact of Activity Ratio Towards Firm's Performance of the Listed Healthcare Companies in Singapore Exchange (SGX). *Global Business & Management Research*, 16(2), 946–961. Prieiga internetu: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=177327930&site=ehost-live&scope=site>
- Fees, W., Nguyen, T. T. M., & Xu-Fees, X. (2022). Financial performance analysis of German firms after Chinese mergers and acquisitions. *Review of International Business and Strategy*, 32(3), 405-422. <https://doi.org/10.1108/RIBS-10-2020-0129>
- Feng, X., Lin, F., & Sim, N. C. S. (2019). The effect of language on foreign direct investment. *Oxford Economic Papers*, 71(1), 269-291. <https://doi.org/10.1093/oep/gpy034>
- Ferencikova, S., & Grachova, D. (2024). Shared Service Centers in Central and Eastern Europe: Literature Review. *Journal of Eastern European & Central Asian Research*, 11(2), 188–201. <https://doi.org/10.15549/jeecar.v11i2.1262>
- Ferreira, C., & Janssen, M. (2023). Shaping the Future of Shared Services Centers: Insights from a Delphi Study About SSC Transformation Towards 2030. *Journal of Knowledge Economy*, 14, 4828–4847. <https://doi.org/10.1007/s13132-022-01072-0>
- Figueiredo, A. S., & Pinto, L. H. (2021). Robotizing shared service centres: key challenges and outcomes. *Journal of Service Theory and Practice*, 31(1), 157-178. <https://doi.org/10.1108/JSTP-06-2020-0126>
- Garškaitė-Milvydienė, K., & Martinkutė-Kiaulienė, R. (2021). Examination of the relationship between derivative financial instruments and the economic development of Lithuania. *Contemporary Economics*, 15(2), 240-255. <https://doi.org/10.5709/ce.1897-9254.446>
- Godelytė, L. ir Korsakienė, R. (2015). Mažų ir vidutinių įmonių internacionalizacija ir žmogiškasis kapitalas. *Science: Future of Lithuania*, 7(2), 157-162. <https://doi.org/10.3846/mla.2015.739>
- Golub, G. H., Heath, M., & Wahba, G. (1979). Generalized Cross-Validation as a Method for Choosing a Good Ridge Parameter. *Technometrics*, 21(2), 215–223. <https://doi.org/10.2307/1268518>
- Grachova, D. (2022a). Shared Service Centers and motives for entering the Central European market. *Studia Commercialia Bratislavensia*, 15(51), 22–33. Prieiga internetu: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=169861879&site=ehost-live&scope=site>
- Grachova, D. (2022b). Shared Services Centers: Theoretical Introduction and Practice in Pandemic Era (Case of Slovakia and China). Proceedings from the EDAMBA 2021 conference, 121 – 130. <https://doi.org/10.53465/EDAMBA.2021.9788022549301.121-130>
- Yang, Y., Cui, W., & He, J. (2022). An Empirical Analysis of the Correlation between Listed Companies' Financial Shared Services and Corporate Innovation Performance: Based on the Empirical Data of A-Share Listed Companies. *Mathematical Problems in Engineering*, 7, 1-7. <http://dx.doi.org/10.1155/2022/8037582>

- Invest Lithuania. (2017). Lithuania's Business Services report. Žiūrėta 2024-04-14. Prieiga internetu: <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/Lithuania-business-services-report-2017.pdf>
- Invest Lithuania. (2018). Lithuania's Business Services report. Žiūrėta 2024-04-14. Prieiga internetu: <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/Lithuanias-business-services-report-2018.pdf>
- Invest Lithuania. (2019). Lithuania's Business Services report. Žiūrėta 2024-04-14. Prieiga internetu: <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/Lithuanias-business-services-report-2019.pdf>
- Invest Lithuania. (2020). Lithuania's Business Services report. Žiūrėta 2024-04-14. Prieiga internetu: <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/Lithuanias-business-services-report-2020.pdf>
- Invest Lithuania. (2021). Lithuania's Business Services report. Žiūrėta 2024-04-14. Prieiga internetu: <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/GBS-report-2021.pdf>
- Invest Lithuania. (2022). Lithuania's Business Services report. Žiūrėta 2024-04-15. Prieiga internetu: <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/GBS-report-2022.pdf>
- Invest Lithuania. (2023). Lithuania's Business Services report. Žiūrėta 2024-04-17. Prieiga internetu: <https://investlithuania.com/report/gbs-report-2023/>
- Invest Lithuania. (2024). Lithuania's Business Services report. Žiūrėta 2024-10-08. Prieiga internetu: <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/LT-GBS-Report-2024.pdf>
- Iri, R., & Gurbuz, E. (2022). The Impact of Countries' Credit Rating Scores on the Export Performance of Companies. *Istanbul Business Research*, 51(1), 327–358. <https://doi.org/10.26650/ibr.2022.51.912569>
- Isip, A. (2022). What Are the Options for Accounting Outsourcing That Companies Have in the Present? Evidence from Romania, an Emerging Country from Europe. *Annales Universitatis Apulensis - Series Oeconomica*, 24(1), 104–120. <https://doi.org/10.29302/oeconomica.2022.24.1.9>
- Isip, A. (2023). The Choices Made by Large Companies for Sourcing of Accounting Services: Advantages and Disadvantages. *Annales Universitatis Apulensis - Series Oeconomica*, 25(1), 125–141. <https://doi.org/10.29302/oeconomica.2023.25.1.10>
- Janssen, M., & Joha, A. (2008). Emerging shared service organizations and the service-oriented enterprise: Critical management issues. *Strategic Outsourcing: An International Journal*, 1(1), 35-49. <https://doi.org/10.1108/17538290810857466>
- Jin, P. (2022). A Discussion on the Establishment of Financial Shared Service Center for Medical Groups. *Proceedings of Business and Economic Studies*, 5(4), 1-6. <http://dx.doi.org/10.26689/pbes.v5i4.4235>
- Juozaitytė, L. (2007). *Įmonės finansai: analizė ir valdymas*. VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
- Kalam, K. (2020). Implementation of Shared Service Centre on Financial Performance of Publicly Listed Malaysian Companies. *Jahangirnagar University Journal of Business Research (JUJBR)*, 21, 167-192. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/348845409_Implementation_of_Shared_Service_Centre_on_Financial_Performance_of_Publicly_Listed_Malaysian_Companies
- Kapaya, S. M. (2023). Financial Development: The Role of GDP per Capita Dynamics in Low & Middle-Income Economies. *Pan-African Journal of Business Management*, 72(2), 1-41. <https://doi.org/10.61538/pajbm.v7i2.1346>

- Kazakevičius, A. ir Jakštas, E. (2018). *Verslo įmonių finansinių ataskaitų analizė*. Kauno kolegijos Reklamos ir medijų centras.
- Keuper, F., & Lueg, K. (Eds.). (2013). *Finance bundling and finance transformation: Shared services next level*. Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH.
- Klimkeit, D., & Reihlen, M. (2022). No longer second-class citizens: Redefining organizational identity as a response to digitalization in accounting shared services. *Journal of Professions & Organization*, 9(1), 115–138. <https://doi.org/10.1093/jpo/joac003>
- Kumar, A., & Ghosh, A. K. (2023). Regularization regression methods for aerodynamic parameter estimation from flight data. *Aircraft Engineering and Aerospace Technology*, 95(5), 820–830. <https://doi.org/10.1108/AEAT-09-2019-0179>
- Lietuvos Bankas. (2017). *Lietuvos ekonomikos apžvalga*. Žiūrėta: 2024-05-04. Prieiga internetu: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/18367_de2b496c8a7462db1ed8c67b92ac89a2.pdf
- Lietuvos Bankas. (2018). *Lietuvos ekonomikos apžvalga*. Žiūrėta: 2024-05-04. Prieiga internetu: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/20859_a50bf47faf10108bddaa2e702ac2017d.pdf
- Lietuvos Bankas. (2019). *Lietuvos ekonomikos apžvalga*. Žiūrėta: 2024-05-04. Prieiga internetu: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/23142_b0c6f634874249501dcd49905d7a60ad.pdf
- Lietuvos Bankas. (2021). *Lietuvos ekonomikos apžvalga*. Žiūrėta: 2024-05-04. Prieiga internetu: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/33029_c1659e4724c9bafec4c69663e10a5a537.pdf
- Lietuvos Bankas. (2022). *Lietuvos ekonomikos apžvalga*. Žiūrėta: 2024-05-04. Prieiga internetu: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/38813_9b7324848a43c61dbfa8c7287de5445f.pdf
- Lietuvos Bankas. (2024). *Lietuvos ekonomikos apžvalga*. Žiūrėta: 2024-05-04. Prieiga internetu: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/45535_fdb5d916315b4db85028265ed448b683.pdf
- Liptakova, J. (2023). We are living in very interesting and turbulent times. *Slovak Spectator*, 29(2), 8–11. Prieiga internetu: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nfh&AN=162342265&site=ehost-live&scope=site>
- Liu, Y. (2020). Design of Port Enterprise Financial Shared Service Center Based on Nested Logit Model. *Journal of Coastal Research*, 103, 29–32. <https://doi.org/10.2112/SI103-007.1>
- Liu, J., Liu, M., & Sun, R. (2022). Quality Management of Financial Shared Service Center in the Digitalization Context: A Case Study of HX Financial Shared Services Center. *Frontiers of Business Research in China*, 16(2), 207–224. <https://doi.org/10.3868/s070-007-022-0010-5>
- Lukman, S. D. S. (2024). Activity Ratio to Measure Performance at PT. Jesry Karya Engenering Makassar City. *Amsir Management journal*, 4(2), 61–66. <http://dx.doi.org/10.56341/amj.v4i2.267>
- Mackevičius, J., Poškaitė, D. ir Villis, D. (2011). *Finansinė analizė*. Mykolo Romerio universitetas.
- Malinauskas, R., Malinauskienė, V. (2020). The Relationship between Emotional Intelligence and Psychological Well-Being among Male University Students: The Mediating Role of

- Perceived Social Support and Perceived Stress. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5). <https://doi.org/10.3390/ijerph17051605>
- Mallett, R. (2022). The Future of the Global Shared Services Industry. What explains the ongoing meteoric rise of the global shared services center? *Credit & Financial Management Review*, 28(3), 21–26. Prieiga internetu: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=160126199&site=ehost-live&scope=site>
- Martišius, S. A. (2014). *Statistikos metodai socialiniuose ekonominiuose tyrimuose*. Vilniaus universiteto leidykla.
- Masiulevičius, A. (2022). *Finansinėse ataskaitose auditoriaus identifikuotų iškraipymų kokybinės charakteristikos, ribojančios šių iškraipymų priskyrimą aiškiai nesvarbių iškraipymų kategorijai* [Daktaro disertacija, Vilniaus Universitetas]. eLABa – nacionalinė Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka.
- Miller, C. (1999). A look at European Shared Service Centers. *Internal Auditor*, 56(5), 44-48. Prieiga internetu: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=iih&AN=2378786&site=ehost-live&scope=site>
- Modrzyński, P. (2020). *Local government shared services centers: Management and organization*. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/978-1-83982-258-220201006>
- Mogoa, L., & Jeremiah, K. (2021). Shared Service Centers and Financial Performance of Panafrican Equipment Group in Kenya. *International Journal of Current Aspects in Finance, Banking and Accounting*, 3(2), 13-29. <http://dx.doi.org/10.35942/ijcfa.v3i2.192>
- Mustafa Kamal, M. (2012). Shared services: lessons from private sector for public sector domain. *Journal of Enterprise Information Management*, 25(5), 431-440. <https://doi.org/10.1108/17410391211265124>
- Naidu, P., Nor Azam, N. S. H., & Panchalingam, K. (2021). Thriving During the COVID-19 Pandemic: Concerns for Shifting Shared Services Operations from Brick-and-mortar to Virtual Platforms. *Global Business & Management Research*, 13, 226–232. Prieiga internetu: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=155251208&site=ehost-live&scope=site>
- Nazarchuk, O., Komarnytska, H., Batrymenko, O., Haponenko, V., & Mogyl, V. (2024). Political Conflicts and Global Political Problems as a Factor of Destabilization of Socio-Economic Development of Ukraine: The Role of Political Elites. *International Journal of Religion*, 5(2), 112-120. <https://doi.org/10.61707/8d9ewh47>
- Niewierko, M. (2022). External and global, or internal and local? Which main factors shape the organisational culture of shared service centres of transnational corporations in Poland? *E-Mentor*, 96(4), 48–59. <https://doi.org/10.15219/em96.1579>
- Nofita, C., & Darmansyah, A. (2024). The Effect Of Market Value Ratio And Activity Ratio On Financial Distress In Technology Sector Companies Listed On The Idx 2021 - 2023. *Jurnal Ilmiah Ekonomi dan Bisnis*, 12(2), 2003-2016. <http://dx.doi.org/10.37676/ekombis.v12i2.5382>
- Ojaghlou, M., & Tercan, C. (2024). Impact of liberalization and globalization on economic growth: Empirical evidence from Türkiye. *Journal of International Studies*, 17(1), 35–51. <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2024/17-1/3>

- Oliveira, N., Oliveira, A., Barbosa, R., & Rodriguez, C. (2022). Shared Service Center: measuring performance from the perspective of the customer, supplier and theory. *JPM - Journal of Perspectives in Management*, 6, 14-26. <http://dx.doi.org/10.51359/2594-8040.2022.251734>
- Ou, P., & Zhang, C. (2023). Exploring the contextual factors affecting financial shared service implementation and firm performance. *Journal of Enterprise Information Management*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1108/JEIM-04-2022-0126>
- Pangestuti, D. C., Marlina, & Hidayati, S. (2022). The impact of leverage, activity ratio and market value on bond ratio. *Jurnal Manajemen Dan Organisasi*, 13(3), 301-312. <https://doi.org/10.29244/jmo.v13i3.42755>
- Pekarskienė, I. ir Susnienė, R. (2012). Baltijos šalių atskirų ūkio šakų globalizacijos lygio vertinimas. *Economics and management*, 17(2), 547-554. <http://dx.doi.org/10.5755/j01.em.17.2.2180>
- Perez-Moron, J., & Marrugo-Salas, L. (2021). Robotics in Shared Service Centers in Emerging Economies. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 1154(1), 1-18. <http://dx.doi.org/10.1088/1757-899X/1154/1/012001>
- Raj, S., & Chodisetty, M. (2024). Impact of global economic factors with foreign investments on Indian economic development- an event study. *EPRA International Journal of Economics, Business and Management Studies*, 11(1), 113-125. <https://doi.org/10.36713/epra15481>
- Reurink, A., & Garcia-Bernardo, J. (2021). Competing for Capitals: The Great Fragmentation of the Firm and Varieties of FDI Attraction Profiles in the European Union. *Review of International Political Economy*, 28(5), 1274–1307. <https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1737564>
- Riazanova, V., ir Žilinskienė, I. (2019). Transportavimo plėtros ekspertinis vertinimas: atvejo analizė. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka: mokslinių straipsnių rinkinys = Public security of public order: scientific article*, 23. <https://doi.org/10.13165/PSPO-19-23-07>
- Richter, P. C., & Bruhl, R. (2020). Ahead of the game: Antecedents for the success of shared service centers. *European Management Journal*, 38(3), 477–488. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2019.10.006>
- Richter, P. C., & Bruhl, R. (2021). Shared service implementation in multidivisional organizations: A meta-synthesis study. *Journal of General Management*, 46(2), 73–90. <https://doi.org/10.1177/0306307020914139>
- Shi, Y. (2023). Research On the Construction of Financial Shared Service Platform Under the Integration of Industry and Finance. *BCP Business & Management*, 46, 279-282. <http://dx.doi.org/10.54691/bcpbm.v46i.5106>
- Sierpinska-Sawicz, A., Sierpinska, M., & Krolikowska, E. (2020). Where the EBITDA metric is used in coal companies. *Gospodarska Surowcami Mineralnymi-Mineral resources management*, 36(2), 109-126. <https://doi.org/10.24425/gsm.2020.132558>
- Sindelar, M., & Janasova, B. (2020). Are accounting services threatened by moving to shared service centers? Empirical evidence of Czech companies. *International Journal of Economic Sciences*, 9(2), 111-127. <http://dx.doi.org/10.20472/ES.2020.9.2.007>
- Skulmoski, G. J., & Hartman, F., & Krahn, J. (2007). The Delphi Method for Graduate Research. *Journal of Information Technology Education: Research*, 6(1), 1-21. <http://dx.doi.org/10.28945/199>
- Sliz, P., & Brennenstuhl, M. (2020). Service Processes Architecture Identification at the Financial and Accounting Shared Services Centre. *Scientific Papers of Silesian University of*

- Technology. Organization & Management*, 149, 595–607. <https://doi.org/10.29119/1641-3466.2020.149.49>
- Slusarczyk, B. (2017). Shared Services Centres in Central and Eastern Europe: the Examples of Poland and Slovakia. *Economics and Sociology*, 10(3), 46-58. Prieiga internetu: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eoh&AN=2004249&site=ehost-live&scope=site>
- Song, K., & Whang, E. (2019). The revenue persistence of US accounting firms: impacts of SOX and financial crisis. *Pacific Accounting Review*, 31(3), 523-548. <https://doi.org/10.1108/PAR-11-2018-0090>
- Stavytskyi, A., Kharlamova, G., Giedraitis, V., & Sengul, E. C. (2019). Gravity Model Analysis of Globalization Process in Transition Economies. *Journal of International Studies*, 12(2), 322-341. Prieiga internetu: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eoh&AN=1803374&site=ehost-live&scope=site>
- Sun, J., & Yi, F. (2024). Research on the Construction of Financial Shared Service Centers for Group Companies. *International Journal of Global Economics and Management*, 2(2), 12-18. <http://dx.doi.org/10.62051/ijgem.v2n2.03>
- Surdea-Bлага, B. (2018). What makes a City Attractive for Business Services Centers? Cluj-Napoca Case Study. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 55E, 98-117. <https://doi.org/10.24193/tras.55E.7>
- Szmajser, R., Kedzior, M., Andrzejewski, M., & Swietla, K. (2022). Implementation of new technologies in accounting and financial processes: An effectiveness assessment. *International Entrepreneurship Review*, 8(3), 7–21. <https://doi.org/10.15678/IER.2022.0803.01>
- Šliburytė, L. ir Masteikienė, R. (2012). Globalizacijos raiška Europos pereinamosios ekonomikos šalių verslo aplinkai: ypatumai ir poveikio veiksniai. *Economics and management*, 17(4), 1430-1443. <http://dx.doi.org/10.5755/j01.em.17.4.3010>
- Tamaševičius, V. (2015). *Tyrimų metodai mokomoji knyga*. Vilniaus universiteto leidykla.
- Tanjung, P. R. S. (2024). The influence of solvency ratios, activity ratios and profitability ratios on company value with managerial ownership as a moderating variable. *EPR International Journal of Economics, Business and Management Studies*, 11(1), 154-161. <https://doi.org/10.36713/epra15531>
- Top Universities. (2023). *QS World University Rankings: Europe 2024*. Žiūrėta 2024-05-05. Prieiga internetu: https://www.topuniversities.com/europe-university-rankings?page=0&tab=indicators&sort_by=rank&order_by=asc
- Trapane, L., & Pelse, M. (2019) Factors Factors Facilitating Business Service Centre Growth in the Baltic Region in the Context of the European Union. *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings*, 51, 245–251. <https://doi.org/10.22616/ESRD.2019.082>
- Ulbrich, F. (2006). Improving shared service implementation: adopting lessons from the BPR movement. *Business Process Management Journal*, 12(2), 191-205. <https://doi.org/10.1108/14637150610657530>
- Urbšienė, L. (2013). The Impact of Globalisation to Transitional Economies: Evidence for Lithuania. *Transformations in Business & Economics*, 12(1), 140-162. Prieiga internetu: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eoh&AN=1383984&site=ehost-live&scope=site>

- Vaičiūnas, G., ir Bernatavičius, A. (2018). Geležinkelių transporto konkurencingumo vežant pavojuosius krovinius tyrimas. *21-osios jaunųjų mokslininkų konferencijos „Mokslas – Lietuvos ateitis“ konferencijos straipsnių rinkinys*. Prieiga internetu: https://www.lvb.lt/permalink/370LABT_NETWORK/nr9las/alma9913084197508451
- Valkauskas, R. (2011). *Duomenų analizės įvadas*. Vilniaus universiteto leidykla.
- Valstybės duomenų agentūra. (2024a). *Apyvarta (nefinansų įmonių)*. Žiūrėta 2025-04-27. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=9dbc21cc-134e-4087-9f29-b5b5e5a7ea18>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024b). *Bendroji pridėtinė vertė, to meto kainomis*. Žiūrėta 2024-05-01. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=ede33a25-6950-4d8f-bf9c-15c707af3bd7>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024c). *BVP pajamų metodu, to meto kainomis*. Žiūrėta 2024-05-02. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=89043e06-8121-46fa-98ae-99b21d5a34cc>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024d). *Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius (2-asis leid.)*. Žiūrėta 2024-05-01. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/600>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024e). *Grynasis pelnas, nuostolis (pagal įmonių dydžio grupes)*. Žiūrėta 2024-05-01. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=b13a2a4e-f05b-403d-92c9-688795110c7a>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024f). *Kolegijų skaičius*. Žiūrėta 2024-05-05. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=02fd2581-4378-4027-8caa-b7e2ed32b65d>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024g). *Mokiniai ir studentai, įgiję išsilavinimą*. Žiūrėta 2024-05-05. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=a89038b8-6cae-48dd-b9f0-2c8567b70874>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024h). *Nedarbo lygis*. Žiūrėta 2024-06-02. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=0b8524b5-bb4f-4e59-b0ff-2f4ae9bb833f>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024i). *Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje*. Žiūrėta 2024-06-02. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c378e20f-0c81-4cda-a8d2-9ddb1d0bc996>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024j). *Parengta specialistų universitetuose*. Žiūrėta 2024-05-05. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=5de58242-9978-4791-8aa7-adbaa6536fae>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024k). *Realiojo BVP pokytis*. Žiūrėta 2024-06-02. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=2ceaa158-bcfa-400b-8b03-c13731986064>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024l). *Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, laikotarpio pabaigoje*. Žiūrėta 2025-04-27. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=7961e2ce-a598-47df-8986-3ed434c07f11>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024m). *Tiesioginės užsienio investicijos laikotarpio pabaigoje*. Žiūrėta 2025-04-27. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=ae600878-6f8f-4528-9333-3dc0bccd1c0f>

- Valstybės duomenų agentūra. (2024n). *Universitetų skaičius*. Žiūrėta 2024-05-05. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=320ee474-7f56-4c0a-99b3-c8bd3ace86c6>
- Valstybės duomenų agentūra. (2024o). *Veikiančių įmonių skaičius (nefinansų įmonių)*. Žiūrėta 2025-04-27. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=96bb816e-dff6-4d7b-a50a-575d1f5a7a62>
- Verma, R. K. & Bansal, R. (2021). Impact of macroeconomic variables on the performance of stock exchange: a systematic review. *International Journal of Emerging Markets*, 16(7), 1291-1329. <https://doi.org/10.1108/IJOEM-11-2019-0993>
- Vilniaus Universitetas. (2023). *Vilniaus universitetas išlaiko lyderio pozicijas dalykiniame Lietuvos aukštųjų mokyklų reitinge*. Žiūrėta 2024-05-05. Prieiga internetu: <https://naujienos.vu.lt/vilniaus-universitetas-islaiko-lyderio-pozicijas-dalykiniame-lietuvos-aukstuju-mokyklų-reitinge/>
- Wang, J. (2023). Practice and Improvement of Su Ning's Financial Shared Service Center under the Background of Informatization. *Highlights in Business, Economics and Management*, 11, 280-286. <http://dx.doi.org/10.54097/hbem.v11i.8144>
- Wang, Z. (2023). Financial Shared Service, Digital Transformation and Corporate Value Creation. *International Journal of Computational Intelligence Systems*, 16, 143-157. <http://dx.doi.org/10.1007/s44196-023-00334-2>
- Wei, M., Ye, S., & Zou, J. (2023). Research on the Application of Financial Sharing Center Based on Value Chain Theory Take the Mengniu Company as an Example. *Advances in Economics, Management and Political Sciences*, 28(1), 62-76. <http://dx.doi.org/10.54254/2754-1169/28/20231289>
- Xiong, L. (2021). Enterprise Financial Shared Service Platform Based on Big Data. *Journal of Physics: Conference Series*, 1852(3), 1-6. <http://dx.doi.org/10.1088/1742-6596/1852/3/032004>
- Zaporowska, Z., & Szczepański, M. (2024). Risk management in diffused structures: Analysis for Shared Services Centers. *Ekonomia*, 29(2), 59-75. <http://dx.doi.org/10.19195/2658-1310.29.2.4>
- Zhang, Y. (2020). Application of Biometric Technology in Financial Shared Service Center. *Probe - Accounting, Auditing and Taxation*, 2(3), 65-70. <http://dx.doi.org/10.18686/aat.v2i3.1348>
- Zile, E., & Licite-Kurbe, L. (2021). Characteristics of the Factors Affecting the Performance of the Global Business Services Sector in Latvia. *Economic Science for Rural development*, 405-414. <http://dx.doi.org/10.22616/ESRD.2021.55.041>

THE IMPACT OF EXTERNAL ENVIRONMENTAL FACTORS ON LITHUANIAN BUSINESS SERVICES SECTOR

Milda Straigė

Master thesis

Accounting and financial management study programme

Vilnius University, Faculty of Economics and Business Administration

Supervisor – Prof. dr. Rasa Subačienė

Vilnius, 2025

SUMMARY

90 pages, 8 tables, 25 pictures, 137 references.

The main purpose of this study is to determine the motives and dynamics behind the establishment of business service centers and to assess the impact of external factors on the performance efficiency of companies in the business service sector.

The study consists of three main parts – the analysis of scientific literature, the research and its results, conclusions and recommendations.

Scientific literature analysis includes: i) analysis of the trends in the establishment of business service centers abroad and overview of the business service sector in Lithuania; ii) research of key macroeconomic indicators that influence the establishment of business service centers in the Baltic region and an overview of Lithuanian macroeconomic environment; iii) analysis of core financial indicators to evaluate company's operational efficiency.

The second part of the study presents the impact of external environmental factors on Lithuanian business service sector research, which is divided in two parts. First part of the research includes expert assessment, which helps to identify the most relevant macroeconomic and operational efficiency indicators to analyze business service sector companies. Second part of the research includes correlation and Ridge regression analyses, to determine which external environmental factors influence analyzed companies the most. In addition, research includes comparative analysis between national and international business service centers.

This study analyzes financial data from 32 foreign-owned and 32 Lithuanian-owned business service centers between 2019 and 2023. The findings show that external factors significantly influence the efficiency of these companies. Correlation analysis revealed that cost and revenue per employee and short-term solvency are the most relevant metrics for evaluating financial performance in the current macroeconomic environment. Ridge regression showed that short-term

solvency is less sensitive to external factors, while cost-related metrics are more affected by these changes. Among all factors, changes in the educational environment have the greatest impact on business service center costs, while employment-related conditions have the least. Lithuanian-owned companies tend to achieve higher revenue levels compared to foreign-owned ones. Even though external factors increase operating costs, the parallel growth in revenue offsets these expenses and contributes to profitability in the sector.

Research findings revealed that the education environment constitutes the most significant external factor influencing the performance efficiency of companies operating in the business services sector. Therefore, further analysis is recommended in the areas of human capital investment, employee qualification development, and shifts in educational attainment. In addition, longitudinal studies should be conducted to assess the long-term impact of external environmental changes on performance efficiency and the dynamics of relevant independent variables. The application of qualitative research methods, such as case studies and structured interviews with management representatives, is also recommended to provide a more in-depth understanding of the determinants of performance efficiency in business service centers.

PRIEDAI

1 priedas. 2024-ųjų m. „3A: Accounting, Audit, Analysis“ konferencijos programos ir pateikto abstrakto nuorodos

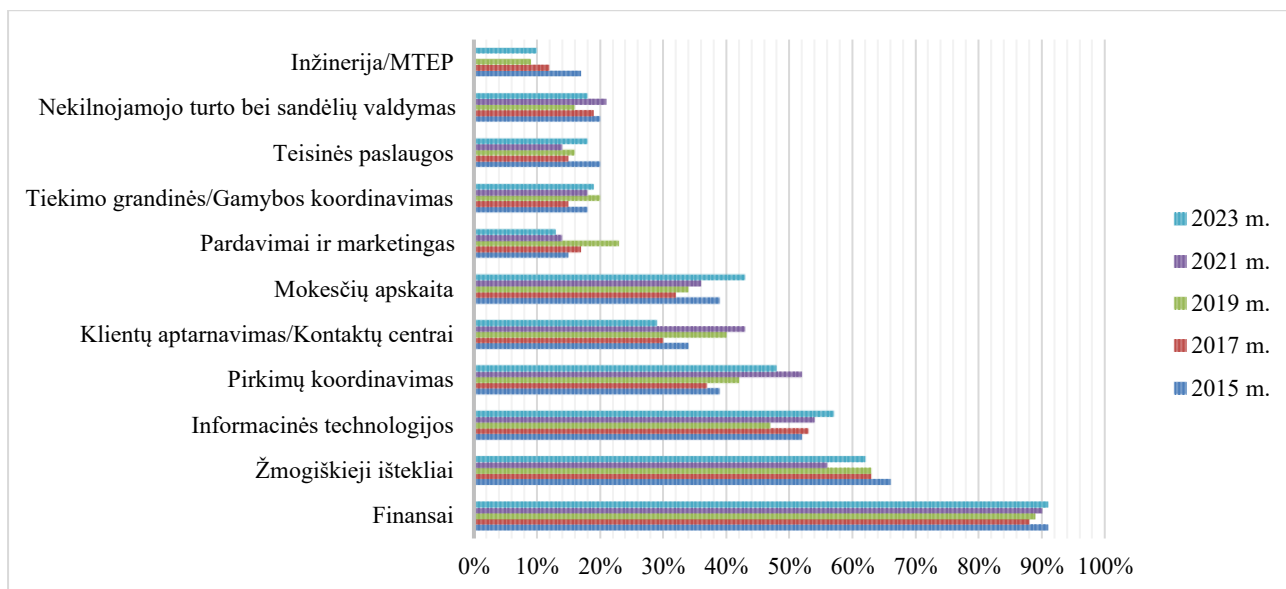
2024-ųjų metų „3A: Accounting, Audit, Analysis“ detali konferencijos programa yra pateikiama šioje internetinėje svetainėje:
https://www.3akonferencija.evaf.vu.lt/images/3A_Program.v1.pdf

Pateiktas mokslinio tyrimo pristatymo abstraktas yra pateikiamas šiame Vilniaus Universiteto leidinyje (p. 66): <https://www.journals.vu.lt/proceedings/article/view/37728/35445>

2 priedas. Deloitte atliktų tyrimų vizualinė santrauka

1 paveikslas

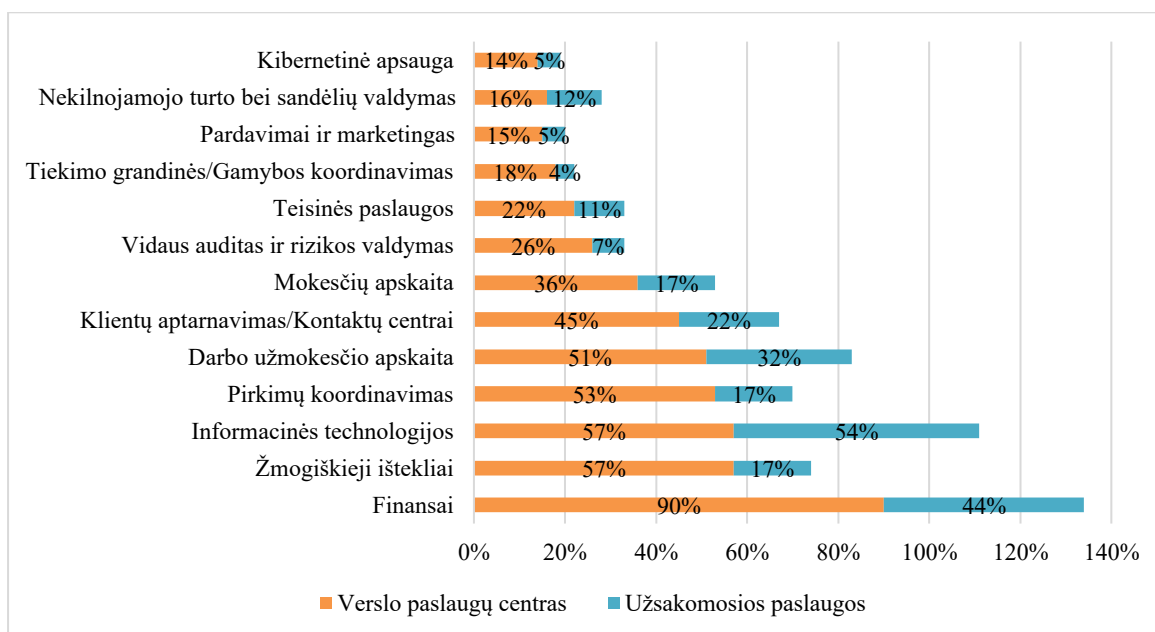
Perduotų funkcijų verslo paslaugų centrams dinamika 2015-2023 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Deloitte, 2015; Deloitte, 2017; Deloitte, 2019; Deloitte, 2021; Deloitte, 2023.

1 paveikslas

Perduotų funkcijų verslo paslaugų centrams ir užsakomųjų paslaugų duomenys 2021 m. (proc.)

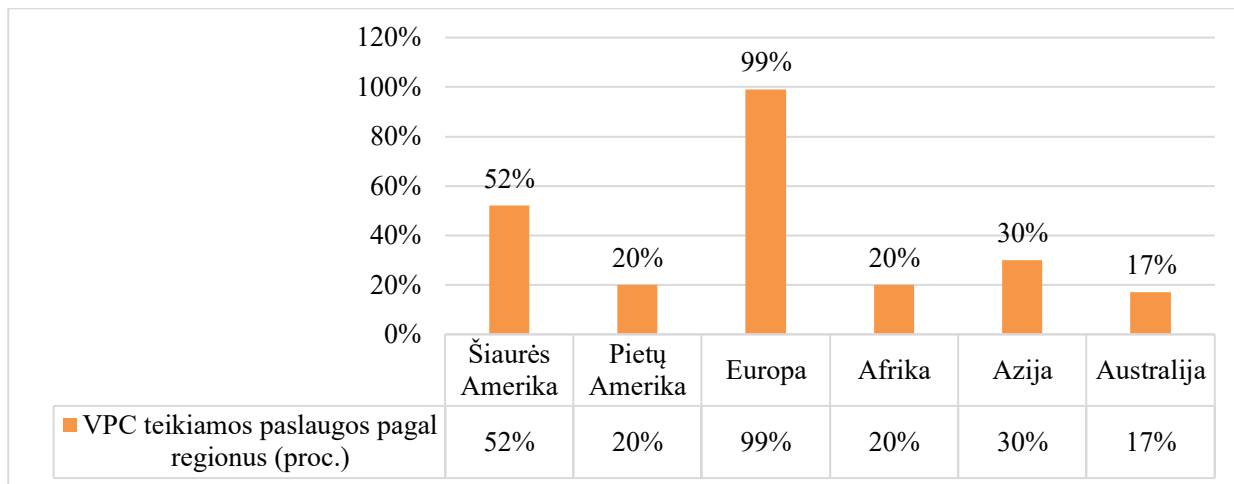

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Deloitte, 2021.

3 priedas. Invest Lithuania atliktų tyrimų vizualinė santrauka

1 paveikslas

Lietuvos verslo paslaugų centrų vykdoma veikla pagal regionus 2023 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Invest Lithuania, 2023.

1 lentelė

Lietuvos verslo paslaugų centrų pasiskirstymas pagal užsienio kalbą vykdomas paslaugas 2023 m. (proc.)

Užsienio kalba, kuria yra teikiamos paslaugos verslo paslaugų centre	Proc.
Anglų kalba	100 proc.
Vokiečių kalba	38 proc.
Švedų kalba	28 proc.
Prancūzų kalba	22 proc.
Norvegų kalba	19 proc.
Danų kalba	17 proc.
Italų kalba	17 proc.
Lenkų kalba	16 proc.
Rusų kalba	13 proc.
Ispanų kalba	13 proc.
Suomių kalba	10 proc.
Olandų kalba	9 proc.
Portugalų kalba	6 proc.
Slovakų kalba	6 proc.
Kitos kalbos: Arabų, Bulgarių, Kroatų, Čekų, Estų, Graikų, Vengrų, Latvių, Mandarinų, Rumunų, Serbų, Turkų, Ukrainiečių kalbos.	28 proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Invest Lithuania, 2023.

4 priedas. Atliktų mokslinių tyrimų verslo paslaugų centrų tema santrauka

1 lentelė

Atliktų mokslinių tyrimų verslo paslaugų centrų tema santrauka

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
Aschauer, E. ir Quick, R. (2024). Implementing Shared Service Centres in Big 4 Audit Firms: An Exploratory Study Guided by Institutional Theory.	Ištirti verslo paslaugų centrų įgyvendinimo Big 4 audito įmonėse priežastis bei išanalizuoti kaip tai paveikė audito įmonių praktiką ir audito kokybę.	Big 4 audito įmonės, įdiegusios verslo paslaugų centrus.	Kokybinis tyrimas, duomenų rinkimas ir analizė.	Tyrime išskiriamos pagrindinės priežastis, dėl kurių Big 4 įmonės nusprendė įdiegti VPC: i) ekonominė nauda – išlaidų mažinimas ir veiklos efektyvumo didinimas; ii) išorinis teisėtumas; iii) VPC padeda spręsti darbuotojų trūkumo problemas. Tyrime išskirtas ir VPC diegimo poveikis audito praktikai: i) VPC daro didelę įtaką audito praktikai, nes skatina standartizavimo politiką; ii) efektyviau vykdomos paprastos pasikartojančios užduotys dėka skaitmenizavimo, tuo pačiu atlaisvinant darbuotojus ir paskiriant juos daugiau kvalifikacijos reikalaujančioms užduotims; iii) VPC strategijos įgyvendina dokumentų saugojimo ir procesų valdymo optimizavimą, todėl sutaupoma laiko ir pagerinama audito kokybė.
Brojakowska-Trzaska, M. ir Sobieraj, M. (2022). Modern Shared Service Centers as an Alternative to Traditional Settlements of International Transactions: A Case Study.	Išanalizuoti kaip veikia verslo paslaugų centrai, kurie aptarnauja užsienio atsiskaitymus.	Verslo paslaugų centrai, aptarnaujantys užsienio atsiskaitymus.	Atvejo analizė, lyginamoji analizė.	Tyrime išskirti šie VPC privalumai: VPC suteikia įvairias paslaugas, įskaitant apskaitą, žmogiškuosius išteklius, darbo užmokesčio valdymą, IT paslaugas ir užsakymų priežiūrą. Centralizuojant šias funkcijas, VPC padeda užtikrinti didesnę specializaciją, išlaidų optimizavimą ir taupymą. Lyginant su tradicinių bankų atliekamomis užsienio atsiskaitymų funkcijomis, VPC gali taip pat teikti tokias paslaugas, užtikrinant tikslų duomenų tvarkymą, rizikos valdymą. Tyrime daroma išvada, kad VPC gali būti veiksminga tarptautinių sandorių tradicinių atsiskaitymo priemonių alternatyva. Centro gebėjimas patikrinti duomenis, tvarkyti elektroninius dokumentus ir užtikrinti atitiktį daro jį tinkamu šiam vaidmeniui.
Chen, X. (2022). Financial Shared Services Empower the	Ištirti kaip verslo finansinių paslaugų centrai įgalina tikrąją Kinijos ekonomiką.	Verslo paslaugų centrai.	Duomenų rinkimas ir sisteminimas, finansinių	Verslo finansinių paslaugų centrai (toliau – VFPC) teigiamai veikia įmonės vertę. VFPC diegiančios bendrovės rodo žymiai didesnę ROA, ROE ir kt. finansinių rodiklių vertę,

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
Real Economy: The Evidence from China.			rodiklių kintamųjų analizė, statistinė analizė.	palyginti su tomis įmonėmis, kurios nesteigia šių centrų. VFPC įgyvendinimas reikšmingai padidina veiklos efektyvumą. Įmonės, turinčios VFPC, pasižymi didesniu turto apyvartumo rodikliu, gautinų sumų apyvartumu ir personalo darbo efektyvumu, mažesnėmis veiklos sąnaudomis, greitesne atsargų apyvarta ir pinigų ciklais.
Colombo, V. L. B. ir Beuren, I. M. (2023). Accountants robots in shared service centers: effects of the culture for innovation, work engagement and performance measurement system.	Išanalizuoti kaip inovacijų kultūra, įsitraukimas į darbą ir interaktyvių veiklos rezultatų matavimo sistemų naudojimas daro įtaką apskaitos procesų automatizavimui verslo paslaugų centruose.	Apskaitos procesų automatizacija.	Kokybinis tyrimas, duomenų rinkimas ir analizė.	Atliktas tyrimas patvirtino, kad inovacijų kultūra teigiamai veikia ir daro didelę įtaką apskaitos procesų automatizavimui. Jaunesni darbuotojai yra linkę naudoti naujas technologijas, tokias kaip RPA ir DĮ. Darbuotojų įsitraukimas į kasdieninius įmonės procesus teigiamai veikia apskaitos procesų automatizavimo skatinimą. Įsitraukę darbuotojai yra labiau motyvuoti dirbti su automatizuotais procesais bei kurti automatizavimo įrankius. Interaktyvių veiklos rezultatų matavimo sistemų naudojimas taip pat skatina apskaitos procesų automatizavimo procesą. Šios sistemos skatina dialogą, mokymąsi ir darbuotojų elgesį suderina su organizacinėmis strategijomis, palengvina automatizavimo technologijų diegimą. Šie veiksniai kartu skatina aplinką, kurioje darbuotojai yra imlesni ir veiksmingiau naudojami RPA bei DĮ technologijomis, gerina apskaitos užduočių efektyvumą ir našumą.
Dinca, V. (2020). Factors with impact on the knowledge management practices within shared service centers.	Išnagrinėti verslo paslaugų centrų gerąją profesinių žinių valdymo patirtį, kurie yra įsikūrę Rumunijoje.	Žinių valdymo praktika verslo paslaugų centruose.	Kokybiniai bei kiekybiniai tyrimai, duomenų rinkimas ir analizė.	Tyrime yra daromos išvados, kad gerąją profesinių žinių valdymo patirtį bei efektyvią komunikaciją VPC lemia šie veiksniai: a) aiškios taisyklės ir darbuotojų informavimas; b) tinkami informacijos valdymo įrankiai bei aiški komunikacija juose (pvz. įmonės „Intranetas“ turi būti nuolat atnaujinamas ir pildomas aiškiai bei suprantamai); c) žinių dalijimasis pačioje komandoje; d) darbuotojų mokymai. Tyrime pažymėtina, kad nors elektroninės informacijos dalijimosi priemonės yra veiksmingos ir efektyvios, gyvas bendravimas taip pat yra labai svarbus.
Elston, T. ir Dixon, R. (2020). The effect of Shared Service Centers on administrative intensity in English local	Ištirti ar administracinių užduočių (pvz. žmoniškųjų išteklių valdymas, finansų valdymas, IT) perdavimas, steigiant verslo paslaugų centro modelį, padeda	Anglijos vietos tarybos	Mokslininkai analizavo daugiau nei 300 Anglijos vietos tarybų 2008-2016 m. duomenis. Analizės metus buvo tirta, kiek kiekviena taryba dalyvavo	Atliktas tyrimas parodė, kad paslaugų perdavimas įgyvendinant verslo paslaugų centro modelį Anglijos viešajame sektoriuje, sumažino administracinio darbo krūvį, tačiau sąnaudų sutaupymas nežymus.

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
government: a longitudinal evalutation.	sutaupyti lėšų ir sumažinti administracinio darbo krūvį.		verslo paslaugų centrų modelių steigime ir kiek tai turėjo įtakos jų sąnaudoms.	
Ferencikova, S. ir Grachova, D. (2024). Shared Service Centers in Central and Eastern Europe: Literature Review.	Išanalizuoti tarptautinių įmonių motyvus steigti verslo paslaugų centrus Vidurio bei Rytų Europos regionuose.	Literatūra, kurioje yra analizuojama verslo paslaugų centrų specifika Vidurio bei Rytų Europos regionuose.	Meta analizė, straipsnių sisteminimas, kiekybinių duomenų statistiniai metodai.	Nuo XX dešimtmečio, verslo paslaugų centras Centrinėje bei Vakarų Europoje išaugo ir sulaukė didesnės mokslinių tyrimų analizės. Pagrindiniai faktoriai, lemiantys šių centrų diegimą šioje geografinėje zonoje: darbo jėgos prieinamumas, sąnaudų lygis, palanki verslo aplinka.
Ferreira, C., & Janssen, M. (2023). Shaping the Future of Shared Services Centers: Insights from a Delphi Study About SSC Transformation Towards 2030.	Ištirti kaip naujos technologijos paveiks verslo paslaugų centrus iki 2030 m.	Verslo paslaugų centrai.	Delphi metodo tyrimas, duomenų rinkimas ir analizė.	Tyrime išskirtos technologijos, kurios iki 2030 m. turės didelę įtaką VPC: i) dirbtinis intelektas – tikimasi, kad tai pakeis dalį sprendimų priėmimo bei duomenų analizės procesus; ii) internetas/“Package-based“ automatizacijos – suteiks galimybę greičiau gauti informaciją ir padidins procesų automatizaciją; iii) verslo procesų valdymo sistemos (BPMS)/RPA – padidins veiklos efektyvumą automatizuojant didelio masto užduotis; iv) „Business Analytics“ – pagerins sprendimų priėmimą analizuojant duomenis ir prognozių modeliavimo kūrimą; v) „Blockchain“ – užtikrins dar saugesnes operacijas ir duomenų vientisumą; vi) Debesų kompiuterija – IT sprendimų palengvinimas. Prognozuojama, kad VPC pereis nuo paprastų užduočių atlikimo ir sąnaudų mažinimo prie didelės vertės strateginių paslaugų teikimo. Pats VPC verslo modelis bus plėtojamas, siekiant teikti daugiau analitinių ir aukštos kokybės paslaugų bei tapti strateginiu verslo padalinių partneriu. Šių pasikeitimų akivaizdoje, VPC darbuotojams teks įgyti naujų kompetencijų, vadovams tobulinti vadovavimo įgūdžius bei VPC darbuotojų poreikis keisis nuo kiekybės į kokybę – reikės mažiau darbuotojų, tačiau jie turės būt aukštesnės kvalifikacijos.
Figueiredo, A. S., & Pinto, L. H. (2021). Robotizing shared service centres: key challenges and outcomes	Išanalizuoti RPA įgyvendinimą bei rezultatus verslo paslaugų centre.	Robotų procesų automatizavimas (RPA).	Kokybinis metodas, teminė turinio analizė.	RPA įgyvendinimo valdymas sukelia didelius iššūkius, ypač jeigu įmonės viduje nėra sudaryta šios technologijos valdymo komisija. Tyrime pabrėžiama, kad šio proceso valdymui yra būtinas kompetencijų centras. Tačiau, įveikus šiuos iššūkius, pastebimi teigiami rezultatai: a) RPA lemia procesų standartizavimą, optimizavimą ir didesnę

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
				efektyvumą, tai sumažina klaidų skaičių, padidina duomenų patikimumą ir atlaisvina darbuotojus nuo paprastų užduočių; b) įdiegus RPA ženkliai sumažėja įmonės sąnaudos; c) diegiant RPA yra kuriamos naujos darbo vietos, pvz. RPA robotų kūrėjai ar RPA robotų vadybininkai; d) atlaisvinant darbuotojus nuo paprastų užduočių, atsiranda galimybė perimti sunkesnes užduotis reikalaujančios aukštesnės kvalifikacijos, o tai skatina darbuotojų mokymąsi.
Grachova, D. (2022a). Shared Service Centers and motives for entering the Central European market.	Nustatyti veiksnius įtakančius verslo paslaugų centrų steigimą bei išanalizuoti priklausomybę tarp TUI į šį sektorių ir pasirinktų veiksmų.	Pasirinktų veiksmų (darbo jėgos prieinamumas, išsilavinimo lygis, darbo jėgos sąnaudos, palanki verslo aplinka) ir tiesioginių užsienio investicijų santykis.	Statistiniai metodai: koreliacijos matrica ir fiksuoto poveikio modelis.	Aukštasis išsilavinimas reikšmingai bei palanki verslo aplinka skatina TUI; darbo sąnaudų lygis ir darbo jėgos prieinamumas FPM analizėje statistiškai reikšmingo poveikio TUI nedaro, nors tai nurodoma kaip viena iš priežasčių steigiant tokį centrą Europos regione;
Grachova, D. (2022b). Shared Services Centers: Theoretical Introduction and Practice in Pandemic Era (Case of Slovakia and China).	Išanalizuoti verslo paslaugų centrų steigimą, plėtrą ir poveikį Slovakijoje bei Kinijoje, atsižvelgiant į COVID-19 pandemijos keliamus iššūkius.	Verslo paslaugų centrai.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, lyginamoji analizė, poveikio analizė.	VPC centralizuoja administracines funkcijas, anksčiau vykdytas atskiruose padaliniuose, teikdamas tokias paslaugas, kaip finansai, žmogiškieji ištekliai, IT bei pirkimų valdymas. VPC motyvacija steigtis Slovakijoje yra siejama su kvalifikuota darbo jėga, gera infrastruktūra, politiniu stabilumu. Tuo tarpu Kinija pritraukia VPC, dėl pigios ir kvalifikuotos darbo jėgos, aukštųjų mokyklų bei valstybės paskatų. Tyrime taip pat analizuojama COVID-19 poveikis VPC abiejose šalyse. Slovakijos VPC prisitaikė prie naujos situacijos gerai, didelė darbuotojų dalis galėjo dirbti iš namų. Produktyvumas išliko toks pats, kai kuriose įmonėse net padidėjo. Pandemija taip pat paspartino automatizavimo ir robotizavimo procesus. Kinijos atveju, darbuotojai taip pat turėjo sąlygas dirbti namuose. Buvo susidurta su infrastruktūros bei komunikacijos problemomis, tačiau pastebimas teigiamas poslinkis link skaitmeninimo ir automatizavimo.
Yang, Y. ir kt. (2022). An Empirical Analysis of the Correlation between Listed	Išanalizuoti verslo finansinių paslaugų centrų įgyvendinimo ir įmonių, įtrauktų į A akcijų rinką Kinijoje, inovacijų rezultatų ryšį.	VFPC poveikis įmonių inovacijų rezultatams A akcijomis	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, pasirinktų kintamųjų analizė, duomenų rinkimas	Tyrime akcentuojama, kad VFPC diegimas ženkliai pagerina įmonių inovacijų pasiekimus. Bendrovės, turinčios VFPC yra užregistravusios daugiau patentų, nei tos, kurios neturi VFPC. Rezultatai taip pat rodo, kad VFPC didina valdymo

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
Companies' Financial Shared Services and Corporate Innovation Performance: Based on the Empirical Data of A-Share Listed Companies.		kotiruojamose Kinijos bendrovėse.	ir analizė, statistinė regresinė analizė.	efektyvumą, gerina vidaus kontrolę ir kuria palankesnę aplinką inovacijų kūrimui. VFPC teigiamas poveikis inovacijų kūrimui išryškėjo privačiame sektoriuje, o valstybiniame sektoriuje nebuvo toks rezultatyvus. Išvadose pabrėžiama, kaip svarbu integruoti pažangią finansų valdymo praktiką, kad būtų remiamas įmonių augimas ir konkurencingumas sparčiai kintančioje ekonominėje aplinkoje.
Isip, A. (2022). What are the options for accounting outsourcing that companies have in present? Evidence from Romania, an Emerging country from Europe.	Ištirti užsakomųjų paslaugų poreikio priežastis, skaitmenizavimo įtaką šioms paslaugoms bei jų prieinamumo galimybes Rumunijoje.	Rumunijos verslo paslaugų sektorius.	Kokybiniai tyrimai, atvejo analizės.	Pagrindinės paskatos paslaugų užsakymui ar perdavimui verslo centrai – išlaidų mažinimas, platesnis aukštos kvalifikacijos specialistų prieinamumas, kontrolės užtikrinimas, mažėjanti rizika. Skaitmenizavimas ir automatizacija lėmė tai, jog įmonės reikiamus dokumentus apdoroja greičiau ir mažesnėmis sąnaudomis, tačiau darbo kokybė pagerėjo neženkliai. Rinka siūlo įvairias galimybes siekiant perduoti apskaitos funkcijas išorai: pilnas funkcijų perdavimas, dalinis funkcijų perdavimas, hibridinis modelis, kai tas pačias užduotis dalinasi ir išorės tiekėjas ir vidaus darbuotojai ir verslo paslaugų centrų kūrimas perduodant įprastas užduotis vykdyti.
Isip, A. (2023). The choices made by large companies for sourcing of accounting services: advantages and disadvantages.	Išanalizuoti kiekvieno išorinių paslaugų tiekėjo teigiamus bei neigiamus aspektus.	Užsakomųjų paslaugų ir verslo paslaugų privalumai bei trūkumai.	Kokybinė empirinių tyrimų analizė, atvejo analizė, interviu.	Mažos ir vidutinės įmonės dažnai perleidžia apskaitos funkcijas, didelės įmonės pasikliauna tiek vidaus, tiek išorės teikiamomis paslaugomis. Vidinių apskaitininkų privalumai bei trūkumai: mažesnės išlaidos, didesnė kontrolė, greitesnis informacijos dalijimasis, didesnis darbuotojų įsitraukimas, tačiau ribotas funkcijų aprėpimas ir kompetencija. Išorės tiekėjų privalumai bei trūkumai: galimai mažesnės išlaidos, didesnė kompetencija, didesnis funkcijų aprėpimas, tačiau mažesnė kontrolė, didesnė priklausomybė ir informacijos pateikimas.
Jin, P. (2022). A Discussion on the Establishment of Financial Shared Service Center for Medical Groups.	Išsiaiškinti, kaip verslo finansinių paslaugų centrai gali prisidėti prie medicinos sektoriaus įmonių efektyvaus finansų valdymo.	Verslo finansinių paslaugų centrai medicinos sektoriuje.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, atvejo analizė.	Tyrimė išskirtinos problemos, su kuriomis susiduria medicinos sektoriaus įmonės finansų valdymo srityje: pasenusios sistemos, neefektyvus informacijos apdorojimo lygiai, darbuotojų senėjimas ir kaita ir kt. Tyrimė yra išskiriama VFPC įgyvendinimo nauda: išlaidų mažinimas, didesnis efektyvumas, geresnis sprendimų priėmimas, efektyvesnis išteklių panaudojimas. VFPC įsteigimas gali žymiai pagerinti medicinos sektoriaus įmonių finansinį

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
				valdymą integruojant išteklius, mažinant išlaidas ir didinant veiklos efektyvumą. Taikydamos strateginį požiūrį, diegdamos pažangias IT sistemas, standartizuodamos procesus ir sutelkdamos dėmesį į talentų ugdymą, medicinos sektoriaus įmonės gali pasiekti geresnių finansinių rezultatų ir konkurencinį pranašumą.
Junyong, L. ir kt. (2022). Quality Management of Financial Shared Service Center in the Digitalization Context: A Case Study of HX Financial Shared Services Center.	Ištirti kokybės valdymo gerinimą finansinių verslo paslaugų centruose, diegiant skaitmenizavimo įrankius.	HX finansinių verslo paslaugų centras.	Teorinė analizė, sisteminimas, empirinė analizė.	Procesų skaitmenizavimas atlieka svarbų vaidmenį gerinant kokybės valdymą, jis sprendžia esamos sistemos problemas, gerina duomenų valdymą bei plečia paslaugų apimtį. Tokios technologijos kaip AI, didieji duomenys ir debesų kompiuterija yra neatsiejamos nuo finansinių verslo paslaugų centro veiklos efektyvinimo, siekiant kokybės ir sąnaudų optimizavimo.
Kalam, K. (2020). Implementation of Shared Service Centre on Financial Performance of Publicly Listed Malaysian Companies.	Išanalizuoti kaip verslo paslaugų centrų įgyvendinimas veikia į biržos sąrašus įtrauktų Malaizijos bendrovių finansinius rezultatus.	Verslo paslaugų centrai.	Duomenų rinkimas ir analizė, lyginamoji analizė.	Įgyvendinus VPC padidėjo sąnaudų struktūros santykis, o tai rodo, kad bendrų pajamų augimas dėl VPC įgyvendinimo nebuvo toks spartus kaip veiklos išlaidų augimas. Tyrimas parodė neigiamą sąnaudų struktūros ir pelningumo santykį. Kapitalo grąža (ROCE) pasižymėjo teigiamu santykiu su pelningumu, o tai rodo, kad dėl VPC įgyvendinimo padidėjusi kapitalo grąža lemia didesnę bendrovių pelningumą. Atsižvelgiant į tyrimo lūkesčius, turto apyvarta neigiamai koreliavo su pelningumu. Tai rodo, kad papildomas VPC įsigytas turtas ne iš karto atnešė pajamų, nes VPC funkcijos visų pirma yra tarpžinybinė veikla. Produktyvumas, vertinamas kaip visų pajamų ir visų darbo jėgos sąnaudų santykis, neigiamai koreliavo su pelningumu. Dėl VPC įgyvendinimo padidėjusios darbo jėgos sąnaudos ne iš karto lėmė didesnes pajamas. Paskolos santykis su pelningumu koreliavo neigiamai, nors statistiškai šis rezultatas nebuvo reikšmingas. Didėsnis finansinis svertas paprastai lemia didesnes finansavimo sąnaudas ir mažesnę grynąją pelną. Apskritai, įgyvendinus VPC, pelningumas sumažėjo, ypač vartojimo prekių ir pramonės sektoriuose. Tačiau, kai kurie sektoriai, tokie kaip bankininkystė ir draudimas, pasižymėjo teigiamomis tendencijomis. Tyrimo daroma išvada, kad nors VPC skirtos ekonomiškumui ir veiklos rezultatams gerinti, šio centro tiesioginis poveikis finansiniams rezultatams gali

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
				skirtis. Remiantis išvadomis, VPC įgyvendinimas gali lemti didesnes veiklos išlaidas ir turto įsigijimo išlaidas, kurios iš karto nevirsta didesnėmis pajamomis ar pelnu. Tačiau, VPC gali duoti ilgalaikės finansinės naudos, visų pirma gerinant ROCE ir veiklos efektyvumą.
Klimkeit, D. ir Reihlen, M. (2022). No longer second-class citizens: Redefining organizational identity as a response to digitalization in accounting shared services	Ištirti kokią įtaką verslo apskaitos paslaugų centrų organizaciniam tapatumui daro naujos skaitmeninės technologijos, ypač robotinė procesų automatizacija (RPA).	Verslo apskaitos paslaugų centrų organizacinis tapatumas.	Teorinė analizė, atvejo analizė, duomenų rinkimas, sisteminimas ir jų analizė, vykdomi stebėjimai.	Iš pradžių verslo paslaugų centrai (toliau – VPC), buvo suvokiami kaip efektyvūs, bet atliekantys įprastinę, pasikartojančią veiklą. Skaitmeninių technologijų (ERP sistemų) diegimas tik išryškino šį suvokimą. Tačiau, VPC pasinaudojo šia skaitmenizavimo galimybe pakilti „vertės grandinėje“, taip pereinant nuo fokusavimosi į paprasčiausių užduočių iki sudėtingesnių bei daug kvalifikacijos reikalaujančių užduočių. Skaitmenizavimo procesai pareikalavo daug pastangų, tačiau šiandien VPC gali pasiūlyti ne tik paprasčiausių užduočių atlikimą pigiau, tačiau ir prisiimti sunkesnių užduočių atlikimą pasitelkiant įdiegtas sistemas, taip dar labiau efektyvinant procesus.
Liptakova, J. (2023). We are living in very interesting and turbulent times.	Apžvelgti Slovakijos verslo paslaugų centrų sektoriaus raidą, skaitmenizavimo, automatizavimo ir COVID-19 pandemijos padarinių kontekste.	Slovakijos verslo paslaugų centrų sektorius.	Kokybinis tyrimas – interviu bei apklausa.	VPC sektorius Slovakijoje užima reikšmingą poziciją – čia dirba apie 40 tūkst. žmonių, VPC plečiasi ir apima vis daugiau paslaugų rūšių. COVID-19 padariniai paveikė šį sektorių nežymiai, nes įmonės puikiai prisitaikė prie perėjimo į nuotolinį darbą, tačiau tai atsiliepė komandos narių santykiams. Skaitmenizavimo procesai daro didelę įtaką šio sektoriaus įmonėms – DĮ įrankiai perima kasdieninius darbus, taip suteikiant galimybę darbuotojams prisidėti prie sunkesnių užduočių įgyvendinimo. Tyrimas atskleidžia tolimesnį šių technologijų diegimo poreikį. Pagrindinės problemos, su kuriomis šis sektorius susiduria: kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas bei darbuotojų skatinimas grįžti dirbti hibridiniu/gyvu modeliu. Analizuojant energetikos krizės įtaką, pastebima, kad VPC sektorius yra palyginant stabilus ir toliau auga pritraukiant naujus investuotojus ar plečiant esamas įmones.
Liu, Y. (2020). Design of Port Enterprise Financial Shared Service Center Based on Nested Logit Model.	Sukurti optimizuotą finansinių verslo paslaugų centrą, skirtą uosto įmonėms, naudojančioms įdiegtą Logit modelį.	Finansinių verslo paslaugų centras uosto įmonėms.	Elastinė analizė, eksperimentinė analizė, eksperimentiniai bandymai.	Tradicinis finansinių verslo paslaugų centro (toliau – FVPC) modelis neatitiko eksperimentinio bandymo sąlygų, o Logit modeliu paremtas FVPC neatitiko tik trijų testavimo sąlygų. Tokiu modeliu paremtas FVPC gerina paslaugų našumą, sumažina sąnaudas, padidina darbo efektyvumą bei kokybę.

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
				Šis modelis tinka šiuolaikinių uosto įmonių plėtros poreikiams.
Mallett, R. (2022). The Future of the Global Shared Services Industry. What explains the ongoing meteoric rise of the global shared services center?	Išanalizuoti verslo paslaugų centrų spartaus augimo priežastis bei numatyti šių centrų vaidmenį siekiant didinti verslo veiklos efektyvumą.	Pasauliniai verslo paslaugų centrai ir jų raida.	Rinkos tyrimų analizė, atvejo tyrimai, ekspertų analizė.	Verslo paslaugų centrai (toliau – VPC) per pastaruosius dvidešimt metų sparčiai išaugo, įmonėms pastebėjus teigiamus rezultatus veiklos efektyvumo srityje. COVID-19 pandemija paspartino skaitmeninių technologijų diegimą, pabrėždama VPC potencialą. Skaitmeninės technologijos, tokios kaip debesų kompiuterija, DI, RPA bei mašininis mokymasis keičia VPC ir jo veiklą – padeda siekti dar geresnių rezultatų sutaupant dar daugiau lėšų, taip gerinant našumą.
Mogoa, L. ir Koori, J. (2021). Shared Service Centers and Financial Performance of Panafrikan Equipment Group in Kenya.	Išanalizuoti verslo paslaugų centro įgyvendinimo poveikį „Panafrikan Equipment Group“ įmonės finansiniams rezultatams.	Verslo paslaugų centras.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, duomenų rinkimas ir analizė.	VPC steigimas suteikė tokias naudas: a) pagerėjo pirkimų procesas – centralizuotas ir veiksmingesnis pirkimų procesas, kurį paskatino kainodara, tiekėjų vertinimas bei kokybės kontrolė; b) pagerėjo finansų valdymo funkcijos – efektyvesnė veikla pastebėta tokiose srityse, kaip prekybos gautinų sumų, prekybos mokėtinų sumų, darbo užmokesčio apskaitos bei sąskaitų valdymo funkcijose; c) efektyvesnis atsargų valdymas – tikslesnis atsargų planavimas, savikainos mažėjimas, atsargų kiekio ir kokybės valdymas bei optimizavimas; d) efektyvesnės IT funkcijos – įdiegti tokie automatizavimo įrankiai, kurie patobulino duomenų bazių valdymą, procesų įgyvendinimo trukmę, informacijos saugumą ir kt. Tyrime daroma išvada, kad VPC didina veiksmingumą ir efektyvumą, todėl pagerėja finansiniai rezultatai.
Naidu, P. ir kt. (2021). Thriving During the COVID-19 Pandemic: Concerns for Shifting Shared Services Operations from Brick-and-mortar to Virtual Platforms.	Ištirti problemas, su kuriomis susiduria verslo paslaugų centrai pereinant nuo fizinio darbo modelio į virtualų COVID-19 pandemijos metu.	Verslo paslaugų centrai.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas.	Pandemija privertė verslo paslaugų centrus (toliau – VPC) organizuoti darbą nuotoliniu būdu ir šis pokytis turėjo būt įgyvendintas labai greitai bei iš anksto nepasiruošus. Nepaisant šių iššūkių, VPC persiorganizavo efektyviai ir netgi suklestėjo. Šis pokytis pareikalavo naujų technologijų įvedimo, darbuotojų apmokymų, saugumo padidinimo. Vadovai susidūrė su iššūkiais vadovaujant komandai ir išlaikant darbuotojų įsitraukimą. Darbuotojų psichinės sveikatos užtikrinimas tapo prioritetu, kadangi nuotolinis darbas neretai išbalansuodavo darbo ir asmeninio gyvenimo ribas. VPC taip pat susidūrė su skaitmenizavimo transformacija: įdiegė debesų kompiuterijos įrankius, DI bei

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
				robotų procesų automatizacijas (RPA), tam, kad padidintų efektyvumą bei kaštų taupymą. Šie pokyčiai bus panaudojami ir ateityje: specialistai prognozuoja, kad VPC ir toliau taikys nuotolinį/hibridinį darbo modelį.
Niewierko, M. (2022). External and global, or internal and local? Which main factors shape the organisational culture of shared service centres of transnational corporations in Poland?	Ištirti veiksnius, lemiančius organizacinės kultūros kūrimąsi Lenkijos verslo paslaugų centruose.	Tarptautinių verslo paslaugų centrų organizacinė kultūra.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, empiriniai tyrimai.	Tyrime buvo išskirti vidiniai veiksniai lemiantys įmonės kultūros kūrimąsi, pavyzdžiui, įmonės veikla, piniginis kapitalas, žmogiškas kapitalas ir pan.; išoriniai faktoriai, tokie kaip VPC demografiniai faktoriai, politiniai faktoriai ir pan. bei visuotiniai faktoriai – pasaulinė kultūra, IRT, urbanizacija, demografinės tendencijos ir kt. Nustatyta, kad 29 š 31 faktorių daro reikšmingą įtaką VPC organizacinei kultūrai. Svarbiausi jų – VPC ir patronuojančios įmonės veiklos pobūdis bei žmogiškojo kapitalo veiksniai (amžius, kompetencijos, kvalifikacijos, lytis).
Oliveira, N. ir kt. (2021). Shared Service Center: measuring performance from the perspective of the customer, supplier and theory.	Įvertinti verslo paslaugų centrų veiklą atsižvelgiant į vidinių klientų ir darbuotojų bei esamų teorinių sistemų perspektyvas.	Verslo paslaugų centrų veiklos efektyvumas.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, atvejo tyrimas, apklausa bei interviu.	Tyrime yra nustatyta, jog VPC vidiniai klientai bei darbuotojai suvokia VPC strateginę svarbą skirtingai, daugelis darbuotojų mano, kad jų darbas neprideda prie bendros įmonių grupės strategijos įgyvendinimo. Abi grupės pripažįsta, jog VPC įdiegimas pagerino procesų optimizavimą. Taip pat dauguma VPC darbuotojų patį VPC laiko kaip vidiniu klientu partneriu, o ne paslaugų tiekėju, o tai prisideda prie santykių puoselėjimo. Taip pat technologijos laikomos labai svarbiu VPC veiklos veiksmu, dauguma dalyvių sutinka, kad jos atlieka esminį vaidmenį efektyvinant bendrovės veiklą. Tyrime daroma išvada, kad nors VPC teikia daug naudos, pavyzdžiui, mažina sąnaudas ir standartizuoja procesus, yra keletas sričių, kurias reikia tobulinti. Pagrindinės to sritys – geresnė integracija į įmonės strateginę sistemą, greitesnis neplaninių užduočių vykdymo laikas, aiškesnė organizacijos struktūra, geresnės karjeros plėtros galimybės ir geresnė komunikacijos praktika.
Perez-Moron, J. ir Marrugo-Salas, L. (2021). Robotics in Shared Service Centers in Emerging Economies.	Ištirti robotinės procesų automatizacijos (RPA) poveikį verslo apskaitos ir valdymo veiklai verslo paslaugų centruose besiformuojančios ekonomikos šalyse, fokusuojantis į Lotynų Ameriką.	Robotų procesų automatizavimas (RPA).	Kokybiniai tyrimai, atvejo analizė.	Įdiegus RPA sistemas, darbuotojai buvo atlaisvinti nuo didelio kiekio paprastų užduočių, taip panaikinant 33 proc. VPC pareigybių, iš kurių 40 proc. sudarė apskaitos funkcijos. Likę darbuotojai perėmė sunkesnes užduotis, reikalaujančias kvalifikacijos ir sprendimų priėmimo. Sąnaudos taip pat sumažėjo, o darbo užmokesčio sąnaudos per mėnesį krito 29 proc. Automatizavus daugelį procesų, pastebėtas ir laiko

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
				taupymas, pvz. sąskaitų apdorojimas sutrumpėjo nuo 20 min. iki 3 min, o tikslumas iki 100 proc. Automatizuotų procesų tipai: a) konkretūs procesai: operacinės užduotys, pvz. atsargų valdymas, sąskaitų apdorojimas; b) daigiafunkciai procesai, pvz. banko suderinimai, darbo užmokesčio apskaita; c) galutinio apdorojimo procesai, pvz. užduočių kuravimą nuo apmokėjimo tiekėjams iki tarptautinių krovinių pervežimo. Tyrime daroma išvada, kad RPA ženkliai padidina efektyvumą ir sumažina VPC sąnaudas, tačiau taip pat lemia darbo vietų perkėlimą ir reikalauja kruopštaus perorganizavimo valdymo. Įgyvendinant RPA, likusių darbuotojų dėmesys sutelkiamas į labiau analitinius ir sprendimus priimančius vaidmenis.
Reurink, A. ir Bernardo, J. (2021). Competing for capitals: the great fragmentation of the firm and varieties of FDI attraction profiles in the European Union.	Išanalizuoti kurios Europos Sąjungos valstybės narės sėkmingiausiai pritraukia skirtingų kategorijų TUI ir veiksniai, kurie prisideda prie šios sėkmės.	ES šalių konkurencija dėl įvairių TUI rūšių.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, empiriniai tyrimai.	TUI yra skirstomos į šias pagrindines kategorijas: gamybos įmonės, VPC, MTTP įmonės, tarpinės kontroliuojančiosios įmonės bei kontroliuojančios bendrovės. Pagal šias kategorijas buvo išskirtos ir ES šalys, kurios daugiausiai pritraukia TUI investicijų. Gamybinių įmonių kategorijoje, daugiausiai investicijų pritraukia Rumunija, Vengrija, Lenkija, Slovakija, Čekija, Estija, Malta ir Bulgarija dėl mažų darbo sąnaudų ir palankios mokesčių politikos. VPC kategorijoje, išskiriamos tokios šalys, kaip Nyderlandai, Airija, Jungtinė Karalystė, Liuksemburgas, Suomija, Austrija, Belgija, Švedija, Lenkija, Bulgarija, Rumunija, Vengrija, Čekija, Portugalija ir Estija tam įtakos turi išsilavinęs žmogiškasis kapitalas ir IRT infrastruktūra. MTTP veiklą vystančios įmonės daugiausiai pritraukia TUI šiose valstybėse: Belgija, Airija, Jungtinė Karalystė, Vengrija, Bulgarija ir Čekijos, dėl stiprių makroinstitucinių sistemų ir mokesčių lengvatų. Tarpinių kontroliuojančiųjų įmonių kategorijoje yra minimos šios šalys: Vengrija, Malta, Airija, Šveicarija, Nyderlandai ir Jungtinė Karalystė dėl mokesčių efektyvumo ir palaikomos infrastruktūros. Ir kontroliuojančių bendrovių kategorijoje yra išskiriamos šios šalys: Kipras, Liuksemburgas, Malta, Airija, Šveicarija, Nyderlandai ir JK, kadangi siūlo palankias mokesčių sąlygas.
Richter, P. ir Bruhl, R. (2020). Ahead of the	Išanalizuoti verslo paslaugų centrų specifika, kurios prisideda	Verslo paslaugų centrai.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas,	Tyrimo buvo iškeltos kelios hipotezės, kurių rezultatai yra šie: a) patvirtinta, jog įmonės pajėgumų pertvarkymas

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
game: Antecedents for the success of shared service centers.	prie sėkmingo VPC steigimo organizacijose.		hipotezių kūrimas, empiriniai tyrimai.	steigiant VPC prisideda prie VPC sėkmės; b) patvirtinta, kad IT pajėgumų pertvarkymas taip pat prisideda prie šios sėkmės; c) patvirtinta, kad įmonės biurokratinės struktūros pertvarka taip pat prisideda prie VPC sėkmingumo. Taigi, investicijos į šias galimybes padeda pasiekti aukštesnį centralizacijos, standartizavimo ir formalizavimo lygį, o tai savo ruožtu lemia sėkmingą VPC įgyvendinimą.
Richter, P. ir Bruhl, R. (2021). Shared service implementation in multidivisional organizations: A meta-synthesis study.	Ištirti veiksniai, kurie lemia sėkmingą verslo paslaugų centrų įgyvendinimą multidivizinėse organizacijose.	Verslo paslaugų centrai.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, metasintezė, empiriniai tyrimai.	Tyrimo daroma išvada, kad VPC įgyvendinimo sėkmei multidivizinėse organizacijose įtakos turi sudėtinga dinaminė gebėjimų, organizacinių struktūrų ir jos narių palaikymo sąveika. Kurdamos ir vertindamos organizacijos pajėgumų pertvarkymą, IT procesų standartizavimą, stiprindamos pasitikėjimą organizacijoje, įmonės gali padidinti savo VPC veiksmingumą ir efektyvumą.
Shi, Y. (2023). Research On the Construction of Financial Shared Service Platform Under the Integration of Industry and Finance.	Išanalizuoti verslo finansinių paslaugų centro įgyvendinimo procesą.	Verslo finansinių paslaugų centro įgyvendinimo procesas.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, atvejo tyrimas, duomenų rinkimas ir analizė.	Tyrimo analizuojama įmonės CRRC Zhuzhou finansų skyriaus pertvarkymas į verslo finansų paslaugų centrą – ši įmonė įsteigė centrą, kurį sudaro keturi departamentai: finansai ir mokesčių fondas, verslo finansai bei užsienio finansai. Šiuo restruktūrizavimu buvo siekiama centralizuoti ir standartizuoti finansinius procesus, gerinti fondų valdymą ir remti strateginius sprendimus. Įmonė, standartizuodama ir optimizuodama pagrindinius finansinius procesus, pastebimai padidino procesų efektyvumą: elektroninio patvirtinimo sistemų įdiegimas ir įvairių IT sistemų (ERP, HCM, finansų valdymo) integravimas palengvino dokumentų tvarkymą ir prieigą prie duomenų realiuoju laiku. Taip pat, sumažėjo darbuotojų skaičius 1,25 proc., sutrumpėjo finansinių procesų laikas (pvz. kompensavimo laikas), o tai padidino bendrą veiklos efektyvumą ir darbuotojų pasitenkinimą. Taip pat didelė dalis užduočių buvo perimtos RPA sistemų. Tyrimo daroma išvada, kad sukūrus VFPC atsiranda galimybė padidinti didelių įmonių finansų valdymo efektyvumą ir strateginius pajėgumus. Centralizuodamos ir standartizuodamos finansinius procesus, integruodamos pažangias informacines technologijas ir restruktūrizuodamos finansų skyrius, tokios bendrovės kaip „CRRC Zhuzhou“ gali pasiekti esminių veiklos patobulinimų ir geriau suderinti finansų valdymą su strateginiais verslo tikslais.

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
Sindelar, M. ir Janasova, B. (2020). Are Accounting Services Threatened by Moving to Shared Service Centers? - An Empirical Evidence of Czech Companies.	Įvertinti Čekijos įmonių polinkį steigti verslo paslaugų centrų apskaitos funkcijoms vykdyti.	Verslo paslaugų centras.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, kokybiniai tyrimai, statistinė analizė.	Tyrimo metu yra atskleidžiama kokios apskaitos funkcijos tikėtina būtų perkeltos vykdyti į VPC. Gera kodifikuotos (kodifikavimas apima struktūrizavimą į direktyvas, instrukcijas ir dokumentaciją) užduotys labiausiai tikėtina būtų perkeltos į VPC. Tokiomis užduotimis, pasak apklausos, daugiausiai yra laikomos gautinų sumų valdymas, įsipareigojimų valdymas bei ilgalaikio turto apskaita. Ataskaitų rengimas bei kontrolė buvo vertinama kaip sudėtingiausia veikla, todėl mažiau tikėtina, jog šios užduotys yra perkeltos į VPC. Tyrimo daroma išvada, kad VPC yra naudingas verslo partneris tvarkant įprastas ir gerai kodifikuotas apskaitos paslaugas, todėl padidėja efektyvumas ir sutaupomos išlaidos. Tačiau, sudėtingos paslaugos, kurias reikia išsamiai koordinuoti ir kurias sunkiau kodifikuoti, yra mažiau tinkamos perduoti VPC.
Sliz, P. ir Brennenstuhl, M. (2020). Service Processes Architecture Identification at the Financial and Accounting Shared Services Centre.	Išanalizuoti paslaugų procesų struktūrą pasirinktame verslo finansinių ir apskaitos paslaugų centre.	Verslo finansinių ir apskaitos paslaugų centrų procesų struktūra.	Kvantinė bibliometrinė analizė, sisteminė literatūros apžvalga, statistiniai metodai, dalyvių dalyvavimas bei nestruktūrizuoti interviu, dokumentų analizė.	Tyrimo daroma išvada, kad VPC procesai yra labai standartizuoti ir formalizuoti, užtikrinant nuoseklumą ir efektyvumą. Naudojant pažangias technologijas šie procesai yra automatizuojami ir optimizuojami, todėl jie tampa efektyvūs ir lengvai pertvarkomi ar papildomi. Analizės metu buvo išskiriami šie procesai: a) pagrindiniai VPC procesai – pagrindinių duomenų valdymas (angl. Master Data), mokėtinų sąskaitų apskaita, klientų sąskaitų apskaita, bendroji apskaita, mokesčių apskaita; b) pagalbiniai procesai – žmogiškųjų išteklių valdymas, administracija, kontrolės valdymas, IT operacijų valdymas. Tyrimo taip pat plačiai analizuojamos kiekvienos grupės funkcijos ir jų procesų sąsajos.
Sun, J. ir Yi, F. (2024). Research on the Construction of Financial Shared Service Centers for Group Companies.	Ištirti kaip įdiegti verslo finansų paslaugų centrą grupės įmonėms.	Verslo finansinių paslaugų centro įgyvendinimo procesas.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, atvejo tyrimas, lyginamoji analizė.	Tyrimo metu yra išskiriami VFPC tikslai – pagalba ir parama siekiant įmonių grupės strategijos įgyvendinimo, efektyvumo didinimo, paslaugų kokybės gerinimo, paramos operacijos. VFPC kūrimas apima kelis žingsnius: a) finansinių sistemų standartizavimas; b) organizacinės struktūros restruktūrizavimas; c) verslo procesų pertvarkymas; d) informacinių sistemų integracija; e) operacijų valdymo kontrolių įvedimas. Tyrimo daroma išvada, kad įsteigus VFPC, šis centras ženkliai prisideda prie įmonių strategijos įgyvendinimo ir pelno didinimo.

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
Szmajser, R. ir kt. (2022). Implementation of new technologies in accounting and financial processes: An effectiveness assessment.	Ištirti apskaitininkų požiūrį į robotų procesų automatizavimo (RPA) technologijos diegimą ir įvertinti jos veiksmingumą didinant apskaitos ir finansų procesų efektyvumą.	RPA sistemų veiksmingumas ir poveikis apskaitos ir finansinių paslaugų efektyvumui.	Kokybiniai tyrimai, statistinė analizė.	Apklaustieji RPA vertino teigiamai, ypač dėl to, kad ši technologija geba atlikti įprastas darbuotojų užduotis, sumažinti klaidų tikimybę ir padidinti procesų efektyvumą. Didžiausias efektyvumo padidėjimas buvo pastebėtas mokėtinų sąskaitų skyriuje (angl. accounts payable), mažesnis – bendrosios apskaitos skyriuje (angl. general accounting). Skirtingų organizacijų tipai nedarė įtakos analizuojamam RPA efektyvumui. Finansinio modeliavimo tyrimas parodė, jog RPA įdiegimas gali padėti ženkliai sumažinti sąnaudas ir padidinti įmonės ROI rodiklį, ypač mokėtinų sąskaitų skyriuje. Tačiau, išlaidų taupymo lygis ir ROI augimas varijuoja priklausomai nuo to, kokio sunkumo yra užduotis, kurias norima patikėti RPA, taip pat įmonėje esamo pasiekto automatizavimo lygio.
Wang, J. (2023). Practice and Improvement of Su Ning's Financial Shared Service Center under the Background of Informatization.	Išanalizuoti įmonės Su Ning's verslo finansinių paslaugų centro diegimą, veiklą ir jos efektyvumą bei pasiūlyti esamų problemų sprendimų priemones.	Įmonės Su Ning's verslo finansinių paslaugų centras.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, atvejo tyrimas.	Įmonės Su Ning's VFPC diegimas apėmė keturis etapus: i) pasirėngimą VFPC diegimui; ii) pirminio centro diegimas, perduodant tik su mažmenine prekyba susijusias funkcijas; iii) pirminio centro plėtra, perduodant vis daugiau funkcijų – NT ir kito turto valdymą; iv) veiklos tobulinimo etapas – tolimesnis veiklos optimizavimas naudojant IT sistemas bei verslo strategijų stiprinimas. Tyrime yra išskiriamos šio VFPC problemos: silpnas rizikos valdymo mechanizmas; limituotas finansinių duomenų pasitelkimas siekiant priimti valdymo sprendimus; didelė duomenų praradimo rizika. Siūlomi problemų sprendimo būdai: a) įkurti išankstinio įspėjimo apie riziką sistemą: sukurti sistemą, kuri užtikrintų savalaikę ir tikslią informacijos apie riziką perdavimą; b) stiprinti duomenų saugumo priemones: įdiegti dvigubą atsarginę kopiją ir kodavimą, kad būtų apsaugota informacija, ir tobulinti vidaus darbuotojų technines žinias; c) gerinti darbuotojų mokymą: teikti atitinkamus įgūdžių mokymus, kad pagerėtų darbo kokybė finansinės analizės, rizikos valdymo ir turto valdymo srityse.
Wang, Z. (2023). Financial Shared Service, Digital Transformation and	Ištirti kaip verslo finansinių paslaugų centrų diegimas ir skaitmeninė transformacija prisideda prie Kinijos įmonių pelno didinimo.	Verslo finansinių paslaugų centrai ir skaitmeninė transformacija.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, empiriniai tyrimai, duomenų rinkimas ir analizė, statistinė analizė.	Tyrime daroma išvada, kad VFPC diegimas ženkliai padidina įmonės vertę, kadangi išauga veiklos efektyvumas, mažinamos sąnaudos bei pagerinama vidaus kontrolė. Tyrime taip pat pabrėžiama, kad skaitmeninė transformacija daro teigiamą įtaką, stiprindama VFPC naudą teikiamą įmonių

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
Corporate Value Creation.				grupei. Ypatingas vertės sukūrimo lygis pastebimas nevalstybinėse bei gamybos įmonėse. Valstybinių ir ne gamybinių įmonių analizėje yra pastebimi ne tokie reikšmingi veiklos efektyvumo patobulinimai, išryškinant konkrečiam sektoriui būdingus šių iniciatyvų veiksmingumo skirtumus. Išvadose taip pat yra pabrėžiama, kad svarbu pažangias skaitmenines technologijas integruoti į finansų valdymo funkcijų praktiką, kad įmonės pasiektų dar geresnių rezultatų.
Wei, M., Ye, S., & Zou, J. (2023). Research on the Application of Financial Shared Service Center Based on Value Chain Theory: Take the Mengniu Company as an Example.	Išnagrinėti, kaip verslo finansų paslaugų centras gali pagerinti įmonių finansų valdymo procesą, pasitelkiant „Mengniu Group“ kaip atvejo tyrimą.	Verslo finansinių paslaugų centrai.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, atvejo analizė.	Tyrimo yra išskiriami tradicinių finansų valdymo padalinių trūkumai, tokie kaip neveiksmingumai dėl atskirų duomenų valdymo sistemų bei nepakankamos skirtingų padalinių integracijos; finansinių procesų sudėtingumo, dėl ko padidėja sąnaudos ir lėčiau priimami sprendimai. Išskiriami VFPC diegimo privalumai, tokie kaip – veiklos efektyvumas ir išlaidų mažinimas, geresnis duomenų valdymas, padidinta vidaus kontrolė. Įmonės „Mengniu Group“ atveju, įgyvendinant VFPC, įmonė turėjo persitvarkyti procesus, kad sutelktų visus finansų procesus vienoje centralizuotojo vietoje; taip pat atliko IT integraciją, kad skaitmenizuotų visus procesus vienoje duomenų bazėje ir suvienodintų jų atlikimą pažangiose programose ir kt. „Mengniu Group“ atveju, šio centro įgyvendinimas padėjo sutrumpinti finansinių sandorių laiką 36 proc. ir sutaupyti mažinant sąnaudas; susistemino dokumentų rinkimo ir saugojimo tvarką, to pasėkoje, dokumentai yra saugomi vienoje, visiems prieinamoje, vietoje, informacija yra savalaikė. Įmonės pavyzdžiu, pažangių IT diegimas sumažino klaidų kiekį 73,91 proc. bei pagerino rizikos valdymą. VFPC diegimas taip pat „Mengniu Group“ sumažino darbo sąnaudas ir pagerino bendrus finansinius rezultatus.
Xiong, L. (2021). Enterprise financial shared service platform based on big data.	Ištirti verslo finansinių paslaugų centro kūrimą ir veikimą, skirtą įmonėms dirbančioms su dideliais duomenimis (angl. Big Data).	Verslo finansinių paslaugų centrai.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, atvejo analizė, duomenų rinkimas ir analizė.	Kuriant VFPC, organizacija integruoja naujas IT į VFPC operacijas, daugiausia dėmesio skiriant finansinių duomenų rinkimui, apdorojimui ir analizei. Duomenų saugyklos sukūrimas ir debesijos paslaugų naudojimas yra labai svarbūs veiksmingam duomenų valdymui ir sprendimų priėmimui. Tiriant atvejo analizę, buvo pastebėta, jog įdiegus VFPC, buvo sutaupyta daug lėšų, ypatingai veiklos valdymo kontekste. Tuo pačiu, pagrindinės pajamos ir pelnas augo.

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
				VFPC pagerino veiklos efektyvumą, pvz. kai daugiau nei 70 proc. įmonės verslo kuponų buvo sugeneruota sistemos, padidinant apskaitos procesų savalaikiškumą ir tikslumą. Tyrime daroma išvada, kad didelių duomenų integravimas į VFPC teikia daug pranašumų sąnaudų mažinimo, efektyvumo didinimo ir paslaugų kokybės gerinimo srityse. Išvadose pabrėžiama nuolatinio sistemos optimizavimo svarba ir didelių duomenų potencialas pertvarkyti finansų valdymą iš išlaidų centro į pelno centrą.
Zaporowska, Z., & Szczepański, M. (2024). Risk management in diffused structures: Analysis for Shared Services Centers.	Pristatyti rizikos valdymo įgyvendinimo verslo paslaugų centruose sąlygas ir įvertinti veiksmingiausius rizikos valdymo modelius, taikomus VPC.	Rizikos valdymo modeliai.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, kokybiniai tyrimai, atvejo analizė.	Tyrimė išskirti pagrindiniai rizikos valdymo modeliai, naudojami VPC: PMBOK, FERMA, COSO ir ISO 31000. Nustatyti pagrindiniai rizikos valdymo procesų etapai: rizikos apibrėžimas, analizė, vertinimas, stebėjimas, kontrolė ir nuolatinis tobulinimas. Atlikti tyrimai parodė, jog daugelis VPC yra įdiegę Lean valdymo metodikas, kurios dažnai kertasi su rizikos valdymo praktika. Didelė dalis respondentų nurodė, kad jų VPC rizikos valdymas yra integruotas į Lean valdymo veiklą, tačiau trūksta sąveikos tarp šių abiejų funkcijų. Dauguma respondentų patvirtino, kad jų VPC egzistuoja rizikos valdymo procesai, tačiau pastebėjo, kad trūksta struktūrizuoto rizikos valdymo strategijų įgyvendinimo ir komunikacijos. Atvejo analizės tyrimas parodė, kad rizikos modelio pritaikymas VPC ir jo veiksmingumas priklauso nuo įmonės organizacinės struktūros ir strateginių tikslų.
Zhang, Y. (2020). Application of Biometric Technology in Financial Shared Service Center.	Ištirti biometrinių technologijų taikymą verslo finansų paslaugų centruose, siekiant padidinti finansų valdymo procesų saugumą, efektyvumą ir ekonominį našumą.	Biometrinės technologijos.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, empiriniai tyrimai.	Tyrimė išskirti biometrinių technologijų privalumai: a) biometrinė identifikavimo technologija naudoja unikalias fiziologines ir elgsenos charakteristikas (pvz. pirštų atspaudus, rainelės skenavimus, veido atpažinimą) saugiam vartotojo autentifikavimui; b) lyginant su tradiciniais autentifikavimo metodais (atpažinimo ženklais ir slaptažodžiais), biometrinė technologija yra saugesnė, patogesnė naudoti ir sunkiau atkartojama arba pavagiama. Išskiriamas ir veiklos rezultatų gerinimas VFPC įdiegus šią technologiją: a) biometrinių technologijų įdiegimas VFPC žymiai padidino finansinių transakcijų apdorojimo efektyvumą – šių funkcijų atlikimo laikas sutrumpėjo nuo 5,8 iki 0,41 dienos, o efektyvumas padidėjo 14,15 karto; b)

Šaltinis ir straipsnio pavadinimas	Tyrimo tikslas	Tyrimo objektas	Tyrimo metodai	Pagrindiniai rezultatai
				darbuotojų poreikis taip pat sumažėjo, todėl išlaidų lygis krito nuo 14,38 Mln. iki 7,92 Mln.; c) dėl supaprastintų procesų ir sumažėjusių darbuotojų kiekio ženkliai sumažėjo sąnaudos ir padidėjo veiklos efektyvumas.
Zilev, E. ir Licite-Kurbe, L. (2021). Characteristics of the Factors Affecting the Performance of the Global Business Services Sector in Latvia.	Nustatyti ir apibūdinti veiksnius, darančius įtaką verslo paslaugų centrų sektoriaus plėtrai Latvijoje.	Latvijos verslo paslaugų sektorius.	Mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, empiriniai tyrimai, PESTLE analizė.	Atlikus analizę, yra skiriami šie faktoriai, lemiantys verslo paslaugų centrų steigimą Latvijoje: a) politiniai faktoriai, pvz. įvairios skatinamosios valdžios priemonės, ABSL Latvijos asociacijos steigimas; b) ekonominiai veiksniai, pvz. sąnaudų efektyvinimo poreikis, Latvijos kvalifikuotos darbo jėgos pasiūla bei darbo užmokesčio dydžiai; c) socialiniai veiksniai, pvz. duomenų mokslo ir RPA skatinimas, darbuotojų kvalifikacija IT moksluose, užsienio kalbų mokėjimas; d) technologiniai veiksniai, pvz. gera infrastruktūra IT puoselėjimui ir kūrimui; e) aplinkos veiksniai, pvz. Latvijos geografinė padėtis, ypač artumas Skandinavijos šalims yra didelis privalumas, šiuolaikinių biurų bei geros miestų infrastruktūros prieinamumas. Tyrime daroma išvada, kad VPC sektorius Latvijoje turi didelį augimo potencialą, kurį lemia palanki politinė parama, ekonominės sąlygos, kvalifikuota darbo jėga ir technologijų pažanga bei kt. rodikliai.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikta literatūros analize.

5 priedas. Ekspertinio vertinimo klausimynas

1. Prašome nurodyti kurios įstaigos tipo atstovas esate (galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymo variantą):
 - ☐ Nacionalinės įmonės atstovas (lietuviško kapitalo įmonės)
 - ☐ Tarptautinės įmonės atstovas (užsienio kapitalo įmonės)
 - ☐ Mokslininkas
2. Prašome pasirinkti jūsų darbo patirtį geriausiai apibūdinantį teiginį.
 - ☐ Darbo patirtis finansų srityje – iki 2 metų.
 - ☐ Darbo patirtis finansų srityje – nuo 2 iki 4 metų.
 - ☐ Darbo patirtis finansų srityje – nuo 5 iki 7 metų.
 - ☐ Darbo patirtis finansų srityje – nuo 8 iki 10 metų.
 - ☐ Darbo patirtis finansų srityje – daugiau nei 10 metų.
3. Žemiau yra pateikti **pelningumo** rodikliai. Prašome juos įvertinti Likerto skalėje pagal tinkamumą verslo paslaugų centrų bei verslo paslaugas teikiančių įmonių veiklos vertinimui. Likerto skalės reikšmės: 1 – visai netinkama/nerekomenduojama, 5 – labai tinkama/rekomenduojama. Taip pat prašome nurodyti aktualų rodiklio reikšmės intervalą verslo paslaugų centrų bei verslo paslaugas teikiančių įmonių vertinime (pavyzdžiui, neigiama reikšmė – nepatenkinama, 0 – 15% patenkinama, 16 – 30% vertinama gerai, nuo 31% vertinama puikiai).

Rodiklio pavadinimas	Vertinimas Likerto skalėje	Aktualus rodiklio reikšmės intervalas
Bendrasis pelningumas – <i>bendrasis pelnas (nuostolis)</i> <i>pardavimų pajamos</i>		
EBITDA pelningumas – <i>EBITDA</i> <i>pardavimų pajamos</i>		

Rodiklio pavadinimas	Vertinimas Likerto skalėje	Aktualus rodiklio reikšmės intervalas
Turto pelningumas (ROA) – $\frac{\text{grynasis pelnas}}{\text{turtas}} \times 100\%$		
Nuosavo kapitalo pelningumas (ROE) – $\frac{\text{grynasis pelnas}}{\text{nuosavas kapitalas}} \times 100\%$		
Pelno maržos rodiklis – $\frac{\text{grynasis pelnas}}{\text{pardavimų pajamos}} \times 100\%$		
Pelnas tenkantis vienai akcijai (EPS) – $\frac{\text{grynasis pelnas}}{\text{akcijų skaičius}}$		

4. Žemiau yra pateikti **apyvartumo** rodikliai. Prašome juos įvertinti Likerto skalėje pagal tinkamumą verslo paslaugų centrų bei verslo paslaugas teikiančių įmonių veiklos vertinimui. Likerto skalės reikšmės: 1 – visai netinkama/nerekomenduojama, 5 – labai tinkama/rekomenduojama. Taip pat prašome nurodyti aktualų rodiklio reikšmės intervalą verslo paslaugų centrų bei verslo paslaugas teikiančių įmonių vertinime (pavyzdžiui, neigiama reikšmė – nepatenkinama, 0 – 15% patenkinama, 16 – 30% vertinama gerai, nuo 31% vertinama puikiai).

Rodiklio pavadinimas	Vertinimas Likerto skalėje	Aktualus rodiklio reikšmės intervalas
Gautinų sumų apyvartumas (RTO) – $\frac{\text{gautinos sumos}}{\text{pardavimų pajamos}} \times 365$		
Mokėtinų sumų apyvartumas (PTO) – $\frac{\text{mokėtinos sumos}}{\text{pardavimų savikaina}} \times 365$		
Turto apyvartumas (TATO) – $\frac{\text{pardavimų pajamos}}{\text{turtas}}$		
Pinigų apyvartumas (CTO) – $\frac{\text{pardavimų pajamos}}{\text{pinigai ir pinigų ekvivalentai}}$		

Rodiklio pavadinimas	Vertinimas Likerto skalėje	Aktualus rodiklio reikšmės intervalas
Apyvartinio kapitalo apyvartumas (WCTO) – $\frac{\text{pardavimų pajamos}}{\text{apvyvartinis kapitalas}}$		

5. Žemiau yra pateikti **mokumo** rodikliai. Prašome juos įvertinti Likerto skalėje pagal tinkamumą verslo paslaugų centrų bei verslo paslaugas teikiančių įmonių veiklos vertinimui. Likerto skalės reikšmės: 1 – netinkama/nerekomenduojama, 5 – tinkama/rekomenduojama. Taip pat prašome nurodyti aktualų rodiklio reikšmės intervalą verslo paslaugų centrų bei verslo paslaugas teikiančių įmonių vertinime (pavyzdžiui, neigiama reikšmė – nepatenkinama, 0 – 15% patenkinama, 16 – 30% vertinama gerai, nuo 31% vertinama puikiai).

Rodiklio pavadinimas	Vertinimas Likerto skalėje	Aktualus rodiklio reikšmės intervalas
Einamojo mokumo koef. (CR) – $\frac{\text{trumpalaikis turtas}}{\text{trumpalaikiai įsipareigojimai}}$		
Skolos ir nuosavo kapitalo koef. (DER) – $\frac{\text{įsipareigojimai}}{\text{nuosavas kapitalas}}$		

6. Kiti finansiniai rodikliai.

Prašome nurodyti kitus, apklausoje nepaminėtus ir jūsų nuomone svarbius finansinius rodiklius bei jų aktualias ribas.

Rodiklio pavadinimas	Vertinimas Likerto skalėje	Aktualus rodiklio reikšmės intervalas

Makroekonominiai rodikliai.

7. Žemiau yra pateikti mokslinės literatūros analizės metu išskirti **makroekonominiai rodikliai** aktualūs verslo paslaugų centrums bei verslo paslaugas teikiančioms įmonėms. Jais bus siekiama įvertinti išorės veiksnių įtaką. Prašome juos įvertinti Likerto skalėje pagal tinkamumą verslo paslaugų centrų bei verslo paslaugas teikiančių įmonių vertinimui. Likerto skalės reikšmės: 1 – netinkama/nerekomenduojama, 5 – tinkama/rekomenduojama. Lentelėje yra komentarų skiltis, kurioje galite įrašyti norimas įžvalgas.

Rodiklio pavadinimas	Vertinimas Likerto skalėje	Komentaras
BVP pokytis		
Nedarbo lygis		
Užsienio investicijos (FDI)		
Infliacija		
Gyventojų išsilavinimo lygis		
Gyventojų užsienio kalbų išmanymas		
Nekilnojamojo turto rinkos būklė		
Šalies vidutinis darbo užmokestis		
IT vystymuisi palanki aplinka (didėjančių IT studentų/kvalifikuotų darbuotojų skaičius, RPA adaptavimas ir pan.)		

8. Prašome pateikti kitus apklausoje nepaminėtus makroekonominius rodiklius, kurie jūsų nuomone yra svarbūs vertinant verslo paslaugų centrų bei verslo paslaugas teikiančių įmonių aplinką.

Rodiklio pavadinimas	Vertinimas Likerto skalėje	Komentaras

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką.

6 priedas. Eliminuočių įmonių atrankos metu sąrašas

1 lentelė

Eliminuotų įmonių sąrašas

Įmonės pavadinimas, kodas	Eliminavimo priežastis
UAB Eternit Baltic, 110579290	Įmonė nėra juridiskai atskirta nuo verslo paslaugų centro.
UAB Hegelmann transporte, 300022163	Įmonė nėra juridiskai atskirta nuo verslo paslaugų centro.
UAB JAS Worldwide Lithuania, 300094312	Įmonė nėra juridiskai atskirta nuo verslo paslaugų centro.
UAB Littelfuse LT, 110652977	Įmonė nėra juridiskai atskirta nuo verslo paslaugų centro.
UAB Micro MATic, 300054410	VPC originaliai registruota kaip 302692536; šiuo metu išregistruota dėl reorganizacijos. Daroma prielaida, kad sujungta su pagrindine gamybine įmone – 300054410.
UAB PAROC, 110711742	Įmonė nėra juridiskai atskirta nuo verslo paslaugų centro.
UAB Virtustream LT, 302915590	Įmonė reorganizuojama.
UAB Kayak Lithuania, 302703687	Įmonė nėra juridiskai atskirta nuo verslo paslaugų centro.
UAB Sermo, -	Įmonės duomenų trūkumas.
UAB TransUnion Baltics, 302689020	Įmonė likviduojama.
British Embassy Vilnius, -	Įmonės duomenų trūkumas.
Danske Bank A/S Lietuvos filialas, 301694694	Įmonės duomenų trūkumas.
MUFG Fund Services (Cyprus) Limited Lithuania atstovybė, 305649383	Įmonės duomenų trūkumas.
UAB Revolut Bank, 304580906	Įmonės duomenų trūkumas.
DEMATIC LIMITED filialas "Dematic Kaunas", 301199533	Įmonės duomenų trūkumas.
UAB Hollister SSC Lithuania, 306710540	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
UAB Johnson Matthey Global Business Services Lithuania, 306402585	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
UAB Mouser Electronics Lithuania, 306362991	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
TGW Lietuva, TGW Limited filialas, 306054506	Įmonės duomenų trūkumas.
Bentley Systems Europe B. V. filialas, 300100651	Įmonės duomenų trūkumas.
UAB EPAM SISTEMOS Kauno filialas, 306109664	Įmonės duomenų trūkumas.
UAB Litit, 306711133	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Oracle East Central Europe Limited, Filialas, 111881740	Įmonės duomenų trūkumas.
Unisys Corporation Lietuvos filialas, 304700451	Įmonės duomenų trūkumas.
Schonfeld Strategic Advisors (Lithuania) UAB, 306173065	Įmonė likviduojama.
UAB "Itransition", 305700098	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
UAB NFQ Investment, 306176474	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
valantic LT, UAB, 305958127	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Citco Governance Services Lithuania, UAB, 305810840	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Continental Tires Business Services, UAB, 306063359	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
UAB Mediq Business Services Lithuania, 306173147	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Nobia UAB, 305979751	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Digitech Lithuania, UAB, 305947554	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Convera Lithuania, UAB, 305910417	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Accenture Lithuania UAB, 305832609	Įmonės duomenų trūkumas.
Vention Development UAB, 305887744	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Alter Domus Lithuania, UAB, 305736500	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Citco Fund Services Lithuania, UAB, 305810872	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
UAB Visma Tech, 306156176	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
HCL Technologies Lithuania UAB, 304371867	Įmonės duomenų trūkumas.
PHOENIX Business Services UAB, 305118938	Įmonės duomenų trūkumas.

Įmonės pavadinimas, kodas	Eliminavimo priežastis
Blockchain (LT), UAB, 305048386	Įmonės duomenų trūkumas.
AL-KO Technology Lithuania, UAB, 304767304	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
Sai360, UAB, 305151589	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
Shopify Lithuania, UAB, 303888502	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
Arctic Adventures UAB, 304945899	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
BMI GBS UAB, 111774432	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
CSD Inžinieriai, UAB, 302838083	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
Outokumpu Stainless UAB, 304268543	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
UAB Greencarrier Service Center, 303075922	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
Digital Media Innovations LT, UAB, 304837350	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
OpSec Online, UAB, 301114675	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
Citco Mercator, UAB, 300972621	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
Eisfeld Engineering, UAB, 305163673	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
UAB "Nordzucker Business Services", 305177922	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
UAB IBM Lietuva Verslo Paslaugos, 305655450	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Hallo Healthcare Business Services UAB, 305726342	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
UAB Devoteam Lithuania, 305163723	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Rocket Software Lithuania UAB, 305430382	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Guidehouse Lithuania UAB, 305689260	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Sapiens Lithuania, UAB, 302866403	Finansiniai rezultatai reikšmingai iškraipo duomenų visumą.
DexCom Lithuania UAB, 305634794	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.
Metso Global Business Services UAB, 305243183	Įmonės duomenų trūkumas dėl per jauno amžiaus.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

7 priedas. Baigtinis analizuojamų įmonių sąrašas

1 lentelė

Baigtinis analizuojamų įmonių sąrašas

Užsienio kapitalo įmonės	Lietuviško kapitalo įmonės
WinBas, UAB, 111775687	UAB "Platforma LT", 304565854
UAB "Eisa", 300113353	Tomorrow's Trends & Tools, UAB, 302421093
UAB "EXADEL LT", 303316063	UAB "MEDIAPARK", 302536163
UAB SuperOffice, 303262320	UAB "Naujas tiltas", 304076322
Dana Lithuania UAB, 305094558	UAB "ACME Valda", 302312717
NKT Lithuania, UAB, 304777259	UAB "Audifina", 125921757
Nokia Solutions and Networks, UAB, 300629882	UAB "On ads", 304974160
BAZAARVOICE, UAB, 304852612	UAB "Apskaitos projektas", 304458471
Centric IT Solutions Lithuania UAB, 304771516	AFServices, UAB, 304416230
Omega 365 Lithuania UAB, 300548747	UAB Meso group, 303352433
MOODY'S LITHUANIA, UAB, 304968887	UAB "ROSK Consulting", 302692397
Dassault Systemes, UAB, 111657735	UAB "EVA paslaugos", 302559906
DXC Technology Baltic, UAB, 301575590	Numeri, UAB, 300602458
Nortal UAB, 300118279	UAB "Pagautė", 300053454
Revel Systems UAB, 303480970	Audito UAB "In salvo", 135687548
twoday UAB, 302634807	UAB "TEZAURUS KONSULTACIJOS", 123961361
UAB "EUROMONITOR INTERNATIONAL - EASTERN EUROPE", 300121962	UAB "Informacinių technologijų organizacija", 300558136
Intrum Global Business Services, UAB, 303326659	UAB "BPO House", 163270095
KPMG Baltics, UAB, 111494971	UAB NRD CS, 303115085
Nasdaq Vilnius Services, UAB, 303332886	UAB "Zenitech", 302883071
ECIT NORIAN, UAB, 300517495	FRANMAX, UAB, 302670810
World Courier (Lithuania), UAB, 304724897	UAB "Asseco Lietuva", 302631095
UAB "COWI Lietuva", 111550441	UAB "Omnisend", 302530363
Festo, UAB, 210168660	UAB "INSOFT", 302294870
Yara Lietuva, UAB, 304444094	UAB "Proit", 302560374
Adform Lithuania, UAB, 300555649	UAB "BTT Group", 300665914
Cognizant Technology Solutions Lithuania, UAB, 300661912	UAB "Ondato", 303342439
Wix.com, UAB, 303108774	GO-ERP, UAB, 302602282
Majorel Lithuania UAB, 304716473	UAB "SOLUTIONLAB PRODUCTION", 300629188
UAB "Teleperformance LT", 304110422	UAB "Nsoft", 300079869
Western Union Processing Lithuania, UAB, 302513944	UAB Adroit, 302918191
Telia Global Services Lithuania, UAB, 134517169	UAB "Present Connection", 302856551

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

8 priedas. Užsienio kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių duomenys

1 lentelė

Užsienio kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių duomenys

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
111775687	2019 m.	2.62	1.23	0.50	0.03	21,772.30	22,484.80
300113353	2019 m.	1.66	0.78	1.20	0.01	124,984.27	126,609.82
303316063	2019 m.	1.54	0.09	1.76	0.01	56,413.44	56,739.44
303262320	2019 m.	3.46	0.04	0.67	0.07	55,962.78	59,880.28
305094558	2019 m.	0.07	0.00	(2.10)	(0.77)	21,115.89	4,754.04
304777259	2019 m.	0.88	0.75	1.89	0.03	44,830.78	46,315.54
300629882	2019 m.	4.75	4.24	0.26	0.08	45,062.03	48,637.84
304852612	2019 m.	0.66	0.24	1.27	0.08	34,440.95	37,150.11
304771516	2019 m.	0.21	0.08	(1.53)	(0.26)	30,014.35	21,855.94
300548747	2019 m.	4.60	3.18	0.25	0.06	38,496.08	40,631.58
304968887	2019 m.	1.62	0.60	0.93	0.19	23,685.31	25,536.98
111657735	2019 m.	1.49	0.93	2.58	0.04	57,108.04	59,612.86
301575590	2019 m.	4.62	4.46	0.27	0.06	39,303.49	41,590.99
300118279	2019 m.	2.86	0.12	3.35	0.03	58,283.95	60,086.42
303480970	2019 m.	2.91	0.37	1.31	0.05	38,561.96	40,336.82
302634807	2019 m.	4.14	3.37	0.78	0.10	46,610.50	51,303.87
300121962	2019 m.	1.53	0.36	1.63	0.10	38,987.64	42,756.23
303326659	2019 m.	0.63	0.03	1.07	0.06	19,543.45	20,783.48
111494971	2019 m.	1.18	0.00	2.90	0.02	41,114.71	41,854.45
303332886	2019 m.	2.14	0.58	0.46	0.03	49,699.37	51,050.63

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
300517495	2019 m.	4.22	0.38	19.61	0.03	23,509.69	24,316.38
304724897	2019 m.	10.39	9.22	0.11	0.07	11,554.83	10,017.81
111550441	2019 m.	2.30	0.38	0.95	0.04	36,060.66	37,487.58
210168660	2019 m.	2.96	1.21	0.43	0.06	32,894.59	34,773.87
304444094	2019 m.	0.18		(3.13)	(0.32)	49,265.95	33,683.02
300555649	2019 m.	1.19	0.03	5.22	0.07	53,277.63	56,959.57
300661912	2019 m.	2.31		0.30	0.10	33,377.62	36,863.21
303108774	2019 m.	1.95	0.48	0.50	0.08	54,127.06	58,224.87
304716473	2019 m.	3.64	0.30	0.41	0.07	39,811.52	42,598.34
304110422	2019 m.	2.32	0.83	(3.82)	(0.10)	23,471.81	21,013.37
302513944	2019 m.	3.17	0.07	0.36	0.10	33,714.21	37,090.58
134517169	2019 m.	0.83	0.09	4.17	0.06	31,222.47	33,157.93
	Vidurkis	2.47	1.15	1.39	0.01	40,883.73	41,442.46
111775687	2020 m.	3.21	1.87	0.44	0.10	23,560.16	26,006.72
300113353	2020 m.	6.92	4.47	0.22	0.05	126,782.55	131,873.09
303316063	2020 m.	1.49	0.02	1.88	(0.00)	55,311.92	55,182.40
303262320	2020 m.	3.79	0.05	1.14	0.07	58,931.25	63,036.63
305094558	2020 m.	0.43		(5.77)	0.05	40,299.87	42,158.27
304777259	2020 m.	1.31	1.18	1.39	0.05	36,904.08	38,621.39
300629882	2020 m.	3.97	3.51	0.34	0.05	45,067.69	47,310.54
304852612	2020 m.	0.77	0.53	1.66	0.08	40,435.77	43,712.71
304771516	2020 m.	3.48	1.91	0.43	0.14	46,348.83	52,790.86
300548747	2020 m.	5.07	3.89	0.23	0.07	40,698.90	43,404.00
304968887	2020 m.	5.47	1.86	0.93	0.24	49,315.39	53,585.22
111657735	2020 m.	0.74	0.74	2.04	0.04	65,618.41	68,159.82
301575590	2020 m.	2.68	2.04	0.62	0.06	42,538.84	45,047.81

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
300118279	2020 m.	1.02	0.04	5.49	0.03	65,716.05	65,432.10
303480970	2020 m.	2.29	0.02	2.31	0.05	38,664.63	40,729.37
302634807	2020 m.	4.54	3.87	0.28	0.13	48,878.45	55,066.30
300121962	2020 m.	1.35	0.28	2.07	0.10	43,060.07	47,361.72
303326659	2020 m.	2.05	0.85	0.58	0.07	25,236.75	27,117.92
111494971	2020 m.	0.98	0.24	17.48	0.10	44,997.07	49,291.49
303332886	2020 m.	2.38	0.21	0.63	0.04	56,613.92	58,901.90
300517495	2020 m.	1.60	0.69	3.61	0.11	26,246.96	29,036.29
304724897	2020 m.	3.11	1.89	0.35	0.13	40,430.29	39,330.53
111550441	2020 m.	1.39	1.38	1.37	0.01	35,385.86	35,852.33
210168660	2020 m.	4.10	1.56	0.35	0.07	36,296.41	38,813.26
304444094	2020 m.	0.07		(3.55)	0.12	61,221.46	68,829.57
300555649	2020 m.	0.88	0.02	5.79	0.07	44,291.11	47,576.82
300661912	2020 m.	3.09		0.25	0.11	32,458.84	35,867.02
303108774	2020 m.	1.79	0.85	0.52	0.06	62,305.05	65,819.16
304716473	2020 m.	2.84	0.20	0.24	0.07	32,382.76	34,711.88
304110422	2020 m.	1.66	0.33	(3.24)	(0.01)	27,090.45	26,898.68
302513944	2020 m.	3.50	0.07	0.34	0.10	35,806.87	39,390.94
134517169	2020 m.	1.06	0.15	2.43	0.05	42,121.78	44,256.39
	Vidurkis	2.47	1.20	1.34	0.07	45,969.33	48,786.66
111775687	2021 m.	3.41	2.34	0.41	0.06	23,440.39	24,932.42
300113353	2021 m.	5.42	0.62	0.35	0.08	64,752.56	67,594.78
303316063	2021 m.	1.47	0.02	1.83	0.01	63,386.98	64,019.61
303262320	2021 m.	5.28	0.15	0.96	0.07	61,565.79	65,859.97
305094558	2021 m.	1.05		7.57	0.45	32,628.42	47,356.11
304777259	2021 m.	1.72	1.62	0.99	0.05	38,399.41	40,344.28

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
300629882	2021 m.	3.66	2.76	0.37	0.11	47,154.40	52,521.22
304852612	2021 m.	1.19	0.90	1.13	0.08	42,506.97	45,851.31
304771516	2021 m.	1.90	1.06	0.43	0.07	46,076.28	49,272.55
300548747	2021 m.	3.68	2.87	0.35	0.01	50,332.05	45,728.23
304968887	2021 m.	3.96	0.15	0.85	0.07	52,435.29	56,034.49
111657735	2021 m.	1.03	0.97	1.22	0.04	83,311.96	86,442.95
301575590	2021 m.	5.72	4.46	0.21	0.06	39,777.73	42,092.47
300118279	2021 m.	1.04	0.06	4.77	0.05	70,208.79	71,934.07
303480970	2021 m.	3.40	0.07	2.05	0.06	45,959.01	48,757.21
302634807	2021 m.	2.78	2.04	0.57	0.12	51,841.27	57,888.89
300121962	2021 m.	1.34	0.38	2.21	0.10	52,350.22	57,736.66
303326659	2021 m.	1.88	0.91	0.73	0.05	28,721.98	30,040.24
111494971	2021 m.	1.61	0.78	1.41	0.15	42,331.99	48,873.67
303332886	2021 m.	1.93	0.12	0.72	0.03	56,199.43	58,091.17
300517495	2021 m.	2.30	0.31	7.03	0.03	28,128.77	28,882.45
304724897	2021 m.	2.82	1.25	0.44	0.01	37,239.14	36,724.04
111550441	2021 m.	1.44	1.33	1.23	0.04	36,010.51	37,327.73
210168660	2021 m.	2.81	1.91	0.58	0.05	38,473.13	40,307.13
304444094	2021 m.	1.18	0.86	1.99	0.19	59,690.90	71,007.54
300555649	2021 m.	0.97	0.00	4.61	0.08	49,937.32	53,840.46
300661912	2021 m.	5.09		0.17	0.09	32,394.55	35,301.73
303108774	2021 m.	1.96	0.51	0.45	0.08	61,065.21	65,920.23
304716473	2021 m.	1.85	0.16	0.48	0.08	32,430.12	34,870.70
304110422	2021 m.	3.27	1.02	1.62	0.22	27,207.88	33,267.63
302513944	2021 m.	4.20	0.16	0.29	0.10	37,748.63	41,524.14
134517169	2021 m.	1.05	0.36	4.36	0.07	44,584.22	47,506.48

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
	Vidurkis	2.57	1.01	1.64	0.09	46,196.60	49,620.39
111775687	2022 m.	4.94	3.45	0.24	0.02	27,372.18	27,761.29
300113353	2022 m.	10.29	6.62	0.22	0.07	77,701.43	83,201.86
303316063	2022 m.	1.40	0.02	2.16	0.00	69,372.50	69,450.00
303262320	2022 m.	11.28	0.18	0.63	0.07	74,371.78	79,797.81
305094558	2022 m.	1.07		2.39	0.03	35,157.85	36,193.77
304777259	2022 m.	2.02	1.75	0.89	0.07	44,652.98	47,583.36
300629882	2022 m.	3.01	2.34	0.53	0.09	48,886.40	53,308.40
304852612	2022 m.	1.61	1.32	0.88	0.08	42,023.32	45,207.60
304771516	2022 m.	2.56	0.47	0.56	0.06	52,569.87	55,808.79
300548747	2022 m.	0.31	2.06	0.44	0.02	35,390.35	54,602.20
304968887	2022 m.	4.46	0.03	0.55	0.06	60,358.70	64,211.13
111657735	2022 m.	0.82	0.52	1.48	0.04	88,572.21	91,865.60
301575590	2022 m.	10.19	8.77	0.12	0.06	40,526.52	42,933.04
300118279	2022 m.	0.85	0.03	15.85	0.01	75,118.52	74,555.56
303480970	2022 m.	3.76	0.03	1.26	0.06	51,240.19	54,423.89
302634807	2022 m.	2.12	1.37	0.63	0.11	55,080.46	61,252.87
300121962	2022 m.	1.29	0.30	2.37	0.10	54,770.60	60,153.29
303326659	2022 m.	3.04	1.10	0.92	0.03	47,899.26	49,295.14
111494971	2022 m.	2.37	1.31	0.68	0.09	45,597.02	49,791.88
303332886	2022 m.	2.23	0.07	0.57	0.11	60,553.19	67,449.47
300517495	2022 m.	3.90	1.24	5.16	0.03	29,631.99	30,659.71
304724897	2022 m.	1.50	0.41	0.92	0.09	36,342.31	36,722.43
111550441	2022 m.	0.65	0.56	2.14	0.04	39,870.64	41,309.29
210168660	2022 m.	2.70	1.24	0.56	0.03	40,963.06	42,088.05
304444094	2022 m.	1.00	0.44	3.13	(0.04)	61,658.62	59,276.95

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
300555649	2022 m.	0.78	0.10	5.04	0.07	51,648.04	55,310.06
300661912	2022 m.	2.29		0.42	0.09	33,270.29	36,309.79
303108774	2022 m.	0.88	0.11	1.04	0.08	65,156.06	70,341.64
304716473	2022 m.	0.90	0.56	7.57	(0.04)	46,022.84	42,580.84
304110422	2022 m.	1.73	1.08	2.10	0.13	37,137.30	41,953.80
302513944	2022 m.	4.68	0.14	0.25	0.10	43,952.66	48,348.05
134517169	2022 m.	1.34	0.07	3.01	0.07	48,197.90	51,489.85
	Vidurkis	2.87	1.26	2.02	0.06	50,658.34	53,913.67
111775687	2023 m.	4.72	3.17	0.26	0.06	31,090.29	32,986.21
300113353	2023 m.	2.12	0.43	0.96	(0.00)	24,886.00	24,795.00
303316063	2023 m.	1.42	0.02	1.98	0.04	78,536.75	81,769.88
303262320	2023 m.	4.67	0.57	0.67	0.07	76,709.78	82,110.32
305094558	2023 m.	1.57		2.68	0.04	40,505.17	42,165.67
304777259	2023 m.	2.01	1.62	0.93	0.06	49,930.06	52,715.48
300629882	2023 m.	3.83	3.38	0.35	0.11	47,516.20	52,805.49
304852612	2023 m.	1.89	1.15	0.80	0.07	45,339.28	48,721.55
304771516	2023 m.	2.44	1.36	0.62	0.06	56,395.55	59,622.68
300548747	2023 m.	3.03	2.18	0.45	0.16	35,541.88	62,168.09
304968887	2023 m.	5.00	0.01	0.49	0.06	68,875.71	72,728.89
111657735	2023 m.	1.89	1.44	1.57	0.05	100,211.88	105,527.03
301575590	2023 m.	15.67	14.94	0.08	0.08	65,197.24	70,119.20
300118279	2023 m.	1.00	0.01	7.85	0.02	77,485.51	75,586.96
303480970	2023 m.	4.54	0.08	0.84	0.06	51,073.26	54,147.26
302634807	2023 m.	1.68	0.61	0.48	0.07	62,806.45	66,935.48
300121962	2023 m.	1.34	0.92	2.06	0.10	62,126.56	68,436.76
303326659	2023 m.	2.81	2.34	0.48	0.07	48,665.19	51,986.95

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
111494971	2023 m.	2.58	1.30	0.59	0.08	46,032.58	49,848.44
303332886	2023 m.	2.25	0.05	0.57	0.04	62,617.28	65,353.09
300517495	2023 m.	1.01	0.24	8.21	0.02	31,522.42	32,064.73
304724897	2023 m.	1.42	0.24	0.72	0.02	41,383.30	40,571.44
111550441	2023 m.	1.32	1.07	1.02	0.04	43,708.18	45,672.71
210168660	2023 m.	2.41	1.33	0.67	0.05	47,111.83	49,470.17
304444094	2023 m.	1.32	0.88	2.41	0.07	56,652.50	60,776.49
300555649	2023 m.	0.80	0.00	4.33	0.07	56,405.48	60,410.96
300661912	2023 m.	1.79		0.51	0.09	37,601.70	41,022.69
303108774	2023 m.	3.50	0.14	0.32	0.08	74,271.78	80,206.71
304716473	2023 m.	1.36	0.31	1.17	0.20	40,195.67	48,223.92
304110422	2023 m.	1.24	0.30	2.10	0.11	34,830.81	38,612.41
302513944	2023 m.	5.21	0.18	0.23	0.10	47,042.16	51,746.37
134517169	2023 m.	1.48	0.38	2.37	0.07	53,766.03	57,362.66
	Vidurkis	2.79	1.35	1.52	0.07	53,001.08	57,083.49

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

9 priedas. Lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių duomenys

1 lentelė

Lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių duomenys

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
304565854	2019 m.	2.73	2.54	0.56	0.86	30,090.56	55,828.81
302421093	2019 m.	1.13	0.00	7.71	0.01	21,586.88	21,791.11
304076322	2019 m.	1.68	1.54	1.16	0.17	13,282.53	15,584.81
302312717	2019 m.	0.83	0.01	2.43	0.05	45,485.98	47,732.34
125921757	2019 m.	1.73	0.95	1.06	0.14	21,041.17	23,861.69
304974160	2019 m.	7.00	3.77	0.17	1.67	7,549.83	20,189.33
304458471	2019 m.	0.95	0.05	1.27	0.13	8,230.07	9,276.67
304416230	2019 m.	0.78	0.24	1.35	0.03	43,135.95	44,297.45
303352433	2019 m.	1.67	0.81	1.41	0.38	22,998.78	31,701.56
302692397	2019 m.	2.15	1.53	0.91	0.24	14,739.76	18,215.24
302559906	2019 m.	0.48	0.01	6.85	0.11	36,808.12	39,967.04
300602458	2019 m.	1.72	0.57	1.17	0.12	19,315.76	21,545.12
300053454	2019 m.	1.02	0.45	1.16	0.08	29,308.58	31,517.19
135687548	2019 m.	1.38	1.03	1.14	0.29	24,730.09	31,638.15
123961361	2019 m.	1.07	0.52	2.78	0.01	34,369.95	34,000.55
163270095	2019 m.	1.57	0.21	1.78	0.04	30,558.96	31,908.04
303115085	2019 m.	1.98	0.80	0.64	0.08	94,500.00	101,285.71
302883071	2019 m.	0.85	0.29	18.08	0.00	33,185.57	33,326.69
302670810	2019 m.	7.11	6.47	0.16	0.18	8,195.65	9,065.22
302631095	2019 m.	1.26	0.92	4.16	0.06	57,040.70	60,523.26

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
302530363	2019 m.	4.69	0.10	0.37	0.75	42,980.80	74,936.19
302294870	2019 m.	1.50	0.28	1.79	0.07	44,877.58	48,154.41
300665914	2019 m.	1.17	0.21	1.87	0.05	71,827.95	74,883.97
303342439	2019 m.	0.46	0.09	(4.93)	(0.57)	23,566.86	10,041.94
300629188	2019 m.	3.36	1.54	0.23	0.22	43,772.93	53,088.76
300558136	2019 m.	4.62	2.80	0.23	0.28	39,785.43	50,260.04
300079869	2019 m.	3.16	1.44	0.31	0.14	70,250.58	79,287.67
302918191	2019 m.	1.48	0.59	1.22	(0.00)	103,150.67	102,974.75
302856551	2019 m.	0.91	0.03	2.51	0.07	21,598.64	22,990.36
302602282	2019 m.	3.26	0.24	1.09	0.13	64,114.13	72,598.00
302560374	2019 m.	1.55	0.47	1.51	0.03	55,461.67	56,851.56
302536163	2019 m.	0.97	0.19	3.54	0.01	40,750.79	40,945.22
	Vidurkis	2.07	0.96	2.05	0.18	38,071.65	42,820.90
304565854	2020 m.	3.76	2.83	0.32	0.31	48,621.13	63,633.88
302421093	2020 m.	1.09	0.04	6.99	(0.02)	19,352.41	19,012.47
304076322	2020 m.	1.93	1.03	0.78	0.27	22,349.85	28,435.26
302312717	2020 m.	0.51	0.02	1.56	0.07	44,856.40	48,121.62
125921757	2020 m.	1.66	0.88	1.04	0.07	29,157.25	31,156.10
304974160	2020 m.	2.19	0.91	0.84	(0.20)	16,196.17	13,006.83
304458471	2020 m.	0.97	0.09	5.27	(0.06)	17,847.67	16,580.93
304416230	2020 m.	0.82	0.23	0.99	0.08	37,421.30	40,266.10
303352433	2020 m.	2.21	0.39	1.27	0.33	25,365.67	33,428.44
302692397	2020 m.	2.03	1.04	0.90	0.22	16,167.00	19,412.33
302559906	2020 m.	1.22	0.00	2.63	(0.34)	68,128.36	44,952.80
300602458	2020 m.	2.69	1.40	0.54	4.37	6,559.08	35,227.60
300053454	2020 m.	1.40	0.93	1.09	0.13	29,678.58	33,449.96

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
135687548	2020 m.	1.62	1.28	0.95	0.19	27,379.32	32,451.53
123961361	2020 m.	1.67	0.67	0.89	0.22	32,377.70	40,170.50
163270095	2020 m.	2.14	0.78	1.78	0.03	28,749.52	29,510.85
303115085	2020 m.	2.08	0.65	0.76	0.08	106,392.86	115,321.43
302883071	2020 m.	1.01	0.04	5.35	0.06	43,585.47	46,006.39
302670810	2020 m.	2.47	1.15	0.69	0.04	73,630.43	76,793.48
302631095	2020 m.	1.20	0.78	3.60	0.06	72,610.47	76,162.79
302530363	2020 m.	2.10	0.26	0.32	0.48	92,345.17	137,023.45
302294870	2020 m.	1.84	1.06	1.17	0.23	54,369.28	66,361.93
300665914	2020 m.	1.19	0.12	2.24	0.02	96,446.85	98,362.11
303342439	2020 m.	0.99	0.07	(3.04)	(0.31)	53,359.83	36,985.97
300629188	2020 m.	4.86	3.46	0.17	0.56	41,855.93	65,229.00
300558136	2020 m.	4.67	1.77	0.22	0.29	46,370.82	59,048.73
300079869	2020 m.	7.16	2.63	0.11	0.23	61,735.71	75,849.79
302918191	2020 m.	1.28	0.50	1.94	(0.00)	112,057.33	112,046.17
302856551	2020 m.	1.23	0.11	1.94	0.03	29,327.83	30,305.04
302602282	2020 m.	2.18	0.12	0.93	0.16	64,543.72	74,508.70
302560374	2020 m.	1.80	0.76	3.67	0.03	91,275.64	93,834.49
302536163	2020 m.	1.63	0.70	3.82	0.01	35,058.87	35,540.18
	Vidurkis	2.05	0.83	1.62	0.24	48,286.68	54,006.15
304565854	2021 m.	3.99	2.36	0.31	0.35	56,136.68	75,731.27
302421093	2021 m.	0.97	0.05	2.50	0.05	20,522.97	21,578.99
304076322	2021 m.	6.71	6.18	4.60	0.75	23,547.18	41,192.29
302312717	2021 m.	0.44	0.00	2.17	0.05	55,972.28	58,875.76
125921757	2021 m.	1.40	0.27	1.48	0.05	32,031.55	33,722.42
304974160	2021 m.	2.77	1.94	0.32	0.74	17,207.70	29,728.00

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
304458471	2021 m.	1.26	0.01	6.62	0.02	25,774.68	26,167.65
304416230	2021 m.	0.82	0.06	1.03	0.03	35,527.37	36,293.26
303352433	2021 m.	2.53	0.45	0.98	0.75	25,232.18	44,228.45
302692397	2021 m.	2.34	1.35	0.57	0.37	18,442.08	24,965.79
302559906	2021 m.	1.70	0.01	0.92	0.13	43,263.50	48,827.64
300602458	2021 m.	1.99	0.95	0.93	0.18	27,488.21	32,348.82
300053454	2021 m.	1.14	0.78	1.13	0.12	32,928.41	36,698.52
135687548	2021 m.	1.68	1.44	1.06	0.19	36,747.77	37,194.37
123961361	2021 m.	2.97	0.19	0.47	0.37	32,544.71	44,507.62
163270095	2021 m.	1.99	0.50	2.55	0.08	30,681.23	33,204.77
303115085	2021 m.	1.66	0.95	1.24	0.13	139,411.76	157,794.12
302883071	2021 m.	1.19	0.11	2.44	0.07	46,449.12	49,622.13
302670810	2021 m.	2.57	1.02	0.69	0.06	79,447.06	84,600.00
302631095	2021 m.	1.33	0.48	2.66	0.10	62,375.00	68,465.00
302530363	2021 m.	1.58	0.12	1.31	0.01	131,059.16	132,627.03
302294870	2021 m.	2.09	1.05	0.92	0.18	52,721.07	60,674.26
300665914	2021 m.	1.35	0.13	1.76	0.04	129,159.51	133,235.06
303342439	2021 m.	2.07	0.99	(9.44)	(0.32)	41,229.64	27,939.67
300629188	2021 m.	5.10	3.14	0.16	0.22	54,684.58	66,362.58
300558136	2021 m.	4.26	1.52	0.24	0.12	62,897.31	70,693.14
300079869	2021 m.	4.45	0.92	0.25	0.28	63,261.71	76,415.58
302918191	2021 m.	1.19	0.54	2.35	0.01	112,598.18	113,826.47
302856551	2021 m.	1.28	0.17	2.33	0.01	32,905.15	33,315.85
302602282	2021 m.	2.19	0.08	0.81	0.14	113,264.88	128,439.53
302560374	2021 m.	1.80	1.18	2.50	0.02	113,103.85	115,645.83
302536163	2021 m.	1.84	0.71	6.83	0.00	49,914.89	50,116.78

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
	Vidurkis	2.21	0.93	1.40	0.17	56,204.10	62,344.96
304565854	2022 m.	2.55	1.86	0.59	0.29	70,705.48	91,203.56
302421093	2022 m.	0.85	0.01	3.35	0.04	23,283.89	24,123.43
304076322	2022 m.	1.37	0.91	2.22	1.33	30,097.73	66,926.88
302312717	2022 m.	0.90	0.01	1.51	0.05	67,075.24	70,708.92
125921757	2022 m.	1.50	0.23	1.38	0.12	38,774.83	43,409.29
304974160	2022 m.	5.22	2.61	0.21	1.61	82,208.00	214,440.71
304458471	2022 m.	1.62	0.01	2.42	0.06	36,254.24	38,522.19
304416230	2022 m.	0.96	0.05	1.28	0.08	40,274.45	43,358.41
303352433	2022 m.	2.45	0.15	1.36	0.35	52,806.89	56,420.22
302692397	2022 m.	2.36	2.27	0.65	0.28	23,859.54	30,584.11
302559906	2022 m.	2.33	0.50	0.80	0.10	46,903.13	51,393.65
300602458	2022 m.	1.68	0.91	1.65	0.15	32,236.39	36,995.61
300053454	2022 m.	1.26	0.77	1.15	0.14	40,128.92	45,817.12
135687548	2022 m.	0.73	0.54	2.64	0.37	31,135.74	42,604.42
123961361	2022 m.	1.78	0.45	0.91	0.24	39,018.19	48,271.38
163270095	2022 m.	1.62	0.37	2.32	0.08	34,955.79	37,872.48
303115085	2022 m.	1.88	0.44	1.47	0.13	142,105.26	159,789.47
302883071	2022 m.	1.44	0.06	1.36	0.06	51,825.03	54,771.25
302670810	2022 m.	2.03	1.00	0.90	0.15	80,706.52	92,543.48
302631095	2022 m.	1.32	0.25	2.41	0.06	67,994.92	72,299.49
302530363	2022 m.	2.20	0.43	0.74	0.14	138,271.59	157,354.47
302294870	2022 m.	1.78	0.41	1.19	0.08	62,611.15	66,634.01
300665914	2022 m.	1.18	0.16	1.76	0.03	175,188.78	179,383.70
303342439	2022 m.	1.06	0.39	(1.47)	(0.46)	48,124.23	25,766.87
300629188	2022 m.	2.73	1.07	0.31	0.08	69,083.91	74,470.26

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
300558136	2022 m.	3.90	2.21	0.24	0.23	65,684.56	80,299.44
300079869	2022 m.	1.67	0.10	1.02	0.07	102,750.32	109,718.11
302918191	2022 m.	1.12	0.64	3.76	0.01	128,102.92	129,108.44
302856551	2022 m.	1.23	0.33	2.83	0.01	38,842.48	39,342.40
302602282	2022 m.	2.72	0.15	0.65	0.11	111,043.47	121,738.24
302560374	2022 m.	1.38	0.56	2.37	0.07	109,725.15	116,859.37
302536163	2022 m.	1.17	0.20	9.36	0.03	85,018.95	87,365.71
	Vidurkis	1.81	0.63	1.67	0.19	67,712.43	78,440.53
304565854	2023 m.	2.76	1.19	0.49	0.23	89,142.79	109,588.00
302421093	2023 m.	1.69	0.00	1.62	0.03	25,740.08	26,326.87
304076322	2023 m.	1.24	0.61	1.75	0.59	35,076.23	52,506.73
302312717	2023 m.	1.44	0.42	0.86	0.06	66,979.64	70,684.46
125921757	2023 m.	1.43	0.02	1.70	0.08	44,517.49	47,917.90
304974160	2023 m.	2.26	0.70	0.55	1.57	72,216.67	185,945.89
304458471	2023 m.	2.60	0.04	0.66	0.33	42,038.65	55,880.65
304416230	2023 m.	1.50	0.11	1.18	(0.01)	43,389.96	42,946.88
303352433	2023 m.	1.30	0.04	2.78	0.18	40,657.63	46,709.30
302692397	2023 m.	2.17	1.46	0.77	0.14	28,130.56	32,029.25
302559906	2023 m.	1.48	0.03	0.67	0.12	45,432.63	50,660.06
300602458	2023 m.	1.90	0.96	1.23	0.15	38,318.23	43,985.90
300053454	2023 m.	0.95	0.51	1.66	0.13	50,378.68	57,032.72
135687548	2023 m.	0.88	0.33	16.90	0.49	35,009.58	52,148.58
123961361	2023 m.	1.89	0.31	0.90	0.28	43,591.40	55,342.12
163270095	2023 m.	1.94	0.47	6.49	0.02	37,071.09	37,939.06
303115085	2023 m.	2.03	0.48	2.27	0.16	138,217.39	160,195.65
302883071	2023 m.	2.14	0.04	0.78	0.07	53,037.16	56,842.47

Įmonės kodas	Metai	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
302670810	2023 m.	1.78	0.61	0.94	0.18	86,446.60	102,368.93
302631095	2023 m.	1.47	0.86	2.09	0.05	92,502.44	97,234.15
302530363	2023 m.	2.99	0.94	0.40	0.35	149,787.77	202,640.65
302294870	2023 m.	2.34	0.98	0.71	0.09	65,496.92	70,731.44
300665914	2023 m.	0.97	0.16	2.14	0.00	168,432.56	168,380.02
303342439	2023 m.	0.41	0.19	(1.37)	(0.12)	50,656.70	44,324.68
300629188	2023 m.	1.95	0.97	0.40	0.01	86,853.03	88,043.88
300558136	2023 m.	2.49	0.33	0.42	0.13	68,505.65	77,442.52
300079869	2023 m.	1.99	0.65	0.57	0.33	93,361.20	123,266.67
302918191	2023 m.	0.98	0.51	3.74	0.01	131,428.85	132,759.79
302856551	2023 m.	1.80	0.93	1.02	0.10	43,293.88	47,732.50
302602282	2023 m.	3.95	0.26	0.40	0.05	126,166.37	132,806.65
302560374	2023 m.	1.74	0.89	4.34	0.09	88,687.77	96,920.58
302536163	2023 m.	1.40	0.31	2.91	0.09	93,016.35	101,547.73
	Vidurkis	1.81	0.51	1.94	0.19	71,049.44	83,465.08

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

1 lentelė

Makroekonominių rodiklių duomenys

Metai	Nedarbo lygis	Infliacijos lygis	Gyventojų išsilavinimo lygis (25-64 m.)	Užsienio kalbų mokėjimas	Vidutinis darbo užmokestis	Studentų skaičius	Darbuotojų, verslo centruose, tenkantis gyventojų	dirbančių paslaugų skaičius 1000	BVP vienam gyventojui, to meto kainomis	FDI, tenkančios vienam gyventojui
2019 m.	6.30%	2.20%	62.09%	49.95%	18,337.00	111,259	25.6		17,522.10	7,364
2020 m.	8.50%	1.10%	63.59%	50.38%	19,476.00	105,942	29.8		17,844.40	8,957
2021 m.	7.10%	4.60%	65.26%	49.16%	21,720.00	104,347	36.10		20,110.60	10,235
2022 m.	5.90%	18.90%	68.73%	50.90%	24,294.00	103,373	38.00		23,815.40	11,606
2023 m.	6.80%	8.70%	68.49%	49.67%	27,178.00	102,366	38.00		25,065.70	12,320

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

11 priedas. Galutiniai veiklos efektyvumo ir makroekonominių rodiklių duomenys

1 lentelė

Galutiniai veiklos efektyvumo ir makroekonominių rodiklių duomenys

	Užsienio kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodikliai				
	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Einamojo mokumo koeficientas	2.4693	2.47	2.5749	2.8738	2.792
Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	1.1483	1.1972	1.0054	1.2566	1.3547
Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	1.3924	1.3396	1.6364	2.0231	1.5239
Sąnaudų ir pajamų santykis	0.0083	0.0749	0.0861	0.0576	0.0698
Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	40,883.73	45,969.33	46,196.60	50,658.34	53,001.08
Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui	41,442.46	48,786.66	49,620.39	53,913.67	57,083.49
	Lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodikliai				
	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Einamojo mokumo koeficientas	2.0694	2.0506	2.2076	1.8114	1.8079
Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	0.9588	0.8335	0.9259	0.6264	0.51
Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	2.0523	1.6168	1.3959	1.6666	1.9371
Sąnaudų ir pajamų santykis	0.1815	0.2391	0.1666	0.1894	0.1873
Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	38,071.65	48,286.68	56,204.10	67,712.43	71,049.44
Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui	42,820.90	54,006.15	62,344.96	78,440.53	83,465.08
	Verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumo rodikliai				
	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Einamojo mokumo koeficientas	2.2694	2.2603	2.3913	2.3426	2.3
Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	1.0505	1.0064	0.9644	0.9313	0.9187
Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	1.7224	1.4782	1.5162	1.8449	1.7305
Sąnaudų ir pajamų santykis	0.0949	0.157	0.1264	0.1235	0.1285
Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	39,477.69	47,128.00	51,200.35	59,185.39	62,025.26
Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui	42,131.68	51,396.41	55,982.68	66,177.10	70,274.29

	Makroekonominiai rodikliai				
	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Nedarbo lygis	6.30%	8.50%	7.10%	5.90%	6.80%
Infliacijos lygis	2.20%	1.10%	4.60%	18.90%	8.70%
Gyventojų išsilavinimo lygis (25-64 m.)	62.09%	63.59%	65.26%	68.73%	68.49%
Užsienio kalbų mokėjimas	49.95%	50.38%	49.16%	50.90%	49.67%
Vidutinis darbo užmokestis	18,337.00	19,476.00	21,720.00	24,294.00	27,178.00
Studentų skaičius	111259	105942	104347	103373	102366
Darbuotojų, dirbančių verslo paslaugų centruose, skaičius tenkantis 1000 gyventojų	25.6	29.8	36.10	38.00	38.00
BVP vienam gyventojui, to meto kainomis	17,522.10	17,844.40	20,110.60	23,815.40	25,065.70
FDI, tenkančios vienam gyventojui	7,364.00	8,957.00	10,235.00	11,606.00	12,320.00

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

12 priedas. Užsienio kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių Pearson koreliacinės analizės rezultatai

1 lentelė

Užsienio kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių koreliacinės analizės rezultatai

	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
Nedarbo lygis	-0.5786	-0.1618	-0.6450	0.5098	-0.1302	-0.0645
Infliacijos lygis	0.9300	0.4465	0.9380	0.0984	0.6723	0.6305
Gyventojų išsilavinimo lygis	0.9700	0.5750	0.7337	0.4585	0.9520	0.9370
Užsienio kalbų mokėjimas	0.3189	0.4749	0.3998	-0.2368	0.1483	0.0904
Vidutinis darbo užmokestis	0.8920	0.6369	0.5117	0.4365	0.9540	0.9390
Studentų skaičius	-0.7473	-0.3749	-0.5300	-0.8174	-0.9330	-0.9630
Darbuotojai, dirbantys verslo paslaugų centruose	0.8530	0.2995	0.7054	0.6749	0.8980	0.9170
BVP vienam gyventojui, to meto kainomis	0.9580	0.6419	0.6377	0.3414	0.9340	0.9080
FDI, tenkančios vienam gyventojui	0.8970	0.5266	0.6153	0.6022	0.9770	0.9790

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

13 priedas. Lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių Pearson koreliacinės analizės rezultatai

1 lentelė

Lietuviško kapitalo įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių koreliacinės analizės rezultatai

	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
Nedarbo lygis	0.4157	0.2432	-0.3819	0.7294	-0.2721	-0.2979
Infliacijos lygis	-0.7323	-0.6764	-0.0636	-0.2606	0.7520	0.7591
Gyventojų išsilavinimo lygis	-0.7575	-0.8900	-0.1267	-0.2208	0.9870	0.9890
Užsienio kalbų mokėjimas	-0.5653	-0.3048	0.1353	0.5319	0.0908	0.1143
Vidutinis darbo užmokestis	-0.7379	-0.9170	0.0323	-0.2650	0.9660	0.9760
Studentų skaičius	0.4832	0.7527	0.4568	0.0262	-0.9370	-0.9150
Darbuotojai, dirbantys verslo paslaugų centruose	-0.4913	-0.7240	-0.4032	-0.3127	0.9610	0.9410
BVP vienam gyventojui, to meto kainomis	-0.7923	-0.9160	0.0553	-0.3068	0.9650	0.9770
FDI, tenkančios vienam gyventojui	-0.6647	-0.8723	-0.2064	-0.1957	0.9980	0.9940

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

14 priedas. Verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių Pearson koreliacinės analizės rezultatai

1 lentelė

Verslo paslaugų sektoriaus įmonių veiklos efektyvumo rodiklių ir makroekonominių rodiklių koreliacinės analizės rezultatai

	Einamojo mokumo koeficientas	Trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklis	Nuosavo kapitalo ir skolos santykis	Sąnaudų ir pajamų santykis	Sąnaudos, tenkančios vienam darbuotojui	Pajamos, tenkančios vienam darbuotojui
Nedarbo lygis	-0.3263	0.2406	-0.8860	0.8043	-0.2368	-0.2386
Inflacijos lygis	0.4219	-0.7237	0.7665	-0.0946	0.7347	0.7296
Gyventojų išsilavinimo lygis	0.4491	-0.9730	0.5343	0.1777	0.9820	0.9810
Užsienio kalbų mokėjimas	-0.3608	-0.0238	0.4634	0.1673	0.1060	0.1087
Vidutinis darbo užmokestis	0.3469	-0.9490	0.4743	0.1348	0.9670	0.9720
Studentų skaičius	-0.5076	0.9570	-0.0779	-0.5458	-0.9400	-0.9330
Darbuotojai, dirbantys verslo paslaugų centruose	0.6762	-0.9830	0.2764	0.2698	0.9490	0.9400
BVP vienam gyventojui, to meto kainomis	0.3724	-0.9410	0.6038	0.0434	0.9610	0.9650
FDI, tenkančios vienam gyventojui	0.4725	-0.9970	0.3637	0.2922	0.9970	0.9950

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

15 priedas. Nepriklausomų kintamųjų Pearson koreliacinės analizės rezultatai

1 lentelė

Nepriklausomų kintamųjų koreliacinės analizės rezultatai

	Nedarbo lygis	Infliacijos lygis	Gyventojų išsilavinimo lygis	Užsienio kalbų mokėjimas	Vidutinis darbo užmokestis	Studentų skaičius	Darbuotojai, dirbantys verslo paslaugų centruose	BVP vienam gyventojui, to meto kainomis	FDI, tenkančios vienam gyventojui
Nedarbo lygis	1.0000	-0.6654	-0.3926	-0.1520	-0.3300	-0.0383	-0.2536	-0.4639	-0.2369
Infliacijos lygis	-0.6654	1.0000	0.8444	0.5298	0.6665	-0.5753	0.7160	0.7862	0.7148
Gyventojų išsilavinimo lygis	-0.3926	0.8444	1.0000	0.1976	0.9480	-0.8840	0.9390	0.9750	0.9760
Užsienio kalbų mokėjimas	-0.1520	0.5298	0.1976	1.0000	-0.0228	-0.0016	-0.0432	0.0991	0.0382
Vidutinis darbo užmokestis	-0.3300	0.6665	0.9480	-0.0228	1.0000	-0.8528	0.8910	0.9830	0.9670
Studentų skaičius	-0.0383	-0.5753	-0.8840	-0.0016	-0.8528	1.0000	-0.9490	-0.8138	-0.9490
Darbuotojai, dirbantys verslo paslaugų centruose	-0.2536	0.7160	0.9390	-0.0432	0.8910	-0.9490	1.0000	0.8880	0.9670
BVP vienam gyventojui, to meto kainomis	-0.4639	0.7862	0.9750	0.0991	0.9830	-0.8138	0.8880	1.0000	0.9550
FDI , tenkančios vienam gyventojui	-0.2369	0.7148	0.9760	0.0382	0.9670	-0.9490	0.9670	0.9550	1.0000

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

16 priedas. Principinės komponentų analizės rezultatai

1 lentelė

Principinės komponentų analizės rezultatai

Išsilavinimo koeficiento principinės komponentų analizės rezultatai										
			Total Variance Explained							Component Matrix
Communalities			Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Component
	Initial	Extraction		Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	1
Z_Gyventojų išsilavinimo lygis	1	0.9527	1	1.9061	63.5377	63.5377	1.9061	63.5377	63.5377	0.9761
Z_Užsienio kalbų mokėjimas	1	0.046	2	0.9993	33.3105	96.8482				0.2145
Z_Studentų skaičius	1	0.9074	3	0.0946	3.1518	100				-0.9526
Ekonomikos koeficiento principinės komponentų analizės rezultatai										
			Total Variance Explained							Component Matrix
Communalities			Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Component
	Initial	Extraction		Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	1
Z_Infliacijos lygis	1	0.7792	1	2.6419	88.0629	88.0629	2.6419	88.0629	88.0629	0.8827
Z_BVP vienam gyventojui, to meto kainomis	1	0.9548	2	0.3203	10.6771	98.74				0.9771
Z_FDI, tenkančios vienam gyventojui	1	0.9079	3	0.0378	1.26	100				0.9529

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

17 priedas. Užsienio kapitalo įmonių einamojo mokumo koeficiento regresinės analizės rezultatai

1 lentelė

Užsienio kapitalo įmonių einamojo mokumo koeficiento regresinės analizės rezultatai

	X1	X2	X3
Ridge regression coefficients	0.03335442	0.04434416	0.06897395
Intercept	2.636		
Alpha value	2.5		
R ² coefficient of determination	0.8713		
Mean squared error (MSE)	0.0036		
Bootstrap R ²	0.8515		
Bootstrap MSE	0.0026		
Permutation Test p-value	0.021		

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

18 priedas. Užsienio kapitalo įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

1 lentelė

Užsienio kapitalo įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

	X1	X2	X3
Ridge regression coefficients	0.220053	0.29997	0.24843
Intercept	-9.62E-16		
Alpha value	3		
R ² coefficient of determination	0.868		
Mean squared error (MSE)	0.1056		
Bootstrap R ²	0.8289		
Bootstrap MSE	0.0791		
Permutation Test p-value	0.033		

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

19 priedas. Užsienio kapitalo įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

1 lentelė

Užsienio kapitalo įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

	X1	X2	X3
Ridge regression coefficients	0.2621	0.371656	0.22194
Intercept	-4.79E-16		
Alpha value	1.5		
R ² coefficient of determination	0.8971		
Mean squared error (MSE)	0.0823		
Bootstrap R ²	0.8721		
Bootstrap MSE	0.0537		
Permutation Test p-value	0.021		

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

20 priedas. Lietuviško kapitalo įmonių trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklio regresinės analizės rezultatai

1 lentelė

Lietuviško kapitalo įmonių trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklio regresinės analizės rezultatai

	X1	X2	X3
Ridge regression coefficients	-0.0623057	-0.0453121	-0.060736
Intercept	0.7709200000		
Alpha value	1		
R ² coefficient of determination	0.8426		
Mean squared error (MSE)	0.0048		
Bootstrap R ²	0.8521		
Bootstrap MSE	0.0029		
Permutation Test p-value	0.04		

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

21 priedas. Lietuviško kapitalo įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

1 lentelė

Lietuviško kapitalo įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

	X1	X2	X3
Ridge regression coefficients	0.25924226	0.27596221	0.2671759
Intercept	1.81E-16		
Alpha value	3		
R ² coefficient of determination	0.9403		
Mean squared error (MSE)	0.0478		
Bootstrap R ²	0.8806		
Bootstrap MSE	0.0457		
Permutation Test p-value	0.021		

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

22 priedas. Lietuviško kapitalo įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

1 lentelė

Lietuviško kapitalo įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

	X1	X2	X3
Ridge regression coefficients	0.24192781	0.27416085	0.28031083
Intercept	-1.72E-16		
Alpha value	3		
R ² coefficient of determination	0.9275		
Mean squared error (MSE)	0.058		
Bootstrap R ²	0.88		
Bootstrap MSE	0.0524		
Permutation Test p-value	0.021		

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

23 priedas. Verslo paslaugų sektoriaus įmonių trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklio regresinės analizės rezultatai

1 lentelė

Verslo paslaugų sektoriaus įmonių trumpalaikių įsipareigojimų padengimo rodiklio regresinės analizės rezultatai

	X1	X2	X3
Ridge regression coefficients	-0.0143316	-0.0131583	-0.0138833
Intercept	0.974260		
Alpha value	4		
R ² coefficient of determination	0.9297		
Mean squared error (MSE)	0.0002		
Bootstrap R ²	0.8617		
Bootstrap MSE	0.0002		
Permutation Test p-value	0.007		

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

24 priedas. Verslo paslaugų sektoriaus įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

1 lentelė

Verslo paslaugų sektoriaus įmonių sąnaudų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

	X1	X2	X3
Ridge regression coefficients	0.25027615	0.28330129	0.26349493
Intercept	7.43E-16		
Alpha value	3		
R ² coefficient of determination	0.9287		
Mean squared error (MSE)	0.057		
Bootstrap R ²	0.8789		
Bootstrap MSE	0.0517		
Permutation Test p-value	0.021		

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

25 priedas. Verslo paslaugų sektoriaus įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

1 lentelė

Verslo paslaugų sektoriaus įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui rodiklio regresinės analizės rezultatai

	X1	X2	X3
Ridge regression coefficients	0.24374077	0.28292793	0.26658811
Intercept	-1.89E-16		
Alpha value	3		
R ² coefficient of determination	0.9202		
Mean squared error (MSE)	0.0638		
Bootstrap R ²	0.8721		
Bootstrap MSE	0.0556		
Permutation Test p-value	0.021		

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.